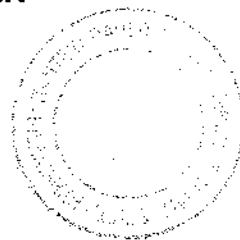

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

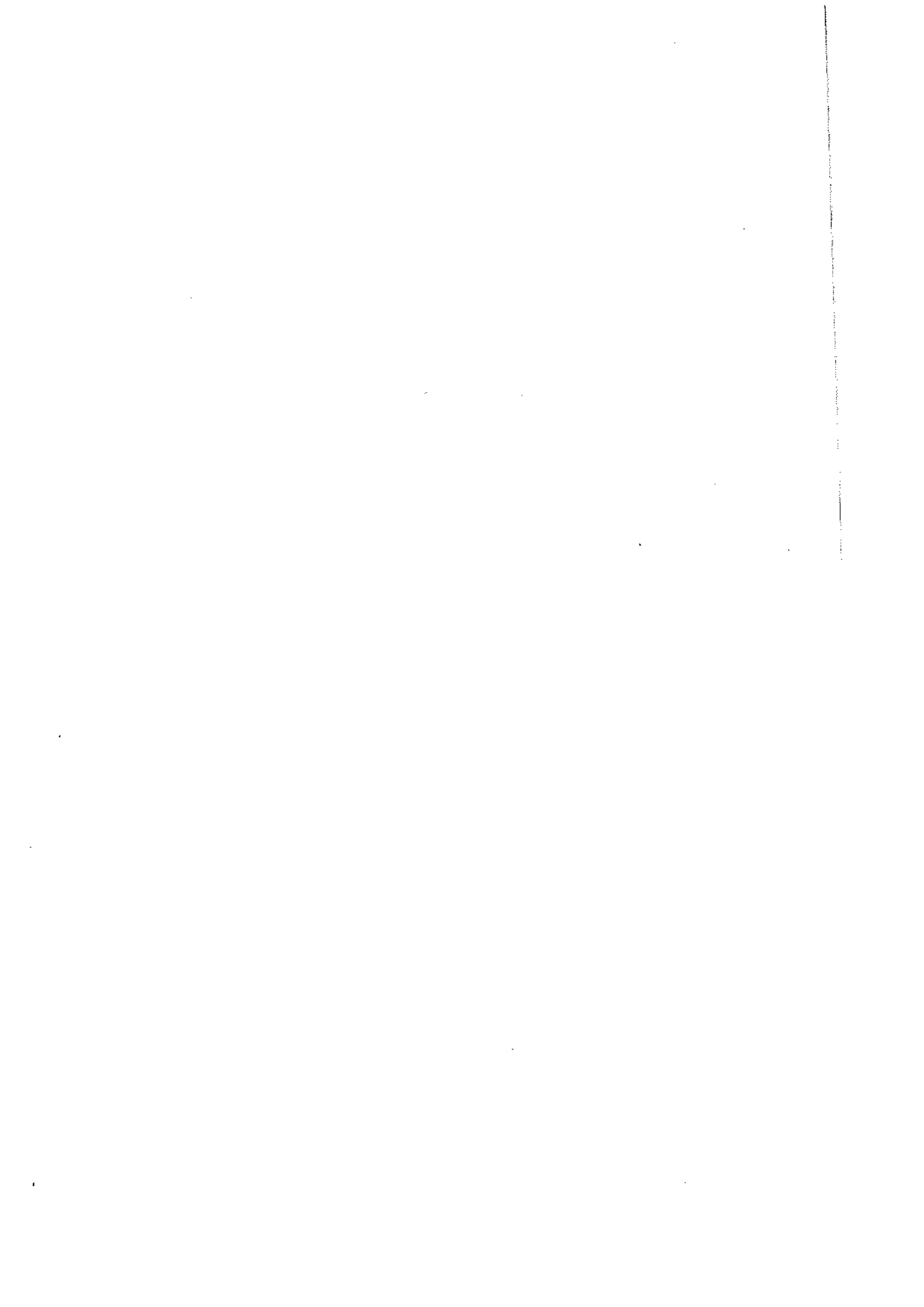
ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Θέμα: Συγκριτική ανάλυση των στοιχείων της
εγγεγραμμένης ανεργίας και της ανεργίας της
Έρευνας Εργατικού Δυναμικού

Όνομα Φοιτητή: Σιμόπουλος Χαράλαμπος

Επιβλέπων Καθηγητής: Σακέλλης Ιωάννης

Αθήνα, Φεβρουάριος 1999.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ 7

1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ 10

2. ΟΙ ΠΗΓΕΣ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ..... 15

2.1 Η ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΤΗΣ ΕΣΥΕ 19

2.2 ΑΠΟΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ 15

2.3 ΤΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΟΑΕΔ..... 21

2.4 ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΤΙΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΠΗΓΩΝ 25

2.4.1 Οι διαφορές στους ορισμούς..... 25

2.4.2 Τα χαρακτηριστικά της αγοράς εργασίας και η κατάσταση απασχόλησης του πληθυσμού 26

2.4.3 Το επίπεδο ανάπτυξης των δημόσιων πολιτικών προστασίας των ανέργων και καταπολέμησης της ανεργίας 28

2.4.4 Στατιστικά λάθη..... 29

3. ΤΟ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ 32

3.1 ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟΥ ΟΡΙΣΜΟΥ 32

3.2 ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ..... 34

3.3 Η ΔΙΑΧΩΡΙΣΤΙΚΗ ΓΡΑΜΜΗ ΑΝΕΡΓΟΥ ΚΑΙ ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ..... 37

3.3.1 Οι Δημογραφικοί παράγοντες..... 38

3.3.2 Οι κοινωνικοί παράγοντες..... 38

3.3.3 Ο Οικονομικός Κύκλος 39

3.3.4 Οι δομές της οικονομίας και το επίπεδο ανάπτυξής της 39

3.3.5 Η διάρθρωση της αγοράς εργασίας..... 39

3.3.6 Οι δημόσιες πολιτικές για την αγορά εργασίας 40

3.4 ΟΙ ΑΠΟΓΟΗΤΕΥΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΑΘΕΣΙΜΟΙ ΠΡΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑ / ΔΥΟ ΕΙΔΙΚΕΣ

ΟΜΑΔΕΣ ΤΟΥ ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ 40

3.5 ΤΟ ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ..... 43

4. Η ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΤΩΝ ΠΗΓΩΝ 46

4.1 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ & ΕΡΕΥΝΑΣ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ 46

4.1.1 Το μέγεθος της ανεργίας..... 46

4.1.2 Η ανεργία κατά φύλο 47

4.1.3 Η ανεργία κατά ηλικία..... 47

4.1.4 “Νέοι” άνεργοι και άνεργοι που είχαν απασχοληθεί στο παρελθόν..... 48

4.1.5 Η ανεργία κατά επίπεδο εκπαίδευσης.....	48
4.1.6 Η ανεργία κατά θέση στο επάγγελμα.....	49
4.1.7 Η ανεργία ανά ομάδα ατομικών επαγγελμάτων.....	50
4.1.8 Η ανεργία κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας.....	51
4.1.9 Η ανεργία κατά περιφέρεια της χώρας.....	52
4.1.10 Η ανεργία κατά περιοχή.....	54
4.2 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΟΑΕΔ & ΕΡΕΥΝΑΣ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ.....	55
4.2.1 Οι άνεργοι της ΕΕΔ που αναζητούν μισθωτή απασχόληση.....	55
4.2.2 Το μέγεθος της ανεργίας.....	56
4.2.3 Οι εγγεγραμμένοι στον ΟΑΕΔ σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΕΔ.....	58
4.2.4 Η ανεργία κατά φύλο.....	62
4.2.5 Η ανεργία κατά ηλικία.....	62
4.2.6 "Νέοι" άνεργοι και άνεργοι που είχαν απασχοληθεί στο παρελθόν.....	63
4.2.7 Η ανεργία κατά επίπεδο εκπαίδευσης.....	64
4.2.8 Η ανεργία κατά ομάδα ατομικών επαγγελμάτων.....	66
4.2.9 Η ανεργία κατά περιφέρεια της χώρας.....	67
4.2.10 Οι απομακρυσμένες από τη λειτουργία του ΟΑΕΔ ομάδες.....	68
5. Η ΣΧΕΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΗ ΑΝΕΡΓΙΑ.....	71
5.1 Η ΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ ΑΝΕΡΓΙΑΣ.....	71
5.2 Η ΕΚΤΑΚΤΗ ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ ΑΝΕΡΓΙΑΣ.....	74
5.3 Η ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΣΕ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕΣΩ ΟΑΕΔ.....	74
5.4 ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ.....	77
5.5 ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΗΣ ΑΥΤΟΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ.....	79
5.6 ΑΛΛΕΣ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ.....	80
5.7 Η ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΗ ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΚΤΟΣ ΟΑΕΔ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ.....	81
6. Η ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΚΑΙ Η ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΗ ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΗΝ Ε.Ε.....	84
6.1 Η ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ.....	84
6.2 Η ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΗ ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΗΝ Ε.Ε. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΕΕΔ.....	85
6.3 ΟΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ Ε.Ε.....	87
6.4 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΑΓΟΡΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.....	89
6.5 ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ.....	91
6.6 ΣΥΝΟΨΗ.....	94
7. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΝΑ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ.....	96
7.1 ΤΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΩΣ ΠΗΓΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ.....	97

7.2 ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΕΝΟΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	99
7.3 Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΟΑΕΔ	100
7.3.1 Η μαγνητική κάρτα απασχόλησης	103
7.3.2 Η μαγνητική κάρτα επιχείρησης	103
7.3.3 Η διαγραφή του ανέργου	103
7.4 Η ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΦΟΡΜΩΝ ΜΗΧΑΝΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	104
7.5 Η ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΟΡΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΕΩΝ	105
7.6 Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ “ΚΟΥΛΤΟΥΡΑΣ” ΣΥΛΛΕΚΤΩΝ	106
7.7 Η ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ	107
7.8 Η ΔΙΑΧΥΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ	108
7.9 Η ΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΩΝ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ...	109
7.10 Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ	110
7.11 Η ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ	112
7.12 ΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΤΟΥ ΟΑΕΔ	114
8. Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ	117
9. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	124
Οι πηγές των δεδομένων	124
Το πραγματικό μέγεθος τη ανεργίας	125
Η σύγκριση των δεδομένων των πηγών	129
Η σχέση των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία με την εγγεγραμμένη ανεργία	132
Η ΕΕΔ και η εγγεγραμμένη ανεργία στην Ε.Ε.	134
Προτάσεις για ένα συμπληρωματικό σύστημα παρακολούθησης της ανεργίας	137
Ο σχεδιασμός των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία	143
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	147
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ ΚΑΙ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	152
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ	152
ΠΙΝΑΚΕΣ	152

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα εργασία αποτελεί τη διπλωματική μου εργασία στο πρόγραμμα μεταπτυχιακών σπουδών του Τμήματος Οικονομικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης του Παντείου Πανεπιστημίου.

Βασικοί σκοποί της εργασίας αυτής είναι αρχικά η ενασχόληση, η κατανόηση και η γνώση κάποιων «ειδικότερων» και «τεχνικότερων» πτυχών που αφορούν το θέμα των διαδικασιών καταγραφής της ανεργίας, κατόπιν η συλλογή ενός κορμού υλικού και στοιχείων η οποία θα επιτρέψει τη συγκρότηση μιας εμπειριστατωμένης εικόνας για το γνωστικό αντικείμενο της εργασίας και τέλος η παραγωγή ενός «προτασιακού λογισμού», η διαμόρφωση κάποιων συμπερασμάτων και ιδεών που θα απορρέουν από μια προσωπική προσπάθεια σύνδεσης της γνώσης με την πληροφορία που περιέχεται στο συγκεκριμένο υλικό.

Το πρόβλημα της ανεργίας είναι ένα από τα κυριότερα σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα. Διακρίνεται για την συνθετότητά και την περιπλοκότητά του καθώς συνδέεται άμεσα με τις πλέον «παθογόνες» καταστάσεις που πλήττουν τις σύγχρονες κοινωνίες. Επιπρόσθετα το πρόβλημα της ανεργίας έχει αποδειχθεί ιδιαίτερα δύσκολο να αντιμετωπισθεί δραστικά από τις δημόσιες πολιτικές που έχουν αναπτύξει τα σύγχρονα κράτη που ακολουθούν το οικονομικό σύστημα της ελεύθερης αγοράς.

Είναι αδύνατο να συλληφθεί η έκταση και η ένταση του προβλήματος δίχως να κατανοηθούν οι ορισμοί και οι προϋποθέσεις, οι κανόνες και τα μέτρα που χρησιμοποιούνται για τη μέτρησή του. Όπως είναι αδύνατο να καταπολεμηθεί η ανεργία δίχως την αξιολόγηση των υφιστάμενων δημόσιων πολιτικών για την ανεργία και το συνεχή επανασχεδιασμό τους, διαδικασίες που προαπαιτούν την ορθή, συστηματική, ολοκληρωμένη και εξαντλητική χρήση των μετρήσεων του προβλήματος. Το θέμα της μέτρησης της ανεργίας και της χρήσης της επιχειρεί να μελετήσει η εργασία αυτή.

Καθώς με το θέμα της επεξεργασίας των στοιχείων για την ανεργία (κυρίως των στοιχείων της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού) έχω ασχοληθεί ήδη κατά την πρακτική μου άσκηση και την τελική μου (διπλωματική) εργασία στην Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης, μετά από τη συμβουλή του επιβλέποντα καθηγητή κ. Ιωάννη Σακέλλη, έκρινα ότι η εξέταση της μέτρησης της ανεργίας και της χρήσης της θα βοηθούσε στο προχώρημα της γνώσης μου για το πρόβλημα της ανεργίας. Τελειώνοντας την εργασία αυτή νομίζω ότι ο σκοπός

του εμπλουτισμού και της εμπάθυνας της κατανόησής μου σε ότι αφορά το φαινόμενο της ανεργίας επιτεύχθηκε σε σημαντικό βαθμό.

Θα πρέπει να σημειώσω ότι η εργασία αυτή δεν θα μπορούσε να ολοκληρωθεί χωρίς την πολύτιμη βοήθεια και συνεργασία ενός αριθμού αξιόλογων υπαλλήλων δημόσιων υπηρεσιών. Θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαιτέρως για τη βοήθεια που μου προσέφεραν την προϊσταμένη της βιβλιοθήκης του ΚΕΠΕ κα Ελ. Χαλβαδάκη, τους υπαλλήλους της βιβλιοθήκης της ΕΣΥΕ, την προϊσταμένη κα Σ. Μπακαλίδου και τον κο Στ. Ζαχαρίου υπάλληλους του Τμήματος Απασχόλησης και Ανεργίας της ΕΣΥΕ, τον κο Κ. Μπιρμπιλόπουλο της Υπηρεσίας Στατιστικής και την κα Τζανετάκου της Δ/σης Μηχανογράφησης του ΟΑΕΔ, καθώς και την κα Γ. Αποσκίτου Δ/τρια Γραφείου Εργασίας Πατησίων του ΟΑΕΔ.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τον κο Ιωάννη Σακέλλη καθηγητή Παντείου Πανεπιστημίου και επιβλέποντα της διπλωματικής εργασίας για τις συμβουλές, τις παρατηρήσεις και τη βοήθειά του, που συνέβαλαν σημαντικά στη σχηματοποίηση και την πραγμάτωση του παρόντος πονήματος.

Την κα Φανή Καραμήτσα πρέπει να ευχαριστήσω για τη δακτυλογράφηση του μεγαλύτερου μέρους του κειμένου της εργασίας.

Τέλος πρέπει να ευχαριστήσω τους γονείς μου και τη Φανή για τη συμπαράστασή και την επιμονή τους να κάνω τη διπλωματική εργασία και τους συναδέλφους στη δουλειά μου που κάλυψαν το κενό κατά την άδειά μου για τη συγγραφή της. Δίχως αυτούς η εκπόνηση της διπλωματικής μου εργασίας θα ήταν αδύνατη.

Αθήνα, Φεβρουάριος 1999

1. ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

Το θέμα της διπλωματικής εργασίας είναι η συγκριτική ανάλυση των κύριων πηγών στοιχείων για την ανεργία στην Ελλάδα. Οι κύριες πηγές στοιχείων είναι καταρχήν η Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (ΕΕΔ) της ΕΣΥΕ και τα Στατιστικά Στοιχεία του ΟΑΕΔ και κατά δεύτερο λόγο η Απογραφή Πληθυσμού της ΕΣΥΕ.

Το αντικείμενο της εργασίας είναι αρχικά η συγκριτική ανάλυση των στοιχείων των κύριων πηγών για την ανεργία στην Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση, ο προσδιορισμός των βασικών παραγόντων που επιδρούν στο μέγεθος και τα χαρακτηριστικά της καταγραμμένης ανεργίας και η αναζήτηση των ορίων της πραγματικής έκτασης της ανεργίας στην Ελλάδα. Κατόπιν αντικείμενο της εργασίας αποτελεί η περιγραφή των γενικών γραμμών ενός συνεκτικού - ολοκληρωμένου συστήματος καταγραφής της ανεργίας και η χρήση ενός τέτοιου συστήματος από τις δημόσιες πολιτικές καταπολέμησης της ανεργίας.

Τα βασικά ερωτήματα της εργασίας είναι τα ακόλουθα:

- i. οι πηγές καταγραφής της ανεργίας προσδιορίζουν ορθά το άνεργο δυναμικό της χώρας,
- ii. το επίπεδο ανάπτυξης των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία επηρεάζει και πως το μέγεθος και τα χαρακτηριστικά της καταγραμμένης ανεργίας,
- iii. υπάρχει η δυνατότητα οργάνωσης ενός συμπληρωματικού συστήματος καταγραφής - παρακολούθησης της ανεργίας που θα αξιοποιεί τα στοιχεία όλων των πηγών για την ανεργία, πάνω σε ποιες βάσεις μπορεί να οργανωθεί και ποιες είναι οι ωφέλειες ενός τέτοιου συστήματος.

Επιμέρους ερωτήματα που προκύπτουν από τα βασικά είναι τα εξής:

- i. ποια είναι η σχέση μεταξύ των κύριων πηγών για την ανεργία στην Ελλάδα και ποιοι παράγοντες επηρεάζουν τη σχέση αυτή,
- ii. πως και μέσω ποιών διαδικασιών (σχεδιασμού, εφαρμογής, ελέγχων) μπορούν να συνδεθούν οι μετρήσεις του μεγέθους και των χαρακτηριστικών της ανεργίας με τη διαμόρφωση των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία,
- iii. είναι αναγκαία και επιθυμητή η σύνδεση αυτή (μετρήσεων και δημόσιων πολιτικών) και πως μπορεί να βελτιστοποιηθεί.

Η μέθοδος που ακολουθήθηκε για την εκπόνηση της εργασίας στηρίχτηκε στους ακόλουθους τέσσερις τρόπους έρευνας: α) μελέτη της βασικής βιβλιογραφίας, β) συλλογή και επεξεργασία στατιστικών στοιχείων της ΕΣΥΕ, του ΟΑΕΔ, της EUROSTAT και του ΟΑΣΑ, γ) συνεντεύξεις στελεχών του ΟΑ-

ΕΔ και της ΕΣΥΕ και δ) παρακολούθηση σεμιναρίου επίδειξης λειτουργίας του νέου μηχανογραφικού συστήματος του ΟΑΕΔ.

Η βιβλιογραφία περιέχει καταρχήν τις κύριες Ελληνικές εκδόσεις για τα θέματα της αγοράς εργασίας, καθώς και τις βασικές εκδόσεις ανάλυσης και στατιστικής παρακολούθησης της Ε.Ε. για τα θέματα της απασχόλησης και της ανεργίας στην Ευρώπη. Το σύνολο της βασικής βιβλιογραφίας παρατίθεται στο τέλος της εργασίας.

Η επεξεργασία των στατιστικών στοιχείων έχει τη μορφή της απλής περιγραφικής στατιστικής ανάλυσης, καθώς το επίπεδο αυτό της ανάλυσης κρίθηκε αφ' ενός εύληπτο, αφ' εταίρου επαρκές για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας. Οι βασικοί πίνακες και διαγράμματα, από τους οποίους εξάγονται συμπεράσματα που διατυπώνονται στην εργασία, περιέχονται στα αντίστοιχα κεφάλαια.

Συνεντεύξεις πάρθηκαν από την κα Σ. Μπακαλίδου προϊσταμένη Τμήματος Απασχόλησης και Ανεργίας της ΕΣΥΕ για θέματα που αφορούν την Ε-ΕΔ, από την κα Γ. Αποσκίτου Δ/τρια Γραφείου Εργασίας Πατησίων του ΟΑΕΔ για θέματα που αφορούν τη συλλογή στοιχείων για το εργατικό δυναμικό από τον ΟΑΕΔ και τη σχέση των πολιτικών του ΟΑΕΔ για την ανεργία με την εγγεγραμμένη ανεργία και από τους κο Κ. Μπιρμπιλόπουλο της Υπηρεσίας Στατιστικής και κα Τζανετάκου της Δ/σης Μηχανογράφησης του ΟΑΕΔ για θέματα που αφορούν το αντικείμενο της εργασίας τους. Επίσης απάντησαν σε ερωτήματα που τους τέθηκαν για θέματα της αρμοδιότητάς τους οι Δ/ντές της Δ/σης Μηχανογράφησης, Επαγγελματικού Προσανατολισμού και Μελετών & Οργάνωσης και του ΟΑΕΔ, η προϊσταμένη του Τμήματος Απασχόλησης του ΟΑΕΔ και η προϊσταμένη του Τμήματος Απογραφής Πληθυσμού της ΕΣΥΕ.

Επιπλέον μετά από πρόταση του Δ/ντή Μηχανογράφησης του ΟΑΕΔ παρακολούθησα σεμιναριακή επίδειξη του νέου μηχανογραφικού συστήματος του ΟΑΕΔ, η οποία απευθυνόταν σε στελέχη του Οργανισμού από περιφέρειες της χώρας στις οποίες το σύστημα δεν έχει ακόμη τεθεί σε λειτουργία.

Τόσο οι συνεντεύξεις και ερωτήσεις, όσο και η παρακολούθηση της επίδειξης βοήθησαν σημαντικά στην διαμόρφωση αφ' ενός της αντίληψης μου για τις δομές και τις λειτουργίες των κύριων πηγών δεδομένων για την ανεργία, αφ' εταίρου των προτάσεων για την ανάπτυξη ενός συμπληρωματικού συστήματος καταγραφής της ανεργίας.

Η δομή της εργασίας περιέχει τον πρόλογο και 9 θεματικά κεφάλαια. Το 1^ο κεφάλαιο είναι το εισαγωγικό σημείωμα στο οποίο περιγράφεται το θέμα, το αντικείμενο, τα ερωτήματα, η μέθοδος και η δομή της εργασίας.

Το 2^ο κεφάλαιο εξετάζει τις 3 κύριες πηγές άντλησης δεδομένων για την ανεργία στην Ελλάδα (ΕΕΔ, Εγγεγραμμένη Ανεργία ΟΑΕΔ, Απογραφή Πληθυσμού) και εντοπίζει τους πιθανούς παράγοντες στους οποίους μπορούν να αποδοθούν οι διαφορές που εμφανίζονται στις εκτιμήσεις της ανεργίας μεταξύ των 3 πηγών.

Το 3^ο κεφάλαιο διαπραγματεύεται την πραγματική έκταση της ανεργίας στην Ελλάδα, διερευνώντας το κατά πόσο οι διαχωριστικές γραμμές μεταξύ απασχολούμενου, άνεργου και μη ενεργού πληθυσμού, που χαράσσει η ΕΣΥΕ και ο ΟΑΕΔ, μέσω των ορισμών και των προϋποθέσεων που θέτουν για την κατάταξη ενός ατόμου σε μία από τις τρεις κατηγορίες, επιτυγχάνουν την ορθή καταγραφή του μεγέθους και των χαρακτηριστικών της ανεργίας.

Στο 4^ο κεφάλαιο συγκρίνονται τα στοιχεία για την ανεργία μεταξύ της Απογραφής Πληθυσμού και της ΕΕΔ και μεταξύ της ΕΕΔ και της Εγγεγραμμένης Ανεργίας του ΟΑΕΔ. Σκοπός της σύγκρισης είναι ο καθορισμός των ομοιοτήτων και κυρίως των διαφορών ανάμεσα στα δεδομένα των κύριων πηγών για την ανεργία. Ο καθορισμός αυτός εμφανίζει τα σημεία διαφοροποίησης των πηγών, διευκολύνοντας τόσο την ανεύρεση των παραγόντων που επηρεάζουν το μέγεθος και τα χαρακτηριστικά της ανεργίας που καταγράφει κάθε πηγή, όσο και τον προσδιορισμό της πραγματικής έκτασης της ανεργίας.

Το 5^ο κεφάλαιο εξετάζει τη σχέση της εγγεγραμμένης ανεργίας που καταγράφει ο ΟΑΕΔ και του επιπέδου ανάπτυξης των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία του Οργανισμού, ερευνώντας τη συνάφεια μεταξύ των κυριότερων «παθητικών» και «ενεργητικών» δημόσιων πολιτικών για την ανεργία και του μεγέθους και των χαρακτηριστικών της εγγεγραμμένης ανεργίας.

Το 6^ο κεφάλαιο μελετά τη σχέση μεταξύ της ΕΕΔ και της εγγεγραμμένης ανεργίας στις χώρες της Ε.Ε. Συγκρίνονται τα μεγέθη της ανεργίας της ΕΕΔ και της εγγεγραμμένης ανεργίας στις χώρες της Ε.Ε. και επιχειρείται να ερμηνευθεί η σχέση ΕΕΔ και εγγεγραμμένης ανεργίας με βάση τις προϋποθέσεις εγγραφής ενός ατόμου ως άνεργου, το ρόλο των δημόσιων φορέων απασχόλησης στις διαδικασίες αναπαραγωγής των αγορών εργασίας και του επιπέδου ανάπτυξης των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία σε κάθε μία χώρα της Ε.Ε.

Το 7^ο κεφάλαιο περιέχει ένα σχέδιο για την ανάπτυξη ενός συμπληρωματικού και ολοκληρωμένου συστήματος συλλογής στοιχείων για την ανεργία, καθώς και για τη χρήση ενός τέτοιου συστήματος. Διατυπώνονται συγκεκριμένες προτάσεις για την οργάνωσή του, για τους φορείς υλοποίησής του και για τον ρόλο που το σύστημα αυτό μπορεί να παίξει στην ανάπτυξη και τον έλεγχο των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία.

Το 8^ο κεφάλαιο διαπιστώνει την ανάγκη, η σχεδίαση των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία να θεμελιώνεται σε ένα πλαίσιο αναλύσεων και ελέγχων που θα στηρίζονται στο συμπληρωματικό σύστημα καταγραφής - παρακολούθησης της ανεργίας.

Τέλος στο 9^ο κεφάλαιο γίνεται η σύντομη επισκόπηση της εργασίας και ανακεφαλαιώνονται τα βασικά συμπεράσματα της.

2. ΟΙ ΠΗΓΕΣ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

Οι βασικές πηγές άντλησης στατιστικών στοιχείων για την ανεργία στην Ελλάδα είναι οι ακόλουθες τρεις¹:

- η έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΣΥΕ
- η απογραφή πληθυσμού της ΕΣΥΕ
- τα στατιστικά στοιχεία που συλλέγει ο ΟΑΕΔ

2.1 Η ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΤΗΣ ΕΣΥΕ

«Βασικός σκοπός της έρευνας είναι η συγκέντρωση των απαραίτητων στοιχείων για την μελέτη της διάρθρωσης της απασχόλησης και της ανεργίας των μελών των νοικοκυριών όλης της χώρας, ηλικίας 14 ετών και άνω.»²

Η Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (ΕΕΔ) διεξάγεται από το 1998 σε τριμηνιαία βάση. Από το 1974 έως το 1997 η ΕΕΔ γινόταν σε ετήσια βάση. Την περίοδο 1974 - 80 κάλυπτε μόνο τις αστικές ημιαστικές περιοχές, όμως από το 1981 καλύπτει όλη τη χώρα. Έτσι τα στοιχεία πριν και μετά το 1981 δεν είναι μεταξύ τους συγκρίσιμα.

Η ΕΕΔ είναι δειγματοληπτική. Το κλάσμα της δειγματοληψίας δεν είναι ίδιο για όλες τις περιφέρειες της χώρας και κυμαίνεται μεταξύ του 0,62% (Αττική) και του 1,32% (Βόρειο Αιγαίο) των νοικοκυριών κάθε περιφέρειας. Το μέγεθος του κλάσματος παραμένει σταθερό ενώ κάθε τρίμηνο αλλάζει το $\frac{1}{6}$ του δείγματος. Η έρευνα διενεργείται καθόλη τη διάρκεια του έτους.

Μέχρι το 1992 η δειγματοληψία της έρευνας σχεδιαζόταν με «πλαίσιο» το σύνολο της χώρας και με κλάσμα δειγματοληψίας 1,5%, ενώ την περίοδο 1993-1997 σχεδιαζόταν με «πλαίσιο» τις 13 περιφέρειες της χώρας με κυμαινόμενο κλάσμα δειγματοληψίας (από 1,5% έως 3,6%). Η ΕΕΔ διεξαγόταν κατά το τρίμηνο Απριλίου - Ιουνίου κάθε έτους. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι διοικητικές αλλαγές στα όρια των περιφερειών (1985, 1986, 1988), έχουν ως αποτέλεσμα να μην είναι συγκρίσιμα τα στοιχεία ανά περιφέρεια πριν και μετά τα έτη αλλαγών³.

Η ΕΕΔ από το 1983 ακολουθεί σχετικά με τον ορισμό του ανέργου, τους νέους ορισμούς που καθιέρωσε η 13^η Διεθνής Διάσκεψη Στατιστικολόγων Εργασίας του ΟΗΕ. Οι προϋποθέσεις για να θεωρηθεί άνεργο ένα άτομο

¹ Σακέλλης Γ. (1993), Πληθυσμός και Εργατικό Δυναμικό στην Ελλάδα, εκδόσεις Γαβριηλίδης, Αθήνα, σελ. 89.

² Ε.Σ.Υ.Ε., Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (Απασχολήσεως) Έτους 1991, Αθήνα 1995, σελ. 9.

³ Σακέλλης Γ. (1993), σελ. 90.

εργάσιμης ηλικίας⁴ (14 ετών και άνω) είναι: α) να μην εργάζεται, β) να ζητά εργασία, γ) να έχει κάνει συγκεκριμένες ενέργειες αναζήτησης εργασίας και δ) να μπορεί να αναλάβει αμέσως εργασία⁵. Αναλυτικότερα ο άνεργος:

- 1) Δεν θα πρέπει, την προηγούμενη εβδομάδα από την διεξαγωγή της έρευνας, να έχει εργασία, ούτε να απουσιάζει προσωρινά από αυτή εξ' αιτίας καιρικών συνθηκών, τεχνικών και οικονομικών λόγων, εργατικών διαφορών, επαγγελματικής εκπαίδευσης, ασθένειας, αδειας, αναμονής έναρξης νέας εργασίας ή άλλων λόγων,
- 2) Θα πρέπει να ζητά εργασία την προηγούμενη εβδομάδα από την εβδομάδα διεξαγωγής της έρευνας,
- 3) να μπορεί εάν βρει εργασία να αναλάβει μέσα σε διάστημα δύο εβδομάδων
- 4) να έχει κάνει τις τελευταίες τέσσερις εβδομάδες πριν από την διεξαγωγή της έρευνας συγκεκριμένες ενέργειες αναζήτησης εργασίας όπως: επαφή με Δημόσιο ή Ιδιωτικό Γραφείο Ευρέσεως Εργασίας, ψάξιμο, δημοσίευση ή απάντηση σε αγγελία εφημερίδων, απεύθυνση σε εργοδότες, αναζήτηση εργασίας μέσω συγγενών, φίλων, εργατικών σωματείων κ.ά.

Ακολουθώντας τους νέους ορισμούς της 13^{ης} Διάσκεψης η ΕΣΥΕ θεωρεί ως απασχολούμενο το άτομο εργάσιμης ηλικίας (14 ετών και άνω) το οποίο είτε α) εργάστηκε κατά την εβδομάδα της έρευνας τουλάχιστον μια ώρα είτε β) δεν εργάστηκε κατά την προηγούμενη εβδομάδα της έρευνας αλλά είχε μια εργασία, από την οποία απουσίαζε προσωρινά⁶.

Το άθροισμα των απασχολούμενων και των ανέργων αποτελεί το εργατικό δυναμικό της χώρας.

Οι ταξινομήσεις των επαγγελμάτων (ΣΤΕΠ-92) και των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας (ΣΤΑΚΟΔ-91) της έρευνας ακολουθούν τις διεθνείς και ευρωπαϊκές αντίστοιχες ταξινομήσεις και αντικατέστησαν τις προηγούμενες που χρησιμοποιούσε η ΕΣΥΕ από το 1981⁷. Η εφαρμογή των νέων ταξινομήσεων έγινε κατά την έρευνα του 1993 και ως εκ τούτου η συγκρισιμότητα των στοιχείων πριν και μετά το 1993 δεν είναι δυνατή. Αναλυτικότερα η ΣΤΕΠ-92 προέρχεται από την προσαρμογή των ταξινομήσεων του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας (ISCO-88) και της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ISCO-COM 88) και ομαδοποίησε 10 κατηγορίες επαγγελμάτων σε μονοψήφιο επίπεδο, 46 κατηγορίες σε διψήφιο, 210 σε τριψήφιο και 401 σε τετραψήφιο⁸. Η ΣΤΑΚΟΔ-91 προέρχε-

⁴ Για την ΕΕΔ η εργάσιμη ηλικία είναι η ηλικία ≥ 14 ετών.

⁵ Ε.Σ.Υ.Ε., Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (Απασχολήσεως) Έτους 1991, σελ. 10-1.

⁶ Ε.Σ.Υ.Ε., Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (Απασχολήσεως) Έτους 1991, σελ. 10.

⁷ Ε.Σ.Υ.Ε. (1994), Στατιστική Ταξινόμηση των Κλάδων Οικονομικής Δραστηριότητας ΣΤΑΚΟΔ-91, Αθήνα, σελ. 7-16 και Ε.Σ.Υ.Ε. (1995), Στατιστική Ταξινόμηση των Επαγγελμάτων ΣΤΕΠ-92, Αθήνα σελ. 9-13.

⁸ Ε.Σ.Υ.Ε. (1995), Στατιστική Ταξινόμηση των Επαγγελμάτων ΣΤΕΠ-92, σελ. 9-13.

ται από την προσαρμογή των ταξινόμησεων ονοματολογίας δραστηριοτήτων του Γραφείου Στατιστικής των Ηνωμένων Εθνών (ISIC, Αναθεώρηση 3) και των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (NACE, Αναθεώρηση 1) και ομαδοποίησε 17 κατηγορίες οικονομικών δραστηριοτήτων σε επίπεδο μονοψήφιων αλφαβητικών, 16 κατηγορίες σε επίπεδο διψήφιων αλφαβητικών, 60 σε επίπεδο διψήφιων κλάδων, 225 σε επίπεδο τριψήφιων κλάδων και 552 σε επίπεδο τετραψήφιων κλάδων⁹.

Το ερωτηματολόγιο της έρευνας περιέχει 54 ερωτήσεις ομαδοποιημένες στα ακόλουθα 7 μέρη: α) γενικά χαρακτηριστικά, β) πόσες εργασίες έχει (ο απασχολούμενος) και χαρακτηριστικά της μοναδικής ή πρώτης εργασίας, γ) χαρακτηριστικά δεύτερης απασχόλησης, δ) εργασία με βάρδιες και άλλα χρονικά χαρακτηριστικά της κύριας απασχόλησης, ε) τυχόν προηγούμενη εργασία για αυτούς που δεν εργάζονται, στ) αναζήτηση εργασίας, ζ) εκπαίδευση, η) κυριότερη ασχολία ένα χρόνο πριν και κατάσταση απασχόλησης. Το τελευταίο μέρος (κατάσταση απασχόλησης) έχει αντικαταστήσει από το 1998 το τελευταίο μέρος των παλαιότερων ερωτηματολογίων σχετικά με τα μέλη του νοικοκυριού που κατά το παρελθόν είχαν διαμείνει στο εξωτερικό.

Η επεξεργασία των απαντήσεων του ερωτηματολογίου που γίνεται από το ηλεκτρονικό πληροφοριακό σύστημα της ΕΣΥΕ καταμετρά τους ανέργους κατά: το φύλο, την ηλικία, τον υπεύθυνο του νοικοκυριού, την οικογενειακή κατάσταση, τους νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας και τους απασχολούμενους στο παρελθόν, τη θέση στο επάγγελμα, την ομάδα ατομικού επαγγέλματος, τον κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, το επίπεδο εκπαίδευσης, την υπηκοότητα, τη διάρκεια ανεργίας, την εποχή του χρόνου, το είδος ενεργειών προς αναζήτηση εργασίας, την περιοχή αστικότητας και την περιφέρεια της χώρας, τους επιμορφωμένους ή όχι κ.ά. Για όλες τις μεταβλητές μπορεί να εξεταστεί η ανά δύο μεταξύ τους σχέση και να δημιουργηθούν οι αντίστοιχοι πίνακες συνάφειας. Τα στοιχεία πινακοποιούνται στους βασικότερους πίνακες της ΕΕΔ και εκδίδονται σε δημοσίευμα. Το τελευταίο δημοσίευμα της ΕΕΔ του έτους 1992, σημειώνεται δηλαδή μια μεγάλη καθυστέρηση στην έντυπη έκδοση των αποτελεσμάτων. Στην περίπτωση που αναζητούνται σύγχρονα στοιχεία ή στοιχεία που δεν περιλαμβάνονται στους βασικούς πίνακες του δημοσιεύματος η ΕΣΥΕ παρέχει την αναγκαία πληροφορία σε έντυπη ή μαγνητική μορφή σε σύντομο χρονικό διάστημα. Όμως η σταδιακή πολιτική εμπορευματοποίησης της πληροφορίας που ακολουθεί η διοίκηση της ΕΣΥΕ προβάλλει εμπόδια στην πρόσβαση στα αποτελέσματα της ΕΕΔ.

⁹ Ε.Σ.Υ.Ε. (1994), Στατιστική Ταξινόμηση των Κλάδων Οικονομικής Δραστηριότητας ΣΤΑ-ΚΟΔ-91, σελ. 7-16.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι ερωτήσεις 36, 37 (μπήκαν για πρώτη φορά στο ερωτηματολόγιο το 1992) και η 54 (μπήκε για πρώτη φορά στο ερωτηματολόγιο το 1998), δίνουν σημαντική πληροφόρηση για τα χαρακτηριστικά της κατάστασης απασχόλησης του πληθυσμού. Με την ερώτηση 36 δίνεται η δυνατότητα να καταμετρηθεί το μη εργατικό δυναμικό που παραμένει ανενεργό γιατί δεν πιστεύει ότι θα βρει δουλειά ή δεν γνωρίζει που να απευθυνθεί (ερώτηση: για ποιο λόγο δεν ζητούσατε εργασία την προηγούμενη εβδομάδα). Με την ερώτηση 37 καταγράφεται η διάθεση για εργασία του μη εργατικού δυναμικού, ενώ με την ερώτηση 54 ζητείται από το ίδιο το άτομο να προσδιορίσει την κατάσταση απασχόλησής του. Οι τρεις αυτές εξαιρετικά ενδιαφέρουσες ερωτήσεις επιτρέπουν να σκιαγραφηθούν διαφορετικά τα όρια άνεργου εργατικού δυναμικού και μη ενεργού πληθυσμού από ότι προσδιορίζουν οι ορισμοί της 13^{ης} Διάσκεψης και δίνουν τροφή στη συζήτηση για το ποια είναι η πραγματική έκταση της ανεργίας στην κοινωνία. Στο ζήτημα αυτό θα επανέρθουμε παρακάτω.

Η ΕΕΔ της ΕΣΥΕ αποτελεί την πλέον έγκυρη πηγή για την μέτρηση του εργατικού δυναμικού και των ανέργων της χώρας¹⁰. Σε αυτό συμβάλλουν ο επιστημονικός σχεδιασμός, η τακτική της διεξαγωγή (πλέον τριμηνιαία), το ισχυρό μηχανογραφικό σύστημα που επιτρέπει τη διερεύνηση των σχέσεων μεταξύ των μεταβλητών της έρευνας και η συγκρισιμότητα των στοιχείων της (παρόλα τα προβλήματα που παρουσιάζονται) είτε διαχρονικά είτε συγχρονικά με ΕΕΔ άλλων χωρών της Ε.Ε. Βασικά μειονεκτήματα της ΕΕΔ είναι το κόστος της, το γεγονός ότι είναι δειγματοληπτική (άρα δεν μπορούν να εξαχθούν συμπεράσματα για κατηγορίες απαντήσεων με μικρό αριθμό συμμετοχών λόγω στατιστικού σφάλματος), ότι δεν περιέχει στοιχεία σε μηνιαία βάση και σε χωρικά επίπεδα μικρότερα της περιφέρειας, καθώς και ότι δεν περιλαμβάνει ερωτήσεις για τις πολιτικές ενάντια στην ανεργία (εκτός από το μέρος εκπαίδευση στο οποίο υπάρχουν γενικού τύπου ερωτήματα σχετικά με την επιμόρφωση-κατάρτιση του ατόμου), ερωτήσεις οι οποίες θα μπορούσαν να βοηθήσουν σημαντικά στην αξιολόγηση των πολιτικών αυτών.

Η ΕΕΔ της ΕΣΥΕ αποτελεί μέρος της ΕΕΔ που διενεργεί σε ετήσια βάση η EUROSTAT σε όλα τα κράτη μέλη της Ε.Ε. Στα πλαίσια της διεξαγωγής της ευρωπαϊκής ΕΕΔ η ΕΣΥΕ εναρμόνισε τις προδιαγραφές της ελληνικής ΕΕΔ (ερωτήματα, ορισμοί, ταξινομήσεις, μεθοδολογία κ.ά.) κατά τη δεκαετία του 1990. Η EUROSTAT συλλέγει και εκδίδει τα κυριότερα στοιχεία της ευρωπαϊκής ΕΕΔ κατάλληλα πινακοποιημένα σε ετήσια βάση (έκδοση Labour Force Survey). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι μόνο από την έκδοση αυτή το κοινό

¹⁰ Σακέλλης Γ. (1993), σελ. 90.

μπορεί να έχει επίκαιρη έντυπη πληροφόρηση για τα βασικά αποτελέσματα της ΕΕΔ στο σύνολο της χώρας.

2.2 ΑΠΟΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Στόχος της απογραφής πληθυσμού-κατοίκων και οικοτεχνίας είναι η καταγραφή των βασικών χαρακτηριστικών του πληθυσμού.

Η απογραφή πληθυσμού διεξάγεται κάθε δεκαετία, το πρώτο έτος της, μια μέρα του χρόνου. Η τελευταία απογραφή στη χώρα έγινε στις 17 Μαρτίου 1991. Μετάπολεμικά έχουν γίνει πέντε απογραφές πληθυσμού (1951, 1961, 1971, 1981, 1991)¹¹.

Η απογραφή του 1991 σε ότι αφορά τους ορισμούς του απασχολούμενου και του άνεργου ακολουθεί τις αρχές της 13^{ης} Διάσκεψης. Όμως παρουσιάζει αξιοσημείωτες διαφοροποιήσεις σε σχέση με την ΕΕΔ α) στο όριο εργάσιμης ηλικίας του πληθυσμού και β) στον ορισμό του άνεργου. Συγκεκριμένα: α) το όριο εργάσιμης ηλικίας του ενεργού πληθυσμού στην απογραφή είναι η ηλικία των 10 ετών, ενώ στην έρευνα εργατικού δυναμικού η ηλικία των 14 ετών και β) άνεργος θεωρείται για την απογραφή το άτομο ηλικίας ≥ 10 ετών που i) έψαχνε εργασία την εβδομάδα πριν την απογραφή και ii) είναι έτοιμος να αναλάβει εργασία. Παρατηρείται στην απογραφή μια έκπτωση στις προϋποθέσεις ορισμού ενός ατόμου ως άνεργου σε σχέση με την ΕΕΔ, καθώς δεν απαιτείται ρητά το άτομο να έχει κάνει συγκεκριμένες ενέργειες προς αναζήτηση εργασίας τις 4 εβδομάδες πριν την απογραφή, ούτε διατυπώνεται ότι η ετοιμότητα ανάληψης εργασίας σημαίνει ικανότητα άμεσης ανάληψης στο διάστημα των επόμενων δύο εβδομάδων.

Η απογραφή 1991 για την ταξινόμηση των ατομικών επαγγελματιών και των κλάδων οικονομικής δραστηριότητας ακολουθεί τις αντίστοιχες ταξινομήσεις της ΕΣΥΕ του 1981. Στα στοιχεία της απογραφής του 1991 έχει γίνει επεξεργασία στο σύνολο (100%) των απαντήσεων και αυτό την διαφοροποιεί από τις προηγούμενες απογραφές στις οποίες η επεξεργασία των απαντήσεων γινόταν δειγματοληπτικά (το 1981 το μέγεθος του δείγματος ήταν το 10% του πληθυσμού). Τα ερωτήματα που αφορούν το εργατικό δυναμικό της χώρας είναι τα ερωτήματα 14-18. Οι βασικότεροι πίνακες σχετικά με το εργατικό δυναμικό και την απασχόληση της χώρας δημοσιεύονται στον τόμο III (Οικονομικά χαρακτηριστικά του πληθυσμού) της απογραφής. Από τους πίνακες αυτούς μπορούν να καταμετρηθούν οι άνεργοι κατά φύλλο, ηλικία, οικογενειακή κατάσταση, νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας και ανέργους που

¹¹ Σακέλλης Γ. (1993), σελ. 89.

έχουν απασχοληθεί στο παρελθόν, θέση στο επάγγελμα, κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, ατομικό επάγγελμα, επίπεδο εκπαίδευσης, περιοχή, περιφέρεια και νομό της χώρας. Επίσης ο αριθμός των ανέργων της απογραφής 1991 κατά φύλο, ηλικία, νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας και περιοχή της χώρας δημοσιεύεται στην Ετήσια Επετηρίδα της ΕΣΥΕ. Η επεξεργασία των στοιχείων της απογραφής είναι μακροχρόνια. Τα αποτελέσματα της απογραφής του 1991 έγιναν προσιτά στο κοινό μέσω της βιβλιοθήκης της ΕΣΥΕ το 1994-95 και σε περιληπτική μορφή μέσω της Στατιστικής Επετηρίδας της ΕΣΥΕ του 1996 που εκδόθηκε το 1997. Μέχρι σήμερα δεν έχει εκδοθεί ο τόμος III αν και οι πίνακές του διατίθενται σε μαγνητική μορφή. Η εξέταση των σχέσεων μεταξύ των μεταβλητών που προκύπτουν από το ερωτηματολόγιο αλλά δεν περιέχονται στους πίνακες του Τόμου (π.χ. η σχέση της ανεργίας με τα χαρακτηριστικά της κατοικίας, την κατοχή κατοικίας, την σχέση προς τον υπεύθυνο της οικογένειας, την υπηκοότητα, την χρονική διάρκεια της ανεργίας, τα άτομα με ειδικές ανάγκες, τις πηγές συντήρησης των ατόμων, την γυναικεία γεννητικότητα κ.ά.) είναι χρονοβόρα, έχει οικονομικό κόστος, ενώ είναι αμφίβολης εμπιστοσύνης καθώς το μηχανογραφικό σύστημα δεν έχει ελεγχθεί σε παρόμοιου τύπου ενέργειες.

Η απογραφή πληθυσμού αποτελεί μια βασική πηγή για τα χαρακτηριστικά των ανέργων της χώρας, μπορεί να λειτουργήσει όμως μόνο επιβοηθητικά, καθώς έχει σημαντικά μειονεκτήματα. Αυτά είναι: α) η ανά δεκαετία διεξαγωγή της, β) το μεγάλο οικονομικό της κόστος, γ) η περιορισμένη σημασία που δίνεται στα ζητήματα του εργατικού δυναμικού, καθώς αποσκοπεί στην εξέταση των γενικότερων χαρακτηριστικών του πληθυσμού και δ) η μακροχρόνια επεξεργασία της. Επιπλέον η εξέταση της συνάφειας μεταξύ μεταβλητών που περιέχονται αποκλειστικά στην απογραφή δείχνει να είναι δυσχερής εξαιτίας αδυναμιών επεξεργασίας της ΕΣΥΕ. Παρόλα αυτά η απογραφή αποτελεί σημαντική και μοναδική πηγή για την ανεργία της χώρας για τους ακόλουθους λόγους: α) είναι η μόνη απογραφική πηγή, β) καταγράφει την κατανομή της ανεργίας στην μικρότερη δυνατή χωρική μονάδα και γ) περιέχει (έστω και υποθετικά) την δυνατότητα της διερεύνησης της σχέσης της ανεργίας με τις μεταβλητές (χαρακτηριστικά κατοικίας, άτομα με ειδικές ανάγκες, πηγές συντήρησης του ατόμου κ.ά.) που δεν απαντώνται σε άλλη βασική πηγή καταγραφής της ανεργίας. Η ανάπτυξη του συστήματος επεξεργασίας των στοιχείων της απογραφής θα μπορούσε να αναβαθμίσει κατά πολύ τη σημασία της ως πηγή για την καταγραφή της ανεργίας της χώρας καθώς θα επέτρεπε την γρηγορότερη έκδοση των αποτελεσμάτων και τη συσχέτιση όλων των μεταβλητών που περιέχονται στο ερωτηματολόγιό της.

2.3 ΤΑ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΟΑΕΔ

Ο ΟΑΕΔ είναι ο κύριος φορέας εφαρμογής της δημόσιας πολιτικής για την απασχόληση στην Ελλάδα. Δύο από τις βασικότερες λειτουργίες του είναι α) η διευκόλυνση της επαφής προσφοράς και ζήτησης εργασίας και β) η χορήγηση επιδομάτων ανεργίας¹². Για την εκπλήρωση των λειτουργιών αυτών ο ΟΑΕΔ συλλέγει μια σειρά από τυποποιημένες φόρμες στοιχείων σχετικά με την προσφορά και τη ζήτηση εργασίας, καθώς και τις προσλήψεις και τις απολύσεις εργαζομένων. Οι σπουδαιότερες φόρμες είναι οι ακόλουθες:

1. το δελτίο εγγραφής ανέργου που περιέχει τα σημαντικότερα για τον ΟΑΕΔ στοιχεία για κάθε εγγεγραμμένο άνεργο και αποτελεί την πηγή πληροφόρησης σχετικά με την προσφορά εργασίας
2. η αίτηση ζήτησης εργασίας με την οποία ο εργοδότης αναζητά μέσω του ΟΑΕΔ εργαζόμενο για την πλήρωση κενής θέσης απασχόλησης στην επιχείρησή του. Η αίτηση ζήτησης εργασίας περιέχει την περιγραφή των προσφερόμενων θέσεων εργασίας και τα απαιτούμενα προσόντα του εργαζόμενου και αποτελεί την πηγή πληροφόρησης σχετικά με τη ζήτηση εργασίας
3. η αναγγελία πρόσληψης (συμπληρώνεται υποχρεωτικά από τον εργοδότη) με την οποία ο εργοδότης γνωστοποιεί στον ΟΑΕΔ τις προσλήψεις εργαζομένων από την επιχείρησή του. Αποτελεί την πηγή πληροφόρησης σχετικά με τις προσλήψεις εργατικού δυναμικού.
4. η βεβαίωση εργοδότη για τη λήξη συμβάσεως ορισμένου χρόνου, ή η καταγγελία σύμβασης εργασίας, ή η αναγγελία οικειοθελούς αποχώρησης μισθωτού (συμπληρώνονται υποχρεωτικά από τον εργοδότη) με τις οποίες ο εργοδότης γνωστοποιεί στον ΟΑΕΔ τη λύση της μισθωτής σχέσης με κάποιον / ους εργαζόμενο / νους στην επιχείρησή του. Αποτελεί την πηγή πληροφόρησης για τις απολύσεις εργαζομένων.

Τα στοιχεία αυτά που αφορούν τους ανέργους, τη ζήτηση εργασίας, τις προσλήψεις και απολύσεις αλλά και μια σειρά στοιχείων που αφορούν πολιτικές που υλοποιεί ο ΟΑΕΔ όπως η επιδότηση των ανέργων (τακτική ή έκτακτη), τα προγράμματα επιδοτούμενης απασχόλησης και η επαγγελματική κατάρτιση του οργανισμού, συλλέγονται από τα κατά τόπους γραφεία του ΟΑΕΔ (σε χειρόγραφο ή ηλεκτρονική μορφή) και διαβιβάζονται στην Στατιστική Υπηρεσία του Οργανισμού, η οποία κάνει τη βασική επεξεργασία.

Ο ορισμός του εργατικού δυναμικού και του ανέργου που ακολουθεί ο ΟΑΕΔ διαφέρει σημαντικά από αυτόν που ακολουθεί η ΕΣΥΕ. Ως εργατικό δυναμικό ο ΟΑΕΔ θεωρεί τα άτομα ηλικίας μεγαλύτερης των 15 ετών τα οποία

¹² Κωνσταντινόπουλος Χ. (1993), Θεσμοί και Φορείς Καταπολέμησης της Ανεργίας στην Ελλάδα (1920-92), Αθήνα, σελ. 93-105.

χουν, ή αναζητούν σχέση εξαρτημένης εργασίας με σύμβαση ιδιωτικού δικαίου. Έτσι σε ότι αφορά τους απασχολούμενους ως προς τη θέση τους στο επάγγελμα ο ΟΑΕΔ περιλαμβάνει μόνο τους μισθωτούς με σύμβαση ιδιωτικού δικαίου, ενώ η ΕΣΥΕ περιλαμβάνει του αυτοαπασχολούμενους με ή χωρίς μισθωτούς, το σύνολο των μισθωτών (ιδιωτικού και δημοσίου δικαίου) και τα συμβοηθούμενα μέλη.

Ως ανέργους ο ΟΑΕΔ θεωρεί τα άτομα ηλικίας μεγαλύτερης των 15 ετών¹³ τα οποία: α) δεν έχουν απασχόληση, β) αναζητούν μισθωτή εργασία εγγραφόμενα στον ΟΑΕΔ και γ) αποδέχονται εργασία που τους προσφέρεται από τον ΟΑΕΔ στον ευρύτερο επαγγελματικό τους κλάδο είτε δέχονται να παρακολουθήσουν προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης - κατάρτισης¹⁴. Η έννοια του ευρύτερου επαγγελματικού κλάδου, στον οποίο πρέπει να εμπίπτει η εργασία που προσφέρει ο ΟΑΕΔ στον άνεργο, προκάλεσε συζητήσεις και επιφυλάξεις για τη σημασία και το ρόλο της¹⁵. Δεν θεωρούνται άνεργοι από τον ΟΑΕΔ α) οι αυτοαπασχολούμενοι και οι απασχολούμενοι στις γεωργικές, δασικές και κτηνοτροφικές εργασίες που δεν είναι ασφαλισμένοι στο ΙΚΑ, β) οι σύζυγοι και τα παιδιά που απασχολούνται στην επιχείρηση του συζύγου ή του γονέα, γ) οι μαθητευόμενοι των επαγγελματικών σχολών και όσοι εξασκούνται πρακτικά στα πλαίσια εκπαιδευτικού προγράμματος χωρίς εργασιακή σχέση, δ) όσοι συνταξιοδοτούνται με ποσό ίσο ή μεγαλύτερο από το κατώτερο όριο σύνταξης του ΙΚΑ, ε) όσοι υπηρετούν στις ένοπλες δυνάμεις, στ) οι φυλακισμένοι και ζ) οι αλλοδαποί χωρίς άδεια εργασίας και παραμονής.

Είναι αποδεκτό και από τον ίδιο τον ΟΑΕΔ ότι ο υπολογισμός του για το εργατικό δυναμικό είναι αυθαίρετος και προσεγγιστικός. Έτσι ο αριθμός του εργατικού δυναμικού που δίνει ο ΟΑΕΔ δεν μπορεί να ελεγχθεί ούτε να θεωρηθεί έγκυρος. Αντίθετα ο υπολογισμός των ανέργων στηρίζεται στην εγγραφή τους στα γραφεία του ΟΑΕΔ και έτσι ο αριθμός των ανέργων που δίνει ο ΟΑΕΔ αποτελεί τον βασικό δείκτη της εγγεγραμμένης ανεργίας στη χώρα.

¹³ Για τον ΟΑΕΔ το όριο εργάσιμης ηλικίας είναι η ηλικία ≥ 15 ετών.

¹⁴ Ο Ν. 1545/4985, άρθρο 3 αναφέρει ότι: «Άνεργος θεωρείται εκείνος που μετά τη λύση ή τη λήξη της εργασιακής σχέσης αναζητεί εργασία, αποδέχεται να απασχοληθεί σε εργασία που του προσφέρεται από τις αρμόδιες υπηρεσίες του ΟΑΕΔ στον ευρύτερο επαγγελματικό του κλάδο ή δέχεται να παρακολουθήσει προγράμματα επαγγελματικής εκπαίδευσης ή μετεκπαίδευσης και γενικά επωφελείται από κάθε περίπτωση δυνατότητας για απασχόληση»

¹⁵ Για τις συζητήσεις και τις επιφυλάξεις γύρω από την έννοια του ευρύτερου επαγγελματικού κλάδου βλ. Κωνσταντινόπουλος Χ. (1993), σελ. 171-172. Ο Ν. 1545/1985, άρθρο 7 αναφέρει ότι «Ως εργασία στον ευρύτερο επαγγελματικό κλάδο θεωρείται εκείνη που εμπίπτει στην ομάδα επαγγελμάτων ή ειδικοτήτων ή εργασιών που ανάγονται στην τελευταία απασχόληση ή στην επαγγελματική κατάρτιση, γνώση ή εμπειρία του ασφαλισμένου. Με αποφάσεις του Υπουργού Εργασίας που εκδίδονται με γνώμη του Δ.Σ. του ΟΑΕΔ καθορίζονται οι ευρείες ομάδες, τα συναφή επαγγέλματα, οι ειδικότητες ή οι εργασίες που συναρτίζονται τους ευρύτερους επαγγελματικούς κλάδους».

Οι ταξινομήσεις που χρησιμοποιεί ο ΟΑΕΔ για τους κλάδους οικονομικής δραστηριότητας και τις ομάδες ατομικών επαγγελματιών είναι προσαρμογές των αντίστοιχων ταξινομήσεων του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας που έγιναν στις αρχές της δεκαετίας του 1970 και από τότε παραμένουν αναλλοίωτες. Ο ΟΑΕΔ αναγνωρίζει ότι οι ταξινομήσεις αυτές είναι αναχρονιστικές και ότι πρέπει να αλλάξουν και να προσαρμοστούν στις σύγχρονες αντίστοιχες διεθνείς, Ευρωπαϊκές και Ελληνικές ταξινομήσεις, ωστόσο δεν κάνει συγκεκριμένες ενέργειες προς την κατεύθυνση αυτή. Ως εκ τούτου τα στοιχεία του ΟΑΕΔ που αφορούν κλάδους οικονομικής δραστηριότητας και ομάδες ατομικών επαγγελματιών δεν είναι συγκρίσιμα με τα αντίστοιχα της ΕΣΥΕ.

Ο ΟΑΕΔ εκδίδει τα «Ετήσια Στατιστικά στοιχεία του ΟΑΕΔ» που παρουσιάζουν τα επεξεργασμένα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας του. Ωστόσο η έκδοση είναι ετήσια μόνο στον τίτλο της, καθώς μέχρι σήμερα έχουν δημοσιευθεί τα Στοιχεία του 1992 (έκδοση 1995). Για την περίοδο 1993-1994 υπάρχει κάποιο επεξεργασμένο υλικό υπό τη μορφή ενός άτυπου και χειρόγραφου στο μεγαλύτερο μέρος του δελτίου, ενώ από το 1995 και μετά υπάρχουν μεμονωμένα οι σημαντικότεροι πίνακες σε χειρόγραφη μορφή και την επισήμανση ότι πρόκειται για προσωρινά στοιχεία.

Παρότι η επεξεργασία των «Ετήσιων Στατιστικών Στοιχείων» στα πρωτογενή στοιχεία είναι τελείως στοιχειώδης, ωστόσο η κανονική τους έκδοση περιέχει σημαντική και σε κάποιες περιπτώσεις μοναδική πληροφόρηση που αφορά: α) τους εγγεγραμμένους ανέργους κατά φύλο, ηλικία, μήνα του έτους, γραφείο του ΟΑΕΔ, επίπεδο εκπαίδευσης, ομάδα ατομικών επαγγελματιών, νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας, κ.ά. β) τις προσλήψεις εργατικού δυναμικού των επιχειρήσεων και πόσες από αυτές έγιναν μέσω του ΟΑΕΔ, τις απολύσεις εργαζομένων και τις κενές θέσεις εργασίας, γ) τους τακτικά και έκτακτα επιδοτούμενους ανέργους (ποσά και ημέρες επιδότησης), δ) τα προγράμματα επιδοτούμενης απασχόλησης, ε) τις σχολές κατάρτισης του ΟΑΕΔ.

Τα στατιστικά στοιχεία που συλλέγει και εκδίδει ο ΟΑΕΔ παρουσιάζουν αξιολογικά πλεονεκτήματα όπως: α) χαμηλό κόστος, β) μηνιαία βάση, γ) πληροφόρηση για τη ζήτηση εργασίας, τις προσλήψεις και τις απολύσεις, δ) την πολιτική επιδότησης των ανέργων, ε) τις πολιτικές επιδοτούμενης απασχόλησης και στ) την πολιτική κατάρτισης του Οργανισμού.

Δυνητικά ο ΟΑΕΔ θα μπορούσε με την κατάλληλη οργάνωση και ανάπτυξη της μηχανογραφικής και στατιστικής υπηρεσίας του να αποτελέσει την κύρια πηγή στατιστικών στοιχείων για τα χαρακτηριστικά των ανέργων, την προσφορά και τη ζήτηση εργασίας και τη σύζευξή τους, καθώς και τις δημόσιες πολιτικές προστασίας των ανέργων και καταπολέμησης της ανεργίας. Τα

στατιστικά στοιχεία του ΟΑΕΔ σωστά επεξεργασμένα όχι μόνο θα κατέγραφαν λεπτομερώς την ανεργία στη χώρα, αλλά κυρίως θα μπορούσαν να παίξουν τον ρόλο των δεικτών με βάση τους οποίους θα γινόταν η αξιολόγηση των δημόσιων πολιτικών προστασίας των ανέργων και καταπολέμησης της ανεργίας.

Όμως η πραγματικότητα του Οργανισμού είναι τελείως διαφορετική από τη δυνατότητά του. Ένα μηχανογραφικό σύστημα ανολοκλήρωτο, ελλιπές, όχι κατάλληλα στελεχωμένο και μια στατιστική υπηρεσία ισχνή κάνουν έκδηλη την αδυναμία του ΟΑΕΔ να επεξεργαστεί και να διαχειριστεί τον πλούτο των πρωτογενών στοιχείων που διαθέτει. Τα βασικά προβλήματα του συστήματος στατιστικών στοιχείων του ΟΑΕΔ είναι τα ακόλουθα: α) η αδυναμία συγκρότησης ενός ολοκληρωμένου συστήματος πληροφορίας που θα οργανώνει και θα συσχετίζει τα στοιχεία που αφορούν επιμέρους τομείς του Οργανισμού (εγγεγραμμένη ανεργία, ζήτηση εργασίας, προσλήψεις και απολύσεις, δημόσιες πολιτικές προστασίας των ανέργων και καταπολέμησης της ανεργίας). Ο σημερινός τρόπος επεξεργασίας και παρουσίασης των στοιχείων δεν διακρίνεται από μια εσωτερική λογική και συνοχή και ο μόνος στόχος που φαίνεται να εξυπηρετεί είναι η συγκεντρωτική περιγραφή των διαφόρων αποσπασματικών πηγών άντλησης στοιχείων που διαθέτει ο Οργανισμός, β) οι αναχρονιστικές ταξινομήσεις που καθιστούν τα στοιχεία του ΟΑΕΔ μη συγκρίσιμα με τις άλλες εθνικές, ευρωπαϊκές και διεθνείς πηγές άντλησης στοιχείων για την ανεργία, γ) ο προσεγγιστικός τρόπος υπολογισμού μεταβλητών όπως του εργατικού δυναμικού και η αδυναμία ελέγχου μεταβλητών όπως προσλήψεις, απολύσεις και κενές θέσεις εργασίας εξ' αιτίας της ανυπαρξίας δημόσιων ελέγχων στις επιχειρήσεις για το εάν εκπλήρωσαν τις υποχρεώσεις τους προς τον ΟΑΕΔ αναγγέλλοντας τις προσλήψεις και τις απολύσεις τους, δ) οι μεγάλες καθυστερήσεις που σημειώνονται στην έκδοση των «Ετήσιων Στατιστικών Στοιχείων, ε) η συνεχώς συρρικνούμενη ποσότητα πληροφορίας σε ότι αφορά τις επίκαιρες εξελίξεις που διαθέτει στη δημοσιότητα ο ΟΑΕΔ. Θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι τα προβλήματα στο σύστημα επεξεργασίας στοιχείων του Οργανισμού είναι ένα μικρό και παράγωγο μέρος του συνολικού προβλήματος φυσιογνωμίας, ρόλου και λειτουργίας του ΟΑΕΔ στην Ελληνική αγορά εργασίας. Η σχέση ανάμεσα στον ρόλο του ΟΑΕΔ, στην αγορά εργασίας και στην καταγραφή της ανεργίας από τον Οργανισμό θα εξεταστεί παρακάτω.

2.4 ΟΙ ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΣΤΙΣ ΕΚΤΙΜΗΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΠΗΓΩΝ

Όπως είδαμε οι τρεις βασικές πηγές άντλησης στοιχείων για την ανεργία ακολουθούν διαφορετικούς ορισμούς στο χαρακτηρισμό ενός ατόμου ως ανέργου ενώ επιπλέον ο τρόπος συλλογής των στοιχείων τους είναι τελείως διαφορετικός. Στην απογραφή και την ΕΕΔ χρησιμοποιείται ερωτηματολόγιο, αντίθετα ο ΟΑΕΔ αντλεί τα στοιχεία του για τα χαρακτηριστικά των ανέργων από τα δελτία εγγραφής ανέργων. Επίσης ενώ στην απογραφή και την ΕΕΔ ο ερευνητής με δική του πρωτοβουλία, δίχως να κληθεί από τα άτομα, έρχεται σε επαφή μαζί τους και ερωτά εάν αναζητούν εργασία, για μεν την απογραφή το σύνολο του πληθυσμού, για δε την ΕΕΔ ένα τυχαίο δείγμα του, στην εγγραφή ενός ανέργου στον ΟΑΕΔ είναι ο άνεργος που εκούσια προσέρχεται στο γραφείο του Οργανισμού έχοντας ως κίνητρο τη συμμετοχή του σε κάποιο πρόγραμμα προστασίας των ανέργων ή καταπολέμησης της ανεργίας.

Οι διαφοροποιήσεις στις εκτιμήσεις των τριών πηγών σε ότι αφορά το εργατικό δυναμικό και την ανεργία πρέπει να αναζητηθούν σε τέσσερις βασικές αιτίες: α) τις διαφορές στους ορισμούς, β) τα χαρακτηριστικά της αγοράς εργασίας και της κατάστασης απασχόλησης του πληθυσμού, γ) το επίπεδο ανάπτυξης των δημόσιων πολιτικών για την προστασία των ανέργων και την καταπολέμηση της ανεργίας και δ) τα στατιστικά σφάλματα.

2.4.1 Οι διαφορές στους ορισμούς

Όπως είδαμε παρουσιάζονται κεφαλαιώδεις διαφορές στους ορισμούς του εργατικού δυναμικού και των ανέργων που ακολουθεί ο ΟΑΕΔ και σε αυτούς που ακολουθεί η ΕΣΥΕ, ενώ μικρής σημασίας διαφορές υπάρχουν και μεταξύ των ορισμών της απογραφής και της ΕΕΔ. Σε ότι αφορά το εργατικό δυναμικό η κεφαλαιώδεις διαφορά είναι ότι ο ΟΑΕΔ καταμετρά ως τέτοιο τα άτομα που έχουν ή αναζητούν εργασία ανεξάρτητα από τη θέση τους στο επάγγελμα (αυτοαπασχολούμενοι με ή χωρίς προσωπικό, μισθωτοί, συμβολούντα μέλη) δηλαδή το σύνολο του ενεργού πληθυσμού. Ο πίνακας Ι περιέχει συνοπτικά τις βασικές διαφορές μεταξύ των ορισμών των τριών πηγών.

Δ2.1 Διαφορές μεταξύ των ορισμών των τριών πηγών για την ανεργία

ΕΣΥΕ ΕΕΔ	ΕΣΥΕ Απογραφή	ΟΑΕΔ
Όριο εργάσιμης ηλικίας πληθυσμού: ηλικία ≥ 14 ετών	Όριο εργάσιμης ηλικίας πληθυσμού: ηλικία ≥ 10 ετών	Όριο εργάσιμης ηλικίας πληθυσμού: ηλικία ≥ 15 ετών
<u>ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΣ</u> Προϋποθέσεις: εργάστηκε \geq από 1 ώρα την τελευταία εβδομάδα ή απουσίαζε προσωρινά από την εργασία του	<u>ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΣ</u> Προϋποθέσεις: εργάστηκε \geq από 1 ώρα την τελευταία εβδομάδα ή απουσίαζε προσωρινά από την εργασία του	<u>ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΣ</u> Προϋποθέσεις: έχει απασχόληση με σχέση εξαρτημένης εργασίας και με σύμβαση ιδιωτικού δικαίου.
<u>ΑΝΕΡΓΟΣ</u> Προϋποθέσεις: 1) δεν έχει εργασία 2) αναζητά εργασία την τελευταία εβδομάδα 3) έχει κάνει συγκεκριμένες ενέργειες αναζήτησης εργασίας τις τελευταίες 4 εβδομάδες 4) μπορεί να αναλάβει αμέσως (στις επόμενες 2 εβδομάδες) εργασία.	<u>ΑΝΕΡΓΟΣ</u> Προϋποθέσεις: 1) δεν έχει εργασία 2) αναζητά εργασία την τελευταία εβδομάδα 3) είναι έτοιμος να αναλάβει εργασία	<u>ΑΝΕΡΓΟΣ</u> Προϋποθέσεις: 1) δεν έχει εργασία 2) αναζητά μισθωτή εργασία μέσω ΟΑΕΔ 3) αποδέχεται εργασία προσφερόμενη από τον ΟΑΕΔ στον ευρύτερο επαγγελματικό του κλάδο ή παρακολουθεί προγράμματα κατάρτισης 4) δεν είναι: αυτοαπασχολούμενος, συμβοηθούν μέλος, μαθητευόμενος, συνταξιούχος με σύνταξη \geq κατώτερης σύνταξης Ι-ΚΑ, στρατευμένος, φυλακισμένος, αλλοδαπός χωρίς άδειες εργασίας και παραμονής

2.4.2 Τα χαρακτηριστικά της αγοράς εργασίας και η κατάσταση απασχόλησης του πληθυσμού.

Η Ελλάδα παρουσιάζει σε σχέση με τις άλλες χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης έντονα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στην αγορά εργασίας και στην κατάσταση απασχόλησης του πληθυσμού. Οι ιδιαιτερότητες εντοπίζονται στην κυριαρχία των μικρών επιχειρήσεων στον παραγωγικό ιστό της χώρας, στον οικογενειακό χαρακτήρα τους, στην χαμηλού επιπέδου και κατά περίπτωση τεχνολογία που χρησιμοποιούν, στην έκταση της άτυπης οικονομίας (παραοικονομία), στο μεγάλο βάρος του πρωτογενή τομέα στην οικονομία της χώρας, στην ανυπαρξία αναπτυγμένων συστημάτων ρύθμισης της αγοράς

εργασίας, δημόσιων πολιτικών για την απασχόληση και δομών επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, στην μεγάλη έκταση που παρουσιάζει η μικροϊδιοκτησία και οι πρόσοδοι εκτός εργασίας στον πληθυσμό, στην κυριαρχία των άτυπων μορφών αναζήτησης εργασίας και τοποθέτησης - πρόσληψης εργαζομένου και τέλος στο πολύ υψηλό ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων και των συμβοηθούτων μελών στο εργατικό δυναμικό της χώρας, σε αντίθεση με το πολύ χαμηλό ποσοστό των μισθωτών..

Το ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων και των συμβοηθούτων μελών είναι στην Ελλάδα το υψηλότερο μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε αντίθεση με το ποσοστό των μισθωτών που είναι το χαμηλότερο.

Π2.1 Ποσοστό απασχολούμενων ανά θέση στο επάγγελμα στις χώρες της Ε.Ε., 1997

	ΕΡΓΟΔΟΤΕΣ & ΑΥΤΟΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ	ΜΙΣΘΩΤΟΙ	ΣΥΜΒΟΗΘΟΥΝΤΑ ΜΕΛΗ	ΣΥΝΟΛΟ
ΕΥΡΩΠΗ -15	14,9%	83,1%	2,0%	100%
ΒΕΛΓΙΟ	14,9%	82,8%	2,3%	100%
ΔΑΝΙΑ	8,3%	90,6%	1,1%	100%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	9,9%	89,1%	1,0%	100%
ΕΛΛΑΔΑ	33,3%	54,8%	11,9%	100%
ΙΣΠΑΝΙΑ	20,9%	76,0%	3,1%	100%
ΓΑΛΛΙΑ	11,2%	87,1%	1,7%	100%
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	19,5%	79,2%	1,3%	100%
ΙΤΑΛΙΑ	24,5%	71,5%	4,0%	100%
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	8,5%	90,8%	0,7%	100%
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	11,3%	87,6%	1,1%	100%
ΑΥΣΤΡΙΑ	10,8%	86,1%	3,1%	100%
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	26,9%	71,6%	1,5%	100%
ΦΙΛΑΝΔΙΑ	14,5%	84,5%	1,0%	100%
ΣΟΥΗΔΙΑ	11,2%	88,2%	0,5%	100%
Η.Β.	12,6%	87,0%	0,4%	100%

ΠΗΓΗ: Eurostat, Labour Force Survey Results 1997

Οι δομές της αγοράς εργασίας στην Ελλάδα αναπαράγονται δίχως την δημόσια ρύθμιση και ενάντια σε αυτή¹⁶. Από την άλλη μεριά η δημόσια πολιτική για την αγορά εργασίας, επέλεξε την πολιτική της μη παρέμβασης ή και της επιλεκτικής ενίσχυσης των παραδοσιακών δομών της αγοράς εργασίας. Με τον ένα ή τον άλλο τρόπο η δημόσια πολιτική για την αγορά εργασίας συνέβαλε στην αναπαραγωγή των παραδοσιακών δομών, των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και των καθυστερήσεων της ελληνικής αγοράς εργασίας, καθώς η ομαλή αναπαραγωγή ενός τέτοιου τύπου αγοράς εργασίας νομιμοποιούσε τους συσχετισμούς εξουσίας στους οποίους στηριζόταν το καθεστώς και συνέτεινε

¹⁶ Δεδουσόπουλος Α. (1994), Θεσμοί και Πολιτικές στην Ελληνική Αγορά Εργασίας κατά την Περίοδο 1974-1996, εκδόσεις Τμήμα Αστικής και Περιφερειακής Ανάπτυξης Παντείου Πανεπιστημίου - Ινστιτούτο Πολιτικής Επιστήμης Πανεπιστημίου Ανόβερου, Αθήνα.

σημαντικά στην συνολική αναπαραγωγή του υφιστάμενου πολιτικοκοινωνικού συστήματος¹⁷.

Υπό αυτές τις συνθήκες οι ίδιες οι λειτουργίες και οι δομές της ελληνικής αγοράς εργασίας κρατάνε στο περιθώριο τον ΟΑΕΔ και περιορίζουν σημαντικά την εποπτική του θέση και την δυνατότητα παρακολούθησης των εξελίξεων στην αγορά εργασίας. Οι εργοδότες δεν ζητούν προσωπικό μέσω ΟΑΕΔ, δεν αναγγέλλουν τις προσλήψεις τους και τις απολύσεις στις οποίες προβαίνουν καθώς αυτές συχνά συμβαίνουν στη σφαίρα της άτυπης οικονομίας (π.χ. λαθρομετανάστες) και οι άνεργοι έχουν περιορισμένες επαφές με τον Οργανισμό καθώς διαγνώσκουν ότι δεν έχει τη δυνατότητα να παίξει ένα ουσιαστικό ρόλο στις διαδικασίες της αγοράς εργασίας.

Το αποτέλεσμα είναι ο ΟΑΕΔ να έχει στρεβλή και περιορισμένη εικόνα για την αγορά εργασίας, ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων να υπολείπεται σημαντικά του αριθμού των ανέργων που δίνει η ΕΣΥΕ και συνολικά τα στοιχεία που διαθέτει ο ΟΑΕΔ να είναι περιορισμένης εμπιστοσύνης. Εάν αντίθετα με την υπάρχουσα κατάσταση ο ρόλος του ΟΑΕΔ στην αγορά εργασίας ισχυροποιηθεί και παράλληλα οι δομές και οι λειτουργίες της ελληνικής αγοράς εργασίας τείνουν προς τις αντίστοιχες ευρωπαϊκές, τότε τα στοιχεία του ΟΑΕΔ θα πρέπει να πλησιάσουν τα στοιχεία της ΕΣΥΕ και γενικότερα τα στατιστικά στοιχεία του Οργανισμού να αναγνωριστούν ως έγκυρη και έμπιστη πηγή άντλησης δεδομένων για την αγορά εργασίας.

2.4.3 Το επίπεδο ανάπτυξης των δημόσιων πολιτικών προστασίας των ανέργων και καταπολέμησης της ανεργίας

Το θέμα του επιπέδου ανάπτυξης των δημόσιων πολιτικών προστασίας των ανέργων και καταπολέμησης της ανεργίας ασφαλώς και είναι αναπόσπαστο τμήμα των δομών και των λειτουργιών των αγορών εργασίας. Ωστόσο αποτελεί ένα διακριτό τμήμα της και έχει μια σχετική αυτονομία από τις διαδικασίες αναπαραγωγής των αγορών εργασίας, καθώς καθορίζεται όχι μόνο από αυτές, αλλά εξίσου ισχυρά από το γενικό επίπεδο ανάπτυξης του «κοινωνικού κράτους» κάθε χώρας.

Η Ελληνική κοινωνία ουδέποτε συγκρότησε ανεπτυγμένες πολιτικές κοινωνικού κράτους. Ακόμη και όταν σημαντικές πολιτικές αλλαγές επήλθαν (1974, 1981) το πολιτικό σύστημα δεν επέλεξε την ανάπτυξη του κοινωνικού κράτους ως διαδικασία νομιμοποίησης του, αλλά ένα ημικορπορατιβίστικο σύστημα συνδιαλλαγής με τις κοινωνικές ομάδες που ουσιαστικά αναπαρήγα-

¹⁷ Δεδουσόπουλος Α. (1994).

γε και εξέλιξε την παραδοσιακή διαδικασία νομιμοποίησης του πελατειακού συστήματος¹⁸.

Στην Ελλάδα ο χαρακτήρας των πολιτικών προστασίας των ανέργων και καταπολέμησης της ανεργίας εντάσσεται στο ημικορπορατιβίστικο και νεοπελατειακό πλαίσιο αρχών και στόχων του συστήματος των κοινωνικών πολιτικών. Είναι χαρακτηριστικό ότι μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1990 περίπου το 30% της επιδότησης των ανέργων πήγαινε σε επιλεγμένες επαγγελματικές ομάδες εργαζομένων, δηλαδή ένα μεγάλο ποσοστό των δαπανών για την προστασία των ανέργων διανεμόταν όχι με βάση τις τυπικές προϋποθέσεις επιδότησης ανέργου αλλά με βάση τη συμμετοχή του σε ένα επάγγελμα το σωματείο του οποίου είχε τη δυνατότητα να το εντάξει στα επαγγέλματα που δικαιούνται το έκτακτο - εποχιακό επίδομα του ΟΑΕΔ.

Συμπερασματικά το επίπεδο ανάπτυξης των δημόσιων πολιτικών προστασίας των ανέργων και καταπολέμησης της ανεργίας, φορέας υλοποίησης των οποίων ήταν ο ΟΑΕΔ, ήταν πάντοτε χαμηλό (και) εξαιτίας των υπανάπτυκτων λειτουργιών και δομών του κοινωνικού κράτους στην Ελλάδα. Έτσι από την μία η πολιτική της μη παρέμβασης στην αγορά εργασίας που επέλεξε ο ΟΑΕΔ και από την άλλη το χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης των πολιτικών του για την ανεργία, δεν επέτρεψαν στον Οργανισμό να έχει σημαντική παρουσία στις διαδικασίες της αγοράς εργασίας. Ο άνεργος, καθώς το επίπεδο των πολιτικών για την ανεργία του Οργανισμού ήταν χαμηλό δεν είχε αξιόλογο κίνητρο για εγγραφή του στο μητρώο ανέργων. Έτσι η εικόνα που έχει ο Οργανισμός για την ανεργία, όπως ήδη προαναφέρθηκε, είναι στρεβλή και περιορισμένη και τα στοιχεία του υποεκτιμούν την έκταση της ανεργίας.

2.4.4 Στατιστικά λάθη

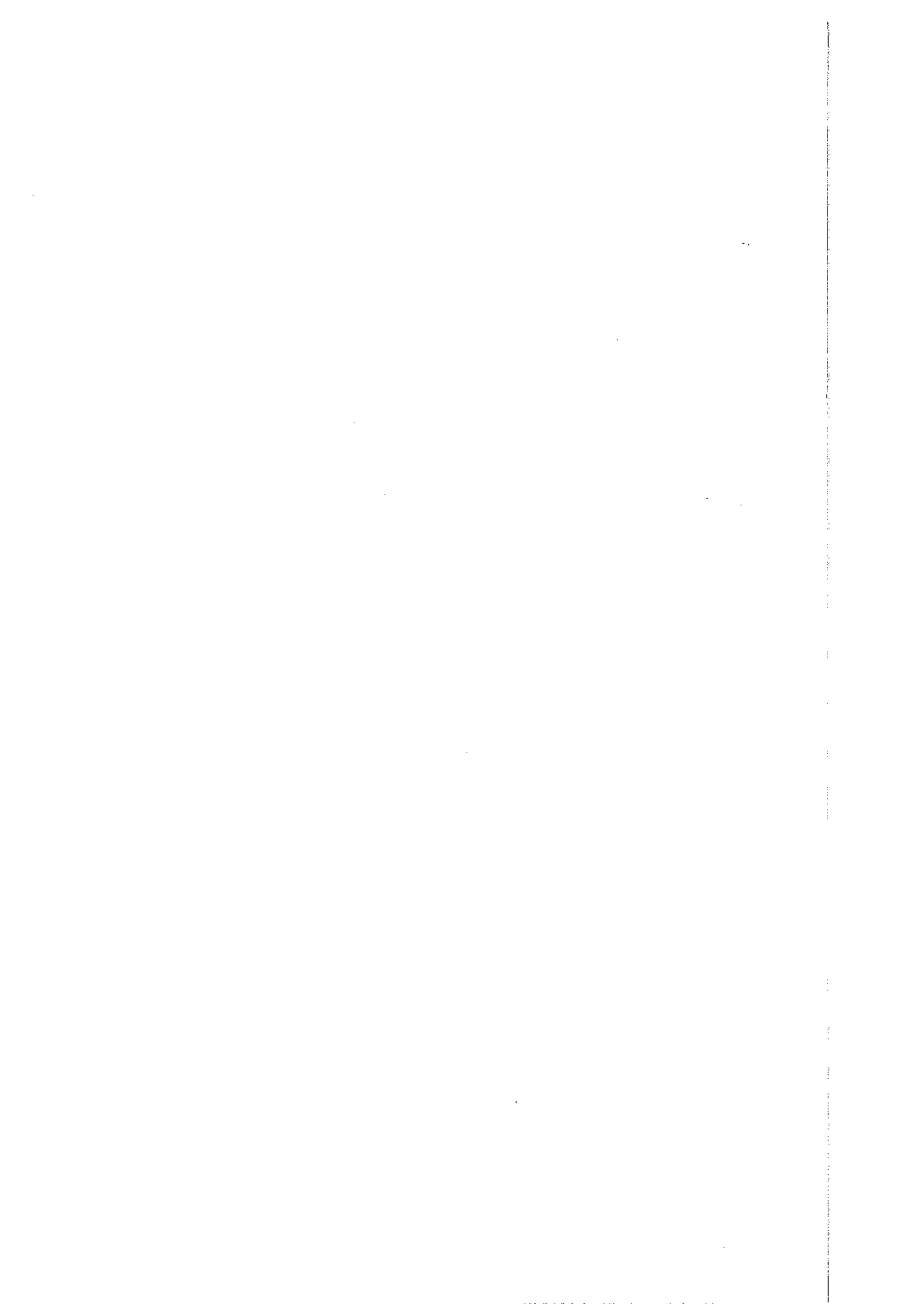
Στα δύο προηγούμενα μέρη αναφερθήκαμε στην αδυναμία του ΟΑΕΔ να προσεγγίσει την έκταση της ανεργίας στην χώρα, την οποία (ανεργία) συστηματικά υποεκτιμά εξαιτίας του περιθωριακού του ρόλου στις διαδικασίες της αγοράς εργασίας και του χαμηλού επιπέδου των πολιτικών του για την ανεργία. Συγκρίνοντας τα στοιχεία του ΟΑΕΔ και της ΕΣΥΕ και διαπιστώνοντας ότι τα στοιχεία του ΟΑΕΔ υποεκτιμούν την έκταση της ανεργίας ουσιαστικά αναγνωρίζουμε την ΕΣΥΕ ως την πηγή που τα στοιχεία της περιγράφουν πιστότερα την πραγματικότητα.

Ωστόσο ούτε η ΕΕΔ ούτε η απογραφή του πληθυσμού είναι απαλλαγμένη από στατιστικά λάθη και μεροληψίες που συστηματικά επηρεάζουν απο-

¹⁸ Δεδουσόπουλος Α. (1994) & Πετμεζίδου - Τσουλουβή Μ. (1992), Κοινωνικές ανισότητες και κοινωνική πολιτική, εκδόσεις Εξάντας, Αθήνα.

τελέσματα και οδηγούν σε λάθος συμπεράσματα. Σε επόμενο κεφάλαιο η σύγκριση των κατανομών επιλεγμένων χαρακτηριστικών των ανέργων μεταξύ των τριών πηγών θα δείξει ότι για ορισμένα χαρακτηριστικά δεν έχουμε την δυνατότητα να γνωρίζουμε ποια πηγή περιγράφει πιστότερα την πραγματικότητα.

Έτσι ακόμη και αν η ΕΕΔ θεωρείται η πλέον έμπιστη πηγή δεδομένων σε ότι αφορά τα χαρακτηριστικά του εργατικού δυναμικού, σε καμία περίπτωση τα στοιχεία της δεν εξαιρούνται από την διασταύρωση και τον έλεγχο (όταν αυτά είναι δυνατά), καθώς η πιθανότητα του στατιστικού λάθους είναι υπαρκτή.

3. ΤΟ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟ ΜΕΓΕΘΟΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Το πρόβλημα της ανεργίας έχει πολλαπλές διαστάσεις τόσο στην μεγάλη κοινωνική κλίμακα (οικονομικές, κοινωνικές διαστάσεις), όσο και στην μικρή κοινωνική κλίμακα (προσωπικές, οικογενειακές, κοινοτικές διαστάσεις).

Η μέτρηση της ανεργίας από τις πηγές δεδομένων του εργατικού δυναμικού καταλήγει στον υπολογισμό του ποσοστού ανεργίας του εργατικού δυναμικού, το οποίο θεωρείται ότι περιγράφει την έκταση της ανεργίας σε μία κοινωνία. Το ποσοστό ανεργίας είναι ένας πολύ μερικός, οικονομικός δείκτης που μαρτυρά μία μόνο αρνητική οικονομική συνέπεια της ανεργίας: πόσο εργατικό δυναμικό μένει αναξιοποίητο ή απαξιώνεται από το σύστημα παραγωγής μίας χώρας.

Όμως τίθεται σε συζήτηση το κατά πόσο ο δείκτης αυτός εκτιμά ορθά την έλλειψη των θέσεων εργασίας σε ένα παραγωγικό σύστημα, ή αντίθετα υποεκτιμά την έλλειψη αυτή και επιπλέον συχνά καλύπτει και αποκρύβει μια εκτεταμένη κατάσταση ακούσιας παραγωγικής αδράνειας του πληθυσμού.

Στο κεφάλαιο αυτό θα εξετάσουμε: α) τα προβλήματα που προκύπτουν από τον ορισμό της ανεργίας, β) τη σχέση μεταξύ του ποσοστού απασχόλησης και του ποσοστού ανεργίας, γ) τα όρια μεταξύ μη ενεργού πληθυσμού και ανεργίας και πως αυτά προσδιορίζονται δ) το θέμα δύο ειδικών ομάδων του μη εργατικού δυναμικού: των απογοητευμένων από την άσκοπη αναζήτηση εργασίας που αποχώρησαν από την αγορά εργασίας και των διατεθειμένων να αναλάβουν εργασίας χωρίς να κάνουν κάποια ενέργεια αναζήτησης και ε) την πρόταση για ένα διευρυμένο - διορθωμένο ποσοστό ανεργίας.

3.1 ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΟΥ ΟΡΙΣΜΟΥ

Σύμφωνα με τον ορισμό της ΕΣΥΕ η 1^η βασική προϋπόθεση της ανεργίας είναι το άτομο να μην έχει εργασία. Ως εργασία θεωρείται η τουλάχιστον μία ώρα απασχόληση της τελευταία εβδομάδα ή η προσωρινή απουσία από απασχόληση που έχει το άτομο. Το ερώτημα είναι: Η μία ώρα εβδομαδιαίας απασχόλησης μπορεί να αποτελέσει το κοινωνικό ή οικονομικό όριο ανάμεσα στην απασχόληση και την ανεργία; Η απάντηση είναι ασφαλώς όχι. Με το όριο της μίας ώρας εβδομαδιαίας απασχόλησης καταγράφουμε στους απασχολούμενους άτομα που θεωρούν τον εαυτό τους άνεργα και έχουν βάσιμους κοινωνικούς και οικονομικούς λόγους για τη θεώρηση αυτή. Πολλά θα μπορούσαν να ειπωθούν για το ποία θα πρέπει ή μπορεί να είναι τα όρια με βάση τα

οποία θα πρέπει κάποιος να καταταγεί στους έχοντες ή μη έχοντες εργασία. Μία απλή και κομψή απάντηση είναι η συμπερίληψη στους ανέργους των απασχολούμενων που ενάντια στη θέλησή τους η εργασία τους είναι μερικής απασχόλησης. Ο υπολογισμός των ατόμων που ακούσια απασχολούνται μερικώς μπορεί να γίνει εύκολα (έρευνα, ερώτηση 12.4: η απασχόληση του ερωτώμενου είναι μερική επειδή δεν μπορούσε να βρει άλλη απασχόληση). Μία άλλη απάντηση θα μπορούσε να είναι ότι άνεργος είναι κάθε άτομο που θεωρεί τον εαυτό του ως τέτοιο και δουλεύει λιγότερες ώρες εβδομαδιαίως από ένα όριο που παίζει το ρόλο κατωφλιού ανάμεσα στην απασχόληση και την ανεργία (π.χ. 20 ώρες την εβδομάδα). Ο υπολογισμός του με βάση το νέο ερωτηματολόγιο της έρευνας (έτος 1998) είναι περίπλοκος αλλά όχι αδύνατος (διασταύρωση ερώτησης 13: πόσες ημέρες και ώρες εργάζεται συνήθως ένα άτομο την εβδομάδα και ερώτηση 54 : εσείς τι θεωρείται τον εαυτό σας, απάντηση=άνεργο).

Σε ότι αφορά την καταγραφή ενός ατόμου ως ανέργου η απασχολούμενου με βάση την κατοχή εργασίας, πιο προσεγγιστικά στην πραγματικότητα θα μπορούσαν να είναι τα στοιχεία του δημόσιου φορέα για την απασχόληση στον βαθμό που είχε ένα κεντρικό ρόλο στις διαδικασίες της αγοράς εργασίας. Όπως θα δούμε παρακάτω σε αρκετές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων είναι μεγαλύτερος από τον αριθμό των ανέργων που εκτιμά η ΕΕΔ. Σε αυτές τις χώρες η υποεκτίμηση της ανεργίας από την ΕΕΔ σε σχέση με την εγγεγραμμένη ανεργία θα πρέπει να οφείλεται κυρίως στο όριο της μίας ώρας εβδομαδιαίας απασχόλησης που βάζει η ΕΕΔ για να θεωρήσει το άτομο απασχολούμενο ή όχι.

Σύμφωνα με την 2^η και 3^η προϋπόθεση της ΕΕΔ ένα άτομο για να θεωρείται άνεργο πρέπει να αναζητά εργασία την τελευταία εβδομάδα και να έχει κάνει συγκεκριμένες ενέργειες αναζήτησης τις τελευταίες τέσσερις εβδομάδες. Με βάση τις προϋποθέσεις αυτές δεν θεωρούνται άνεργοι οι «απογοητευμένοι», αυτοί δηλαδή που είτε προσπάθησαν σε προηγούμενο χρόνο από τα χρονικά περιθώρια των προϋποθέσεων, είτε δεν προσπάθησαν να βρουν εργασία γιατί δεν πίστευαν ότι θα βρουν απασχόληση. Οι απογοητευμένοι δεν θεωρούνται εργατικό δυναμικό αλλά μη ενεργός πληθυσμός.

Σε ότι αφορά την καταγραφή ενός ατόμου ως ανέργου με βάση τις προϋποθέσεις περί αναζήτησης εργασίας και των ενεργειών αναζήτησης τα στοιχεία του δημόσιου φορέα απασχόλησης υποεκτιμούν την έκταση της ανεργίας καθώς η εγγραφή στο δημόσιο γραφείο απασχόλησης είναι ένας από τους τρόπους αναζήτησης εργασίας που μπορεί να επιλέξει ο άνεργος. Όμως το ποσοστό των ανέργων που επιλέγει την εγγραφή στο δημόσιο γραφείο α-

πασχόλησης είναι ένας ασφαλής δείκτης για τον ρόλο του δημόσιου φορέα απασχόλησης και τον τύπο των αγορών εργασίας κάθε χώρας.

Σύμφωνα με την 4^η προϋπόθεση της Ε.Ε.Δ. για να χαρακτηριστεί ένα άτομο ως άνεργο θα πρέπει να εκπληρώνει τις τρεις προηγούμενες προϋποθέσεις και να είναι διαθέσιμο αμέσως (μέσα σε διάστημα δύο εβδομάδων) για εργασία. Δεν συμπεριλαμβάνονται στους άνεργους αλλά στο μη εργατικό δυναμικό αυτοί που είναι διαθέσιμοι για εργασία αλλά δεν αναζήτησαν εργασία την τελευταία εβδομάδα και συγχρόνως δεν έκαναν ενέργειες αναζήτησης τις τελευταίες 4 εβδομάδες πριν την έρευνα.

Συμπερασματικά διαπιστώνουμε ότι οι περιορισμοί που χρησιμοποιεί η ΕΕΔ για να καταγράψει ένα άτομο ως άνεργο έχουν ως αποτέλεσμα την υποεκτίμηση της ανεργίας καθώς στους άνεργους δεν συμπεριλαμβάνει τους απασχολούμενους, τους «απογοητευμένους» άνεργους και τους διαθέσιμους προς εργασία οι οποίοι δεν έχουν αναζητήσει κάνοντας συγκεκριμένες ενέργειες απασχόληση¹⁹. Οι δύο τελευταίες κατηγορίες, σύμφωνα με την ΕΕΔ αποκλείονται από το εργατικό δυναμικό και κατατάσσονται στον μη ενεργό πληθυσμό.

3.2 ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Το ποσοστό απασχόλησης ορίζεται ως ο λόγος του αριθμού των απασχολούμενων προς τον πληθυσμό εργάσιμης ηλικίας²⁰. Το ποσοστό απασχόλησης είναι ένας «θετικός» δείκτης, σε αντίθεση με το ποσοστό ανεργίας που είναι «αρνητικός» δείκτης. Έτσι ενώ το ποσοστό ανεργίας μετρά την αποτυχία του παραγωγικού συστήματος να δημιουργήσει τις απαιτούμενες θέσεις εργασίας, το ποσοστό απασχόλησης αντίθετα μετρά την επιτυχία του παραγωγικού συστήματος στην δημιουργία θέσεων απασχόλησης.

Το ποσοστό απασχόλησης θεωρείται ότι από πολλές απόψεις είναι χρησιμότερος δείκτης για την αγορά εργασίας από το ποσοστό ανεργίας, καθώς το τελευταίο δεν συμπεριλαμβάνει τους απογοητευμένους και τους διαθέσιμους προς εργασία που δεν αναζητούν δραστήρια απασχόληση. Έτσι η σύγκριση των ποσοστών απασχόλησης αποτελεί ένα σημαντικό μέτρο για τη διάγνωση της επιτυχίας ή της αποτυχίας του παραγωγικού συστήματος σχετικά με την δημιουργία θέσεων εργασίας²¹.

Από πρώτη άποψη φαίνεται ότι τα δύο ποσοστά σχετίζονται αμφιμονοσήμαντα αρνητικά δηλαδή η αύξηση του ενός προκαλεί μείωση του άλλου.

¹⁹ Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης Παντείου Πανεπιστημίου (1993) Το Φαινόμενο της Μακροχρόνιας Ανεργίας στην Ελλάδα, εκδόσεις ΟΑΕΔ, Αθήνα σελ 29-31

²⁰ Επιτροπή Ε.Κ. (1994), Η απασχόληση στην Ευρώπη 1994, Λουξεμβούργο, σελ. 28.

²¹ Επιτροπή Ε.Κ. (1994), σελ 27-37.

Όμως κάτι τέτοιο δεν είναι ορθό γιατί η σχέση μπορεί και συχνά είναι θετική δηλαδή η αύξηση του ποσοστού απασχόλησης να προκαλεί την αύξηση του ποσοστού ανεργίας και αντίθετα η μείωσή του να προκαλεί μείωση του ποσοστού ανεργίας. Το ποσοστό απασχόλησης μπορεί να θεωρηθεί και ως ένας έμμεσος σχετικά αντιπροσωπευτικός δείκτης της ζήτησης εργασίας καθώς μετρά τις υπάρχουσες θέσεις εργασίας μίας οικονομίας. Η ζήτηση εργασίας μίας οικονομίας στην πραγματικότητα ισούται με το άθροισμα των πληρωμένων θέσεων εργασίας (που εκφράζει το ποσοστό απασχόλησης) και των κενών θέσεων εργασίας (για τις οποίες η ΕΕΔ δεν έχει στοιχεία). Μπορούμε να υποθέσουμε βάσιμα ότι η αύξηση του ποσοστού απασχόλησης είναι αποτέλεσμα της αύξησης ζήτησης εργασίας, ενώ αντίθετα η μείωση του ποσοστού απασχόλησης είναι αποτέλεσμα της μείωσης της ζήτησης εργασίας. Σύμφωνα με τα θεωρητικά και τα εμπειρικά δεδομένα η αύξηση της ζήτησης εργασίας μπορεί να προκαλέσει μεγαλύτερη ποσοστιαία αύξηση της προσφοράς εργασίας η οποία θα προέρχεται από την ένταξη στην αγορά εργασίας ομάδων που πριν καταγραφόταν ως μη ενεργός πληθυσμός (π.χ. νοικοκυρές, «απογοητευμένοι» και διαθέσιμοι προς εργασία αλλά αδρανείς σε ότι αφορά την αναζήτησή της, που βλέποντας αύξηση της ζήτησης εργασίας εντάσσονται ή επανεντάσσονται στο εργατικό δυναμικό προσπαθώντας να βρουν απασχόληση). Αντίστροφα η μείωση της ζήτησης εργασίας μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την ποσοστιαία μεγαλύτερη μείωση της προσφοράς εργασίας, εάν ένα σημαντικό κομμάτι των ανέργων απογοητευθεί, σταματήσει να ψάχνει απασχόληση γιατί δεν πιστεύει πλέον ότι θα βρει και «αποχωρήσει» από την αγορά εργασίας και το εργατικό δυναμικό.

Με βάση τις προαναφερόμενες ανάλογες κινήσεις μεταξύ ζήτησης και προσφοράς εργασίας μπορεί να παρατηρηθεί και να εξηγηθεί μια αύξηση του ποσοστού απασχόλησης που συνοδεύεται από αύξηση του ποσοστού ανεργίας και μία μείωση του ποσοστού απασχόλησης που συνοδεύεται από μείωση του ποσοστού ανεργίας. Έτσι η μείωση του ποσοστού ανεργίας, στην περίπτωση που αυτή προκαλείται από μείωση της ζήτησης εργασίας και το συνακόλουθο αποκλεισμό των απογοητευμένων ανέργων από το εργατικό δυναμικό, δεν αποτελεί θετικό αλλά αρνητικό μέτρο για την επιτυχία μιας οικονομίας να δημιουργήσει τις απαιτούμενες θέσεις εργασίας. Το αν η αύξηση της ζήτησης εργασίας προκαλέσει μεγαλύτερη αύξηση της προσφοράς και άρα η αύξηση του ποσοστού απασχόλησης συνοδεύεται από αύξηση του ποσοστού ανεργίας, εξαρτάται από τον αριθμό των ατόμων του μη εργατικού δυναμικού που θα ενταχθούν στην αγορά εργασίας ανταποκρινόμενα στα κελύσματα της αυξημένης ζήτησης εργασίας. Αντίθετα το εάν η μείωση της ζήτησης ερ-

γασίας προκαλέσει μεγαλύτερη μείωση της προσφοράς εργασίας και άρα η μείωση του ποσοστού απασχόλησης συνοδεύει από μείωση του ποσοστού ανεργίας, εξαρτάται από τον αριθμό των ανέργων που θα απογοητευτούν, θα σταματήσουν να αναζητούν εργασία και θα αποχωρήσουν από την αγορά εργασίας.

Συμπερασματικά το ποσοστό ανεργίας μόνο συμπληρούμενο με το ποσοστό απασχόλησης μπορεί να εκφράσει το έλλειμμα των θέσεων εργασίας μιας οικονομίας και το μέγεθος της αποτυχίας της σε σχέση με τον θεμελιώδη στόχο της πλήρους απασχόλησης²².

Π3.1 Ποσοστό ενεργού πληθυσμού, απασχόλησης και ανεργίας στις χώρες της Ε.Ε., 1997

	ΠΟΣΟΣΤΟ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ
ΕΥΡΩΠΗ -15	55,4%	49,4%	10,8%
ΒΕΛΓΙΟ	50,5%	46,0%	9,0%
ΔΑΝΙΑ	65,4%	61,9%	5,4%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	57,7%	52,0%	9,9%
ΕΛΛΑΔΑ	48,9%	44,2%	9,6%
ΙΣΠΑΝΙΑ	49,1%	38,8%	20,9%
ΓΑΛΛΙΑ	55,4%	48,4%	12,6%
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	55,4%	49,8%	10,2%
ΙΤΑΛΙΑ	47,7%	41,8%	12,4%
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	51,2%	49,9%	2,5%
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	60,9%	57,6%	5,5%
ΑΥΣΤΡΙΑ	58,4%	55,4%	5,1%
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	57,7%	53,9%	6,6%
ΦΙΛΑΝΔΙΑ	60,1%	51,1%	15,0%
ΣΟΥΗΔΙΑ	60,8%	54,5%	10,4%
ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	61,8%	57,4%	7,1%

Πηγή: Eurostat, Labour Force Survey Results 1997

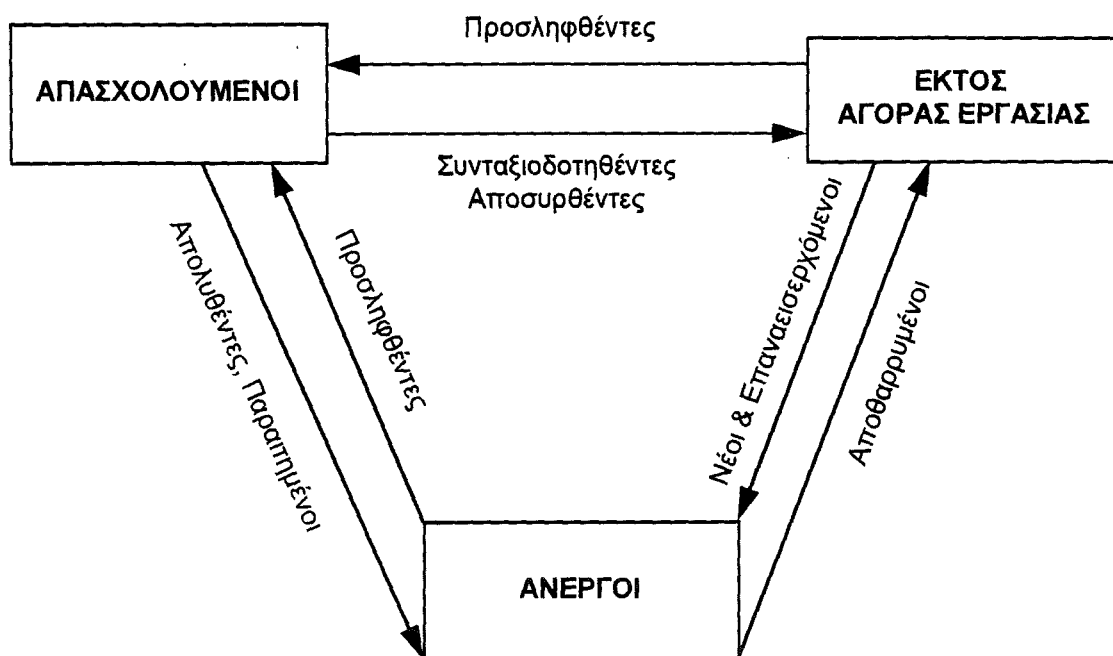
Σε ότι αφορά την επιτυχία ή την αποτυχία μιας οικονομίας να δημιουργήσει τις αναγκαίες θέσεις εργασίας η εικόνα είναι πολύ διαφορετική αν εξετάσουμε μόνο το ποσοστό ανεργίας και αν εξετάσουμε ένα σύνολο τριών δεικτών που περιλαμβάνει το ποσοστό εργατικού δυναμικού, το ποσοστό απασχόλησης και το ποσοστό ανεργίας. Εξετάζοντας μόνο το ποσοστό ανεργίας θα μπορούσαμε να συμπεράνουμε ότι η ελληνική οικονομία αντιμετωπίζει αξιοσημείωτα, μικρότερου μεγέθους προβλήματα ανεργίας σε σχέση με τις περισσότερες χώρες της Ε.Ε.. Ωστόσο εάν συνεξετάσουμε τα ποσοστά εργατικού δυναμικού και απασχόλησης θα διαπιστώσουμε ότι η ελληνική οικονομία είναι μία από τις τρεις ευρωπαϊκές οικονομίες με τις μεγαλύτερες αποτυχίες στους τομείς ένταξης του πληθυσμού στην αγορά εργασίας και της δημιουργίας θέ-

²² Επιτροπή Ε.Κ. (1994), σελ 27-37.

σεων απασχόλησης (μόνο η Ιταλία έχει μικρότερο ποσοστό εργατικού δυναμικού και μόνο η Ισπανία και η Ιταλία έχουν μικρότερο ποσοστό απασχόλησης).

3.3 Η ΔΙΑΧΩΡΙΣΤΙΚΗ ΓΡΑΜΜΗ ΑΝΕΡΓΟΥ ΚΑΙ ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Δ3.1 Ροές και Αποθέματα στην Αγορά Εργασίας

Πηγή: Πετρινώτη (1989) σελ. 283

Μεταξύ των απασχολούμενων, των ανέργων και του μη ενεργού πληθυσμού υπάρχει μία συνεχής ροή ατόμων²³. Ειδικότερα μεταξύ των ανέργων και του μη ενεργού πληθυσμού υπάρχει μια διαρκής κίνηση κατά την οποία από τη μία απογοητευμένοι άνεργοι απομακρύνονται από την αγορά εργασίας προς το μη ενεργό πληθυσμό και από την άλλη άτομα από το μη ενεργό πληθυσμό εντάσσονται ξανά ή για πρώτη φορά (επανεντασσόμενοι, νεοεισερχόμενοι) στην αγορά εργασίας και το εργατικό δυναμικό ως άνεργοι. Όμως η διαχωριστική γραμμή μεταξύ του ανέργου και του μη ενεργού πληθυσμού είναι δυσδιάκριτη και θολή καθώς σημαντικά κομμάτια του πληθυσμού παραμένουν καθηλωμένα στον μη ενεργό πληθυσμό εξ' αιτίας της πίστης τους ότι είναι αδύνατο να βρουν εργασία. Έξι κατηγορίες παραγόντων επηρεάζουν σημαντικά την κατεύθυνση της κίνησης (απομάκρυνση από την αγορά εργασίας ή ένταξη σε αυτή). Αυτές είναι: α) οι δημογραφικοί παράγοντες, β) οι κοινωνικοί παράγοντες, γ) ο οικονομικός κύκλος, δ) οι δομές της οικονομίας και το επίπεδο

²³ Πετρινώτη Ξ. (1989), σελ 276-285.

ανάπτυξής της, ε) η διάρθρωση της αγοράς εργασίας και στ) οι δημόσιες πολιτικές για την αγορά εργασίας.

3.3.1 Οι Δημογραφικοί παράγοντες.

- **Ηλικία:** Οι νεότερες ηλικίες (14-25 ετών) και οι μεγαλύτερες ηλικίες (55+ ετών) παρουσιάζουν σημαντικά μικρότερη ένταξη στην αγορά εργασίας.
- **Φύλο:** Οι άνδρες παρουσιάζουν σημαντικά ψηλότερη ένταξη στην αγορά εργασίας.
- **Οικογενειακή κατάσταση:** Οι παντρεμένοι άνδρες εμφανίζουν μεγαλύτερη ένταξη στην αγορά εργασίας από τους άγαμους, ενώ αντίθετα οι παντρεμένες γυναίκες εμφανίζουν μικρότερη ένταξη στην αγορά εργασίας από τις άγαμες.

3.3.2 Οι κοινωνικοί παράγοντες

- **Η θέση της γυναίκας στην κοινωνία:** Η αναβάθμιση της θέσης της γυναίκας στις σύγχρονες κοινωνίες οδήγησε από τη δεκαετία του 1960 σε ένα μεγάλο κύμα ένταξης των γυναικών στην αγορά εργασίας.
- **Οι υποχρεώσεις και οι αντιλήψεις για το γάμο, την οικογένεια και τη μητρότητα:** Ο γάμος, η οικογένεια και τα παιδιά είναι ισχυροί παράγοντες ένταξης των ανδρών στην αγορά εργασίας ενώ αντίθετα για τις γυναίκες είναι ισχυροί παράγοντες απομάκρυνσης από αυτή. Όσο πιο παραδοσιακές αντιλήψεις για το γάμο, την οικογένεια, τη μητρότητα υπάρχουν σε μία κοινωνία, τόσο ισχυρότερες είναι οι ροές απομάκρυνσης των γυναικών από την αγορά εργασίας εξ' αιτίας αυτών των παραγόντων.
- **Ο κοινωνικός αποκλεισμός:** Ο κοινωνικός αποκλεισμός ομάδων πληθυσμού συνδέεται με τον αποκλεισμό τους από την αγορά εργασίας και την απομάκρυνσή του από αυτή.
- **Το επίπεδο ανάπτυξης του συστήματος εκπαίδευσης και κατάρτισης:** Το αναπτυγμένο σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης βοηθάει στην παραμονή εκτός της αγοράς εργασίας διαφόρων ομάδων του πληθυσμού κυρίως νεώτερης ηλικίας
- **Το επίπεδο του συνταξιοδοτικού συστήματος:** Το επίπεδο ανάπτυξης του συνταξιοδοτικού συστήματος είναι ο κύριος παράγοντας που καθορίζει τις διαδικασίες απομάκρυνσης του ηλικιωμένου πληθυσμού από την αγορά εργασίας.
- **Το επίπεδο ανάπτυξης των κοινωνικών παροχών:** Ένα αναπτυγμένο σύστημα κοινωνικών παροχών μπορεί να επιδρά αρνητικά στην ένταξη στην

αγορά εργασίας της κοινωνικής ομάδας δικαιούχων των παροχών (π.χ. επίδομα μητρότητας).

Το επίπεδο ανάπτυξης των συστημάτων εκπαίδευσης κατάρτισης, συνταξιοδότησης και κοινωνικών παροχών είναι δείκτης της ανάπτυξης μίας κοινωνίας. Ασφαλώς και η ένταξη στην αγορά εργασίας δεν είναι πανάκεια για την κοινωνική πρόοδο. Η ένταξη στην αγορά εργασίας που οφείλεται στην ανυπαρξία συστημάτων εκπαίδευσης, συνταξιοδότησης και κοινωνικής προστασίας είναι προϊόν κοινωνικής οπισθοδρόμησης.

3.3.3 Ο Οικονομικός Κύκλος

- **Ανάκαμψη - Οικονομική έξαρση:** Η ένταξη του πληθυσμού στην αγορά εργασίας αυξάνεται.
- **Ύφεση:** Η ένταξη του πληθυσμού στην αγορά εργασίας μειώνεται καθώς σημειώνεται απομάκρυνση του πληθυσμού από την αγορά εργασίας.

3.3.4 Οι δομές της οικονομίας και το επίπεδο ανάπτυξής της.

- **Οι δομές της οικονομίας:** Η τομεακή και κλαδική κατανομή της οικονομίας, η ένταση της άτυπης οικονομίας, η οργάνωσή της (π.χ. στη βάση δραστηριοτήτων πυρήνα και περιφέρειας), το μέγεθος και ο τύπος των επιχειρήσεων (π.χ. μικρές οικογενειακές επιχειρήσεις) κ.ά., επηρεάζουν περίπλοκα και συχνά αντιθετικά τις ροές ένταξης προς και απομάκρυνσης από την αγορά εργασίας.
- **Το επίπεδο ανάπτυξης της οικονομίας:** Το υψηλό επίπεδο ανάπτυξης της οικονομίας βοηθάει σημαντικά τις ροές ένταξης στην αγορά εργασίας καθώς αυξάνει τη ζήτηση εργασίας. Άλλωστε ένα από τα χαρακτηριστικά των αναπτυσσόμενων οικονομιών είναι τα υψηλότερα ποσοστά του ενεργού πληθυσμού τους.

3.3.5 Η διάρθρωση της αγοράς εργασίας

Η τμηματοποίηση της αγοράς εργασίας που οδηγεί στην ύπαρξη ημιδιαπερατών κατατμημένων αγορών εργασίας²⁴ υποβοηθά τις ροές απομάκρυνσης από την αγορά εργασίας και την παραμονή στο μη ενεργό πληθυσμό αξιόλογων κομματιών του πληθυσμού. Ειδικότερα η λειτουργία της δευτερεύουσας αγοράς εργασίας σχετίζεται με το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού και την απομάκρυνση απογοητευμένων κομματιών του εργατικού δυναμικού από την αγορά εργασίας. Αντίθετα ο περιορισμός των φραγμών μεταξύ

²⁴ Για τη διαδικασία τμηματοποίησης της αγοράς εργασίας και τις θεωρητικές προσεγγίσεις για το θέμα αυτό βλ. Πετρινιώτη Ξ. (1989), σελ. 353-391.

των κατατμημένων αγορών εργασίας μπορεί να μειώσει τον κοινωνικό αποκλεισμό και να λειτουργήσει θετικά για την ένταξη κομματιών του μη ενεργού πληθυσμού στην αγορά εργασίας.

3.3.6 Οι δημόσιες πολιτικές²⁵ για την αγορά εργασίας.

- Πολιτικές ένταξης στην αγορά εργασίας: Δημόσιες πολιτικές όπως η επιδοτούμενη απασχόληση, η επιδοτούμενη αυτοαπασχόληση, το επίδομα ανεργίας για τους νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας, η καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού στην αγορά εργασίας, η επιδοτούμενη κατάρτιση, η ίδρυση βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών, έχουν ως αποτέλεσμα την ένταξη κομματιών του μη ενεργού πληθυσμού στην αγορά εργασίας είτε με την ιδιότητα του απασχολούμενου, είτε με αυτή του ανέργου.
- Πολιτικές αποκλεισμού από την αγορά εργασίας: Δημόσιες πολιτικές όπως η πρόωρη συνταξιοδότηση, η αύξηση της διάρκειας των εκπαιδευτικών προγραμμάτων και της στρατιωτικής θητείας, επιδοτούμενη κατάρτιση ή υποβοήθηση της αποδημίας, η περικοπή ή αναστολή των δημόσιων πολιτικών ένταξης στην αγορά εργασίας έχουν ως αποτέλεσμα την απομάκρυνση από την αγορά εργασίας κομματιών του εργατικού δυναμικού προς τον μη ενεργό πληθυσμό.

3.4 ΟΙ ΑΠΟΓΟΗΤΕΥΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΟΙ ΔΙΑΘΕΣΙΜΟΙ ΠΡΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑ / ΔΥΟ ΕΙΔΙΚΕΣ ΟΜΑΔΕΣ ΤΟΥ ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Οι διαχωριστικές γραμμές μεταξύ άνεργου και μη ενεργού πληθυσμού είναι ιδιαίτερα θολές στην περίπτωση δύο ειδικών ομάδων του μη ενεργού πληθυσμού: των απογοητευμένων και των διαθέσιμων προς εργασία, οι οποίοι δεν αναζητούν δραστήρια απασχόληση.

Οι απογοητευμένοι απομακρύνθηκαν από την αγορά εργασίας ή παραμένουν εκτός αυτής γιατί πιστεύουν ότι είναι αδύνατο να βρουν εργασία. Οι απογοητευμένοι είναι ουσιαστικά αποθαρρυσμένοι άνεργοι. Τα αρνητικά κοινωνικά και ψυχολογικά φαινόμενα που προκαλούνται από την ανεργία πλήττουν ιδιαίτερα έντονα την κοινωνική κατηγορία των αποθαρρυσμένων. Ειδικότερα οι αποθαρρυσμένοι σχετίζονται ισχυρά με το φαινόμενο του κοινωνικού αποκλεισμού από την αγορά εργασίας. Εννοιολογικά και κοινωνιολογικά οι αποθαρρυσμένοι είναι αναπόσπαστο κομμάτι του άνεργου πληθυσμού, ίσως μάλιστα είναι και το κομμάτι που υποφέρει περισσότερο εξ' αιτίας της.

²⁵ Για τις δημόσιες πολιτικές ένταξης και τις ροές προς την αγορά εργασίας βλ. Δεδουσόπουλος Α. (1995), Οικονομική της Εργασίας τόμος Α: Η Προσφορά της Εργασίας, εκδόσεις Πολίτης, Αθήνα, σελ 40-42.

Από το 1992 στα ερωτηματολόγια της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού υπάρχει ερώτημα με το οποίο γίνεται δυνατή μία πρώτη εκτίμηση του πληθυσμού των αποθαρρυσμένων. (ερώτηση 36: Ζητούσε το άτομο εργασία την προηγούμενη εβδομάδα; και εάν όχι για ποίο λόγο δεν ζητούσε; - Διότι πιστεύει ότι δεν θα βρει εργασία ή δεν γνωρίζει που θα απευθυνθεί;).

Π3.2 Μη ενεργός πληθυσμός ΕΕΔ που δεν αναζητά εργασία γιατί

δεν πιστεύει ότι θα βρει ή δεν γνωρίζει που να απευθυνθεί

Έτος	Αριθμός Αποθαρρυσμένων			Κατανομή		Αποθαρρυσμένοι (%) στο	
	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες (%)	Γυναίκες (%)	Εργατικό Δυναμικό	Μη Ενεργό Πληθυσμό
1992	22.893	3.072	19.821	13,4%	86,6%	0,56%	0,53%
1993	14.011	2.477	11.534	17,7%	82,3%	0,34%	0,32%
1994	13.792	2.652	11.140	19,2%	80,8%	0,33%	0,31%
1995	11.292	1.867	9.425	16,5%	83,5%	0,27%	0,25%
1996	17.850	3.451	14.399	19,3%	80,7%	0,41%	0,40%
1997	14.995	3.012	11.983	20,1%	79,9%	0,35%	0,33%

Πηγή: ΕΣΥΕ

Οι διαθέσιμοι προς εργασία οι οποίοι δεν αναζητούν δραστήρια μία απασχόληση είναι η δεύτερη ομάδα για την οποία τα όρια μεταξύ ανέργου και μη ενεργού πληθυσμού γίνονται ρευστά. Αποτελείται από γυναίκες με αυξημένες οικογενειακές υποχρεώσεις που θα ήθελαν απασχόληση αλλά οι οικιακές εργασίες δεν επιτρέπουν τη δραστήρια αναζήτησή της, γυναίκες που οι παραδοσιακές κοινωνικές αντιλήψεις για τη θέση της γυναίκας τις εμποδίζουν να ενταχθούν στην αγορά εργασίας, αποθαρρυσμένους, κοινωνικά (π.χ. άτομα με ειδικές ανάγκες) και γεωγραφικά αποκλεισμένους, ηλικιωμένους (κυρίως ηλικιωμένες) που αφού έκλεισε ένας κύκλος στη ζωή τους που δεν τους επέτρεπε την εργασία θα ήθελαν πλέον μία απασχόληση κ.ά.

Π3.3 Μη ενεργός πληθυσμός ΕΕΔ που δεν αναζητά εργασία

αλλά θα ήθελε να έχει μια

Έτος	Αριθμός Διαθεσίμων			Κατανομή		Διαθέσιμοι (%) στο	
	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Άνδρες (%)	Γυναίκες (%)	Εργατικό Δυναμικό	Μη Ενεργό Πληθυσμό
1992	112.928	26.111	86.817	23,1%	76,9%	2,80%	2,61%
1993	82.552	20.812	61.740	25,2%	74,8%	2,00%	1,89%
1994	81.434	18.344	63.091	22,5%	77,5%	1,94%	1,84%
1995	62.628	12.532	50.096	20,0%	80,0%	1,47%	1,41%
1996	73.501	14.351	59.149	19,5%	80,5%	1,70%	1,65%
1997	68.423	16.147	52.276	23,6%	76,4%	1,59%	1,50%

Πηγή: ΕΣΥΕ

Από το 1992 στα ερωτηματολόγια της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού υπάρχει επίσης ερώτημα με το οποίο γίνεται δυνατή μία πρώτη εκτίμηση του πληθυσμού των διαθέσιμων (ερώτηση 37: Διάθεση για εργασία των ατόμων

που δεν αναζητούν εργασία.- Το άτομο δεν αναζητά εργασία αλλά θα ήθελε να έχει μία).

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει η εξέταση της σχέσης μεταξύ των διαθέσιμων μη δραστήρια αναζητούντων εργασία με το φύλο τους και αποθαρρυσμένων κατά φύλο ηλικία και οικογενειακή κατάσταση.

Τα ποσοστά αποθαρρυσμένων και διαθέσιμων προς εργασία μη ενεργών είναι σημαντικοί δείκτες των αποτυχιών και των φραγμών της αγοράς εργασίας. Επίσης πρέπει να αποτελούν μαζί με το ποσοστό απασχόλησης και το ποσοστό ανεργίας ένα σύνολο δεικτών που μπορεί να αποτυπώσει το μέγεθος της αποτυχίας της οικονομίας να δημιουργήσει τις απαιτούμενες θέσεις εργασίας. Ασφαλώς το απλό ποσοστό ανεργίας δίχως το ποσοστό απασχόλησης, το ποσοστό αποθαρρυσμένων και διαθέσιμων μη ενεργών και το συνυπολογισμό της υποαπασχόλησης δεν μπορεί να χαρτογραφήσει το μέγεθος της ανεργίας σε μία κοινωνία.

Οι κοινωνικές ομάδες των αποθαρρυσμένων και των διαθέσιμων μη ενεργών είναι οι βασικές ομάδες στόχοι για μια δραστήρια δημόσια πολιτική ένταξης στην αγορά εργασίας. Η δημόσια πολιτική ένταξης στην αγορά εργασίας πρέπει να οργανωθεί με βάση τη διάγνωση των αναγκών τους και να στοχεύσει στον περιορισμό των φραγμάτων που υψώνονται ανάμεσα στις δύο αυτές ομάδες και την αγορά εργασίας.

Σε ότι αφορά το ποσοστό του μη ενεργού πληθυσμού που παραμένει εκτός της αγοράς εργασίας γιατί δεν πιστεύει ότι θα βρει απασχόληση, η Ελλάδα παρουσιάζει από τα χαμηλότερα ποσοστά μεταξύ των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Συνολικά το ποσοστό των αποθαρρυσμένων με βάση την άμεση απόκριση στην ερώτηση της ΕΕΔ, σύμφωνα με την οποία το άτομο δεν αναζητά εργασία γιατί δεν πιστεύει ότι θα βρει, φαίνεται αρκετά χαμηλό. Ωστόσο η ανάλυση των στοιχείων της ευρωπαϊκής ΕΕΔ δείχνει ότι από τους άνεργους του 1995, το 17% των ανδρών και το 23% των γυναικών είχαν εγκαταλείψει το εργατικό δυναμικό το 1996 και είχαν ενταχθεί πλέον στο μη ενεργό πληθυσμό²⁶. Αυτό σημαίνει ότι ένα σημαντικό υψηλό κομμάτι των ανέργων μη βρίσκοντας απασχόληση την περίοδο μεταξύ των δύο ερευνών (1995 και 1996) απογοητεύθηκε και αποχώρησε από την αγορά εργασίας. Ίσως η ερώτηση θα έπρεπε να διατυπωθεί διαφορετικά, να απευθύνεται το μη ενεργό πληθυσμό που το προηγούμενο έτος άνηκε στο εργατικό δυναμικό και να αναζητά τους λόγους για τους οποίους απομακρύνθηκε από το εργατικό δυναμικό (π.χ. εξ'

²⁶ European Commission (1997), *Employment in Eurore 1997*, Luxembourg, σελ 39-41.

αιτίας αποθάρρυνσης, συνταξιοδότησης, ασθένειας, οικογενειακών λόγων κ.ά.).

Π3.4 Μη ενεργός πληθυσμός στις χώρες της Ε.Ε. που δεν ψάχνει απασχόληση γιατί πιστεύει ότι δεν θα βρει, 1997

	ΑΤΟΜΑ (σε χιλιάδες)	ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΠΟΘΑΡΡΥΜΕΝΩΝ ΕΠΙ ΤΟΥ ΜΗ ΕΝΕΡΓΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ
ΕΥΡΩΠΗ -15	1.263	0,9%
ΒΕΛΓΙΟ	85	2,1%
ΔΑΝΙΑ	16	1,1%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	169	0,6%
ΕΛΛΑΔΑ	15	0,3%
ΙΣΠΑΝΙΑ	37	0,2%
ΓΑΛΛΙΑ	35	0,2%
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	5	0,4%
ΙΤΑΛΙΑ	567	2,3%
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	-	-
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	69	1,4%
ΑΥΣΤΡΙΑ	18	0,7%
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	6	0,2%
ΦΙΛΑΝΔΙΑ	68	4,1%
ΣΟΥΗΔΙΑ	48	1,7%
ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	124	0,7%

Πηγή: Eurostat Labour Force Survey Results 1997

3.5 ΤΟ ΔΙΕΥΡΥΜΕΝΟ ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

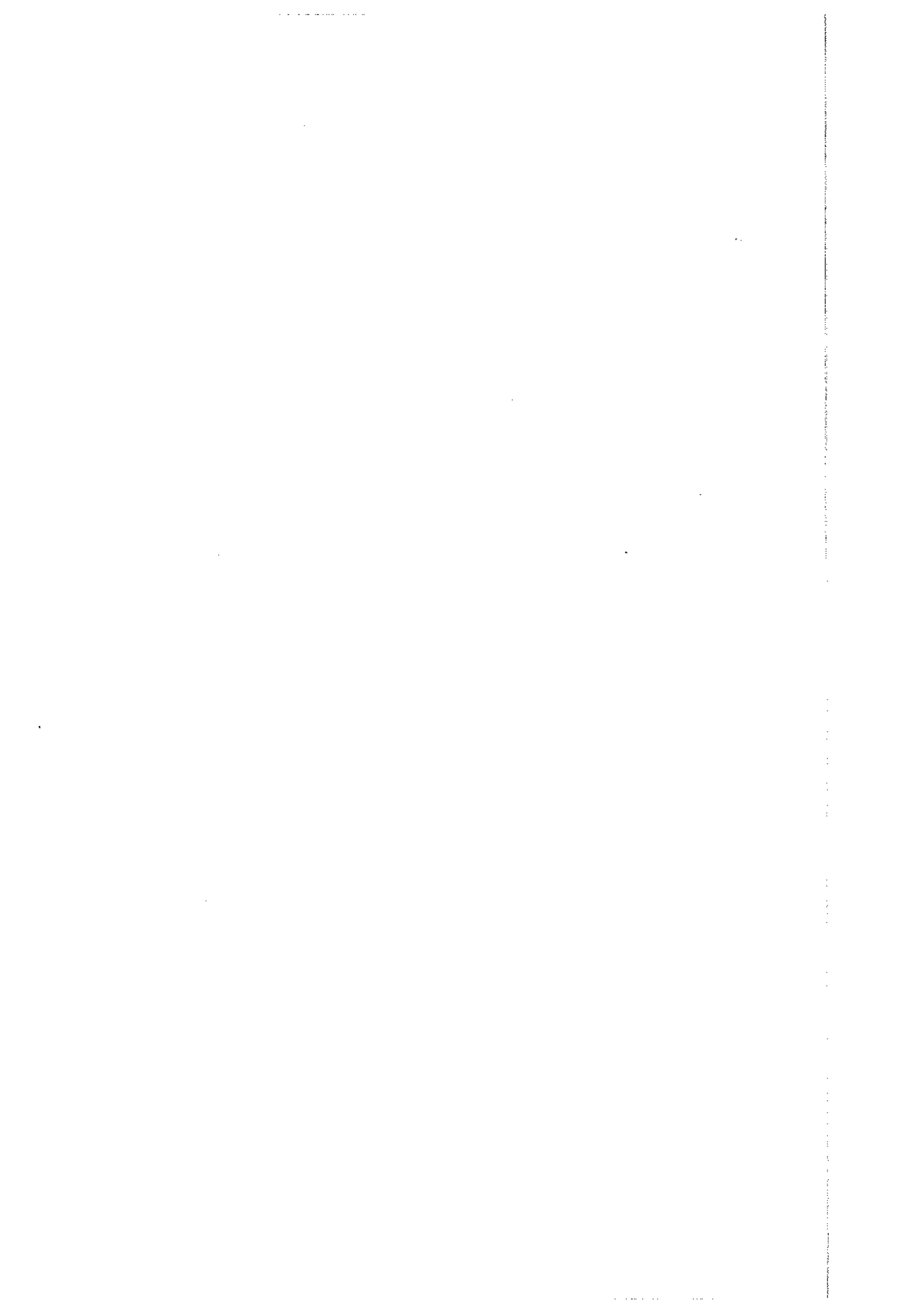
Όπως είδαμε το ποσοστό ανεργίας της ΕΕΔ υποεκτιμά το μέγεθος της ανεργίας στη χώρα, εξ' αιτίας των περιορισμών στο πεδίο ορισμού του.

Για τη διόρθωση της υποεκτίμησης το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο Απασχόλησης με επικεφαλής την κα Αθ. Κώττη πρότεινε ένα συνθετικό δείκτη ανεργίας. Ο συνθετικός δείκτης ανεργίας είναι το ποσοστό στο εργατικό δυναμικό του αθροίσματος α) του αριθμού των ανέργων της ΕΕΔ, β) του αριθμού των μετεχόντων στα επιδοτούμενα προγράμματα κατάρτισης - απασχόλησης, γ) του αριθμού των ακούσια μερικώς απασχολούμενων, δ) του αριθμού των απασχολούμενων λιγότερο από το σύνηθες και ε) του αριθμού του αποθαρρυσμένου μη ενεργού πληθυσμού. Το 1996 ο συνθετικός δείκτης υπολογίστηκε ότι έφτανε το 13,3%, ήταν δηλαδή 3 μονάδες μεγαλύτερος από το ποσοστό ανεργίας του ίδιου έτους (10,3%)²⁷.

Ένας ακόμη πιο διευρυμένος δείκτης ανεργίας θα μπορούσε να προκύψει εάν στο συνθετικό δείκτη ανεργίας προσθέταμε το ποσοστό του μη ενεργού που είναι διαθέσιμο να εργαστεί αλλά δεν αναζητά δραστήρια εργασία (το έτος 1996 ήταν το 1,7% του εργατικού δυναμικού). Στην περίπτωση αυτή το διευρυμένο ποσοστό ανεργίας θα έφθανε το 15% του εργατικού δυναμικού.

²⁷ Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ (20.09.1998), "Η πραγματική διάσταση του προβλήματος ανεργία".

Μία άλλη προσέγγιση της πραγματικής έκτασης της ανεργίας θα μπορεί να προκύπτει από την ΕΕΔ του 1998. Το τελευταίο ερώτημα της έρευνας απευθύνεται σε όλα τα άτομα (εργατικό δυναμικό και μη ενεργός πληθυσμός) και ζητά το ίδιο το άτομο να χαρακτηρίσει τον εαυτό του, όπως αυτό νομίζει, κατά την κατάσταση απασχόλησής του (απασχολούμενο, άνεργο, περιπτώσεις μη ενεργού). Ο πληθυσμός που θα αυτοχαρακτηρίζεται ως άνεργος και απασχολείται συνήθως λιγότερο από ένα όριο - κατώφλι μεταξύ απασχόλησης και ανεργίας (π.χ. 20 ώρες εβδομαδιαίως) θα αποτελεί μια πιο πραγματική προσέγγιση του μεγέθους της ανεργίας στην κοινωνία. Ωστόσο και αυτός ο δείκτης δεν θα μπορεί να συμπεριλάβει την ανεργία που εκδηλώνεται με τη μορφή της ετεροαπασχόλησης δηλαδή του πτυχιούχου ΑΕΙ ή ΤΕΙ που δουλεύει ως ταξιτζής κ.ο.κ.

4. Η ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΤΩΝ ΠΗΓΩΝ

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει σύγκριση μεταξύ α) της απογραφής Πληθυσμού της ΕΣΥΕ και της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού (ΕΕΔ) της ΕΣΥΕ και β) της ΕΕΔ της ΕΣΥΕ και των Στατιστικών Στοιχείων του ΟΑΕΔ, σε ότι αφορά τα στοιχεία τους για την ανεργία κατά φύλο, ηλικία, παρελθούσα κατάσταση απασχόλησης ("νεοεισερχόμενοι" ή άνεργοι που είχαν απασχοληθεί στο παρελθόν), επίπεδο εκπαίδευσης, θέση στο επάγγελμα, ατομική ομάδα επαγγέλματος, κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, περιοχή αστικότητας και περιφέρεια της χώρας.

4.1 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΑΠΟΓΡΑΦΗΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ & ΕΡΕΥΝΑΣ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

4.1.1 Το μέγεθος της ανεργίας

Π4.1 Αριθμός ανέργων²⁸ (σε χιλιάδες) και ποσοστό ανεργίας στις απογραφές πληθυσμού και ΕΕΔ για τα έτη 1981, 1991

Έτη	Απογραφή	Έρευνα	Ποσοστό Ανεργίας Απογραφής	Ποσοστό Ανεργίας Έρευνας
1981	155,3	148,5	4,38%	4,04%
1991	314,2	301,1	8,13%	7,65%

Πηγή: ΕΣΥΕ

Η σύγκριση απογραφής και ΕΕΔ σε σχέση με το μέγεθος της ανεργίας δείχνει ότι η ΕΕΔ δίνει μικρότερο μέγεθος τόσο σε ότι αφορά τον αριθμό των ανέργων, όσο και σε ότι αφορά το ποσοστό ανεργίας. Το ποσοστό ανεργίας της ΕΕΔ υπολείπεται περίπου 0,5% του ποσοστού ανεργίας της απογραφής.

²⁸ Ο αριθμός των ανέργων της απογραφής, σε όλους τους πίνακες εκτός του πίνακα ανέργων κατά ηλικιακή ομάδα, περιλαμβάνει τους άνεργους ηλικίας ≥ 10 ετών. Αντίθετα ο αριθμός των ανέργων της ΕΕΔ περιλαμβάνει τους άνεργους ηλικίας ≥ 14 ετών. Οι διαφορές αυτές προκύπτουν λόγω των διαφορετικών ορίων εργάσιμης ηλικίας που χρησιμοποιούν οι 2 πηγές.

4.1.2 Η ανεργία κατά φύλο

Π4.2 Αριθμός ανέργων (σε χιλιάδες), ποσοστό ανεργίας και κατανομή ανέργων κατά φύλο στην απογραφή και την ΕΕΔ του 1991

Φύλο	Απογραφή	Έρευνα	Ποσοστό Ανεργίας Απογραφής	Ποσοστό Ανεργίας Έρευνας	Κατανομή Απογραφής	Κατανομή Έρευνας
Ανδρες	166,0	120,8	6,3%	4,8%	52,8%	40,1%
Γυναίκες	148,2	180,3	12,0%	12,8%	47,2%	59,9%
Σύνολο	314,2	301,1	8,1%	7,7%	100,0%	100,0%

Πηγή: ΕΣΥΕ

Η σύγκριση σε σχέση με το φύλο των ανέργων δείχνει ότι η απογραφή δίνει σημαντικά ψηλότερο αριθμό ανέργων και ποσοστό ανεργίας για τους άνδρες, ενώ αντίθετα η ΕΕΔ δίνει σημαντικά ψηλότερο αριθμό ανέργων και ψηλότερο ποσοστό ανεργίας για τις γυναίκες. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η κατανομή των ανέργων κατά φύλο είναι αντίστροφη μεταξύ απογραφής και ΕΕΔ. Έτσι σε ότι αφορά το φύλο των ανέργων, ενώ στην απογραφή υπάρχει μια ευδιάκριτη επικράτηση των ανδρών, στην ΕΕΔ υπάρχει μια μεγάλη επικράτηση των γυναικών.

Συνολικά διαφαίνεται μία υποεκτίμηση της ανδρικής ανεργίας από την ΕΕΔ σε σχέση με την απογραφή και αντίθετα μια υποεκτίμηση της γυναικείας ανεργίας από την απογραφή σε σχέση με την ΕΕΔ.

4.1.3 Η ανεργία κατά ηλικία

Π4.3 Αριθμός ανέργων (σε χιλιάδες), ποσοστό ανεργίας και κατανομή ανέργων κατά ηλικία στην απογραφή και την ΕΕΔ του 1991

Ηλικία	Απογραφή	Έρευνα	Ποσοστό Ανεργίας Απογραφής	Ποσοστό Ανεργίας Έρευνας	Κατανομή Απογραφής	Κατανομή Έρευνας
15 - 19	50,3	38,0	32,9%	27,2%	16,2%	12,7%
20 - 24	103,7	93,9	22,5%	23,5%	33,4%	31,4%
25 - 29	58,3	54,3	11,1%	11,6%	18,8%	18,1%
30 - 44	67,1	77,9	4,5%	5,3%	21,6%	26,0%
45 - 64	30,9	34,4	2,7%	2,6%	10,0%	11,5%
65 +	0,4	0,8	0,6%	0,8%	0,1%	0,3%
Σύνολο ²⁹	310,8	299,3	8,0%	7,6%	100,0%	100,0%

Πηγή: ΕΣΥΕ

Σε ότι αφορά την ηλικία των ανέργων δεν παρατηρούνται ιδιαίτερα σημαντικές και συστηματικές διαφορές μεταξύ απογραφής και ΕΕΔ. Αξιοσημείωτες διαφορές υπάρχουν μόνο στις ηλικιακές ομάδες 15 - 19 ετών και 30 - 44 ετών. Στην μεν ηλικιακή ομάδα 15 - 19 ετών η απογραφή δίνει αξιοσημείωτα

²⁹ Στον αριθμό των ανέργων δεν περιλαμβάνονται οι άνεργοι ηλικίας < 15 ετών. Οι άνεργοι ηλικίας 10-14 ετών ήταν στην απογραφή του 1991 3,4 χιλιάδες και οι άνεργοι ηλικίας 14 ετών ήταν στην ΕΕΔ του 1991 1,8 χιλιάδες.

υψηλότερο αριθμό ανέργων και ποσοστό ανεργίας, στη δε ηλικιακή ομάδα 30 - 44 ετών η ΕΕΔ δίνει αξιοσημείωτα υψηλότερο αριθμό ανέργων και ποσοστό ανεργίας. Οι κατανομές των ανέργων κατά ηλικιακή ομάδα μεταξύ απογραφής και ΕΕΔ δεν παρουσιάζουν σημαντική διαφορά στο σύνολό τους. Αξιοσημείωτες διαφορές στις κατανομές παρουσιάζονται στις ηλικιακές ομάδες 15 - 19 ετών (έχει μεγαλύτερο βάρος στην κατανομή της απογραφής) και 30 - 44 ετών (έχει μεγαλύτερο βάρος στην κατανομή της ΕΕΔ).

4.1.4 "Νέοι" άνεργοι και άνεργοι που είχαν απασχοληθεί στο παρελθόν

Π4.4 Αριθμός ανέργων (σε χιλιάδες) και κατανομή ανέργων κατά παρελθούσα κατάσταση απασχόλησης στην απογραφή και την ΕΕΔ του 1991

Παρελθούσα κατάσταση απασχόλησης	Απογραφή	Έρευνα	Κατανομή Απογραφής	Κατανομή Έρευνας
Νεοεισερχόμενοι Άνεργοι	168,4	157,6	53,6%	52,3%
Άνεργοι που είχαν εργαστεί	145,8	143,5	46,4%	47,7%
Σύνολο	314,2	301,1	100,0%	100,0%

Πηγή: ΕΣΥΕ

Σε ότι αφορά την κατανομή των ανέργων σε "νέους" άνεργους και σε άνεργους που είχαν εργαστεί στο παρελθόν, μεταξύ της απογραφής και της ΕΕΔ παρουσιάζεται αξιοσημείωτη ομοιότητα. Και η δύο πηγές καταγράφουν μια ίδιου μεγέθους επικράτηση των "νέων" στον πληθυσμό των ανέργων.

4.1.5 Η ανεργία κατά επίπεδο εκπαίδευσης

Π4.5 Αριθμός ανέργων (σε χιλιάδες), ποσοστό ανεργίας και κατανομή ανέργων κατά επίπεδο εκπαίδευσης στην απογραφή και την ΕΕΔ του 1991

Επίπεδο εκπαίδευσης	Απογραφή	Έρευνα	Ποσοστό Ανεργίας Απογραφής	Ποσοστό Ανεργίας Έρευνας	Κατανομή Απογραφής	Κατανομή Έρευνας
Έχουν μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών	1,4	1,7	4,4%	6,8%	0,4%	0,6%
Πτυχιούχοι Ανωτάτων Σχολών	33,5	29,8	7,3%	6,4%	10,6%	9,9%
Φοίτησαν ή φοιτούν σε Ανώτατη Σχολή	3,9	7,7	15,7%	30,4%	1,3%	2,6%
Πτυχιούχοι Ανώτερων Τεχνικών Επαγγελματικών Σχολών	15,7	23,1	10,7%	10,4%	5,0%	7,7%
Έχουν απολυτήριο Μέσης Εκπαίδευσης	133,3	121,4	11,7%	12,6%	42,4%	40,3%
Έχουν τελειώσει την Γ' τάξη εξατάξιου σχολείου Μ.Ε.	35,6	34,8	10,3%	9,7%	11,3%	11,6%
Έχουν Απολυτήριο Στοιχειώδους Εκπαίδευσης	76,6	72,9	5,3%	4,6%	24,4%	24,2%
Δεν τελείωσαν τη Στοιχειώδη Εκπαίδευση	9,4	7,4	4,0%	3,5%	3,0%	2,5%
Δεν πήγαν καθόλου σχολείο	4,8	2,4	8,1%	4,0%	1,5%	0,8%
Σύνολο	314,2	301,2	8,1%	7,7%	100,0%	100,0%

Πηγή: ΕΣΥΕ

Σε ότι αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης των ανέργων δεν παρουσιάζονται σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ απογραφής και ΕΕΔ. Αξιόλογες διαφορές εμφανίζονται στις κατηγορίες ανέργων πτυχιούχων ανώτερης εκπαίδευσης, ανέργων που φοίτησαν ή φοιτούν σε Α.Ε.Ι. και ανέργων που δεν πήγαν καθόλου σχολείο. Στις δυο πρώτες κατηγορίες τα ποσοστά συμμετοχής τους στο σύνολο των ανέργων είναι σημαντικά υψηλότερα στην ΕΕΔ ενώ αντίθετα στην τρίτη το ποσοστό συμμετοχής της είναι σημαντικά υψηλότερο στην απογραφή. Ωστόσο λόγω του μικρού μεγέθους των 2 τελευταίων κατηγοριών (άνεργοι που φοίτησαν ή φοιτούν σε Α.Ε.Ι. και άνεργοι που δεν πήγαν καθόλου σχολείο) δεν μπορούμε να κάνουμε αξιόπιστες συγκρίσεις μεταξύ της απογραφής και της ΕΕΔ. Έτσι σε γενικές γραμμές μπορούμε να διαπιστώσουμε ομοιότητα στις κατανομές απογραφής και ΕΕΔ σε σχέση με το επίπεδο εκπαίδευσης των ανέργων.

4.1.6 Η ανεργία κατά θέση στο επάγγελμα

Π4.6 Αριθμός ανέργων (σε χιλιάδες), κατανομή ανέργων και απασχολούμενων κατά θέση στο επάγγελμα στην απογραφή και την ΕΕΔ του 1991

Θέση στο Επάγγελμα	Ανεργοί Απογραφής	Ανεργοί Έρευνας	Κατανομή Ανεργίας Απογραφής	Κατανομή Ανεργίας Έρευνας	Κατανομή Απασχόλησης Απογραφής	Κατανομή Απασχόλησης Έρευνας
Εργοδότες	0,6	0,3	0,8%	0,3%	7,4%	6,3%
Αυτοαπασχολούμενοι	6,1	1,9	8,2%	2,0%	30,9%	28,9%
Μισθωτοί	66,6	93,4	89,7%	97,7%	55,2%	53,1%
Συμβοηθούντα μέλη	1,0	0,1	1,3%	0,1%	6,5%	11,7%
Δεν δήλωσαν θέση	71,6	47,9	-	-	-	-
Σύνολο ³⁰	145,8	143,5	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Πηγή: ΕΣΥΕ

Σχετικά με την κατανομή της ανεργίας κατά θέση στο επάγγελμα διαπιστώνουμε ότι δεν υπάρχουν σημαντικές διαφορές ανάμεσα στην απογραφή και την ΕΕΔ. Και οι 2 πηγές καταγράφουν τη συντριπτική επικράτηση των μισθωτών στους ανέργους που είχαν εργαστεί στο παρελθόν ($\geq 90\%$). Το ποσοστό συμμετοχής των μισθωτών στην ανεργία είναι κατά πολύ υψηλότερο από το ποσοστό συμμετοχής τους στην απασχόληση, σε αντίθεση με τις άλλες κατηγορίες θέσεων (εργοδότες, αυτοαπασχολούμενοι, συμβοηθούντα μέλη) των οποίων τα ποσοστά συμμετοχής στην ανεργία είναι κατά πολύ χαμηλότερα των ποσοστών συμμετοχής τους στην απασχόληση. Ωστόσο στην απογραφή το ποσοστό συμμετοχής των μισθωτών στην ανεργία είναι μικρότερο, ενώ τα ποσοστά συμμετοχής των άλλων κατηγοριών στην ανεργία μεγαλύτερα από ότι τα αντίστοιχα ποσοστά στην ΕΕΔ.

³⁰ Ο αριθμός και η κατανομή των ανέργων περιλαμβάνει μόνο τους άνεργους που είχαν εργαστεί στο παρελθόν. Τα άτομα που δεν δήλωσαν θέση δεν συνυπολογίζονται στην κατανομή της ανεργίας και της απασχόλησης.

Συμπερασματικά και οι 2 πηγές (ιδίως η ΕΕΔ) εντοπίζουν την ανεργία, σε ότι αφορά τη θέση στο επάγγελμα των ανέργων που είχαν εργαστεί στο παρελθόν, στην κατηγορία των μισθωτών

4.1.7 Η ανεργία ανά ομάδα ατομικών επαγγελματιών

Π4.7 Αριθμός ανέργων (σε χιλιάδες), κατανομή ανέργων και απασχολούμενων κατά ομάδα ατομικών επαγγελματιών στην απογραφή και την ΕΕΔ του 1991

Μονοψήφια Ομάδα Ατομικών Επαγγελματιών	Ανεργοί Απογραφής	Ανεργοί Έρευνας	Κατανομή Ανεργίας Απογραφής	Κατανομή Ανεργίας Έρευνας	Κατανομή Απασχόλησης Απογραφής	Κατανομή Απασχόλησης Έρευνας
Επιστήμονες, ελεύθεροι επαγγελματίες	10,6	9,5	17,1%	9,9%	14,0%	13,0%
Διευθύνοντες και ανώτερα διοικητικά στελέχη	0,2	0,3	0,3%	0,3%	1,9%	1,7%
Υπάλληλοι γραφείου	8,5	16,7	13,7%	17,4%	12,2%	11,8%
Έμποροι, πωλητές	4,5	8,2	7,4%	8,6%	12,1%	12,1%
Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών	7,3	11,4	11,9%	11,9%	10,2%	9,3%
Γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι, αλιείς	2,8	2,4	4,5%	2,6%	19,4%	22,5%
Τεχνίτες και εργάτες	27,9	47,1	45,2%	49,3%	30,3%	29,7%
Δε δύνανται να καταταγούν	84,0	47,9	-	-	-	-
Σύνολο ³¹	145,8	143,5	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Πηγή: ΕΣΥΕ

Σχετικά με την κατανομή της ανεργίας κατά ομάδα ατομικών επαγγελματιών στους ανέργους που είχαν εργαστεί στο παρελθόν, παρατηρούμε ότι οι 2 πηγές παρουσιάζουν ομοιότητες σε γενικές γραμμές και διαφοροποιήσεις σε επιμέρους κατηγορίες. Και οι δύο πηγές καταγράφουν την επικράτηση της κατηγορίας τεχνίτες και εργάτες στους ανέργους που είχαν εργαστεί στο παρελθόν (ιδίως η ΕΕΔ). Σύμφωνα και με τις 2 πηγές το ποσοστό συμμετοχής των τεχνιτών και εργατών στην ανεργία είναι σημαντικά υψηλότερο από ότι το ποσοστό συμμετοχής τους στην απασχόληση. Σημαντικές διαφορές εμφανίζονται στην κατανομή της ανεργίας στις κατηγορίες i) επιστήμονες, ελεύθεροι επαγγελματίες, και ii) γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι, αλιείς, ενώ μικρότερης σημασίας είναι η διαφορά που εμφανίζεται στην κατηγορία υπάλληλοι γραφείου. Συγκεκριμένα τα ποσοστά συμμετοχής των ανέργων επιστημόνων, ελεύθερων επαγγελματιών και των ανέργων γεωργών, κτηνοτρόφων, δασοκόμων, αλιέων στο σύνολο των ανέργων που είχαν εργαστεί (και έχουν δηλώσει ομάδα ατομικού επαγγέλματος) είναι σχεδόν διπλάσια στην απογραφή (οι άνεργοι επιστήμονες και ελεύθεροι επαγγελματίες με βάση το μέγεθος του ποσοστού συμμετοχής στο σύνολο των ανέργων κατατάσσονται 2^η κατηγορία στην απογραφή, ενώ μόλις 4^η στην ΕΕΔ). Αντίθετα το ποσοστό συμμετοχής των

³¹ Ο αριθμός και η κατανομή των ανέργων περιλαμβάνει μόνο τους ανέργους που είχαν εργαστεί στο παρελθόν. Τα άτομα που δεν κατατάχθηκαν κατά ομάδα ατομικού επαγγέλματος δεν συνυπολογίζονται στην κατανομή της ανεργίας και της απασχόλησης.

ανέργων υπαλλήλων γραφείου στο σύνολο των ανέργων που είχαν εργαστεί είναι αρκετά υψηλότερο στην ΕΕΔ. Οι διαφορές στα στοιχεία των 2 πηγών ίσως οφείλονται στο μικρό μέγεθος των υπό εξέταση κατηγοριών.

Συμπερασματικά αν και παρατηρούνται αξιοσημείωτες διαφορές στην κατανομή της ανεργίας κατά ομάδα ατομικών επαγγελματιών μεταξύ των 2 πηγών και οι 2 πηγές καταγράφουν τη σημαντική επικράτηση των τεχνιτών και εργατών στον πληθυσμό των ανέργων που είχαν εργαστεί στο παρελθόν.

4.1.8 Η ανεργία κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας.

Π4.8 Αριθμός ανέργων (σε χιλιάδες), κατανομή ανέργων και απασχολούμενων κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας στην απογραφή και την ΕΕΔ, 1991

Μονοψήφιος Κλάδος Οικονομικής Δραστηριότητας	Ανεργοί Απογραφής	Ανεργοί Έρευνας	Κατανομή Ανεργίας Απογραφής	Κατανομή Ανεργίας Έρευνας	Κατανομή Απασχόλησης Απογραφής	Κατανομή Απασχόλησης Έρευνας
Γεωργία, Κτηνοτροφία, Αλιεία	2,7	2,5	4,8%	2,6%	19,9%	22,2%
Ορυχεία, Λατομεία	0,7	1,9	1,3%	2,0%	0,5%	0,5%
Βιομηχανία, Βιοτεχνία	11,6	33,1	20,7%	34,7%	15,5%	19,2%
Ηλεκτρισμός, Φωταέριο	0,3	1,9	0,6%	2,0%	1,0%	1,0%
Οικοδομήσεις και Δημοσία Έργα	8,3	8,8	14,7%	9,2%	8,4%	6,8%
Εμπόριο, Εστιατόρια, Ξενοδοχεία	11,2	20,5	20,0%	21,5%	19,4%	18,2%
Μεταφορές, Επικοινωνίες	6,5	9,0	11,5%	9,4%	7,2%	6,9%
Τράπεζες, Ασφάλειες	3,3	4,2	5,8%	4,4%	6,1%	5,3%
Λοιπές υπηρεσίες	11,5	13,6	20,5%	14,2%	22,1%	19,8%
Δεν δήλωσαν	89,6	47,9	-	-	-	-
Σύνολο ³²	145,8	143,5	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Πηγή: ΕΣΥΕ

Σχετικά με την κατανομή της ανεργίας κατά προηγούμενο κλάδο οικονομικής δραστηριότητας των ανέργων που είχαν εργαστεί στο παρελθόν, παρατηρούνται αξιόλογες διαφορές μεταξύ των 2 πηγών. Συγκεκριμένα τα ποσοστά συμμετοχής των ανέργων που είχαν απασχοληθεί στους κλάδους i) γεωργίας, κτηνοτροφίας και αλιείας ii) οικοδομήσεων και δημοσίων έργων και iii) λοιπών υπηρεσιών στο σύνολο των ανέργων που είχαν εργαστεί στο παρελθόν (και έχουν δηλώσει τον κλάδο δραστηριότητας τους) είναι σημαντικά υψηλότερο στην απογραφή, ενώ αντίθετα μόνο το ποσοστό συμμετοχής των ανέργων που είχαν απασχοληθεί στη βιομηχανία και βιοτεχνία είναι σημαντικά υψηλότερο στην ΕΕΔ. Στην ΕΕΔ είναι ευδιάκριτη η επικράτηση των ανέργων που προέρχονται από τη βιομηχανία - βιοτεχνία στους ανέργους με προηγούμενη εργασιακή εμπειρία (αποτελούν πάνω από το $\frac{1}{3}$ των ανέργων που δήλωσαν προηγούμενο κλάδο δραστηριότητας). Δεν συμβαίνει το ίδιο στην απο-

³² Ο αριθμός και η κατανομή των ανέργων περιλαμβάνει μόνο τους άνεργους που είχαν εργαστεί στο παρελθόν. Τα άτομα που δεν δήλωσαν προηγούμενο κλάδο οικονομικής δραστηριότητας δεν συνυπολογίζονται στην κατανομή της ανεργίας και της απασχόλησης.

γραφή στην οποία οι άνεργοι που προέρχονται από τη βιομηχανία - βιοτεχνία εμφανίζονται με την ίδια περίπου συχνότητα με αυτή των ανέργων που προέρχονται από τους κλάδους λοιπών υπηρεσιών και εμπορίου, εστιατορίων, ξενοδοχείων. Εν μέρει αυτό οφείλεται στο ότι το ποσοστό συμμετοχής της απασχόλησης στη βιομηχανία - βιοτεχνία στο σύνολο της απασχόλησης είναι υψηλότερο στην ΕΕΔ, ενώ αντίθετα το ποσοστό συμμετοχής της απασχόλησης στους κλάδους εμπόριο, εστιατόρια, ξενοδοχεία και λοιπές υπηρεσίες είναι υψηλότερο στην απογραφή. Έτσι φαίνεται ότι οι απασχολούμενοι (και οι άνεργοι) του κλάδου βιομηχανία - βιοτεχνία υπεραντιπροσωπεύονται στην ΕΕΔ σε σχέση με την απογραφή, ενώ αντίθετα οι απασχολούμενοι (και οι άνεργοι) στους κλάδους εμπόριο, εστιατόρια, ξενοδοχεία και λοιπές υπηρεσίες υποαντιπροσωπεύονται στην ΕΕΔ σε σχέση με την απογραφή.

Ωστόσο και από τις 2 πηγές προκύπτει (με βάση το ότι οι άνεργοι ενός κλάδου έχουν σημαντικά υψηλότερη συχνότητα στην ανεργία από ότι οι απασχολούμενοι του αντίστοιχου κλάδου στην απασχόληση) ότι τα εντονότερα προβλήματα ανεργίας παρουσιάζονται στους κλάδους: i) ορυχεία - λατομεία, ii) βιομηχανία - βιοτεχνία, iii) οικοδομήσεις και δημόσια έργα και iv) μεταφορές, επικοινωνίες, ενώ αντίθετα τα μικρότερης έντασης προβλήματα ανεργίας εμφανίζονται στους κλάδους: i) γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία ii) λοιπές υπηρεσίες και iii) τράπεζες, ασφάλειες.

4.1.9 Η ανεργία κατά περιφέρεια της χώρας

Π4.9 Αριθμός ανέργων (σε χιλιάδες), ποσοστό ανεργίας και κατανομή ανέργων κατά περιφέρεια της χώρας στην απογραφή και την ΕΕΔ του 1991

Υ.Π.Α.	Άνεργοι Απογραφής	Άνεργοι Έρευνας	Ποσοστό Ανεργίας Απογραφής	Ποσοστό Ανεργίας Έρευνας	Κατανομή Ανεργίας Απογραφής	Κατανομή Ανεργίας Έρευνας
Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	17,1	13,4	7,9%	5,4%	5,4%	4,5%
Κεντρικής Μακεδονίας	51,4	40,1	7,6%	6,1%	16,4%	13,3%
Δυτικής Μακεδονίας	12,8	8,4	12,4%	8,0%	4,1%	2,8%
Ηπείρου	13,1	10,6	10,5%	9,8%	4,2%	3,5%
Θεσσαλίας	20,5	18,3	7,7%	6,8%	6,5%	6,1%
Ιονίων Νήσων	4,9	2,7	6,6%	3,7%	1,5%	0,9%
Δυτικής Ελλάδας	24,4	20,5	9,3%	8,6%	7,8%	6,8%
Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας	18,5	13,4	8,7%	6,9%	5,9%	4,4%
Ν. Αττικής	113,8	144,2	8,4%	9,9%	36,2%	47,9%
Πελοποννήσου	15,8	12,5	6,7%	5,6%	5,0%	4,1%
Βορείου Αιγαίου	5,1	5,9	8,4%	8,8%	1,6%	2,0%
Νοτίου Αιγαίου	5,3	3,1	5,6%	3,6%	1,7%	1,0%
Κρήτης	11,7	8,0	5,5%	4,0%	3,7%	2,7%
Σύνολο	314,2	301,1	8,1%	7,7%	100,0%	100,0%

Πηγή: ΕΣΥΕ

Σχετικά με την κατανομή της ανεργίας κατά περιφέρεια της χώρας αν και παρατηρούνται κάποιες ομοιότητες, ωστόσο πιο σημαντικές είναι οι διαφορές ανάμεσα στα στοιχεία 2 πηγών. Οι ομοιότητες παρατηρούνται στο ότι και οι 2 πηγές καταγράφουν: α) ως περιφέρειες με τα οξύτερα προβλήματα ανεργίας τις: Δυτική Μακεδονία, Ήπειρο, Δυτική Ελλάδα, Αττική και Βόρειο Αιγαίο και β) ως περιφέρειες με τα μικρότερα προβλήματα ανεργίας τις: Κρήτη, Νότιο Αιγαίο, Ιόνια Νησιά, Πελοπόννησο, Κεντρική Μακεδονία και Θεσσαλία. Όμως τα ποσοστά ανεργίας κατά περιφέρεια που δίνει κάθε πηγή απέχουν σημαντικά μεταξύ τους για τις περισσότερες από τις περιφέρειες της χώρας (σε 7 περιφέρειες τα ποσοστά διαφέρουν περισσότερο από 1,5% και σε 9 περισσότερο από 1%). Για όλες τις περιφέρειες της χώρας η απογραφή δίνει μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας από την ΕΕΔ εκτός από τις περιφέρειες νομού Αττικής και Βορείου Αιγαίου που συμβαίνει το αντίθετο. Οι πλέον αξιόλογες διαφορές μεταξύ των 2 πηγών είναι οι ακόλουθες: α) Δυτική Μακεδονία (η απογραφή δίνει ποσοστό ανεργίας 4,4% μεγαλύτερο από την ΕΕΔ), β) Ανατολική Μακεδονία και Θράκη (η απογραφή δίνει ποσοστό ανεργίας 2,4% μεγαλύτερο της ΕΕΔ), γ) Ανατολική Στερεά Ελλάδα (η απογραφή δίνει ποσοστό ανεργίας 1,8% μεγαλύτερο της ΕΕΔ) και δ) Νομός Αττικής (η ΕΕΔ δίνει ποσοστό ανεργίας κατά 1,4% μεγαλύτερο της απογραφής). Σε ότι αφορά τις 3 πρώτες (Δυτική Μακεδονία, Ανατολική Μακεδονία και Θράκη και Ανατολική Στερεά Ελλάδα) φαίνεται ότι η ΕΕΔ υποεκτιμούσε σοβαρά την ανεργία που τις έπληττε, γεγονός που αποδεικνύεται από το ότι στις κατοπινές ΕΕΔ παρουσίασαν αλματώδη αύξηση της ανεργίας. Αντίθετα διαφαίνεται ότι η απογραφή έχει την τάση να υποεκτιμά τα μεγέθη του εργατικού δυναμικού της Αθήνας και ιδίως της ανεργίας και αυτό ίσως να οφείλεται στην διαπιστωμένη παρεπιδημία κατοίκων της Αθήνας στους τόπους της καταγωγής τους κατά την απογραφή. Η ίδια αιτία πρέπει να προξενεί αύξηση των μεγεθών του εργατικού δυναμικού στις περιφέρειες εκτός των Νομού Αττικής και Κεντρικής Μακεδονίας. Ωστόσο οι διαφορές κατα περιφέρεια μεταξύ των 2 πηγών είναι σημαντικές και δεν μπορούν να ερμηνευθούν επαρκώς από αυτή την αιτία.

4.1.10 Η ανεργία κατά περιοχή

Π4.10 Αριθμός ανέργων (σε χιλιάδες), ποσοστό ανεργίας και κατανομή ανέργων κατά περιοχή της χώρας στην απογραφή και την ΕΕΔ του 1991

Περιοχή ανά βαθμό αστικότητας	Απογραφή	Έρευνα	Ποσοστό Ανεργίας Απογραφής	Ποσοστό Ανεργίας Έρευνας	Κατανομή Απογραφής	Κατανομή Έρευνας
Αστικές	204,2	234,7	8,9%	9,6%	65,0%	77,9%
Π.Σ. Πρωτευούσης	100,1	133,8	8,4%	10,1%	31,9%	44,4%
Π.Σ. Θεσσαλονίκης	24,2	27,0	8,2%	8,4%	7,7%	9,0%
Λοιπές Αστικές	79,9	73,9	9,8%	9,2%	25,4%	24,5%
Ημιαστικές	39,3	26,9	8,0%	6,2%	12,5%	8,9%
Αγροτικές	70,8	39,5	6,4%	3,8%	22,5%	13,1%
Σύνολο	314,2	301,1	8,1%	7,7%	100,0%	100,0%

Πηγή: ΕΣΥΕ

Σε ότι αφορά την ανεργία κατά περιοχή της χώρας παρατηρούνται σημαντικές διαφορές μεταξύ της απογραφής και της ΕΕΔ. Συγκεκριμένα η απογραφή σε σχέση με την ΕΕΔ εμφανίζει σημαντικά χαμηλότερο αριθμό ανέργων και ποσοστό ανεργίας για τις αστικές περιοχές και σημαντικά υψηλότερο αριθμό ανέργων και ποσοστό ανεργίας για τις ημιαστικές και τις αγροτικές περιοχές. Σύμφωνα με την ΕΕΔ η ανεργία εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από το βαθμό αστικότητας της περιοχής. Αντίθετα η απογραφή περιορίζει σημαντικά τη σχέση αστικότητας - ανεργίας καθώς εμφανίζει μικρές διαφορές στο ποσοστό ανεργίας μεταξύ των περιοχών της χώρας. Στην κατανομή των ανέργων κατά περιοχή παρουσιάζονται επίσης σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ της απογραφής και της ΕΕΔ. Στην απογραφή το ποσοστό συμμετοχής των ανέργων αστικών περιοχών (ιδίως του Π.Σ. Πρωτευούσης) στο σύνολο των ανέργων είναι σημαντικά χαμηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό στην ΕΕΔ, ενώ αντίθετα το ποσοστό συμμετοχής των ανέργων ημιαστικών και αγροτικών περιοχών στο σύνολο των ανέργων είναι σημαντικά υψηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό της ΕΕΔ. Κατά την απογραφή η παρεπιδημία των κατοίκων των μεγάλων πόλεων προς τους τόπους καταγωγής τους επιδρά ομογενοποιητικά σε ότι αφορά τις μεταβλητές του εργατικού δυναμικού (ποσοστά ενεργού, απασχόλησης και ανεργίας), χωρίς ωστόσο ο λόγος αυτός να επαρκεί για την ερμηνεία των σημαντικά υψηλότερων ποσοστών ανεργίας που παρουσιάζουν τα στοιχεία της απογραφής σε σύγκριση με τα στοιχεία της ΕΕΔ για τις ημιαστικές και αγροτικές περιοχές της χώρας.

4.2 ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΟΑΕΔ & ΕΡΕΥΝΑΣ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

4.2.1 Οι άνεργοι της ΕΕΔ που αναζητούν μισθωτή απασχόληση

Όπως έχουμε ήδη επισημάνει η κεφαλαιώδης διαφορά μεταξύ των ανέργων της ΕΕΔ και των εγγεγραμμένων ανέργων του ΟΑΕΔ είναι ότι: ως άνεργο η ΕΕΔ καταγράφει το άτομο που δεν έχει εργασία και αναζητεί απασχόληση οποιουδήποτε τύπου σχέσης, ενώ αντίθετα ως άνεργα ο ΟΑΕΔ εγγράφει στις υπηρεσίες του τα άτομα που δεν έχουν εργασία και αναζητούν απασχόληση εξαρτημένης σχέσης. Για να είναι συγκρίσιμα τα στοιχεία μεταξύ των δύο πηγών θα πρέπει από τους άνεργους της ΕΕΔ να απομονωθεί το υποσύνολο των ατόμων που αναζητούν μισθωτή απασχόληση και αυτό να αποτελέσει το συγκρίσιμο μέγεθος με τους εγγεγραμμένους άνεργους του ΟΑΕΔ.

**Π4.11 Αριθμός (σε χιλιάδες) και κατανομή ανέργων ΕΕΔ
κατά είδος αναζητούμενης εργασίας 1987-1997**

Έτη	Αριθμός Ανέργων			Κατανομή Ανέργων		
	Δική του δουλειά	Μισθωτή Απασχόληση	Σύνολο ³³	Δική του δουλειά	Μισθωτή Απασχόληση	Σύνολο
1987	18,0	266,2	284,2	6,3%	93,7%	100,0%
1988	15,5	286,6	302,1	5,1%	94,9%	100,0%
1989	17,5	277,5	295,0	5,9%	94,1%	100,0%
1990	15,1	262,8	277,9	5,4%	94,6%	100,0%
1991	15,7	282,2	297,9	5,3%	94,7%	100,0%
1992	14,8	331,8	346,6	4,3%	95,7%	100,0%
1993	17,5	374,5	392,0	4,5%	95,5%	100,0%
1994	12,1	388,5	400,6	3,0%	97,0%	100,0%
1995	15,4	407,2	422,6	3,7%	96,3%	100,0%
1996	13,7	431,8	445,4	3,1%	96,9%	100,0%
1997	14,8	424,5	439,3	3,4%	96,6%	100,0%

Πηγή: ΕΣΥΕ

Παρατηρούμε για τα έτη 1987-97 ότι το 94% - 97% των ανέργων που κατέγραφε η ΕΕΔ αναζητούσαν μισθωτή απασχόληση και μόλις το 3% - 6,3% ζητούσε να κάνει μια δική του δουλειά. Έτσι διαπιστώνουμε ότι το κομμάτι των ανέργων της ΕΕΔ που δεν πληροί τις προϋποθέσεις εγγραφής στον ΟΑΕΔ (αναζήτηση μισθωτής απασχόλησης), είναι εξαιρετικά μικρό, σε απόλυτο μέγεθος σταθερό (μεταξύ 12,1 και 17,5 χιλιάδων ανέργων), ενώ εμφανίζει τάσεις μείωσης ως ποσοστού στο σύνολο των ανέργων της ΕΕΔ.

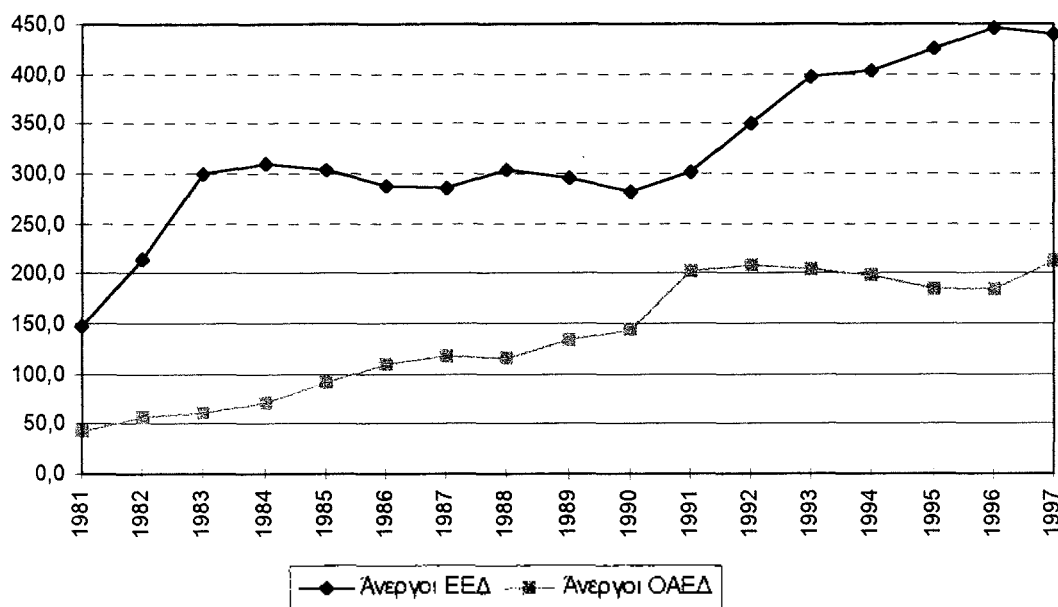
Στη σύγκριση των στατιστικών στοιχείων του ΟΑΕΔ και της ΕΕΔ που θα ακολουθήσει θα χρησιμοποιήσουμε ως συγκρίσιμο μέγεθος της ΕΕΔ το συνολικό αριθμό των ανέργων που συμπεριλαμβάνει τους άνεργους που ανα-

³³ Ο συνολικός αριθμός των ανέργων με βάση την παρούσα ταξινόμηση παρουσιάζει ελάχιστη διαφορά από το συνολικό αριθμό των ανέργων κάθε έτους της ΕΕΔ που οφείλεται σε στατιστικά σφάλματα.

ζητούν δική τους εργασία, εξαιτίας των δυσκολιών αφαίρεσης του κομματιού αυτού μέσω διασταυρώσεων στα επιμέρους επίπεδα χαρακτηριστικών των ανέργων (φύλο, ηλικία κλπ). Το πολύ μικρό του μέγεθος των ανέργων που αναζητούν δική τους απασχόληση μας επιτρέπει να υποθέσουμε ότι μια τέτοια συμπερίληψη δεν επηρεάζει σημαντικά την κατανομή των χαρακτηριστικών των ανέργων της ΕΕΔ.

4.2.2 Το μέγεθος της ανεργίας

Δ4.1 Αριθμός ανέργων ΕΕΔ και εγγεγραμμένων ανέργων ΟΑΕΔ³⁴
(σε χιλιάδες), 1981-1997

Πηγή: ΕΣΥΕ, ΟΑΕΔ

Σχετικά με το απόλυτο μέγεθος της ανεργίας (αριθμός ανέργων) παρατηρούμε ότι α) υπάρχει μία μεγάλη διαφορά στο μέγεθος των ανέργων που δίνουν οι 2 πηγές και β) δεν παρουσιάζονται παρόμοιες τάσεις στις μεταβολές των μεγεθών των 2 πηγών. Συγκεκριμένα ο αριθμός των ανέργων που δίνει ο ΟΑΕΔ είναι μικρότερος από το μισό του αριθμού που δίνει η ΕΕΔ (κυμαίνεται από 26,2% το 1983 έως το 67,2% το 1991). Επίσης θα πρέπει να σημειωθεί ότι ενώ το διάστημα 1989-91 ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων έδειχνε τάσεις γρήγορης σύγκλισης στο συνολικό αριθμό των ανέργων της ΕΕΔ, την περίοδο 1992-97 που επακολούθησε παρατηρήθηκαν έντονες τάσεις απόκλισης μεταξύ του αριθμού των εγγεγραμμένων ανέργων και των ανέργων που καταγράφει η ΕΕΔ. Επιπλέον δεν παρατηρούνται παρόμοιες τάσεις στις μεταβολές των 2 μεγεθών. Έτσι το διάστημα 1981-84 κατά το οποίο ο αριθμός των

³⁴ Στους επόμενους πίνακες και διαγράμματα τα στοιχεία του ΟΑΕΔ μετά το 1994 είναι προσωρινά.

ανέργων της ΕΕΔ υπερδιπλασιάστηκε ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων παρουσίασε πολύ μικρότερη αύξηση, το διάστημα 1985-91 κατά το οποίο ο αριθμός των ανέργων της ΕΕΔ παρέμεινε σταθερός ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων τριπλασιάστηκε, ενώ το διάστημα 1992-97 κατά το οποίο ο αριθμός των ανέργων της ΕΕΔ σημείωσε αύξηση κατά 50% ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων παρέμεινε σταθερός.

Π4.12 Εργατικό δυναμικό και άνεργοι³⁵ (σε χιλιάδες) και ποσοστό ανεργίας της ΕΕΔ και του ΟΑΕΔ την περίοδο 1981-97

Έτη	Εργατικό Δυναμικό		Άνεργοι		Ποσοστό Ανεργίας	
	ΕΕΔ	ΟΑΕΔ	ΕΕΔ	ΟΑΕΔ	ΕΕΔ	ΟΑΕΔ
1981	3.677,8	1.581,9	148,5	42,5	4,04%	2,69%
1982	3.706,6	1.594,4	215,3	56,5	5,81%	3,55%
1983	3.807,5	1.632,4	299,0	61,5	7,85%	3,77%
1984	3.810,7	1.675,4	310,0	71,2	8,13%	4,25%
1985	3.892,5	1.735,7	303,9	90,6	7,81%	5,22%
1986	3.887,8	1.802,7	286,9	110,4	7,38%	6,12%
1987	3.883,6	1.854,4	286,2	117,9	7,37%	6,36%
1988	3.960,8	1.918,7	303,5	115,2	7,66%	6,00%
1989	3.966,9	2.076,9	296,0	133,9	7,46%	6,45%
1990	4.000,2	2.208,9	281,2	144,1	7,03%	6,52%
1991	3.933,5	2.392,4	301,1	202,2	7,65%	8,45%
1992	4.034,3	2.453,4	349,8	208,3	8,67%	8,49%
1993	4.118,4	2.489,9	398,2	204,1	9,67%	8,20%
1994	4.193,4	2.521,0	403,8	197,9	9,63%	7,85%
1995	4.248,5	2.594,9	424,7	183,7	10,00%	7,08%
1996	4.318,3	2.483,8	446,4	185,3	10,34%	7,46%
1997	4.294,4	2.719,8	440,4	213,8	10,26%	7,86%

Πηγή: ΕΣΥΕ, ΟΑΕΔ

Σε ότι αφορά το σχετικό μέγεθος της ανεργίας δηλαδή τα ποσοστά ανεργίας που δίνουν οι 2 πηγές θα πρέπει να υπογραμμίσουμε ότι αυτά δεν είναι μεταξύ τους συγκρίσιμα. Αυτό οφείλεται κατά κύριο λόγο στο ότι στο απασχολούμενο εργατικό δυναμικό του ΟΑΕΔ περιλαμβάνονται μόνο οι μισθωτοί με σύμβαση ιδιωτικού δικαίου των οποίων ο αριθμός υπολογίζεται με μη έγκυρο και προσεγγιστικό τρόπο (η διαφορά που προκύπτει στα ποσοστά ανεργίας λόγω συμπερίληψης των ανέργων που αναζητούν δική τους δουλειά στα στοιχεία της ΕΕΔ είναι όπως ήδη σημειώσαμε πολύ μικρού μεγέθους).

Ακόμη και εάν χρησιμοποιούσαμε για να υπολογίσουμε το εργατικό δυναμικό της ΕΕΔ (εργατικό δυναμικό = απασχολούμενοι + άνεργοι) ως αριθμό απασχολούμενων μόνο τον αριθμό των μισθωτών της ΕΕΔ, τα 2 σύνολα

³⁵ Ο αριθμός του εργατικού δυναμικού και των ανέργων της ΕΕΔ, σε όλους τους πίνακες εκτός του πίνακα κατά ηλικιακή ομάδα, περιλαμβάνει το εργατικό δυναμικό και τους άνεργους ηλικίας ≥ 14 ετών. Αντίθετα ο αριθμός του εργατικού δυναμικού και των εγγεγραμμένων ανέργων του ΟΑΕΔ περιλαμβάνει το εργατικό δυναμικό και τους εγγεγραμμένους άνεργους ηλικίας ≥ 15 ετών. Οι διαφορές αυτές προκύπτουν λόγω των διαφορετικών ορίων εργάσιμης ηλικίας του πληθυσμού που χρησιμοποιούν οι 2 πηγές.

απασχολουμένων (ΕΕΔ και ΟΑΕΔ) δεν θα ήταν μεταξύ τους συγκρίσιμα, γιατί στους μισθωτούς της ΕΕΔ συμπεριλαμβάνονται οι μισθωτοί με σύμβαση δημοσίου δικαίου. Με βάση τους ορισμούς του ΟΑΕΔ, τα στοιχεία του Οργανισμού δεν περιλαμβάνουν στους απασχολούμενους όχι μόνο τους αυτοαπασχολούμενους και τα συμβοηθούντα μέλη (τον αριθμό των οποίων μπορούμε να υπολογίσουμε και να αφαιρέσουμε από τα στοιχεία της ΕΕΔ), αλλά ούτε τους μισθωτούς με σύμβαση δημοσίου δικαίου (τον αριθμό των οποίων δεν μπορούμε να υπολογίσουμε στα στοιχεία της ΕΕΔ). Έτσι τα ποσοστά ανεργίας της ΕΕΔ και του ΟΑΕΔ δεν είναι μεταξύ τους συγκρίσιμα λόγω διαφορετικών ορισμών που χρησιμοποιούν οι 2 πηγές για το εργατικό δυναμικό³⁶.

Συμπερασματικά ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων είναι κατά πολύ μικρότερος των ανέργων που καταγράφει η ΕΕΔ. Επίσης οι μεταβολές στον αριθμό των ανέργων που καταγράφουν οι 2 πηγές δεν είναι παράλληλες ή ανάλογες αλλά ανεξάρτητες και συχνά αντίθετες μεταξύ τους. Τέλος τα ποσοστά ανεργίας των 2 πηγών δεν είναι συγκρίσιμα γιατί οι ορισμοί που χρησιμοποιούν για να καταμετρήσουν το εργατικό δυναμικό είναι μεταξύ τους ασύμβατοι.

4.2.3 Οι εγγεγραμμένοι στον ΟΑΕΔ σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΕΔ

Με βάση τα στοιχεία της ΕΕΔ προκύπτει ένα σημαντικό πρόβλημα σχετικά με τον αριθμό των εγγεγραμμένων ανέργων στον ΟΑΕΔ. Ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων που καταγράφει η ΕΕΔ είναι γύρω στο $\frac{1}{4}$ του αριθμού των εγγεγραμμένων ανέργων του ΟΑΕΔ (κυμαίνεται από 22,3% το 1981 μέχρι 57,4% το 1983). Είναι πρόδηλο ότι η ΕΕΔ υποεκτιμά συστηματικά και σε πολύ μεγάλο βαθμό τους εγγεγραμμένους άνεργους του ΟΑΕΔ. Μία βασική αιτία της συστηματικής μεγάλης υποεκτίμησης των εγγεγραμμένων ανέργων του ΟΑΕΔ από την ΕΕΔ είναι ο ορισμός του ανέργου που χρησιμοποιεί η ΕΕΔ. Εάν υπολογίσουμε το συνολικό αριθμό των ατόμων οι οποίοι σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΕΔ είναι εγγεγραμμένα στον ΟΑΕΔ διαπιστώνουμε ότι παρόλο που συνεχίζει να υπάρχει ένα μεγάλο πρόβλημα υποεκτίμησης, ο αριθμός των εγγεγραμμένων στον ΟΑΕΔ -σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΕΔ- προσεγγίζει το $\frac{1}{2}$ του αριθμού των εγγεγραμμένων ανέργων στον ΟΑΕΔ σύμφωνα με τα στοιχεία του Οργανισμού.

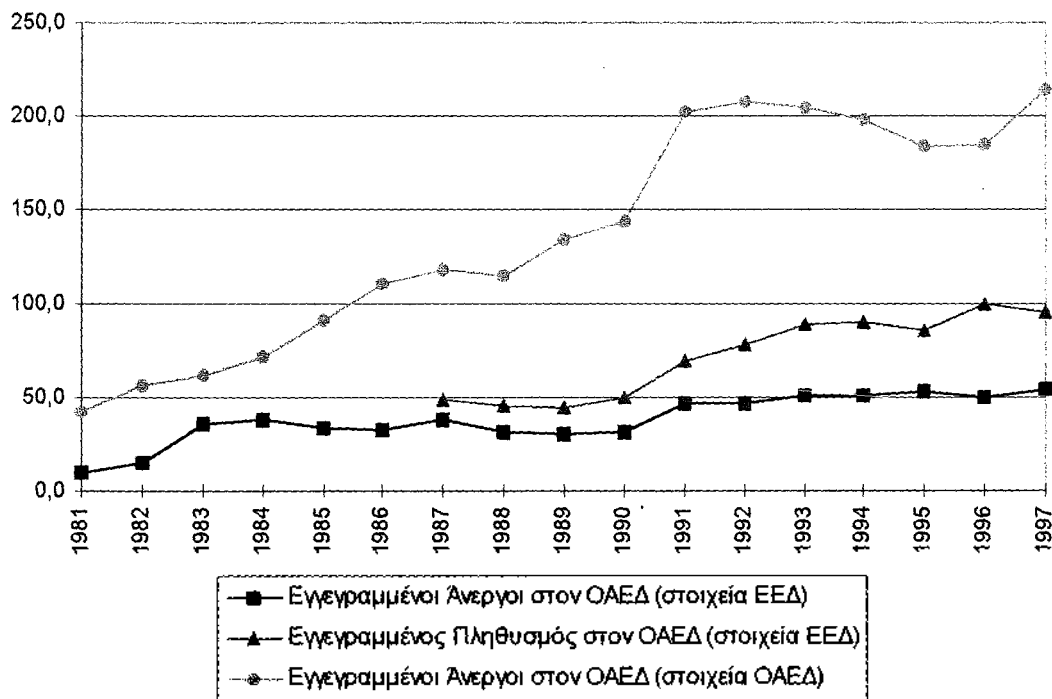
³⁶ Για το πρόβλημα της συγκρισιμότητας των στοιχείων των 2 πηγών και για προτάσεις τεχνικών οι οποίες θα μπορούσαν να καταστήσουν τα στοιχεία των 2 πηγών συμβατά μεταξύ τους βλ. Grossman J. B. (1986), A Study of the Greek Labor Force Statistics, Κ.Ε.Π.Ε., Αθήνα, σελ. 68-69.

Π4.13 Εγγεγραμμένοι άνεργοι στον ΟΑΕΔ (σε χιλιάδες) σύμφωνα με στοιχεία της ΕΕΔ και του ΟΑΕΔ την περίοδο 1981-97

Έτη	Στοιχεία ΕΕΔ			Στοιχεία ΟΑΕΔ	Εγγεγραμμένοι Άνεργοι ΕΕΔ / Εγγεγραμμένοι Άνεργοι ΟΑΕΔ (%)
	Εγγεγραμμένοι Άνεργοι (σε χιλιάδες)	Σύνολο Ανέργων (σε χιλιάδες)	Εγγεγραμμένοι / Σύνολο Ανέργων (%)	Εγγεγραμμένοι Άνεργοι (σε χιλιάδες)	
1981	9,5	148,5	6,4%	42,5	22,3%
1982	14,9	215,3	6,9%	56,5	26,4%
1983	35,3	299,0	11,8%	61,5	57,4%
1984	38,2	310,0	12,3%	71,2	53,7%
1985	33,7	303,9	11,1%	90,6	37,2%
1986	32,6	286,9	11,4%	110,4	29,5%
1987	37,4	286,2	13,1%	117,9	31,7%
1988	31,3	303,5	10,3%	115,2	27,2%
1989	30,3	296,0	10,3%	133,9	22,7%
1990	31,6	281,2	11,2%	144,1	21,9%
1991	46,9	301,1	15,6%	202,2	23,2%
1992	46,3	349,8	13,2%	208,3	22,2%
1993	50,5	398,2	12,7%	204,1	24,7%
1994	50,7	403,8	12,6%	197,9	25,6%
1995	53,4	424,7	12,6%	183,7	29,1%
1996	50,2	446,4	11,3%	185,3	27,1%
1997	53,8	440,4	12,2%	213,8	25,2%

Πηγή: ΕΣΥΕ, ΟΑΕΔ

Δ4.2 Εγγεγραμμένοι στον ΟΑΕΔ (σε χιλιάδες) σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΕΔ και του ΟΑΕΔ, 1981-1997

Πηγή: ΕΣΥΕ, ΟΑΕΔ

Π4.14 Εγγεγραμμένοι στον ΟΑΕΔ ανεξάρτητα από κατάσταση απασχόλησης σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΕΔ και εγγεγραμμένοι άνεργοι στον ΟΑΕΔ σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΑΕΔ

Έτος	Εγγεγραμμένοι στον ΟΑΕΔ σύμφωνα με την ΕΕΔ (σε χιλιάδες)	Εγγεγραμμένοι Άνεργοι στον ΟΑΕΔ σύμφωνα με τον ΟΑΕΔ (σε χιλιάδες)	Εγγεγραμμένοι ΕΕΔ / Εγγεγραμμένοι Άνεργοι ΟΑΕΔ (%)
1987	49,2	117,9	41,7%
1988	45,9	115,2	39,8%
1989	44,5	133,9	33,3%
1990	49,3	144,1	34,2%
1991	69,2	202,2	34,2%
1992	77,5	208,3	37,2%
1993	88,7	204,1	43,4%
1994	89,5	197,9	45,2%
1995	85,8	183,7	46,7%
1996	99,6	185,3	53,8%
1997	94,8	213,8	44,3%

Πηγή: ΕΣΥΕ, ΟΑΕΔ

Π4.15 Εγγεγραμμένοι στον ΟΑΕΔ (σε χιλιάδες) κατά κατάσταση απασχόλησης σύμφωνα με τα στοιχεία και τους ορισμούς της ΕΕΔ την περίοδο 1987-97

Έτη	Παίρνει επίδομα ή βοήθημα			Δεν παίρνει επίδομα ή βοήθημα			Σύνολο Εγγεγραμμένων	Από αυτούς Άνεργοι ΕΕΔ
	Απασχολούμενος	Άνεργος	Μη ενεργός	Απασχολούμενος	Άνεργος	Μη ενεργός		
1987	1,4	19,1	3,1	5,5	18,3	1,7	49,2	37,4
1988	2,7	15,0	2,2	7,6	16,3	2,0	45,9	31,3
1989	0,8	14,2	1,2	8,9	16,1	3,3	44,5	30,3
1990	1,2	16,5	2,5	11,0	15,1	3,0	49,3	31,6
1991	2,9	28,4	4,7	11,3	18,5	3,4	69,2	46,9
1992	2,4	27,1	4,0	13,5	19,2	11,2	77,5	46,3
1993	2,3	30,6	3,5	19,4	19,9	13,0	88,7	50,5
1994	2,0	30,4	4,3	21,1	20,3	11,4	89,5	50,7
1995	2,6	36,2	4,0	15,6	17,2	10,3	85,8	53,4
1996	3,5	27,2	3,6	25,7	23,0	16,5	99,6	50,2
1997	2,3	30,2	4,8	20,5	23,6	13,4	94,8	53,8

Πηγή: ΕΣΥΕ

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΕΔ μόνο ένα μέρος των εγγεγραμμένων στο ΟΑΕΔ είναι άνεργοι με βάση τους ορισμούς της (55%-60%). Το υπόλοιπο αποτελείται από απασχολούμενους και μη ενεργούς που είτε επιδοτούνται από τον Οργανισμό (5%-8%), είτε δεν επιδοτούνται από αυτόν (30%-35%) και άρα η εγγραφή τους έχει το χαρακτήρα της αναζήτησης εργασίας μέσω του ΟΑΕΔ. Μάλιστα τη δεκαετία του 1990 παρατηρείται μια σημαντική αύξηση τόσο στον αριθμό, όσο και στο ποσοστό συμμετοχής των (οριζόμενων από την ΕΕΔ) απασχολούμενων και των μη ενεργών που έχουν εγγραφεί στον ΟΑΕΔ δίχως να είναι δικαιούχοι επιδόματος. Το γεγονός αυτό δείχνει το συστατικό χαρακτήρα του ορισμού της ΕΕΔ για την ανεργία, ορισμός ο οποίος

προκαλεί την κατάταξη ατόμων που θεωρούν τον εαυτό τους άνεργα στις κατηγορίες των απασχολούμενων και των μη ενεργών.

Π4.16 Κατανομή των εγγεγραμμένων στον ΟΑΕΔ κατά κατάσταση απασχόλησης σύμφωνα με τα στοιχεία και τους ορισμούς της ΕΕΔ, 1987-97

Έτη	Παίρνει επίδομα ή βοήθημα			Δεν παίρνει επίδομα ή βοήθημα			Σύνολο Εγγεγραμμένων	Από αυτούς Ανεργοί ΕΕΔ
	Απασχολούμενος	Ανεργός	Μη ενεργός	Απασχολούμενος	Ανεργός	Μη ενεργός		
1987	2,9%	38,9%	6,4%	11,2%	37,2%	3,5%	100,0%	76,1%
1988	5,9%	32,8%	4,7%	16,6%	35,5%	4,5%	100,0%	68,3%
1989	1,7%	31,9%	2,6%	20,1%	36,2%	7,5%	100,0%	68,1%
1990	2,4%	33,4%	5,1%	22,3%	30,6%	6,1%	100,0%	64,0%
1991	4,3%	41,0%	6,7%	16,3%	26,8%	5,0%	100,0%	67,7%
1992	3,1%	35,0%	5,2%	17,5%	24,7%	14,4%	100,0%	59,8%
1993	2,5%	34,5%	4,0%	21,9%	22,4%	14,7%	100,0%	56,9%
1994	2,3%	33,9%	4,8%	23,5%	22,7%	12,7%	100,0%	56,7%
1995	3,0%	42,2%	4,6%	18,2%	20,0%	12,0%	100,0%	62,2%
1996	3,5%	27,3%	3,6%	25,8%	23,1%	16,6%	100,0%	50,4%
1997	2,4%	31,8%	5,1%	21,6%	24,9%	14,1%	100,0%	56,8%

Πηγή: ΕΣΥΕ

Ωστόσο ακόμη και ο συνυπολογισμός όλων των κατηγοριών των εγγεγραμμένων στον ΟΑΕΔ με βάση τα στοιχεία της ΕΕΔ δεν γεφυρώνει την πολύ μεγάλη απόσταση ανάμεσα στους αριθμούς των εγγεγραμμένων στον ΟΑΕΔ που δίνει η ΕΕΔ και στους αριθμούς των εγγεγραμμένων ανέργων που καταγράφει ο ΟΑΕΔ. Αυτή η μεγάλη απόσταση θα πρέπει να αποδοθεί εκτός από το συστατικό χαρακτήρα του ορισμού της ανεργίας στην ΕΕΔ, σε στατιστικά σφάλματα της ΕΕΔ και σε εσφαλμένες απαντήσεις που δίνουν τα ερωτώμενα από την ΕΕΔ άτομα, τα οποία πιθανώς αποκρύβουν την εγγραφή τους στον ΟΑΕΔ³⁷. Η απόκρυψη της εγγραφής στον ΟΑΕΔ μπορεί να έχει ως πιθανή αιτία τον αδικαιολόγητο φόβο της διασταύρωσης των στοιχείων, η οποία θα μπορούσε να προκαλέσει τη διαγραφή του ατόμου από τις καταστάσεις ανέργων του ΟΑΕΔ. Αν και το ζήτημα της πολύ μεγάλης απόστασης ανάμεσα στα στοιχεία των 2 πηγών σε ότι αφορά τον αριθμό των ανέργων που είναι εγγεγραμμένοι στον ΟΑΕΔ θα πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο ειδικής έρευνας, μπορούμε να υποθέσουμε ότι σε σημαντικό βαθμό οφείλεται, αφ' ενός στους ορισμούς της ΕΕΔ, αφ' εταίρου στις προϋποθέσεις εγγραφής και επιδότησης των ανέργων από τον ΟΑΕΔ.

³⁷ Κατσανέβας Θ. (1996), Η εξέλιξη της απασχόλησης και των εργασιακών σχέσεων στην Ελλάδα (από τη δεκαετία του 1970 έως σήμερα), εκδόσεις ΚΕΠΕ, Αθήνα, σελ 39.

4.2.4 Η ανεργία κατά φύλο

Π4.17 Κατανομή κατά φύλο των εγγραφών ανέργων στον ΟΑΕΔ και των ανέργων της ΕΕΔ την περίοδο 1990-94

Έτος	Στοιχεία ΟΑΕΔ			Στοιχεία ΕΕΔ		
	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο
1990	49,4%	50,6%	100,0%	38,2%	61,8%	100,0%
1991	50,0%	50,0%	100,0%	40,1%	59,9%	100,0%
1992	51,4%	48,6%	100,0%	39,4%	60,6%	100,0%
1993	50,1%	49,9%	100,0%	41,3%	58,7%	100,0%
1994	49,3%	50,7%	100,0%	42,2%	57,8%	100,0%

Πηγή: ΕΣΥΕ, ΟΑΕΔ

Σε ότι αφορά την κατανομή των ανέργων κατά φύλο παρατηρούμε ότι οι 2 πηγές παρουσιάζουν σημαντική διαφορά. Στα στοιχεία με βάση τις νέες εγγραφές ανέργων στον ΟΑΕΔ υπάρχει σχετική ισοδυναμία μεταξύ ανδρών και γυναικών, ενώ αντίθετα με βάση τα στοιχεία της ΕΕΔ υπάρχει μια σημαντική επικράτηση των γυναικών στον πληθυσμό των ανέργων. Έτσι το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στις εγγραφές ανέργων στον ΟΑΕΔ είναι σημαντικά μικρότερο από το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στους άνεργους της ΕΕΔ, ενώ το αντίστροφο φαινόμενο διαπιστώνεται στους άνδρες άνεργους.

4.2.5 Η ανεργία κατά ηλικία

Π4.18 Κατανομή κατά ηλικία των εγγραφών ανέργων στον ΟΑΕΔ και των ανέργων της ΕΕΔ την περίοδο 1990-94

Έτος	Στοιχεία ΟΑΕΔ				Στοιχεία ΕΕΔ			
	15-29 ετών	30-49 ετών	50 + ετών	Σύνολο	15-29 ετών	30-49 ετών	50 + ετών	Σύνολο
1990	28,0%	51,0%	21,0%	100,0%	45,3%	43,3%	11,3%	100,0%
1991	24,5%	53,0%	22,6%	100,0%	44,1%	44,2%	11,8%	100,0%
1992	22,4%	54,7%	22,9%	100,0%	41,6%	44,3%	14,0%	100,0%
1993	22,1%	55,8%	22,1%	100,0%	40,5%	46,0%	13,5%	100,0%
1994	21,4%	57,2%	21,3%	100,0%	38,1%	47,5%	14,4%	100,0%

Πηγή: ΕΣΥΕ, ΟΑΕΔ

Σε ότι αφορά την κατανομή των ανέργων κατά ηλικία παρατηρούμε μια σημαντική διαφορά μεταξύ των 2 πηγών. Με βάση τις εγγραφές ανέργων στον ΟΑΕΔ, η κυρίαρχη ηλικιακή ομάδα είναι αυτή των 30-49 ετών (περίπου το 55% των εγγεγραμμένων ανέργων), ενώ ισοδύναμες εμφανίζονται οι άλλες 2 μεγάλες ηλικιακές ομάδες (15-29 ετών και 50+ ετών). Με βάση την ΕΕΔ η επικρατούσα ηλικιακή ομάδα είναι αυτή των 30-49 ετών (περίπου το 45% των ανέργων της ΕΕΔ), όμως η ηλικιακή ομάδα των 15-29 ετών έχει μια ιδιαίτερα υψηλή συμμετοχή στους άνεργους της ΕΕΔ (περίπου το 40%), ενώ η ηλικιακή ομάδα των 50+ ετών έχει ιδιαίτερα μικρή συμμετοχή (περίπου το 14%). Έτσι το ποσοστό συμμετοχής των ανέργων ηλικίας 15-29 ετών είναι κατά πολύ υ-

ψηλότερο στην ΕΕΔ από ότι στις έγγραφές ανέργων στον ΟΑΕΔ (σχεδόν διπλάσιο), ενώ αντίθετα το ποσοστό συμμετοχής των ανέργων ηλικίας 30-49 και 50+ ετών είναι αντίστοιχα χαμηλότερο και πολύ χαμηλότερο στην ΕΕΔ από ότι στις έγγραφές ανέργων στον ΟΑΕΔ.

Συμπερασματικά διαπιστώνουμε μια σημαντική διαφορά σχετικά με τις ηλικιακές ομάδες ανέργων της ΕΕΔ και του ΟΑΕΔ. Στην ΕΕΔ καταγράφονται άνεργοι νεώτερων ηλικιών σε σημαντικό μεγαλύτερο βαθμό από ότι στα στοιχεία εγγραφών του ΟΑΕΔ και αντίστροφα στον ΟΑΕΔ εγγράφονται άνεργοι γηραιότερων ηλικιών σε σημαντικό μεγαλύτερο βαθμό από ότι καταγράφει η ΕΕΔ. Ωστόσο και από τις 2 πηγές προκύπτει μια αύξηση της συμμετοχής των μεγαλύτερων ηλικιακά ομάδων στους άνεργους τη δεκαετία του 1990.

4.2.6 "Νέοι" άνεργοι και άνεργοι που είχαν απασχοληθεί στο παρελθόν

Π4.19 Κατανομή κατά παρελθούσα κατάσταση απασχόλησης των εγγραφών ανέργων στον ΟΑΕΔ και των ανέργων της ΕΕΔ την περίοδο 1990-94

Έτος	Στοιχεία ΟΑΕΔ			Στοιχεία ΕΕΔ		
	Νεοεισερχόμενοι	Είχαν εργαστεί	Σύνολο	Νεοεισερχόμενοι	Είχαν εργαστεί	Σύνολο
1990	24,1%	75,9%	100,0%	53,4%	46,6%	100,0%
1991	20,6%	79,4%	100,0%	52,3%	47,7%	100,0%
1992	18,2%	81,8%	100,0%	50,8%	49,2%	100,0%
1993	16,7%	83,3%	100,0%	49,4%	50,6%	100,0%
1994	17,7%	82,3%	100,0%	47,4%	52,6%	100,0%

Πηγή: ΕΣΣΥΕ, ΟΑΕΔ

Σχετικά με την κατανομή κατά νεοεισερχόμενους στο εργατικό δυναμικό άνεργους και άνεργους που είχαν απασχοληθεί στο παρελθόν, παρατηρούμε ιδιαίτερα σημαντικές διαφορές στα στοιχεία της ΕΕΔ και του ΟΑΕΔ. Σύμφωνα με τις έγγραφές στον ΟΑΕΔ μόλις το $\frac{1}{5}$ περίπου των ανέργων είναι νεοεισερχόμενοι στην αγορά εργασίας, ενώ τα υπόλοιπα $\frac{4}{5}$ περίπου είναι άνεργοι με προηγούμενη εργασιακή εμπειρία. Αντίθετα σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΕΔ οι νεοεισερχόμενοι στο εργατικό δυναμικό άνεργοι και οι άνεργοι που είχαν απασχοληθεί στο παρελθόν είναι 2 κατά προσέγγιση ισοδύναμες κατηγορίες ανέργων. Έτσι το ποσοστό συμμετοχής των νεοεισερχόμενων ανέργων στο σύνολο των ανέργων είναι πολύ υψηλότερο (υπερδιπλάσιο) στην ΕΕΔ από ότι στις έγγραφές ανέργων του ΟΑΕΔ, ενώ αντίστροφα το ποσοστό συμμετοχής των ανέργων που είχαν εργαστεί στο παρελθόν είναι πολύ υψηλότερο στις έγγραφές ανέργων του ΟΑΕΔ από ότι στην ΕΕΔ.

Συμπερασματικά διαπιστώνουμε σημαντικές διαφορές στην κατανομή κατά νεοεισερχόμενους και άνεργους που είχαν εργαστεί στο παρελθόν μεταξύ των στοιχείων της ΕΕΔ και του ΟΑΕΔ. Σύμφωνα με την ΕΕΔ οι νεοεισερχόμενοι άνεργοι είναι η βασική κατηγορία ανέργων και αυτή που αντιμετωπίζει οξύ-

τερα το πρόβλημα της ανεργίας. Αντίθετα στις εγγραφές ανέργων του ΟΑΕΔ κυρίαρχη είναι η κατηγορία των ανέργων που είχαν εργαστεί στο παρελθόν. Ωστόσο στα στοιχεία και των 2 πηγών διαφαίνεται μια αύξηση της συμμετοχής των ανέργων που είχαν εργαστεί στο παρελθόν στο σύνολο των ανέργων και συνακόλουθα μια μείωση της συμμετοχής των νεοεισερχόμενων ανέργων.

4.2.7 Η ανεργία κατά επίπεδο εκπαίδευσης

Π4.20 Κατανομή κατά επίπεδο εκπαίδευσης³⁸ των εγγραφών ανέργων στον ΟΑΕΔ και των ανέργων της ΕΕΔ την περίοδο 1990-94

Έτος	Στοιχεία ΟΑΕΔ				Στοιχεία ΕΕΔ			
	I' βάρθμια -	II' βάρθμια	III' βάρθμια +	Σύνολο	I' βάρθμια -	II' βάρθμια	III' βάρθμια +	Σύνολο
1990	57,0%	39,8%	3,2%	100,0%	27,3%	50,9%	21,8%	100,0%
1991	57,9%	39,1%	3,1%	100,0%	27,5%	51,9%	20,7%	100,0%
1992	56,0%	40,4%	3,6%	100,0%	30,2%	52,5%	17,3%	100,0%
1993	55,6%	40,4%	3,9%	100,0%	27,4%	52,0%	20,5%	100,0%
1994	53,9%	42,3%	3,8%	100,0%	26,4%	53,0%	20,6%	100,0%

Πηγή: ΕΣΥΕ, ΟΑΕΔ

Σχετικά με την κατανομή των ανέργων κατά επίπεδο εκπαίδευσης παρατηρούνται ιδιαίτερα σημαντικές διαφορές μεταξύ των στοιχείων της ΕΕΔ και του ΟΑΕΔ. Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΕΔ επικρατούσα κατηγορία ανέργων με βάση το επίπεδο εκπαίδευσής τους είναι η κατηγορία ανέργων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (περίπου το 1/2 των ανέργων), ακολουθούμενη (με φθίνουσα σειρά) από την κατηγορία ανέργων πρωτοβάθμιας και την κατηγορία ανέργων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Η διαφορά στη συμμετοχή των 2 τελευταίων κατηγοριών είναι μικρής έκτασης, καθώς οι μεν άνεργοι πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης αποτελούν περίπου το 1/4 των ανέργων, οι δε άνεργοι τριτοβάθμιας εκπαίδευσης περίπου το 1/5 των ανέργων. Αντίθετα σύμφωνα με τα στοιχεία των εγγραφών ανέργων στον ΟΑΕΔ επικρατούσα κατηγορία ανέργων είναι οι άνεργοι πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (περίπου το 55% των ανέργων), δεύτερη σε μέγεθος κατηγορία είναι οι άνεργοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης (περίπου το 40%), ενώ η κατηγορία των ανέργων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης παρουσιάζει ελάχιστη συμμετοχή (λιγότερο του 5% των ανέργων). Έτσι η κατηγορία των ανέργων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης εμφανίζει διπλάσιο ποσοστό συμμετοχής στις εγγραφές ανέργων στον ΟΑΕΔ σε σχέση με την ΕΕΔ, η κατηγορία των ανέργων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης εμφανίζει αξιοσημείωτα υψηλότερο ποσοστό συμμετοχής στην ΕΕΔ σε σχέση με τις εγγραφές ανέρ-

³⁸ Επίπεδα εκπαίδευσης: I' βάρθμια -: δεν πήγε καθόλου σχολείο + δεν τελείωσε τη στοιχειώδη εκπαίδευση + έχει απολυτήριο στοιχειώδους εκπαίδευσης, II' βάρθμια: μέση εκπαίδευση, III' βάρθμια +: πτυχιούχοι ανωτέρων και ανωτάτων σχολών, φοιτητές ή φοιτήσαντες σε ανώτατη σχολή και κάτοχοι μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών.

γων του ΟΑΕΔ, ενώ η κατηγορία των ανέργων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης εμφανίζει εξαπλάσιο ποσοστό συμμετοχής στην ΕΕΔ σε σχέση με τις εγγραφές ανέργων του ΟΑΕΔ.

Π4.21 Κατανομή κατά επίπεδο εκπαίδευσης των νεοεισερχομένων ανέργων σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΑΕΔ και της ΕΕΔ την περίοδο 1990-94

Έτος	Στοιχεία ΟΑΕΔ				Στοιχεία ΕΕΔ			
	Ι' βάρθμια -	ΙΙ' βάρθμια	ΙΙΙ' βάρθμια +	Σύνολο	Ι' βάρθμια -	ΙΙ' βάρθμια	ΙΙΙ' βάρθμια +	Σύνολο
1990	39,4%	56,6%	4,0%	100,0%	16,3%	57,7%	26,0%	100,0%
1991	40,6%	55,4%	4,0%	100,0%	17,1%	56,9%	26,0%	100,0%
1992	38,5%	56,9%	4,6%	100,0%	18,1%	60,9%	21,0%	100,0%
1993	40,2%	55,0%	4,8%	100,0%	14,0%	61,2%	24,8%	100,0%
1994	38,9%	56,2%	4,9%	100,0%	13,7%	60,5%	25,8%	100,0%

Πηγή: ΕΣΥΕ, ΟΑΕΔ

Το χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης των ανέργων που εγγράφονται στον ΟΑΕΔ σε σχέση με αυτό που καταγράφει η ΕΕΔ και η ελάχιστη συμμετοχή των ανέργων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στους εγγεγραμμένους άνεργους του ΟΑΕΔ σε σχέση με τη συμμετοχή της ίδιας κατηγορίας ανέργων στην ΕΕΔ παρατηρούνται και στην ανάλυση της κατανομής κατά επίπεδο εκπαίδευσης των νεοεισερχόμενων ανέργων. Αν και οι νεοεισερχόμενοι άνεργοι παρουσιάζουν υψηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης σε σχέση με το σύνολο των ανέργων (εξαιτίας της διαχρονικής ανάπτυξης του εκπαιδευτικού επιπέδου του πληθυσμού) οι χαρακτηριστικές διαφορές στην κατανομή των ανέργων κατά εκπαιδευτικό επίπεδο μεταξύ των 2 πηγών παραμένουν. Έτσι το ποσοστό συμμετοχής της κατηγορίας των νεοεισερχόμενων ανέργων πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι διπλάσιο έως τριπλάσιο στις εγγραφές ανέργων στον ΟΑΕΔ σε σχέση με την ΕΕΔ, ενώ αντίθετα το ποσοστό συμμετοχής των νεοεισερχόμενων ανέργων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι σχεδόν πενταπλάσιο έως εξαπλάσιο στην ΕΕΔ σε σχέση με τις εγγραφές ανέργων του ΟΑΕΔ.

Συμπερασματικά διαπιστώνουμε ιδιαίτερα μεγάλες διαφορές σε ότι αφορά το επίπεδο εκπαίδευσης των ανέργων που καταγράφει η ΕΕΔ και των εγγεγραμμένων ανέργων στον ΟΑΕΔ. Το επίπεδο εκπαίδευσης των εγγεγραμμένων ανέργων στον ΟΑΕΔ είναι σημαντικά χαμηλότερο από το επίπεδο των ανέργων που καταγράφει η ΕΕΔ. Διαφαίνεται ότι ο ΟΑΕΔ αντιμετωπίζει ιδιαίτερα μεγάλο πρόβλημα στην προσέλκυση ανέργων με υψηλό εκπαιδευτικό επίπεδο (κυρίως τριτοβάθμιας εκπαίδευσης). Επίσης παρατηρείται μια σταδιακή αναβάθμιση του εκπαιδευτικού επιπέδου των ανέργων που είναι σε μεγάλο βαθμό αποτέλεσμα της αναβάθμισης του εκπαιδευτικού επιπέδου του πληθυσμού.

4.2.8 Η ανεργία κατά ομάδα ατομικών επαγγελματιών

Π4.22 Κατανομή κατά μονοψήφια ομάδα ατομικού επαγγέλματος των ανέργων σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΑΕΔ και της ΕΕΔ, 1990-92

Μονοψήφια Ομάδα Ατομικού Επαγγέλματος	Στοιχεία ΟΑΕΔ			Στοιχεία ΕΕΔ		
	1990	1991	1992	1990	1991	1992
Επιστήμονες, ελεύθεροι επαγγελματίες	13,0%	13,0%	12,7%	13,5%	9,9%	10,0%
Διευθύνοντες και ανώτερα διοικητικά στελέχη	0,1%	0,1%	0,2%	0,2%	0,3%	0,4%
Υπάλληλοι γραφείου	13,1%	13,1%	13,6%	14,8%	17,4%	13,9%
Εμπόροι, πωλητές	5,7%	5,6%	5,7%	9,4%	8,6%	10,9%
Απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών	16,2%	16,5%	16,6%	12,7%	11,9%	12,6%
Γεωργοί, κτηνοτρόφοι, δασοκόμοι, αλιείς	1,4%	2,7%	2,6%	4,2%	2,6%	3,5%
Τεχνίτες και εργάτες	50,5%	49,0%	48,6%	45,1%	49,3%	48,5%
Σύνολο	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Πηγή: ΕΣΥΕ, ΟΑΕΔ

Σε ότι αφορά την κατανομή των ανέργων που είχαν εργαστεί στο παρελθόν, κατά μονοψήφιες ομάδες ατομικών επαγγελμάτων δεν παρατηρούνται ιδιαίτερα μεγάλες διαφορές μεταξύ των 2 πηγών. Και στις 2 πηγές επικρατούσα μονοψήφια ομάδα επαγγέλματος είναι οι τεχνίτες και εργάτες (περίπου το 1/2 των ανέργων με προηγούμενη επαγγελματική εμπειρία). Σύγκλιση μεταξύ των 2 πηγών παρατηρείται στα ποσοστά συμμετοχής των ανέργων επιστημόνων, τεχνιτών και ελεύθερων επαγγελματιών, των διευθυνόντων και ανώτερων διοικητικών στελεχών και των υπαλλήλων γραφείου. Σημαντική απόκλιση μεταξύ των 2 πηγών παρουσιάζεται στο ποσοστό συμμετοχής των ανέργων εμπόρων & πωλητών και των απασχολούμενων στην παροχή υπηρεσιών. Οι άνεργοι έμποροι & πωλητές παρουσιάζουν σημαντικά υψηλότερο ποσοστό συμμετοχής στους άνεργους με εργασιακή εμπειρία της ΕΕΔ, ενώ αντίθετα οι απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών εμφανίζουν σημαντικά υψηλότερο ποσοστό συμμετοχής στις εγγραφές ανέργων στον ΟΑΕΔ.

Συμπερασματικά σχετικά με τις μονοψήφιες ομάδες ατομικών επαγγελμάτων δεν διαπιστώνονται σημαντικές διαφορές μεταξύ των κατανομών της ΕΕΔ και του ΟΑΕΔ.

4.2.9 Η ανεργία κατά περιφέρεια της χώρας

Π4.23 Κατανομή κατά Υ.Π.Α. των εγγραφών ανέργων του ΟΑΕΔ και των ανέργων της ΕΕΔ την περίοδο 1993-95

Υ.Π.Α.	Στοιχεία ΟΑΕΔ			Στοιχεία ΕΕΔ		
	1993	1994	1995	1993	1994	1995
Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης	5,5%	6,1%	5,9%	5,2%	5,2%	6,3%
Κεντρικής Μακεδονίας	23,4%	23,1%	20,4%	16,3%	16,3%	18,0%
Δυτικής Μακεδονίας	2,6%	2,6%	2,2%	3,7%	2,9%	4,3%
Ηπείρου	2,4%	2,3%	2,6%	2,5%	2,4%	2,2%
Θεσσαλίας	3,7%	4,1%	4,2%	5,3%	5,3%	5,9%
Ιονίων Νήσων	4,5%	5,2%	5,3%	0,9%	0,7%	1,1%
Δυτικής Ελλάδας	4,8%	4,4%	4,2%	6,5%	7,3%	5,5%
Ανατολικής Στερεάς Ελλάδας	3,1%	3,0%	3,4%	4,9%	5,1%	4,3%
Ν. Αττικής	31,2%	29,2%	30,6%	46,0%	45,9%	43,7%
Πελοποννήσου	2,6%	2,7%	2,7%	3,9%	4,2%	4,1%
Βορείου Αιγαίου	1,1%	1,2%	1,4%	0,8%	1,1%	0,8%
Νοτίου Αιγαίου	7,0%	6,4%	8,0%	1,8%	1,0%	1,3%
Κρήτης	8,2%	9,7%	9,3%	2,3%	2,4%	2,5%
Σύνολο	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Πηγή: Επιλογή³⁹, ΕΣΥΕ

Σε ότι αφορά την κατανομή των ανέργων κατά περιφέρεια της χώρας παρατηρούνται σημαντικές διαφορές μεταξύ των στοιχείων της ΕΕΔ και του ΟΑΕΔ. Ιδιαίτερα σημαντικές είναι οι διαφορές μεταξύ των 2 πηγών που σημειώνονται στις περιφέρειες του Νομού Αττικής, της Κρήτης, του Νοτίου Αιγαίου και των Ιονίων Νήσων. Το ποσοστό συμμετοχής των ανέργων του Νομού Αττικής στο σύνολο των ανέργων είναι σημαντικά υψηλότερο στην ΕΕΔ ενώ αντίθετα τα ποσοστά συμμετοχής των ανέργων της Κρήτης, του Νοτίου Αιγαίου και των Ιονίων Νήσων στο σύνολο των ανέργων είναι κατά πολύ υψηλότερα (κατά προσέγγιση τετραπλάσια) στα στοιχεία του ΟΑΕΔ. Οι άνεργοι της Κρήτης, του Νότιου Αιγαίου και των Ιονίων Νήσων ενώ αποτελούν μόλις το $\frac{1}{20}$ των ανέργων σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΕΔ, σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΑΕΔ αποτελούν περισσότερο από το $\frac{1}{4}$ των ανέργων της χώρας. Οι 3 αυτές περιφέρειες της χώρας χαρακτηρίζονται από το ιδιαίτερα μεγάλο βάρος που έχει η τουριστική δραστηριότητα στη διαμόρφωση του εισοδήματος και της απασχόλησής τους. Είναι οι περιφέρειες που σύμφωνα με την ΕΕΔ εμφανίζουν τα μικρότερα ποσοστά ανεργίας, πράγμα που οφείλεται σε σημαντικό βαθμό στην υπερανάπτυξη της απασχόλησης στις τουριστικές δραστηριότητες. Η τουριστική υπερανάπτυξη ευθύνεται για την εικόνα των 3 περιφερειών που προβάλλει μέσα από τα στοιχεία του ΟΑΕΔ, η οποία τις εμφανίζει ως περιφέρειες με έντονα προβλήματα ανεργίας. Η εικόνα αυτή παράγεται από το γεγονός ότι η απασχόληση στις τουριστικές δραστηριότητες διακρίνεται από

³⁹ Επεξεργασία στοιχείων ΟΑΕΔ από Επιλογή, (Ετήσια Έκδοση 1997), "Ελληνική Οικονομία 1997", τόμος Β', Αθήνα.

έντονη εποχικότητα και όπως φαίνεται μετά το τέλος της τουριστικής περιόδου το εποχιακά άνεργο εργατικό δυναμικό των τουριστικών δραστηριοτήτων εγγράφεται στον ΟΑΕΔ. Επίσης η υψηλή συχνότητα εγγραφής του άνεργου εργατικού δυναμικού που απασχολείται στις τουριστικές δραστηριότητες εξηγεί εν μέρει το σημαντικά μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής που έχει η μονοψήφια ομάδα ατομικού επαγγέλματος «απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών» στα στοιχεία του ΟΑΕΔ σε σχέση με της ΕΕΔ.

Στις υπόλοιπες περιφέρειες της χώρας παρατηρούνται μικρότερης έκτασης διαφορές σε ότι αφορά την κατανομή κατά περιφέρεια των ανέργων της χώρας με βάση τα στοιχεία της ΕΕΔ και του ΟΑΕΔ.

Συμπερασματικά σημαντικές διαφορές διαπιστώνονται στην κατανομή κατά περιφέρεια των ανέργων της χώρας μεταξύ των στοιχείων της ΕΕΔ και του ΟΑΕΔ. Οι διαφορές αυτές εντοπίζονται κυρίως στο Νομό Αττικής, και στις 3 τουριστικά αναπτυσσόμενες νησιωτικές περιφέρειες της χώρας. Οι μεγάλες διαφορές στις 3 νησιωτικές περιφέρειες πρέπει να προκαλούνται από τη φύση της απασχόλησης στις τουριστικές δραστηριότητες.

4.2.10 Οι απομακρυσμένες από τη λειτουργία του ΟΑΕΔ ομάδες

Η σύγκριση των κατανομών των βασικών χαρακτηριστικών των ανέργων μεταξύ ΕΕΔ και ΟΑΕΔ μπορεί να αποβεί ιδιαίτερα χρήσιμη στην ανακάλυψη των κοινωνικών ομάδων που υστερούν ή / και μειονεκτούν στην επαφή τους με τον Οργανισμό. Η σημαντική υποεκτίμηση της συμμετοχής μιας κοινωνικής ομάδας στους εγγεγραμμένους άνεργους του ΟΑΕΔ σε σχέση με τη συμμετοχή της στους άνεργους που καταγράφει η ΕΕΔ υποδηλώνει την ύπαρξη φραγμών που δυσκολεύουν την επαφή ανάμεσα στην συγκεκριμένη κοινωνική ομάδα και τον ΟΑΕΔ. Οι φραγμοί αυτοί μπορεί να είναι μορφές κοινωνικού αποκλεισμού που παράγει ή αναπαράγει η διοίκηση γενικά και ο ΟΑΕΔ ειδικότερα, ή / και να εκφράζουν την αποτυχία οργάνωσης εξειδικευμένων λειτουργιών - παρεμβάσεων με στόχο τις συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες από μεριάς του Οργανισμού.

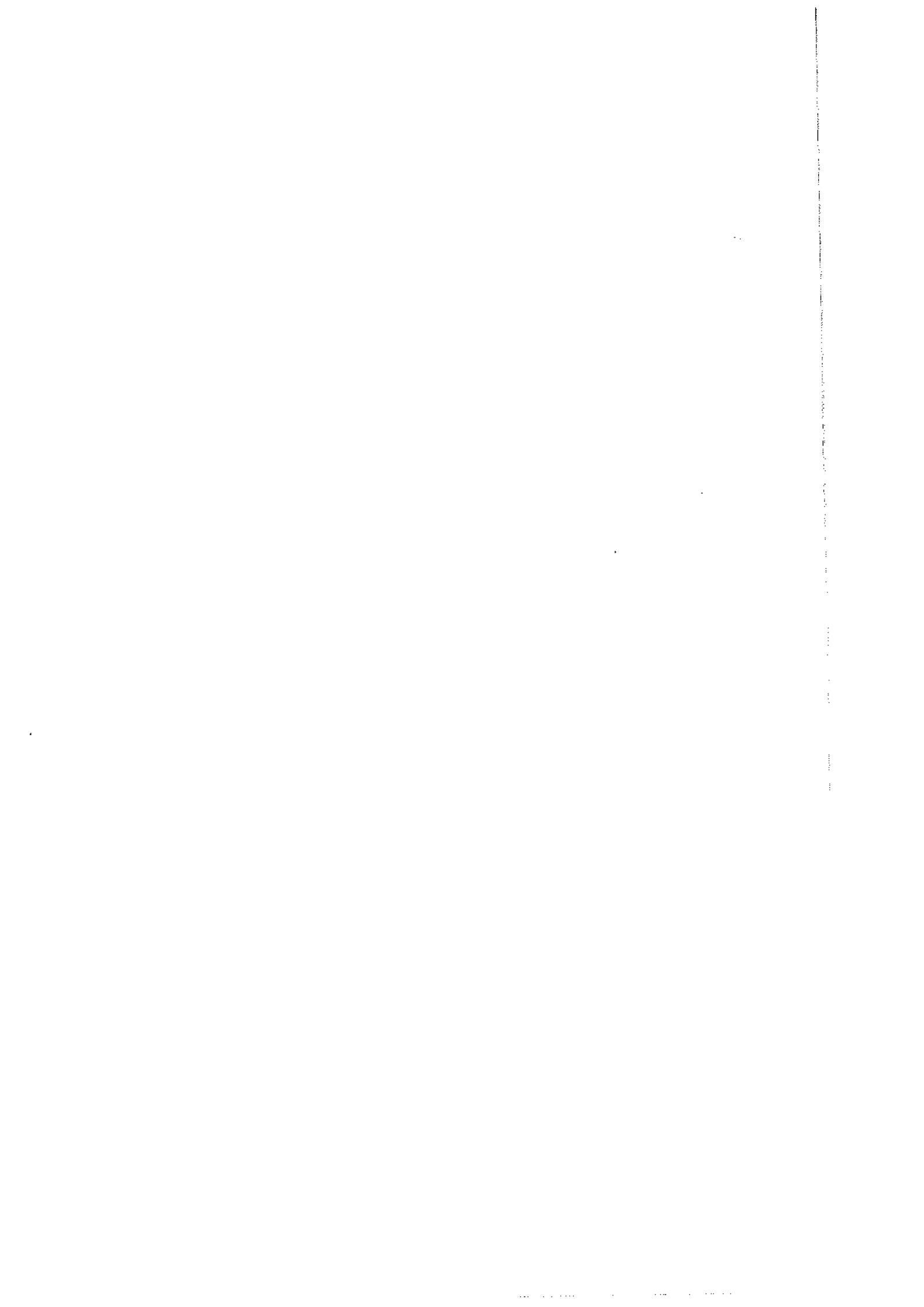
Από τη σύγκριση των 2 πηγών προκύπτει ότι ο ΟΑΕΔ υποεκτιμά συστηματικά σε σχέση με την ΕΕΔ τις ακόλουθες κοινωνικές κατηγορίες ανέργων:

- τις γυναίκες,
- τους νέους,
- τους νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας,
- τους υψηλότερου επιπέδου εκπαίδευσης (ιδίως της κατηγορίας ανέργων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης),

- τους προερχόμενους από συγκεκριμένες περιφέρειες ανέργους.

Δυστυχώς η ανυπαρξία επιπλέον στοιχείων για τα χαρακτηριστικά των ανέργων δεν επιτρέπει το προχώρημα της ανάλυσης σε περαιτέρω πεδία ιδιαίτερης σημασίας τόσο για την κατανόηση του προβλήματος της ανεργίας, όσο και την ανάπτυξη δράσεων για την καταπολέμησή της.

Με βάση την προηγούμενη καταγραφή των απομακρυσμένων από τον ΟΑΕΔ κατηγοριών ανέργων, μπορούμε να υποθέσουμε ότι οι κατηγορίες των γυναικών, των νέων σε ηλικία, των νεοεισερχόμενων στην αγορά εργασίας αντιμετωπίζουν φραγμούς που σχετίζονται κυρίως με το πρόβλημα του κοινωνικού αποκλεισμού από την αγορά εργασίας, ενώ οι κατηγορίες των υψηλότερα εκπαιδευμένων ανέργων και των ανέργων του Νομού Αττικής είναι απομακρυσμένες κυρίως λόγω της ανυπαρξίας αναπτυγμένων εξειδικευμένων δράσεων από την πλευρά του Οργανισμού.

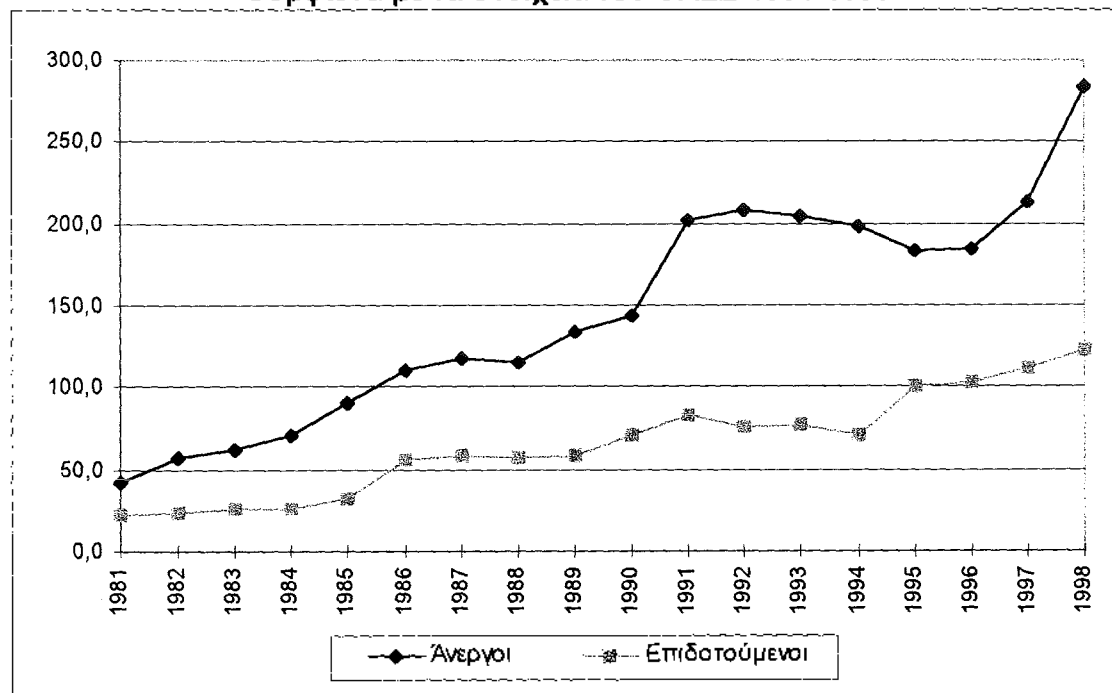

5. Η ΣΧΕΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΗ ΑΝΕΡΓΙΑ

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει, μέσα από συγκεκριμένα παραδείγματα επιλεγμένων «παθητικών» και «ενεργητικών» δημόσιων πολιτικών για την αγορά εργασίας⁴⁰, η εξέταση της σχέσης μεταξύ επιπέδου ανάπτυξης των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία του ΟΑΕΔ και της εγγεγραμμένης ανεργίας του Οργανισμού. Η βασική υπόθεση είναι ότι η ανάπτυξη των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία έχει ως αποτέλεσμα την ενίσχυση του ρόλου του Οργανισμού στις διαδικασίες της αγοράς εργασίας, ενίσχυση η οποία δημιουργεί κίνητρα επαφής του ανέργου με τον ΟΑΕΔ. Έτσι η ανάπτυξη των πολιτικών για την ανεργία του ΟΑΕΔ συντελεί στην αύξηση της εγγεγραμμένης ανεργίας και στην αναβάθμιση του εποπτικού ρόλου του Οργανισμού στα θέματα της αγοράς εργασίας.

5.1 Η ΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Δ5.1 Εγγεγραμμένοι και Επιδοτούμενοι Άνεργοι (σε χιλιάδες)
σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΑΕΔ 1981-1998

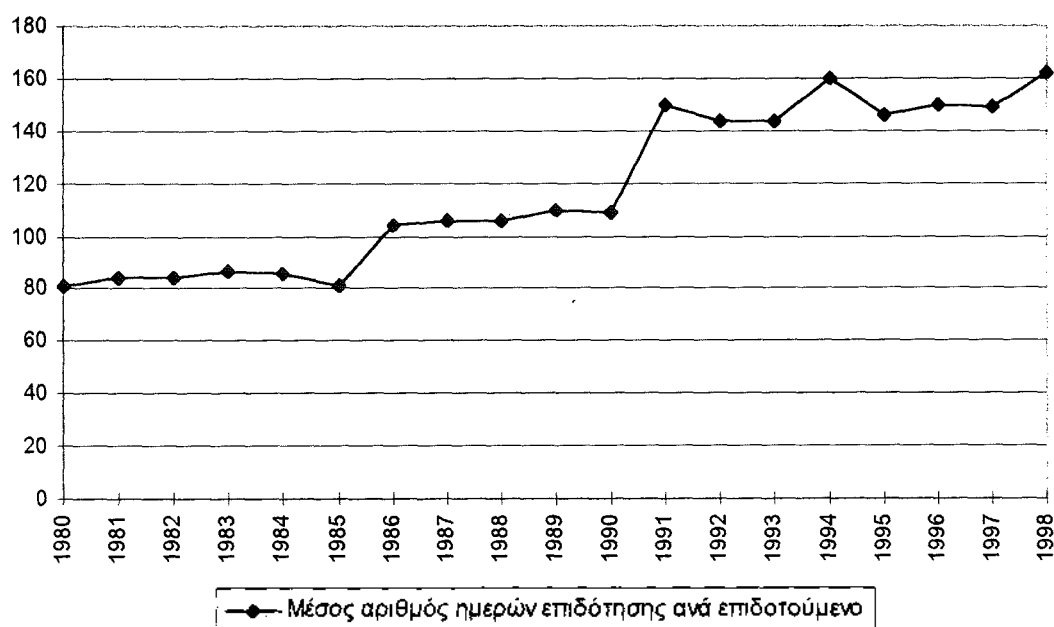

Πηγή: ΟΑΕΔ (μετά το 1994 τα στοιχεία του ΟΑΕΔ είναι προσωρινά)

⁴⁰ Για την ιδεολογική σημασία της διάκρισης βλ. Δεδουσόπουλος Α. (1995), "Πολιτικές για την Αγορά Εργασίας στο τέλος του εικοστού αιώνα", στο περιοδικό Τετράδια του ΙΝΕ, τεύχος 4, & Σακέλλης Γ. - Χλέτσος Μ. (1997), "Πολιτικές απασχόλησης: κριτική ανάλυση", περιοδικό Τετράδια του ΙΝΕ, τεύχος 8-9.

Εξετάζοντας τη σχέση μεταξύ του αριθμού των τακτικά επιδοτούμενων ανέργων και του αριθμού των εγγεγραμμένων ανέργων στον ΟΑΕΔ με βάση τα στοιχεία του Οργανισμού παρατηρούμε ότι υπάρχει σημαντική θετική σχέση ανάμεσα στα 2 μεγέθη. (Ο συντελεστής συσχέτισης των 2 μεταβλητών έχει τιμή 93,4%). Στο διάγραμμα διακρίνεται μια, σε γενικές γραμμές, παράλληλη τάση μεταβολής των 2 μεγεθών. Σημαντικά διαφορετική μεταβολή στις τάσεις των 2 μεταβλητών παρουσιάζεται τα έτη 1991 και 1998, κατά τα οποία η αύξηση της εγγεγραμμένης ανεργίας είναι πολύ μεγαλύτερη από τη αύξηση της τακτικά επιδοτούμενης ανεργίας. Η ασυνέχεια αυτή στην γενικά καταγραμμένη παράλληλη τάση των 2 μεταβλητών, μπορεί να αποδοθεί σε άλλους παράγοντες που επέδρασαν θετικά σε μία αλματώδη αύξηση των μη επιδοτούμενων εγγεγραμμένων ανέργων, παράγοντες στους οποίους θα αναφερθούμε παρακάτω.

**Δ5.2 Μέση διάρκεια επιδότησης (σε ημέρες)
των επιδοτούμενων ανέργων του ΟΑΕΔ, 1980-1998**

Πηγή: ΟΑΕΔ (μετά το 1994 τα στοιχεία του ΟΑΕΔ είναι προσωρινά)

Η θετική σχέση μεταξύ των 2 μεταβλητών σημαίνει ότι η αύξηση των επιδοτούμενων ανέργων σχετίζεται με την αύξηση των εγγεγραμμένων ανέργων, ενώ αντίθετα η μείωση των επιδοτούμενων ανέργων σχετίζεται με τη μείωση των εγγεγραμμένων ανέργων του Οργανισμού. Θεωρώντας την εγγεγραμμένη ανεργία εξαρτημένη μεταβλητή από τις πολιτικές του Οργανισμού για την ανεργία και από την έκταση της πραγματικής ανεργίας στη χώρα, διαπιστώνουμε ότι το επίπεδο ανάπτυξης των πολιτικών προστασίας των ανέργων (υπολογιζόμενο με βάση τον αριθμό των τακτικά επιδοτούμενων ανέργων) συμβάλει σημαντικά στην ενίσχυση της προσέλκυσης των ανέργων στον

ΟΑΕΔ (μετρούμενη με τον αριθμό των εγγεγραμμένων ανέργων).

Ο αριθμός των τακτικά επιδοτούμενων ανέργων εξαρτάται από την έκταση της ανεργίας και από τις προϋποθέσεις και τους όρους (ύψος και κυρίως χρονική διάρκεια) της επιδότησης. Σύμφωνα με τα στοιχεία του ΟΑΕΔ τη δεκαετία του 1990 σημειώθηκε μια σημαντική αύξηση της μέσης διάρκειας τακτικής επιδότησης των ανέργων, η οποία φαίνεται ότι συνετέλεσε στην αύξηση του αριθμού των τακτικά επιδοτούμενων ανέργων του Οργανισμού.

Η λειτουργία της τακτικής επιδότησης των ανέργων αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα έλξης ή απομάκρυνσης κοινωνικών ομάδων ανέργων από τον Οργανισμό. Οι προϋποθέσεις του τακτικού επιδόματος αποκλείουν τελείως τους νεοεισερχόμενους στην αγορά εργασίας άνεργους και μερικά τους νέους σε ηλικία ανέργου, καθώς για τη λήψη του τακτικού επιδόματος είναι αναγκαία η πραγματοποίηση τουλάχιστον 125 ημερομισθίων τους 14 τελευταίους μήνες ή για τους εποχιακά απασχολούμενους 100 ημερομισθίων τους τελευταίους 12 μήνες πριν την απώλεια της εργασίας του ανέργου. Επίσης οι προϋποθέσεις εκπληρώνονται δυσκολότερα από τις γυναίκες από ότι από τους άνδρες, διότι οι γυναίκες απασχολούνται συχνότερα σε θέσεις που ανήκουν στη δευτερεύουσα αγορά εργασίας. Έτσι η λειτουργία της τακτικής επιδότησης ανεργίας αποτελεί μια αιτία απομάκρυνσης συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων ανέργων από τον ΟΑΕΔ, καθώς οι προϋποθέσεις του τακτικού επιδόματος τις αποκλείουν σε μικρότερο ή μεγαλύτερο βαθμό (ακόμη και τελείως) από το δικαίωμα στην επιδότηση της ανεργίας⁴¹.

Συμπερασματικά το επίπεδο ανάπτυξης της δημόσιας πολιτικής προστασίας των ανέργων όπως εκφράζεται μέσα από την τακτική επιδότηση ανεργίας του ΟΑΕΔ επιδρά σημαντικά και θετικά στην προσέγγιση των ανέργων στον Οργανισμό. Επιπλέον η λειτουργία της τακτικής επιδότησης (μέσω των προϋποθέσεων της) αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα προσέλκυσης ή απομάκρυνσης από τον Οργανισμό συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων ανέργων. Οι προϋποθέσεις επιδότησης αποτελούν ένα σημαντικό φραγμό που περιορίζει την επαφή του Οργανισμού με τις πλέον κοινωνικά αποκλεισμένες ομάδες ανέργων από την αγορά εργασίας.

⁴¹ Το Εθνικό Σύστημα Προστασίας από την Ανεργία (ΕΣΠΑ) που θεσμοθέτησε ο 1545/1985, περιείχε για πρώτη φορά διατάξεις (άρθρο 2) που προέβλεπαν την επιδότηση των «νεοεισερχομένων» στην αγορά εργασίας ανέργων. Όμως η δυσκολία των προϋποθέσεων και το ιδιαίτερα χαμηλό ύψος της επιδότησης, που καθορίστηκαν με κατοπινές Υπουργικές Αποφάσεις, έκαναν το μέτρο ελάχιστα ελκυστικό για τους «νεοεισερχόμενους» στην αγορά εργασίας άνεργους.

5.2 Η ΕΚΤΑΚΤΗ ΕΠΙΔΟΤΗΣΗ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Η έκτακτη επιδότηση ανεργίας περιλαμβάνει μια σειρά βοηθήματα που δίνονται κατά περίπτωση είτε σε επαγγελματικές κατηγορίες που η εργασία τους χαρακτηρίζεται από εποχικότητα, είτε σε εργαζόμενους που δεν εξοφλήθηκαν λόγω αφερεγγυότητας του εργοδότη και διαθεσιμότητας της επιχείρησης, είτε ακόμη και σε μεμονωμένες περιπτώσεις ατόμων⁴². Η έκτακτη επιδότηση ανεργίας εκφράζει μια κατηγορία παροχών η οποία θεμελιώνεται περισσότερο σε άτυπες σχέσεις συναλλαγής (μεταξύ πολιτικής ηγεσίας αρμόδιας για θέματα αγοράς εργασίας και σωματείων ή ομάδων εργαζομένων ή ακόμη και μεμονωμένων περιπτώσεων) παρά σε γενικές και τυπικές αρχές ορθολογικής προστασίας κατηγοριών εργαζομένων που αντιμετωπίζουν οξύτερα τον κίνδυνο της ανεργίας⁴³. Κατά τη δεκαετία του 1990 η συμμετοχή της έκτακτης επιδότησης ανεργίας στο σύστημα παροχών ανεργίας (τακτική επιδότηση + έκτακτη επιδότηση) έχει μειωθεί σημαντικά (από 26,5% το 1988 σε 14,4% των παροχών ανεργίας το 1996 σύμφωνα με τους προϋπολογισμούς του ΟΑΕΔ), μείωση η οποία φανερώνει τη στροφή του Οργανισμού προς τις τυπικές μορφές παροχών προστασίας των ανέργων.

Προς εξέταση είναι το θέμα του κατά πόσο οι επαγγελματικές ομάδες - δικαιούχοι της έκτακτης επιδότησης (κυρίως μέσω του έκτακτου εποχιακού βοηθήματος) είναι συχνότερα εγγραφόμενες ομάδες ανέργων στον ΟΑΕΔ από ότι άλλες μη επιδοτούμενες επαγγελματικές ομάδες ανέργων. Όμως καθώς τα στοιχεία του ΟΑΕΔ δεν παρέχουν αναλυτική πληροφορία για τους εγγεγραμμένους άνεργους κατά ομάδα ατομικών επαγγελμάτων μια τέτοια διερεύνηση είναι αδύνατη.

5.3 Η ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ ΣΕ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕΣΩ ΟΑΕΔ

Μια λειτουργία του ΟΑΕΔ που η ανάπτυξή της θα ενίσχυε τόσο την έλξη του Οργανισμού προς τους άνεργους, όσο και το ρόλο του στην αγορά ερ-

⁴² Ο Ν. 1836/1989 διέπει το καθεστώς του ειδικού εποχιακού βοηθήματος. Στο άρθρο 22 καθορίζονται οι επαγγελματικές κατηγορίες που δικαιούνται το βοήθημα και δίνεται στον Υπουργό Εργασίας η αρμοδιότητα να ρυθμίζει τις προϋποθέσεις και το ύψος του. Στο ίδιο άρθρο δίνεται στον Υπουργό Εργασίας το δικαίωμα να παρέχει βοηθήματα σε ασφαλισμένους που δεν συγκεντρώνουν τις προϋποθέσεις τακτικής επιδότησης (ατομικές περιπτώσεις επιδότησης). Η ασφάλιση λόγω αφερεγγυότητας του εργοδότη θεσμοθετείται με το άρθρο 16 και παρέχεται από ειδικό λογαριασμό ο οποίος χρηματοδοτείται από εργοδοτικές εισφορές και δημόσια επιχορήγηση.

⁴³ Η διαδικασία του εποχιακού βοηθήματος είναι αυτή που ευθύνεται κυρίως για την άτυπη και «νεοπελαταιακή» μορφή της έκτακτης επιδότησης. Αντίθετα η ασφάλιση της αφερεγγυότητας του εργοδότη χαρακτηρίζεται ως μέτρο τυπικής και ουσιαστικής προστασίας των μισθωτών από τον κίνδυνο πτώχευσης της επιχείρησης στην οποία απασχολούνται. Για την άτυπη λειτουργία της έκτακτης επιδότησης και του εποχιακού βοηθήματος βλ. Δεδουσόπουλος Α. (1994), Θεσμοί και Πολιτικές στην Ελληνική Αγορά Εργασίας κατά την Περίοδο 1974-1996.

γασίας είναι η τοποθέτηση των ανέργων σε θέσεις εργασίας μέσω των υπηρεσιών του.

Οι τοποθετήσεις μέσω του ΟΑΕΔ είναι ένα πολύ μικρό ποσοστό των καταγεγραμμένων από των Οργανισμό προσλήψεων (κυμαίνεται από 0,4% το 1993 έως 3,9% το 1985). Σύμφωνα με την έρευνα για τη βελτίωση των γραφείων εργασίας του ΟΑΕΔ το ποσοστό των τοποθετήσεων μέσω Οργανισμού επί των κενών θέσεων εργασίας απέχει κατά πολύ από το μέσο Ευρωπαϊκό ποσοστό τοποθέτησης των δημόσιων φορέων απασχόλησης (οι τοποθετήσεις μέσω ΟΑΕΔ καλύπτουν μόλις το 4% των κενών θέσεων, ενώ ο Ευρωπαϊκός μέσος όρος κάλυψης φτάνει το 20%)⁴⁴. Ο Οργανισμός αδυνατεί να εκπληρώσει στοιχειωδώς τη λειτουργία της τοποθέτησης εργατικού δυναμικού σε κενές θέσεις εργασίας, δηλαδή να επιτελέσει το σκοπό της σύζευξης της προσφοράς και της ζήτησης εργασίας. Αυτός είναι ο βασικότερος λόγος για τον οποίο οι Έλληνες άνεργοι δεν θεωρούν αξιόπιστη ενέργεια αναζήτησης εργασίας την αναζήτηση εργασίας μέσω του ΟΑΕΔ. Το γεγονός αυτό έχει ως αποτέλεσμα (όπως θα δούμε παρακάτω), σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή ΕΕΔ, η Ελλάδα να παρουσιάζει το κατά πολύ μικρότερο ποσοστό ανέργων που ψάχνουν εργασία μέσω δημόσιων γραφείων απασχόλησης από όλες τις χώρες της Ε.Ε. (Στην Ελλάδα το 1997 μόλις το 5,7% αναζητούσε εργασία μέσω δημόσιου γραφείου απασχόλησης, ενώ στο σύνολο της Ε.Ε. το αντίστοιχο ποσοστό ήταν 70,6%).

Ο ΟΑΕΔ, αναγνωρίζοντας την αδυναμία του, ξεκίνησε το 1982 μια αξιολογή προσπάθεια ανάπτυξης των υπηρεσιών τοποθέτησης⁴⁵. Δημιουργήθηκαν νέα γραφεία εργασίας με αποκλειστικό σκοπό την τοποθέτηση του εργατικού δυναμικού σε κενές θέσεις εργασίας και σχεδιάστηκε η στελέχωση των παραδοσιακών και των νέων δημόσιων γραφείων απασχόλησης με ειδικευμένο και καλύτερα αμειβόμενο προσωπικό. Το αποτέλεσμα ήταν θεαματικό την περίοδο 1982-86. Ο αριθμός των τοποθετήσεων μέσω ΟΑΕΔ τετραπλασιάστηκε και το 1985 έφθασε στο υψηλότερο σημείο του προσεγγίζοντας το 4% του συνόλου των καταγεγραμμένων προσλήψεων. Όμως το πρόγραμμα αναβάθμισης των υπηρεσιών τοποθέτησης ατόνησε στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1980 και ουσιαστικά εγκαταλείφθηκε στις αρχές της δεκαετίας του 1990. Μετά το 1996 παρατηρείται κάποια μικρής ισχύος βελτίωση της λειτουργίας των υπηρεσιών τοποθέτησης του ΟΑΕΔ.

⁴⁴ Κέντρο Έρευνας Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών (1994), Μελέτη για την βελτίωση της λειτουργίας των γραφείων εργασίας, τεύχος 1ο εκδόσεις ΟΑΕΔ, Αθήνα, σελ 52.

⁴⁵ Κωνσταντίνopoulos Χ. (1993), σελ 143-158.

Π5.1 Τοποθετήσεις σε εργασία (σύνολο και μέσω ΟΑΕΔ) την περίοδο 1980-97

Έτος	Σύνολο τοποθετήσεων	Τοποθετήσεις μέσω ΟΑΕΔ	Τοποθετήσεις ΟΑΕΔ στο σύνολο των Τοποθετήσεων
1980	510.560	2.748	0,5%
1981	508.260	2.845	0,6%
1982	435.784	4.005	0,9%
1983	412.615	6.592	1,6%
1984	478.360	10.812	2,3%
1985	468.732	18.162	3,9%
1986	493.006	17.976	3,6%
1987	504.391	15.857	3,1%
1988	530.579	16.402	3,1%
1989	569.178	12.232	2,1%
1990	549.377	4.299	0,8%
1991	544.907	3.830	0,7%
1992	552.151	3.368	0,6%
1993	543.762	2.415	0,4%
1994	557.853	4.024	0,7%
1995	551.046	-	-
1996	569.635	8.388	1,5%
1997	604.996	10.995	1,8%

Πηγή: ΟΑΕΔ (μετά το 19994 τα στοιχεία είναι προσωρινά και για το 1995 δεν υπάρχουν στοιχεία για τις τοποθετήσεις μέσω ΟΑΕΔ)

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΕΔ στη βελτίωση των υπηρεσιών τοποθέτησης του ΟΑΕΔ την περίοδο 1982-86 ανταποκρίθηκαν σημαντικά οι άνεργοι αυξάνοντας τη συχνότητα εγγραφής τους στον Οργανισμό. Το διάστημα 1985-86 τα ποσοστά των μη δικαιούχων επιδόματος εγγεγραμμένων στον ΟΑΕΔ ανέρχων στο σύνολο των ανέργων και στο σύνολο των εγγεγραμμένων ανέργων έφθασαν στην υψηλότερη τιμή τους για την περίοδο 1981-97. Έτσι μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι η ανάπτυξη από πλευράς ΟΑΕΔ της λειτουργίας τοποθέτησης εργατικού δυναμικού σε κενές θέσεις εργασίας είχε ως αποτέλεσμα να αυξηθεί η συχνότητα αναζήτησης εργασίας μέσω του ΟΑΕΔ των ανέργων και συνακόλουθα η εγγεγραμμένη ανεργία.

Συμπερασματικά το επίπεδο ανάπτυξης των υπηρεσιών τοποθέτησης εργατικού δυναμικού σε εργασία είναι ένας από τους καθοριστικούς παράγοντες προσέλκυσης των ανέργων στους δημόσιους φορείς απασχόλησης. Η λειτουργία της τοποθέτησης σε εργασία είναι ιδιαίτερα καθυστερημένη στον ΟΑΕΔ. Η εμφανής βελτίωση των υπηρεσιών τοποθέτησης του ΟΑΕΔ την περίοδο 1982-86 συνέβαλε σε μία αξιοσημείωτη αύξηση της συχνότητας εγγραφής των ανέργων στον Οργανισμό με στόχο την αναζήτηση εργασίας μέσω αυτού.

Π5.2 Άνεργοι και εγγεγραμμένοι άνεργοι στον ΟΑΕΔ (με ή χωρίς επίδομα ανεργίας), σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΕΔ, την περίοδο 1981-1997

Έτος	Άνεργοι	Γράφηκαν στον ΟΑΕΔ			Χωρίς Επίδομα / Σύνολο Ανέργων (%)	Χωρίς Επίδομα / Σύνολο Εγγεγραμμένων (%)
		Σύνολο	Με επίδομα ανεργίας	Χωρίς Επίδομα		
1981	148,5	9,5	6,4	3,1	2,1%	32,6%
1982	215,3	14,9	10,9	4,0	1,9%	26,8%
1983	297,6	35,3	19,4	16,0	5,4%	45,3%
1984	308,7	38,2	15,1	23,1	7,5%	60,5%
1985	303,2	33,7	12,4	21,3	7,0%	63,2%
1986	284,9	32,6	16,9	15,7	5,5%	48,2%
1987	286,2	37,4	19,1	18,3	6,4%	49,0%
1988	303,5	31,2	15,0	16,3	5,4%	52,1%
1989	296,0	30,3	14,2	16,1	5,5%	53,3%
1990	281,2	31,6	16,5	15,1	5,4%	47,7%
1991	301,1	46,9	28,4	18,5	6,2%	39,5%
1992	349,8	46,3	27,1	19,2	5,5%	41,4%
1993	398,2	50,5	30,6	19,9	5,0%	39,4%
1994	403,8	50,7	30,4	20,3	5,0%	40,1%
1995	424,7	53,4	36,2	17,2	4,0%	32,2%
1996	446,4	50,2	27,2	23,0	5,2%	45,8%
1997	440,4	53,8	30,2	23,6	5,4%	43,9%

Πηγή: ΕΣΥΕ

5.4 ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Ο ΟΑΕΔ εφαρμόζει την ακόλουθη σειρά προγραμμάτων επιδοτούμενης μισθωτής απασχόλησης: πρόγραμμα επιδότησης επιχειρήσεων για τη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας, πρόγραμμα επιδότησης ξενοδοχειακών επιχειρήσεων για τη διατήρηση θέσεων εργασίας τη χειμερινή περίοδο, πρόγραμμα επιδότησης βιομηχανικών και μεταλλευτικών επιχειρήσεων που είναι εγκατεστημένες σε συγκεκριμένες περιοχές υψηλών κινήτρων του αναπτυξιακού νόμου, πρόγραμμα επιδότησης μισθοδοσίας πτυχιούχων Α.Ε.Ι. παραμεθόριων περιοχών, πρόγραμμα επιδότησης εργοδοτών για την απασχόληση μετακινούμενου εργατικού δυναμικού από άλλη περιοχή στο βαθμό που η τοπική αγορά δε μπορεί να καλύψει τη ζήτηση εργασίας και πρόγραμμα επιχορήγησης επιχειρήσεων για την απασχόληση σπουδαστών ΤΕΙ και ΣΕΛΕΤΕ για την πραγματοποίηση εξάμηνης πρακτικής άσκησης.

Τα προγράμματα επιδοτούμενης απασχόλησης προσφέρουν στον ΟΑΕΔ τη δυνατότητα α) να οργανώσει δράσεις καταπολέμησης της ανεργίας για επιλεγμένες κοινωνικές ομάδες που πλήττονται οξύτερα από αυτήν β) να συνδέσει διαφόρων τύπων «ενεργητικές» δράσεις -όπως συμβουλευτική ανέργων, επαγγελματικός προσανατολισμός, κατάρτιση- με την επιδοτούμενη απασχόληση, γ) να αναπτύξει τις υπηρεσίες τοποθέτησης των ανέργων σε κενές θέ-

σεις εργασίας, δ) να παρέμβει προσανατολιστικά στην κλαδική κατανομή του εργατικού δυναμικού και δ) να συστηματοποιήσει την επαφή του με το άνεργο εργατικό δυναμικό. Οι τεράστιες ελλείψεις στο σχεδιασμό και στον έλεγχο της υλοποίησης των προγραμμάτων αποπροσανατολίζουν τα προγράμματα από τους βασικούς τους στόχους και τα καθιστούν από «ενεργητικά» προγράμματα καταπολέμησης της ανεργίας ουσιαστικά σε προγράμματα μείωσης του εργατικού κόστους των επιχειρήσεων μέσω της δημόσιας επιδότησης⁴⁶.

Οι προϋποθέσεις συμμετοχής του εργατικού δυναμικού στα προγράμματα επιδοτούμενης απασχόλησης μπορούν να επηρεάσουν ισχυρότατα την εγγεγραμμένη ανεργία. Σύμφωνα με τις δηλώσεις του διοικητή του ΟΑΕΔ⁴⁷ κ. Κ. Ευστρατόγλου (αλλά και άλλων στελεχών του ΟΑΕΔ) η μεγάλη αύξηση της εγγεγραμμένης ανεργίας που παρατηρήθηκε το 1998 οφείλεται στο γεγονός της αλλαγής των όρων για τη συμμετοχή του άνεργου εργατικού δυναμικού στα προγράμματα επιδοτούμενης απασχόλησης και κατάρτισης. Το 1998 η συμμετοχή σε ένα πρόγραμμα επιδοτούμενης απασχόλησης απαιτούσε όχι μόνο την εγγραφή του ατόμου -για του οποίου τη θέση εργασίας θα επιδοτήτο η επιχείρηση- στον ΟΑΕΔ αλλά επιπλέον τη μηνιαία ανανέωση της εγγραφής για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα. Έτσι η αύξηση κατά 33% που σημειώνει η εγγεγραμμένη ανεργία το 1998 (σύμφωνα με τα στοιχεία Ιανουαρίου - Αυγούστου 1998) αποδίδεται κυρίως στην ανανέωση των εγγραφών ανεργίας που ήταν υποχρεωμένοι να πράξουν οι άνεργοι για να γίνουν δικαιούχοι συμμετοχής σε πρόγραμμα επιδοτούμενης απασχόλησης και κατάρτισης.

Συμπερασματικά το επίπεδο ανάπτυξης των προγραμμάτων επιδοτούμενης απασχόλησης και οι προϋποθέσεις συμμετοχής σε αυτό μπορούν να επηρεάσουν σημαντικά τις επαφές ανέργων - ΟΑΕΔ. Ένα αναπτυγμένο επίπεδο προγραμμάτων απασχόλησης μπορεί να αυξήσει την εγγεγραμμένη ανεργία, καθώς θα προσελκύσει άνεργους στον ΟΑΕΔ, οι οποίοι θα αναζητήσουν επιδοτούμενη εργασία μέσω του Οργανισμού. Επίσης το αναπτυγμένο επίπεδο προγραμμάτων απασχόλησης μπορεί να αυξήσει ακόμη και το ποσοστό ανεργίας του εργατικού δυναμικού μέσα από μια διαδικασία κατά την οποία τα προγράμματα επιδοτούμενης απασχόλησης λειτουργούν ως ισχυρές πολιτικές ένταξης κομματιών του μη ενεργού πληθυσμού στην αγορά εργασίας. Τέλος οι όροι και προϋποθέσεις συμμετοχής του άνεργου εργατικού δυναμικού στα προγράμματα επιδοτούμενης απασχόλησης επιδρούν ισχυρά στο

⁴⁶ Κέντρο Μελετών Οικονομικής Πολιτικής Παντείου Πανεπιστημίου (1994), Αξιολόγηση του Προγράμματος Επιχορήγησης Εργοδοτών για τη Δημιουργία Νέων Θέσεων Εργασίας, εκδόσεις ΟΑΕΔ, Αθήνα, & Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας (1997), Κείμενο εργασίας στον πρώτο άξονα της ενότητας Απασχόληση - Ανταγωνιστικότητα, που περιέχει την προβληματική της ΓΣΕΕ στα πλαίσια του κοινωνικού διαλόγου, Αθήνα, σελ 42-46.

⁴⁷ ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ (29.01.1999), "Έκρηξη απολύσεων το '98".

μέγεθος της εγγεγραμμένης ανεργίας.

5.5 ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΠΙΔΟΤΟΥΜΕΝΗΣ ΑΥΤΟΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

Το πρόγραμμα επιδοτούμενης αυτοαπασχόλησης («Νέοι Ελεύθεροι Επαγγελματίες») αποτελεί μια ιδιαίτερη και ενδιαφέρουσα περίπτωση για το πως ένα πρόγραμμα μπορεί να επιδράσει στο επίπεδο ανεργίας της οικονομίας⁴⁸. Αν και διακηρυγμένος βασικός στόχος του προγράμματος είναι η καταπολέμηση της ανεργίας μέσω της αυτοαπασχόλησης, η αξιολόγηση του προγράμματος αποδεικνύει ότι πρόκειται κυρίως για ένα πρόγραμμα επιδότησης της μικρού μεγέθους επιχειρηματικής δραστηριότητας, η οποία έτσι ή αλλιώς σε μεγαλύτερη ή μικρότερη κλίμακα θα αναπτυσσόταν από τους συμμετέχοντες στο πρόγραμμα (πολύ μεγάλο το νεκρό βάρος του προγράμματος). Σε ότι αφορά τη βιωσιμότητα των επιχειρήσεων η αξιολόγηση δείχνει ότι η επιτυχία του προγράμματος είναι αξιοσημείωτη. Το ενδιαφέρον στοιχείο του προγράμματος είναι ότι το 27,5% των συμμετεχόντων σε αυτό ήταν άτομα που προέρχονταν από το μη ενεργό πληθυσμό (αυτό οφείλεται κυρίως στις γυναίκες συμμετέχοντες των οποίων το 40,7% είχε προηγούμενη ασχολία τα οικιακά).

Π5.3 Προηγούμενη ασχολία των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα «Νέοι Ελεύθεροι Επαγγελματίες»

Προηγούμενη Ασχολία	Ανδρες	Γυναίκες	Σύνολο
Εργοδότες	0,7%	0,2%	0,5%
Αυτοαπασχολούμενοι	6,6%	4,9%	5,8%
Μισθωτοί	56,6%	30,3%	44,2%
Συμβοηθούμενα μέλη	3,8%	3,6%	3,7%
Ανεργοί	21,2%	15,2%	18,4%
Οικιακά	0,1%	40,7%	19,2%
Σπουδές	0,7%	1,9%	1,3%
Στρατιωτική θητεία	5,1%	0,0%	2,7%
Άεργοι	5,2%	3,1%	4,2%
Άλλοι εκτός εργατικού δυναμικού	0,0%	0,2%	0,1%
Σύνολο απαντήσεων	100,0%	100,0%	100,0%
Περιπτώσεις	693	617	1310

Πηγή: Κέντρο Έρευνας Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθήνας (1993), σελ 203

Με βάση τα στοιχεία της αξιολόγησης του προγράμματος διαφαίνεται ότι αυτό λειτουργεί σε σημαντικό βαθμό ως πολιτική ένταξης μη ενεργού πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό της χώρας (κυρίως γυναικών νοικοκυρών).

⁴⁸ Για την αξιολόγηση του προγράμματος Κέντρο Έρευνας Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθήνας (1993), Η αυτοαπασχόληση Ανέργων στην Ελλάδα: Αξιολόγηση του Προγράμματος Νέων Ελεύθερων Επαγγελματιών του ΟΑΕΔ, εκδόσεις ΟΑΕΔ, Αθήνα.

Διαπιστώνεται έτσι ότι ένα επιτυχημένο πρόγραμμα δημιουργίας απασχόλησης μπορεί να λειτουργήσει ως πολιτική ένταξης μη ενεργού δυναμικού στην αγορά εργασίας και να έχει ως ένα βαθμό αντίρροπες επιπτώσεις στην ανεργία (αύξηση της απασχόλησης η οποία προκαλεί μείωση της ανεργίας, αλλά και αύξηση της ένταξης μη ενεργού πληθυσμού στην αγορά εργασίας η οποία προκαλεί αύξηση της ανεργίας), αναλόγως των δυνατοτήτων του προγράμματος και του μεγέθους του πληθυσμού που παραμένει εκτός εργατικού δυναμικού λόγω της αποθάρρυνσης του από την έλλειψη ευκαιριών απασχόλησης.

5.6 ΑΛΛΕΣ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ

Εκτός των προγραμμάτων δημιουργίας απασχόλησης και τοποθέτησης ανέργων σε θέσεις εργασίας μια σειρά άλλες «ενεργητικές» πολιτικές καταπολέμησης της ανεργίας όπως η συμβουλευτική ανέργων, ο επαγγελματικός προσανατολισμός και η επαγγελματική κατάρτιση βρίσκονται μέσα στο πλαίσιο αρμοδιοτήτων του ΟΑΕΔ⁴⁹.

Δύο είναι οι καθοριστικοί παράγοντες διαμόρφωσης της σχέσης μεταξύ των «ενεργητικών» πολιτικών καταπολέμησης της ανεργίας και της ποιότητας των πληροφοριών που μπορεί να συλλέξει ο ΟΑΕΔ για το μέγεθος και τα χαρακτηριστικά της εγγεγραμμένης ανεργίας: το επίπεδο ανάπτυξης κάθε μίας ενεργητικής πολιτικής και οι όροι - προϋποθέσεις βάσει των οποίων ένας άνεργος μπορεί να καταστεί δικαιούχος των ενεργητικών παρεμβάσεων.

Το επίπεδο ανάπτυξης της συμβουλευτικής ανέργων και του επαγγελματικού προσανατολισμού είναι ιδιαίτερα καθυστερημένο παρόλο που διαπιστώνεται ότι είναι αναγκαίες δράσεις στις οποίες πρέπει να βασισθεί ένα στέρεο οικοδόμημα ολοκληρωμένων πολιτικών καταπολέμησης της ανεργίας⁵⁰. Η συμμετοχή των ανέργων στις πολιτικές αυτές, μέσω της εγγραφής στον ΟΑΕΔ, δεν θα αύξανε απλώς το μέγεθος της εγγεγραμμένης ανεργίας αλλά θα εμπλούτιζε τα αρχεία των ανέργων με υψηλής ποιότητας πληροφορίες, καθώς η συμβουλευτική και επαγγελματικός προσανατολισμός χρησιμοποιεί εκτεταμένα τη μέθοδο της συνέντευξης.

Σε ότι αφορά τα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης, το επίπεδο ανάπτυξης του συστήματος κατάρτισης, ο ρόλος του ΟΑΕΔ στο σχεδιασμό, την εφαρμογή και τον έλεγχο τους, ο συντονισμός και η συνέχεια των προγραμμάτων κατάρτισης με τις άλλες πολιτικές για την ανεργία και τέλος οι όροι και οι προϋποθέσεις για τη συμμετοχή των ανέργων στα προγράμματα κα-

⁴⁹ Για το πλαίσιο αρμοδιοτήτων αλλά και το επίπεδο ανάπτυξης των «ενεργητικών» πολιτικών του ΟΑΕΔ βλ. Κωνσταντινίδης Χ. (1993), σελ 93-182.

⁵⁰ Για τη σημασία των πολιτικών συμβουλευτικής & επαγγελματικού προσανατολισμού βλ. Επιτροπή Ε.Κ. (1992), Η απασχόληση στην Ευρώπη 1992 σελ. 173-190

τάρτισης επιδρούν σημαντικά στο μέγεθος και τα χαρακτηριστικά της εγγεγραμμένης ανεργίας. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι η μεγάλη αύξηση της εγγεγραμμένης ανεργίας που παρατηρήθηκε μεταξύ 1990-92 (εγγεγραμμένοι άνεργοι: 1990: 144,1 χιλ., 1991: 202,2 χιλ., 1992: 208,3 χιλ.) αποδίδεται σε μεγάλο βαθμό αφ' ενός στην υποχρέωση των συμμετεχόντων στα προγράμματα κατάρτισης να διαθέτουν δελτίο ανέργου του ΟΑΕΔ, αφ' εταίρου στον μεγάλο αριθμό προγραμμάτων κατάρτισης που υλοποιήθηκαν την περίοδο αυτή εξαιτίας του 1^{ου} Κ.Π.Σ. Επίσης η μεγάλη αύξηση της εγγεγραμμένης ανεργίας κατά το 1998, όπως προαναφέρθηκε, αποδίδεται στην υποχρέωση των συμμετεχόντων σε προγράμματα κατάρτισης - απασχόλησης να είναι εγγεγραμμένοι άνεργοι για συγκεκριμένο χρονικό διάστημα και όχι να διαθέτουν απλώς το δελτίο ανέργου.

5.7 Η ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΗ ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΕΚΤΟΣ ΟΑΕΔ ΔΗΜΟΣΙΕΣ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ

Δημόσιες πολιτικές που έχουν βασικό ή δευτερεύοντα στόχο την προστασία των ανέργων και την καταπολέμηση της ανεργίας και δεν υλοποιούνται από τον ΟΑΕΔ, μπορούν να προκαλέσουν σημαντικές επιδράσεις στο μέγεθος και τα χαρακτηριστικά της εγγεγραμμένης ανεργίας, στο βαθμό που η βασική προϋπόθεση για να καταστεί ένα άτομο δικαιούχος των πολιτικών αυτών είναι η εγγραφή του στον ΟΑΕΔ.

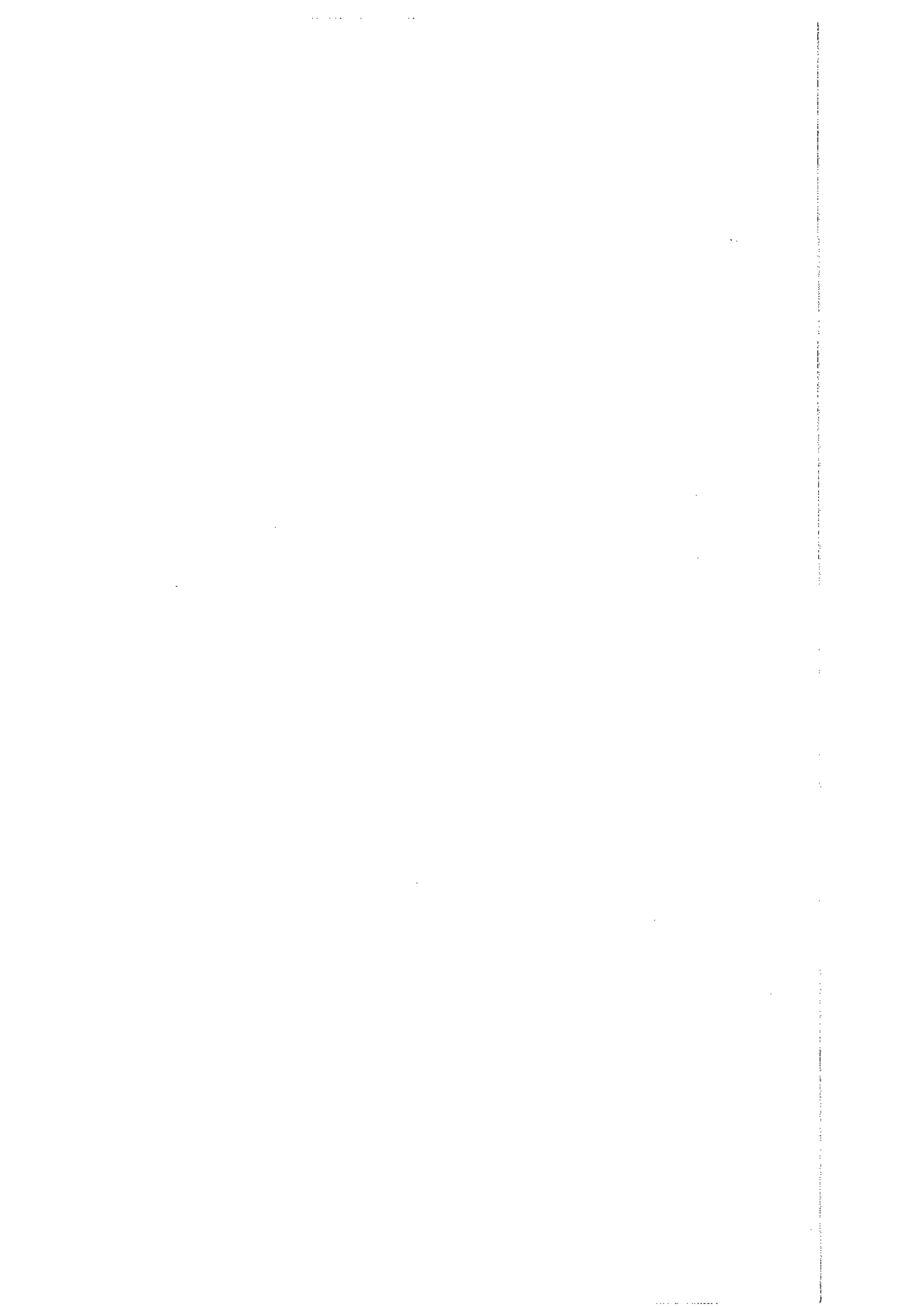
Ως τέτοιου τύπου πρόσφατες δημόσιες δράσεις με επίδραση στην εγγεγραμμένη ανεργία μπορούν να αναφερθούν:

- η στελέχωση των νέων ΟΤΑ με άνεργο και εγγεγραμμένο στον ΟΑΕΔ επισημονικό προσωπικό στα πλαίσια του προγράμματος «Καποδίστριας»,
- η από 01.01.1999 παροχή δωρεάν υγειονομικής περίθαλψης από το Ι.Κ.Α. σε άνεργους έως 29 ετών υπό την προϋπόθεση ότι είναι εγγεγραμμένοι άνεργοι και έχουν ανανεώσει δύο φορές το δελτίο ανέργου.

Η παροχή δωρεάν υγειονομικής περίθαλψης αναμένεται να επιδράσει αυξητικά στην εγγεγραμμένη ανεργία του 1999 και να αυξήσει το βάρος των νεότερων και νεοεισερχόμενων ανέργων στους εγγεγραμμένους άνεργους.

Συμπερασματικά η ανάπτυξη δημόσιων πολιτικών, τις οποίες διαπερνούν σε κεντρικό ή σε περιφερειακό επίπεδο οι σκοποί της προστασίας των ανέργων και της καταπολέμησης της ανεργίας και, παρόλο που δεν εφαρμόζονται από τον ΟΑΕΔ, θέτουν ως προϋπόθεση την εγγραφή του δικαιούχου της πολιτικής στο μητρώο ανέργων του Οργανισμού, θα αυξάνει το μέγεθος της εγγεγραμμένης ανεργίας ενώ θα μεταβάλλει τα χαρακτηριστικά της. Έτσι το συνολικό επίπεδο ανάπτυξης των (άμεσων και έμμεσων) δημόσιων πολιτι-

κών για την ανεργία και ο ρόλος του δημόσιου φορέα απασχόλησης στην εφαρμογή των πολιτικών αυτών είναι καθοριστικοί παράγοντες για το μέγεθος και τα χαρακτηριστικά της εγγεγραμμένης ανεργίας.

6. Η ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΚΑΙ Η ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΗ ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΗΝ Ε.Ε.

Στις χώρες της Ε.Ε. (όπως και στην Ελλάδα) οι κύριες τακτικές πηγές δεδομένων για την ανεργία είναι η έρευνα εργατικού δυναμικού (ΕΕΔ) και οι εθνικοί δημόσιοι φορείς απασχόλησης⁵¹.

6.1 Η ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ

Η ΕΕΔ αποτελεί έρευνα που διευθύνεται από την Στατιστική Υπηρεσία της Ε.Ε. (Eurostat) και διεξάγεται από τις εθνικές Στατιστικές Υπηρεσίες των κρατών μελών (όπως η ΕΣΥΕ). Η ΕΕΔ της ΕΣΥΕ είναι το ελληνικό μέρος της Ευρωπαϊκής ΕΕΔ. Η ΕΕΔ χρησιμοποιεί κοινούς ορισμούς σχετικά με τις βασικές έννοιες της έρευνας και κοινή μεθοδολογία έρευνας και επεξεργασίας στοιχείων⁵² (ακόμη και τα ερωτηματολόγια με την πάροδο του χρόνου εναρμονίζονται). Για το σκοπό της περαιτέρω βελτίωσης και εναρμόνισης των προδιαγραφών και της ορθότερης εξέτασης και καταγραφής των χαρακτηριστικών του εργατικού δυναμικού γίνονται Συναντήσεις των αρμόδιων των Στατιστικών Υπηρεσιών των χωρών της Ε.Ε., παίρνονται αποφάσεις και γίνονται αλλαγές σε διάφορα θέματα μεθοδολογίας της Έρευνας. Στα πλαίσια αυτά της εναρμόνισης η ΕΣΥΕ εκσυγχρόνισε την ταξινόμηση της κατά κλάδους οικονομικής δραστηριότητας και ομάδες ατομικών επαγγελμάτων, μετέβαλε το ερωτηματολόγιο της σημαντικά το 1992 και οριακά το 1998 και μετέτρεψε την ετήσια έρευνα σε τριμηνιαία.

Η ΕΕΔ είναι δειγματοληπτική με στατιστική μονάδα το νοικοκυριό και διενεργείται αναλόγως τη χώρα σε ετήσια (συνήθως κατά την άνοιξη) ή τριμηνιαία βάση. Η Eurostat προσαρμόζει και διορθώνει τα στοιχεία της ΕΕΔ χρησιμοποιώντας τα μηνιαία δεδομένα των εθνικών δημόσιων φορέων απασχόλησης και παράγει εναρμονισμένες μηνιαίες εκτιμήσεις για τα ποσοστά ανεργίας των χωρών της Ε.Ε. Τα ετήσια αποτελέσματα της ΕΕΔ εκδίδονται στο επίσης ετήσιο "Labour Force Survey" ενώ οι μηνιαίες εκτιμήσεις ανεργίας στο μηνιαίο δελτίο ανεργίας της Eurostat. Το ποσοστό ανεργίας της Eurostat για

⁵¹ Επιτροπή Ε.Κ. (1994), Η απασχόληση στην Ευρώπη 1994, Λουξεμβούργο, σελ. 27-32.

⁵² Eurostat (1998), Labour Force Survey Results 1997, σελ. 9-11, Επιτροπή Ε.Κ. (1994), Η απασχόληση στην Ευρώπη 1994, σελ. 27-32, Επιτροπή Ε.Κ. (1995), Η απασχόληση στην Ευρώπη 1995, σελ. 32-41, ΕΣΥΕ (1994), Στατιστική Ταξινόμηση των Κλάδων Οικονομικής Δραστηριότητας ΣΤΑΚΟΔ-91, σελ. 7-8, ΕΣΥΕ (1995), Στατιστική Ταξινόμηση των Επαγγελμάτων ΣΤΕΠ-92, σελ. 9-10.

κάθε χώρα διαφέρει από αυτό που υπολογίζεται απευθείας από τα δεδομένα της ΕΕΔ κάθε χώρας, γιατί όπως είπαμε, η Eurostat το διορθώνει. Το ποσοστό ανεργίας της Eurostat για την Ελλάδα είναι πάντοτε χαμηλότερο από το ποσοστό ανεργίας που εξάγεται απευθείας από τα δεδομένα της ΕΕΔ της ΕΣΥΕ.

Η ΕΕΔ αποτελεί την μοναδική πηγή αξιόπιστων συγκρίσιμων δεδομένων για το εργατικό δυναμικό της Ε.Ε. και ως εκ τούτου πηγή εξαιρετικά χρήσιμη για την καταγραφή και κατανόηση των δομών και λειτουργιών της Ευρωπαϊκής αγοράς εργασίας.

6.2 Η ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΗ ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΗΝ Ε.Ε. ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΕΕΔ

Η δεύτερη κύρια πηγή δεδομένων για την ανεργία είναι οι εθνικοί δημόσιοι φορείς για την απασχόληση. Η πηγή αυτή βασίζεται στα άτομα που εγγράφονται στις υπηρεσίες απασχόλησης ως άνεργοι αναζητούντες εργασία και ως άνεργοι δικαιούχοι παροχών ανεργίας. Τα στοιχεία της εγγεγραμμένης ανεργίας είναι μηνιαία. Σε ότι αφορά τον ορισμό που χρησιμοποιούν οι δημόσιοι φορείς για την απασχόληση σχετικά με το χαρακτηρισμό ενός ατόμου ως άνεργο, αυτός διαφοροποιείται ανάλογα με τη χώρα και στις περισσότερες περιπτώσεις δεν έχει σχέση με τον ορισμό που χρησιμοποιεί η Eurostat και η Δ.Ο.Ε. (I.L.O.)⁵³.

Τα στοιχεία της εγγεγραμμένης ανεργίας των χωρών της Ε.Ε. δεν είναι συγκρίσιμα μεταξύ τους, καθώς σε κάθε χώρα ισχύουν διαφορετικές προϋποθέσεις για την εγγραφή ενός ατόμου στο δημόσιο οργανισμό για την απασχόληση. Ωστόσο τα στοιχεία της εγγεγραμμένης ανεργίας χρησιμοποιούνται κατά κόρον στις δημόσιες συζητήσεις για την ανεργία καθώς έχουν τη δυνατότητα να είναι επίκαιρα και εύκολα διαθέσιμα, αλλά και από την Eurostat για να προσαρμόσει τα στοιχεία της ΕΕΔ και να παράγει τις μηνιαίες εκτιμήσεις ανεργίας⁵⁴.

Στην Ε.Ε. η εγγεγραμμένη ανεργία είναι σημαντικά υψηλότερη από την ανεργία που καταγράφει η ΕΕΔ. Ο αριθμός των ανέργων της ΕΕΔ υπολείπεται κατά 10-20% του αριθμού των εγγεγραμμένων ανέργων.

Η σχέση εγγεγραμμένης ανεργίας και ανεργίας ΕΕΔ διαφοροποιείται σημαντικά μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. Σε μεγάλο βαθμό η διαφορά των στοιχείων μεταξύ των δύο πηγών προέρχεται από την Ιταλία και οφείλεται στις

⁵³ Επιτροπή Ε.Κ. (1994), Η απασχόληση στην Ευρώπη 1994, σελ. 27-32.

⁵⁴ Επιτροπή Ε.Κ. (1994), Η απασχόληση στην Ευρώπη 1994, σελ. 27-32, Επιτροπή Ε.Κ. (1995), Η απασχόληση στην Ευρώπη 1995, σελ. 32-41.

ιδιαίτερες προϋποθέσεις που αυτή χρησιμοποιεί για να εγγράψει ένα άτομο ως άνεργο. Ωστόσο στις περισσότερες χώρες της Ε.Ε. (7 από τις 12 που υπάρχουν στοιχεία για το 1994) η εγγεγραμμένη ανεργία ήταν αξιοσημείωτα υψηλότερη από την ανεργία της ΕΕΔ. Από την άλλη μεριά σε 5 χώρες η ανεργία της ΕΕΔ ήταν υψηλότερη από την εγγεγραμμένη ανεργία και μόνο σε δύο από αυτές, την Ελλάδα (περισσότερο) και την Ισπανία, η εγγεγραμμένη ανεργία ήταν πολύ χαμηλότερη από αυτή της ΕΕΔ.

Π6.1 Εγγεγραμμένη ανεργία και ανεργία ΕΕΔ στην Ε.Ε. -12 (σε χιλιάδες)

	Εγγεγραμμένοι άνεργοι (μέσα ετήσια στοιχεία)	Άνεργοι ΕΕΔ	Ποσοστό ανέργων ΕΕΔ προς εγγεγραμμένους ανέργους
1983	14.192	12.790	90,1%
1984	15.188	13.831	91,1%
1985	15.808	14.359	90,8%
1986	16.119	14.421	89,5%
1987	16.131	14.285	88,6%
1988	15.900	13.505	84,9%
1989	14.624	12.452	85,1%
1990	14.277	11.731	82,2%
1991	15.182	12.233	80,6%
1992	16.022	13.428	83,8%
1993	17.748	15.564	87,7%
1994	18.498	16.314	88,2%

ΠΗΓΗ: Eurostat, Employment and Unemployment Aggregates 1980-1994

* Στα στοιχεία δεν περιέχονται τα κρατίδια της Ο.Δ.Γ. που ενσωματώθηκαν σε αυτή μετά το 1990.

**Π6.2 Εγγεγραμμένη ανεργία και ανεργία ΕΕΔ
στις χώρες της Ε.Ε. -12 (σε χιλιάδες), 1994**

	ΕΓΓΕΓΡΑΜΜΕΝΟΙ ΑΝΕΡΓΟΙ (μέσα ετήσια στοιχεία)	ΑΝΕΡΓΟΙ ΕΕΔ	Ποσοστό ΑΝΕΡΓΩΝ ΕΕΔ προς ΕΓΓΕ- ΓΡΑΜΜΕΝΟΥΣ Α- ΝΕΡΓΟΥΣ
ΕΥΡΩΠΗ -12	19.434	17484	89,1%
ΒΕΛΓΙΟ	589	419	71,1%
ΔΑΝΙΑ	338	225	66,6%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	3.693	3.303	89,4%
ΕΛΛΑΔΑ	180	367	203,9%
ΙΣΠΑΝΙΑ	2.647	3.757	141,9%
ΓΑΛΛΙΑ	3.094	3.052	98,6%
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	282	207	73,4%
ΙΤΑΛΙΑ	5.296	2.578	48,7%
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	4,6	6,0	130,4%
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	486	508	104,5%
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	396	333	84,1%
ΗΝΩΜΕΝΟ ΒΑΣΙΛΕΙΟ	2.628	2.729	103,8%

ΠΗΓΗ: Eurostat, Employment and Unemployment Aggregates 1980-1994

Οι περιορισμοί του ορισμού του ανέργου που χρησιμοποιεί η ΕΕΔ, οι οποίοι οδηγούν στην υποεκτίμηση της πραγματικής ανεργίας μίας κοινωνίας, είναι η βασική αιτία που η εγγεγραμμένη ανεργία είναι σημαντικά υψηλότερη

από την ανεργία της ΕΕΔ, παρόλο που θεωρητικά η εγγεγραμμένη ανεργία θα έπρεπε να είναι μικρότερη από την ανεργία της ΕΕΔ καθώς αποτελεί υποσύνολό της.

Η σχέση των στοιχείων της εγγεγραμμένης ανεργίας με τα στοιχεία της ανεργίας της ΕΕΔ εξαρτάται από 3 κατηγορίες παραγόντων:

- τις προϋποθέσεις που θέτουν οι κατά χώρα δημόσιοι οργανισμοί για την απασχόληση στα άτομα για να εγγραφούν ως άνεργοι, δηλαδή τους ορισμούς της εγγεγραμμένης ανεργίας που χρησιμοποιούν,
- τις δομές και τις λειτουργίες των εθνικών αγορών εργασίας και του ρόλου που κάθε εθνικός οργανισμός απασχόλησης παίζει σε αυτές και
- το επίπεδο ανάπτυξης των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία κάθε εθνικού οργανισμού απασχόλησης.

Τις 3 κατηγορίες παραγόντων θα εξετάσουμε σε γενικές γραμμές παρακάτω.

6.3 ΟΙ ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΕΓΓΡΑΦΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ Ε.Ε.

Επιχειρώντας μια βασική τυποποίηση των προϋποθέσεων εγγραφής ανέργων στις χώρες της Ε.Ε. θα διακρίνουμε τρεις σημαντικούς παράγοντες με βάση τους οποίους θεμελιώνονται οι διαφορές μεταξύ των εθνικών συστημάτων εγγραφής ανέργων αλλά και οι διαφορές μεταξύ των μεγεθών της εγγεγραμμένης ανεργίας και της ανεργίας της ΕΕΔ. Οι παράγοντες αυτοί είναι: α) η υπό όρους δυνατότητα του εγγεγραμμένου ανέργου να έχει κάποια εργασία, β) ο τύπος της αναζητούμενης εργασίας και γ) η αποκλειστική σχέση της εγγεγραμμένης ανεργίας με την αναζήτηση κοινωνικών παροχών ανεργίας.

Σε αρκετές χώρες της Ε.Ε. η εγγραφή του ανέργου στο δημόσιο φορέα απασχόλησης δεν προϋποθέτει ότι το άτομο δεν έχει απασχόληση. Σύμφωνα με στοιχεία του 1984 (που είναι τα μόνα γνωστά διαθέσιμα) από τις τότε χώρες της Ε.Ε. επιτρεπόταν να εγγραφεί στους δημόσιους οργανισμούς απασχόλησης της Γερμανίας, της Γαλλίας, της Ολλανδίας και του Βελγίου, ως άνεργο ένα άτομο που είχε μιας μικρής κλίμακας απασχόληση. Συγκεκριμένα επιτρεπόταν η εγγραφή στα μητρώα ανέργων τα οποία: στη Γερμανία εργαζόταν λιγότερο από 20 ώρες εβδομαδιαίως, στην Γαλλία είχαν μια μικρής κλίμακας απασχόληση, στην Ιταλία εργαζόταν λιγότερο από 20 ώρες εβδομαδιαίως ή είχαν σύμβαση ορισμένου χρόνου διάρκειας μικρότερης των τεσσάρων μη-

νών, στην Ολλανδία εργαζόταν λιγότερο από 12 ώρες εβδομαδιαίως και στο Βέλγιο ήταν μερικά άνεργα⁵⁵.

Επίσης σε αρκετές χώρες της Ε.Ε. στο μητρώο ανέργων μπορούσε να εγγραφούν μόνο τα άτομα που έψαχναν μόνιμη ή πλήρη απασχόληση ή απασχόληση μεγαλύτερης διάρκειας από ένα ελάχιστο εβδομαδιαίο όριο. Συγκεκριμένα τα άτομα μπορούσαν να εγγραφούν ως άνεργα μόνο εφόσον αναζητούσαν στην Γερμανία μόνιμη απασχόληση εβδομαδιαίας διάρκειας τουλάχιστον 18 ωρών, στην Γαλλία μόνιμη και πλήρη απασχόληση, στην Ολλανδία απασχόληση εβδομαδιαίας διάρκειας τουλάχιστον 12 ωρών, στο Λουξεμβούργο μια μόνιμη απασχόληση εβδομαδιαίας διάρκειας τουλάχιστον 20 ωρών, στην Δανία απασχόληση εβδομαδιαίας διάρκειας τουλάχιστον 15 ωρών και στην Ισπανία απασχόληση εβδομαδιαίας διάρκειας τουλάχιστον 20 ωρών⁵⁶.

Στο Η.Β. ως εγγεγραμμένος άνεργος θεωρείται αυτός που ζητά μια από τις κοινωνικές παροχές ανεργίας (επίδομα ή βοήθημα) από το Γραφείο Επιδομάτων Ανεργίας⁵⁷. Σε αυτή την περίπτωση η εγγεγραμμένη ανεργία συνδέεται άμεσα με το δικαίωμα επιδότησης ανεργίας. Έτσι μια πολιτική που βάζει πρόσθετους περιορισμούς στο δικαίωμα επιδότησης μπορεί να μειώσει την εγγεγραμμένη ανεργία χωρίς φυσικά να έχει τίποτα να προσφέρει στην καταπολέμηση ανεργίας.

Οι προϋποθέσεις για να εγγραφεί ένα άτομο ως άνεργο είναι φυσικά ένας βασικός συντελεστής της σχέσης μεταξύ της εγγεγραμμένης ανεργίας και της ανεργίας ΕΕΔ. Ως παραδείγματα αναφέρονται οι περιπτώσεις της Ιταλίας και του Η.Β.. Η εγγεγραμμένη ανεργία της Ιταλίας είναι υπερδιπλάσια της ανεργίας ΕΕΔ, καθώς κάθε άτομο που είτε δεν έχει εργασία είτε έχει εργασία εβδομαδιαίας διάρκειας μικρότερης των 20 ωρών ή απασχολείται με σύμβαση ορισμένου χρόνου διάρκειας μικρότερης των 4 μηνών, μπορεί να εγγραφεί ως άνεργο⁵⁸. Με τον τρόπο αυτό η εγγεγραμμένη ανεργία συμπεριλαμβάνει σημαντικές κατηγορίες υποαπασχολούμενων και υπό καθεστώς προσωρινότητας απασχολούμενων διευρύνοντας κατά πολύ το στενό πεδίο ορισμού που χρησιμοποιεί η ΕΕΔ. Αντίθετα στην περίπτωση του Η.Β., όπου ως εγγεγραμμένοι άνεργοι θεωρούνται μόνο τα άτομα που ζητούν παροχές ανεργίας, σημαντικά κομμάτια ανέργων (κυρίως γυναικών) αποκλείονται από την εγγεγραμμένη

⁵⁵ Eurostat (1984), Ορισμός των Καταγραφέντων Ανέργων, Luxembourg.

⁵⁶ Eurostat (1984), Ορισμός των Καταγραφέντων Ανέργων, Luxembourg, Επιτροπή Ε.Κ. (1994), Η απασχόληση στην Ευρώπη 1994, σελ. 27-32.

⁵⁷ Eurostat (1984), Ορισμός των Καταγραφέντων Ανέργων, Luxembourg, Επιτροπή Ε.Κ. (1989), Η απασχόληση στην Ευρώπη 1989, σελ. 113-125, Επιτροπή Ε.Κ. (1994), Η απασχόληση στην Ευρώπη 1994, σελ. 27-32.

⁵⁸ Επιτροπή Ε.Κ. (1994), Η απασχόληση στην Ευρώπη 1994, σελ. 27-32.

ανεργία⁵⁹, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων να είναι μικρότερος από τον αριθμό των ανέργων της ΕΕΔ.

Ωστόσο θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι ο ορισμός των προϋποθέσεων εγγραφής ενός ατόμου ως άνεργο στο δημόσιο φορέα απασχόλησης δεν είναι ένα ζήτημα που λύνεται κυρίως από κάποιους ειδικούς της αγοράς εργασίας, αλλά κάτι που προσδιορίζεται με βάση τις κοινωνικές αντιλήψεις για το τι είναι ανεργία, τους κοινωνικούς αγώνες των εργαζομένων και των ανέργων και τους προσανατολισμούς της δημόσιας πολιτικής για την αγορά εργασίας.

6.4 Ο ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΦΟΡΕΩΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΙΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΤΩΝ ΑΓΟΡΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ.

Οι δομές και οι λειτουργίες των εθνικών αγορών εργασίας στις χώρες της Ε.Ε. παρουσιάζουν έντονες διαφορές μεταξύ τους. Μια σειρά από παράγοντες όπως η τομεακή και η κλαδική κατανομή της οικονομίας και της απασχόλησης, το μέγεθος και ο τύπος των επιχειρήσεων, το επίπεδο ανάπτυξης της τεχνολογίας και της παραγωγικότητας της εργασίας, η μορφή και η έκταση της άτυπης οικονομίας, η διάρθρωση της οικονομίας σε οικονομικές δραστηριότητες πυρήνα και περιφέρειας, οι φραγμοί που κατατέμνουν της αγορά εργασίας οι οποίοι συγκροτούν ημιδιαπερατές διαφορετικές αγορές εργασίας, ο κοινωνικός αποκλεισμός από την αγορά εργασίας που υφίστανται οι διάφορες (κυρίως κατώτερες) κοινωνικές ομάδες του πληθυσμού, οι κοινωνικοί αγώνες των εργαζομένων των ανέργων και των κοινωνικά αποκλεισμένων, το θεσμικό πλαίσιο της αγοράς εργασίας, το επίπεδο εκπαίδευσης - κατάρτισης του πληθυσμού κ.ά., διαμορφώνουν τα εθνικά χαρακτηριστικά των ευρωπαϊκών αγορών εργασίας⁶⁰.

Μπορούμε να διακρίνουμε δύο πόλους χωρών σε ότι αφορά τα χαρακτηριστικά της αγοράς εργασίας των ευρωπαϊκών χωρών. Από τη μία μεριά οι βόρειες χώρες της Ε.Ε. με την υψηλή οικονομική ανάπτυξη, την κυριαρχία της τυπικής οικονομίας και της μεγάλης επιχείρησης, την αναπτυγμένη δημόσια ρύθμιση στις διαδικασίες αναπαραγωγής της αγοράς εργασίας, τον θεσμικά αναγνωρισμένο ρόλο των συνδικάτων στην αγορά εργασίας, το υψηλό ποσοστό ένταξης του πληθυσμού στην αγορά εργασίας, το μικρό βάρος της αυτοαπασχόλησης και το πολύ υψηλό ποσοστό μισθωτοποίησης του πληθυσμού, έχουν διαμορφώσει αγορές εργασίας στις οποίες κυριαρχούν οι τυπικές δομές

⁵⁹ Επιτροπή Ε.Κ. (1989), Η απασχόληση στην Ευρώπη 1989, σελ. 113-125, Επιτροπή Ε.Κ. (1994), Η απασχόληση στην Ευρώπη 1994, σελ. 27-32.

⁶⁰ Για τις θεωρητικές προσεγγίσεις του τρόπου συγκρότησης των εθνικών αγορών εργασίας βλ. Πετρινώτη Ξ. (1989), σελ. 353-391.

και λειτουργίες. Από την άλλη οι νότιες χώρες της Ε.Ε. (Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία και ως ένα βαθμό και η Ιρλανδία, παρόλο που δεν είναι νότια χώρα) με την χαμηλότερη οικονομική ανάπτυξη, τη σημαντική έκταση της άτυπης οικονομίας, το ιδιαίτερα σημαντικό βάρος της μικρής επιχείρησης, την ανυπαρξία αναπτυγμένης δημόσιας ρύθμισης στις διαδικασίες αναπαραγωγής της αγοράς εργασίας, το χαμηλό ποσοστό ένταξης του πληθυσμού στην αγορά εργασίας (εξαιρείται η Πορτογαλία), το μεγάλο βάρος της αυτοαπασχόλησης, το σχετικά χαμηλό ποσοστό μισθωτοποίησης και το αξιοσημείωτο ποσοστό συμβοηθούτων μελών, χαρακτηρίζονται από την ισχυρή συμμετοχή (αν όχι την κυριαρχία) άτυπων δομών και λειτουργιών στην αγορά εργασίας.

Η φύση των δομών και λειτουργιών της αγοράς εργασίας (τυπικές ή άτυπες) διαμορφώνει σε σημαντικό βαθμό το ρόλο των δημόσιων οργανισμών απασχόλησης στις διαδικασίες της αγοράς εργασίας. Ένα αξιόπιστο μέτρο του ρόλου του δημόσιου οργανισμού απασχόλησης στις διαδικασίες της αγοράς εργασίας είναι η αξιολόγησή του από τους ανέργους ως του προσφορότερου τρόπου αναζήτησης εργασίας.

Π6.3 Τρόποι αναζήτησης εργασίας των ανέργων στις χώρες της Ε.Ε., 1997

	1	2	3	4	5	6	7	8
ΕΥΡΩΠΗ -15	70,6%	1,2%	9,4%	7,1%	3,2%	6,0%	0,3%	2,2%
ΒΕΛΓΙΟ	73,3%	3,0%	5,3%	2,6%	10,4%	4,5%	-	0,7%
ΔΑΝΙΑ	62,1%	-	15,9%	3,0%	10,4%	7,4%	-	-
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	95,5%	0,7%	0,4%	0,9%	1,0%	0,6%	0,1%	0,7%
ΕΛΛΑΔΑ	5,7%	-	39,6%	31,2%	3,9%	16,4%	-	2,5%
ΙΣΠΑΝΙΑ	87,7%	0,4%	3,2%	7,4%	0,3%	-	0,1%	0,7%
ΓΑΛΛΙΑ	93,6%	0,9%	3,4%	1,6%	0,1%	0,2%	-	-
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	31,3%	-	12,9%	19,5%	26,4%	8,1%	-	-
ΙΤΑΛΙΑ	39,1%	1,1%	28,8%	14,8%	4,0%	7,2%	0,7%	4,3%
ΛΟΥΞΕΜΒΟΥΡΓΟ	54,4%	-	12,9%	-	-	13,0%	-	-
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	42,7%	8,7%	5,7%	-	11,8%	-	-	30,5%
ΑΥΣΤΡΙΑ	71,2%	-	9,9%	13,1%	-	4,3%	-	-
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	32,9%	-	23,8%	24,3%	9,8%	2,8%	-	6,0%
ΦΙΛΑΝΔΙΑ	77,2%	1,2%	15,7%	1,3%	-	3,7%	-	-
ΣΟΥΗΔΙΑ	88,0%	-	7,6%	1,0%	3,0%	-	-	-
Η. Β.	28,8%	2,9%	9,9%	11,0%	10,2%	34,1%	0,6%	2,6%

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- 1: Επαφή με δημόσιο γραφείο ευρέσεως εργασίας
- 2: Επαφή με ιδιωτικό γραφείο ευρέσεως εργασίας
- 3: Απευθύνθηκε σε ιδιώτες
- 4: Ρώτησε φίλους, συγγενείς, κ.τ.λ
- 5: Έβαλε ή απάντησε σε αγγελίες
- 6: Μελέτησε αγγελίες σε εφημερίδες
- 7: Έψαξε για γη, κτήρια, άδειες
- 8: Άλλοι τρόποι

ΠΗΓΗ: Eurostat, Labour Force Survey Results 1997

Ο τρόπος αναζήτησης εργασίας στις χώρες της Ε.Ε. επιβεβαιώνει σε γενικές γραμμές το δίπολο Βορρά - Νότου στις δομές και τις λειτουργίες της

αγοράς εργασίας (με χαρακτηριστικές εξαιρέσεις τις περιπτώσεις της Ισπανίας και του Η.Β.). Στο Βορρά κυριαρχεί η αναζήτηση εργασίας μέσω των δημόσιων γραφείων απασχόλησης και δευτερευόντως μέσω του τύπου. Στο Νότο η σημασία του δημόσιου γραφείου απασχόλησης ως τρόπου αναζήτησης απασχόλησης είναι σημαντικά περιορισμένη (με εξαίρεση την Ισπανία) ενώ κυρίαρχος τρόπος αναζήτησης εργασίας είναι η απεύθυνση στον εργοδότη και η επίκληση της βοήθειας φίλων, συγγενών, σωματείων κ.τ.λ. Η αναζήτηση εργασίας στο Νότο δεν περνά μέσα από το δημόσιο πεδίο σύζευξης προσφοράς και ζήτησης εργασίας (δημόσιο γραφείο απασχόλησης, τύπος) αλλά μέσα από άτυπα προσωπικά δίκτυα. Εξαίρεση στο σχήμα αυτό αποτελεί η Ισπανία στην οποία συντριπτικά κυρίαρχος τρόπος αναζήτησης απασχόλησης είναι η απεύθυνση στο δημόσιο γραφείο απασχόλησης. Η Ελλάδα αποτελεί το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα της απόλυτης κυριαρχίας των άτυπων προσωπικών δικτύων ως μεθόδου αναζήτησης απασχόλησης καθώς το ποσοστό ανέργων που αναζητά εργασία μέσω των δημόσιων γραφείων απασχόλησης είναι κατά πολύ μικρότερο από τα αντίστοιχα ποσοστά των άλλων χωρών της Ε.Ε., ενώ αντίθετα τα ποσοστά ανέργων που αναζητούν απασχόληση απευθυνόμενα στους εργοδότες και ρωτώντας φίλους, συγγενείς κ.τ.λ. είναι σημαντικά μεγαλύτερα από τα αντίστοιχα ποσοστά των άλλων χωρών της Ε.Ε.

Συμπερασματικά οι δομές και οι λειτουργίες της αγοράς εργασίας, συμπεριλαμβανομένου του επιπέδου δημόσιας ρύθμισης των διαδικασιών αναπαραγωγής της αγοράς εργασίας είναι σημαντικοί παράγοντες καθορισμού του ρόλου του δημόσιου οργανισμού απασχόλησης. Η κυριαρχία άτυπων δομών και λειτουργιών στην αγορά εργασίας αποδυναμώνει και περιθωριοποιεί το ρόλο του δημόσιου φορέα απασχόλησης.

6.5 ΤΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ ΣΤΙΣ ΧΩΡΕΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

Το επίπεδο ανάπτυξης των εθνικών δημόσιων πολιτικών για την ανεργία παρουσιάζεται εξαιρετικά διαφοροποιημένο μεταξύ των χωρών της Ε.Ε.

Με βάση το συνολικό ύψος δαπανών για την ανεργία (ενεργητικά και "παθητικά" μέτρα) ως ποσοστό του ΑΕΠ διαπιστώνουμε δύο διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης δημόσιων πολιτικών προστασίας των ανέργων και καταπολέμησης της ανεργίας : ένα αναπτυγμένο και ένα καθυστερημένο.

Αναπτυγμένο επίπεδο δημόσιων πολιτικών για την ανεργία έχουν οι βόρειες χώρες της Ε.Ε. (Δανία, Ολλανδία, Σουηδία, Γερμανία, Βέλγιο, Αυστρία, Φιλανδία - αλλά και Ιρλανδία). Το σύστημα δημόσιων πολιτικών για την ανεργία των χωρών αυτών είναι το πλέον ανεπτυγμένο σε παγκόσμιο επίπεδο

και μόνο το αντίστοιχο σύστημα της Νορβηγίας (ενεργητικά μέτρα: 1,16% του ΑΕΠ, παθητικά μέτρα: 0,9% του ΑΕΠ, σύνολο δαπανών: 2,06%, ποσοστό ανεργίας: 4,9%, ποσοστό ΑΕΠ (%) ανά 1% ανεργίας: 0,42% για το έτος 1996) μπορεί να συγκριθεί μαζί του. Το σύστημα των χωρών αυτών αντικατοπτρίζει από την μία τις πολύ ισχυρές δομές κοινωνικού κράτους που ανέπτυξαν αυτές οι κοινωνίες (κεϋνσιανό μοντέλο) και από την άλλη την έντονη παρέμβαση του δημόσιου τομέα στις διαδικασίες αναπαραγωγής της αγοράς εργασίας και του εργατικού δυναμικού. (Το σύστημα της Νορβηγίας έχει τα ίδια χαρακτηριστικά και η χώρα αυτή πρέπει να συμπεριληφθεί σε αυτή την ομάδα κρατών).

**Π6.4 Δημόσιες δαπάνες για την ανεργία ως ποσοστό του ΑΕΠ
στις χώρες της Ε.Ε., 1996**

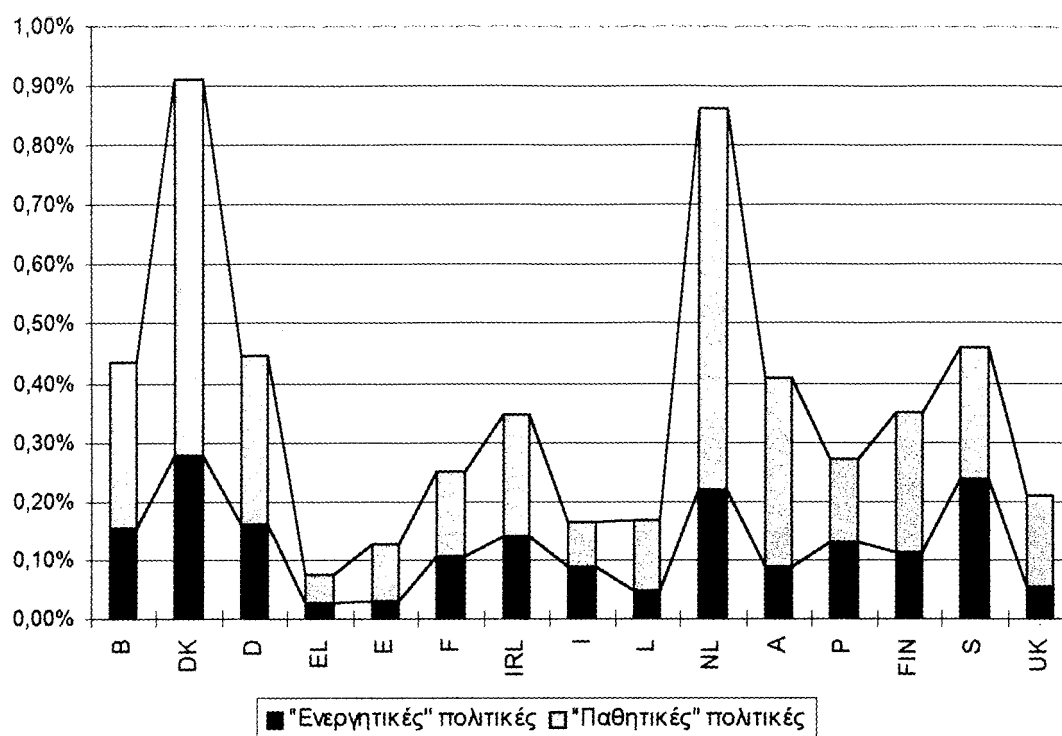
	Ενεργητικά μέτρα	Παθητικά μέτρα	Σύνολο Δαπανών	Ποσοστό ανεργίας	Δημόσιες Δαπάνες ανά 1% ανεργίας
ΒΕΛΓΙΟ	1,50%	2,77%	4,27%	9,8%	0,44%
ΔΑΝΙΑ	1,93%	4,35%	6,27%	6,9%	0,91%
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	1,45%	2,52%	3,96%	8,9%	0,44%
ΕΛΛΑΔΑ	0,27%	0,45%	0,71%	9,6%	0,07%
ΙΣΠΑΝΙΑ	0,67%	2,12%	2,79%	22,1%	0,13%
ΓΑΛΛΙΑ	1,32%	1,81%	3,13%	12,4%	0,25%
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	1,66%	2,42%	4,07%	11,8%	0,34%
ΙΤΑΛΙΑ	1,08%	0,88%	1,96%	12,0%	0,16%
ΛΟΥΞΕΜ/ΡΓΟ	0,27%	0,67%	0,95%	5,6%	0,17%
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	1,38%	4,06%	5,44%	6,3%	0,86%
ΑΥΣΤΡΙΑ	0,39%	1,41%	1,81%	4,4%	0,41%
ΠΟΡΤΟΓΑΛΙΑ	0,95%	1,02%	1,97%	7,3%	0,27%
ΦΙΛΑΝΔΙΑ	1,73%	3,68%	5,41%	15,4%	0,35%
ΣΟΥΗΔΙΑ	2,36%	2,26%	4,62%	10,0%	0,46%
Η. Β.	0,46%	1,26%	1,72%	8,2%	0,21%

ΠΗΓΗ: OECD, Employment Outlook 1997 & E.C., Employment in Europe 1996

Καθυστερημένο επίπεδο δημόσιων πολιτικών για την ανεργία -σχετικά με το συνολικό επίπεδο της Ε.Ε. - έχουν οι νότιες χώρες της Ε.Ε. (Ελλάδα, Ισπανία, Ιταλία, ενώ η Πορτογαλία παρουσιάζει ένα μέσο επίπεδο ανάπτυξης). Το χαμηλό επίπεδο ανάπτυξης των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία οφείλεται αφ' ενός στη σημαντική συνολική υστέρηση στις δομές κοινωνικού κράτους που παρουσιάζουν οι κοινωνίες των χωρών αυτών⁶¹ και αφ' ετέρου στην περιορισμένη δημόσια παρέμβαση στις διαδικασίες αναπαραγωγής της αγοράς εργασίας και του εργατικού δυναμικού. Το χαρακτηριστικότερο παράδειγμα καθυστερημένου συστήματος δημόσιων πολιτικών προστασίας των ανέργων και καταπολέμησης της ανεργίας αποτελεί η Ελλάδα.

⁶¹ Για τις καθυστερημένες δομές του κοινωνικού κράτους στην Ελλάδα βλ. Πετμεζίδου - Τσουλουβή Μ. (1992).

Δ6.1 Δαπάνες (ως ποσοστό του ΑΕΠ) για "Ενεργητικά" και "Παθητικά" μέτρα για την ανεργία ανά 1% ανεργίας στις χώρες της ΕΕ, 1996

ΠΗΓΗ: OECD, Employment Outlook 1997 & E.C., Employment in Eurore 1996

Συχνά χρησιμοποιείται ως μέτρο του προσανατολισμού των δράσεων της δημόσιας πολιτικής για την ανεργία η κατανομή των δαπανών μεταξύ "ενεργητικών" και "παθητικών" δράσεων. Ωστόσο η μέτρηση της κατανομής και όχι της ποσότητας αποκρύβει το επίπεδο ανάπτυξης του συστήματος των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία. Με βάση τη χρήση μόνο της κατανομής η Ελλάδα εμφανίζεται να χρησιμοποιεί ένα γενικά ορθό μείγμα ενεργητικών και παθητικών δράσεων και έτσι δεν γίνεται φανερό το ότι τόσο οι ενεργητικές, όσο και οι "παθητικές" δράσεις είναι πολύ μικρού μεγέθους. Αντίθετα η εξέταση του συστήματος με βάση το ύψος των δαπανών αναδεικνύει το γεγονός ότι οι χώρες που δαπανούν υψηλά ποσοστά του ΑΕΠ ανά 1% ανέργων είναι αυτές που έχουν και το υψηλότερο επίπεδο ανάπτυξης ενεργητικών πολιτικών για την ανεργία (Σουηδία, Δανία, Φιλανδία, Βέλγιο, Ιρλανδία, Γερμανία, Ολλανδία). Το ερώτημα δεν φαίνεται να είναι : ενεργητικές ή "παθητικές" δράσεις, αλλά αναπτυγμένο ή καθυστερημένο σύστημα δημόσιων πολιτικών για την ανεργία. Τα αναπτυγμένα συστήματα δημόσιων πολιτικών για την ανεργία των βόρειων χωρών της Ε.Ε. είναι αυτά που περιέχουν και τις πλέον ανεπτυγμένες ενεργητικές πολιτικές κατά της ανεργίας.

6.6 ΣΥΝΟΨΗ

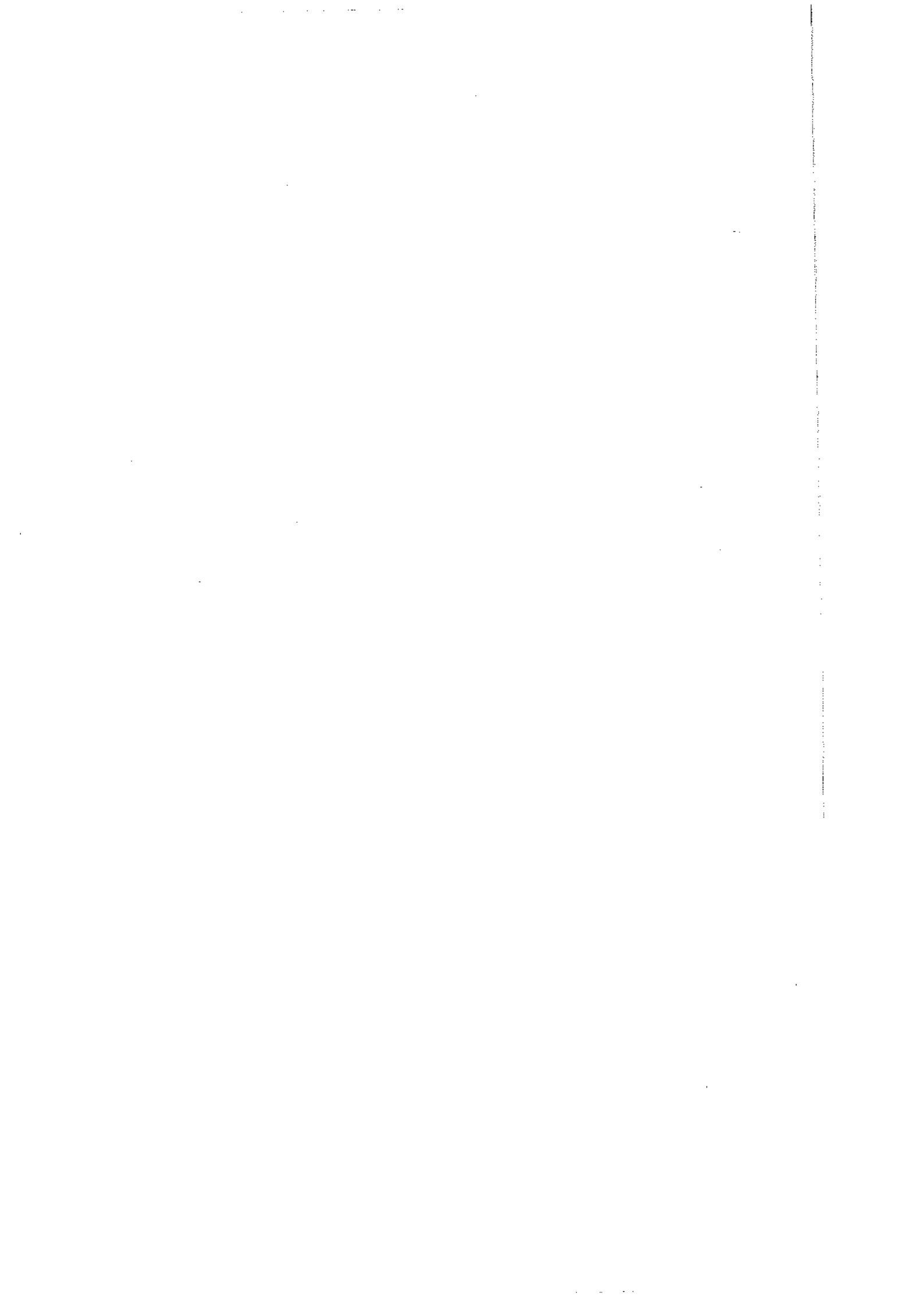
Η σχέση μεταξύ εγγεγραμμένης ανεργίας και ανεργίας ΕΕΔ πρέπει να ειδωθεί μέσα από το πρίσμα των εθνικών προϋποθέσεων εγγραφής ενός ατόμου ως ανέργου, του ρόλου που παίζει ο δημόσιος οργανισμός απασχόλησης στην αγορά εργασίας και του επιπέδου ανάπτυξης των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία.

Οι προϋποθέσεις ενός ατόμου ως ανέργου δηλαδή ο εθνικός ορισμός του εγγεγραμμένου ανέργου είναι ένας κύριος παράγοντας διαμόρφωσης της σχέσης εγγεγραμμένης ανεργίας και ΕΕΔ και το παράδειγμα της Ιταλίας το φανερώνει.

Επίσης ο ρόλος του δημόσιου οργανισμού απασχόλησης και του επιπέδου ανάπτυξης του συστήματος των δημόσιων πολιτικών είναι σημαντικοί παράγοντες διαμόρφωσης της σχέσης. Σε ό,τι τους αφορά παρατηρείται μια σημαντική διαφοροποίηση ανάμεσα στις βόρειες και τις νότιες χώρες της Ε.Ε.

Οι βόρειες χώρες διακρίνονται για το σημαντικό ρόλο του δημόσιου οργανισμού απασχόλησης στις διαδικασίες της αγοράς εργασίας και το πολύ υψηλό επίπεδο ανάπτυξης του συστήματος των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία, γεγονότα που μαρτυρούν την αξιόλογη δημόσια παρέμβαση στις διαδικασίες αναπαραγωγής της αγοράς εργασίας και του εργατικού δυναμικού. Στις χώρες αυτές (εκτός της Ολλανδίας) η εγγεγραμμένη ανεργία είναι υψηλότερη από την ΕΕΔ.

Οι νότιες χώρες διακρίνονται για τον ατροφικό ρόλο του δημόσιου οργανισμού απασχόλησης (με εξαίρεση την Ισπανία) και το καθυστερημένο επίπεδο ανάπτυξης του συστήματος των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία, γεγονότα που μαρτυρούν την περιορισμένη και αδύναμη δημόσια παρέμβαση στις διαδικασίες αναπαραγωγής της αγοράς εργασίας και του εργατικού δυναμικού. Το πλέον χαρακτηριστικό παράδειγμα νότιας χώρας αποτελεί η Ελλάδα, η οποία είναι ο ουραγός με μεγάλη απόσταση των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία και την αγορά εργασίας. Αυτό δικαιολογεί το ότι στην Ελλάδα η εγγεγραμμένη ανεργία υπολείπεται της ανεργίας της ΕΕΔ σε βαθμό μοναδικό για χώρα της Ε.Ε.

7. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΝΑ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΤΑΓΡΑΦΗΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Από το 1994 έχει ξεκινήσει στην Ε.Ε. μια συζήτηση σχετικά με τη σχεδιασμένη και ολοκληρωμένη ανάπτυξη των κοινωνικών στατιστικών στην Ευρώπη και την χρήση των διοικητικών στοιχείων προς το σκοπό αυτό. Οι συζητήσεις αυτές έγιναν υπό την αιγίδα της Eurostat και πήραν τη μορφή των διεθνών σεμιναρίων των συζητήσεων και των εκδόσεων⁶².

Σε ότι αφορά τα στοιχεία των κοινωνικών στατιστικών που συλλέγει η διοίκηση και τη χρήση τους διαμορφώνονται δύο αντίρροπες τάσεις. Από την μία μεριά υπάρχει μία συνεχώς ισχυροποιούμενη τάση ανάπτυξης της χρήσης των στοιχείων της κοινωνικής διοίκησης εξ' αιτίας: α) της αναγνώρισής τους ως ιδιαίτερα σημαντική πηγή δεδομένων, β) της διαρκώς αυξανόμενης ζήτησης για τα στοιχεία αυτά από ερευνητές, σχεδιαστές πολιτικών και γ) της εισόδου στον τομέα της κοινωνικής διοίκησης δυνατών ηλεκτρονικών πληροφοριακών συστημάτων που κάνουν εφικτή την ταχύτατη και με σχεδόν μηδενικό οριακό οικονομικό κόστος επεξεργασία των στοιχείων. Από την άλλη μεριά υπάρχει ένας προβληματισμός σχετικά με τη χρήση των στοιχείων που περιέχει τα ακόλουθα δύο μέρη: α) τη σχέση του συστήματος συλλογής στοιχείων κοινωνικών στατιστικών με το επίπεδο ανάπτυξης του κοινωνικού κράτους και β) την προστασία του πολίτη από την αυθαίρετη χρήση των στοιχείων. Έτσι ενώ η είσοδος της πληροφορικής στην κοινωνική διοίκηση δίνει δυνατότητες απεριόριστων συσχετίσεων και επεξεργασιών των στοιχείων, η υποχώρηση του κοινωνικού κράτους και των κοινωνικών πολιτικών καθιστούν τα στοιχεία λιγότερο αξιόπιστα και μονομερή καθώς αδυνατούν να καταγράψουν την πραγματικότητα κοινωνικών ομάδων αποκλεισμένων από τα δικαιώματα και τις παροχές της κοινωνικής πολιτικής⁶³.

Πέρα από τα οποιαδήποτε προβλήματα που μπορούν να προκύψουν από τη χρήση των στοιχείων, υπάρχει η ανάγκη για τη συγκρότηση ενός συμπληρωματικού και ολοκληρωμένου συστήματος στοιχείων κοινωνικών στατιστικών σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Θα πρέπει τα στοιχεία να μπορούν να μετατρέπονται σε συγκρίσιμα μεταξύ τους και η Eurostat να αναλάβει την εναρμόνισή τους και τη δημοσίευση ενός σώματος τακτικών στατιστικών σειρών σχε-

⁶² Eurostat (1996), *The Future of European Social Statistics. Use of administrative registers and dissemination strategies. The third Mondorf Seminar 25 and 26 January 1996*, σελ. 7-15.

⁶³ Eurostat (1996), *The Future of European Social Statistics*, σελ. 7-15, & στο ίδιο Hikka Vihavainen, "Potential Use of Administrative Registers to Alleviate the Burden on Census or Surney Respondents" σελ. 41-48.

τικά με τους βασικούς κοινωνικούς δείκτες. Όντως η Eurostat έχει ξεκινήσει το σχεδιασμό προγράμματος εναρμόνισης των στοιχείων και συγκρότησης ενός ολοκληρωμένου συστήματος δεδομένων που αφορούν τις κύριες κοινωνικές μεταβλητές. Βασικό κομμάτι του συστήματος κοινωνικών δεδομένων αποτελούν τα στοιχεία για την απασχόληση και την ανεργία του πληθυσμού.

Στις Σκανδιναβικές χώρες, στην Ολλανδία αλλά και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες με παράδοση ιδιαίτερα αναπτυγμένου κοινωνικού κράτους, οι στατιστικές της κοινωνικής διοίκησης είναι υψηλής ποιότητας και μεγάλης αξιοπιστίας (π.χ. στην Ολλανδία γίνεται διασταύρωση και αντιστοίχιση στοιχείων ανάμεσα στην εγγεγραμμένη ανεργία και στην ΕΕΔ)⁶⁴. Ασφαλώς και δεν μπορεί να στοιχειοθετηθεί η οργάνωση ενός ανάλογου συστήματος συλλογής στοιχείων από τον ΟΑΕΔ καθώς το επίπεδο της Στατιστικής Υπηρεσίας του Οργανισμού εξαρτάται άμεσα από το επίπεδο ανάπτυξης των πολιτικών του για την αγορά εργασίας. Όμως η (καθυστερημένη) είσοδος της ηλεκτρονικής μηχανογράφησης στις Υπηρεσίες του Οργανισμού του δίνουν για πρώτη φορά μια τόσο μεγάλη δυνατότητα ανάπτυξης ενός αξιόπιστου συστήματος στατιστικών.

7.1 ΤΑ ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΩΣ ΠΗΓΗΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ

Τα βασικά πλεονεκτήματα της χρησιμοποίησης της δημόσιας διοίκησης ως πηγή στοιχείων κοινωνικών στατιστικών είναι⁶⁵:

- το μικρό οικονομικό κόστος συγκέντρωσης και επεξεργασίας των στοιχείων στο βαθμό που η επεξεργασία τους γίνεται από ένα ηλεκτρονικό μηχανογραφικό σύστημα,
- η πλήρης καταγραφή του πληθυσμού - χρήστη των υπηρεσιών της κοινωνικής διοίκησης (π.χ. εγγεγραμμένοι άνεργοι, οι δικαιούχοι κάποιων επιδομάτων κ.τ.λ.)
- η αξιόπιστη κάλυψη όλων των γεωγραφικών επιπέδων της χώρας (π.χ. σύνολο χώρας, περιφέρεια, περιοχή, νομός, δήμος),
- η παροχή ειδικών και λεπτομερειακών δεδομένων που οι τακτικές δημόσιες

⁶⁴ Eurostat (1996), The Future of European Social Statistics, Hanneke Impens "Potential Contribution of Administrative Registers to the Measurement of Social Dynamics" σελ. 111-114.

⁶⁵ Eurostat (1996), The Future of European Social Statistics, σελ. 7-15 & στο ίδιο Despina logiado Didika "Potential Use of Administrative Registers to Alleviate the Burden on Census or Survey Respondents" σελ. 71-82.

στατιστικές έρευνες δεν περιέχουν,

- η συνεχής παρακολούθηση και καταγραφή των εξελίξεων και των δυναμικών ανά μικρά τακτά χρονικά διαστήματα (π.χ. ανά 15μερο, μηνιαίως κ.ο.κ.),
- η μεγάλη επικαιρότητα που μπορούν να έχουν τα στοιχεία ιδίως στην περίπτωση χρήσης ηλεκτρονικού μηχανογραφικού συστήματος,
- η αποφυγή των σφαλμάτων δειγματοληψίας και της επίσκεψης του καταγραφέα στο σπίτι του πληθυσμού - στόχου.

Τα βασικά μειονεκτήματα της χρησιμοποίησης της δημόσιας διοίκησης ως πηγής δεδομένων κοινωνικών στατιστικών είναι⁶⁶:

- τα στοιχεία δεν είναι συγκρίσιμα με τα αντίστοιχα στοιχεία των εθνικών και διεθνών στατιστικών ερευνών καθώς δεν χρησιμοποιούν κοινούς ορισμούς και ταξινομήσεις,
- η εξάρτηση του πεδίου ορισμού του πληθυσμού - στόχου (π.χ. άνεργος, φτωχός κ.ο.κ.) όχι από επιστημονικές αρχές αλλά από το υφιστάμενο εθνικό συμβατικό πλαίσιο,
- το υψηλό πάγιο οικονομικό κόστος ανάπτυξης και λειτουργίας κατάλληλου μηχανογραφικού συστήματος,
- η μερική κάλυψη του πληθυσμού στόχου (π.χ. τα στοιχεία του ΟΑΕΔ καλύπτουν μόνο τους εγγεγραμμένους και όχι όλους τους άνεργους),
- η χαμηλών προδιαγραφών ποιότητα καταγραφής των πρωτογενών δεδομένων και η συχνή εμφάνιση συστηματικών σφαλμάτων,
- η εμφάνιση μέσω των στοιχείων της διοίκησης μια στρεβλούς και μονομερούς "διοικητικής" οπτικής της πραγματικότητας, η οποία προέρχεται από τον αποκλεισμό που υφίστανται από τη δημόσια διοίκηση συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες του πληθυσμού,
- η έλλειψη ευελιξίας που χαρακτηρίζει τις πρακτικές συλλογής των διοικητικών δεδομένων, καθώς αυτές χαρακτηρίζονται από τη γραφειοκρατική τυποποίηση και όχι από το ενδιαφέρον της αναζήτησης πληροφορίας.

Η επισκόπηση των βασικών πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων της δημόσιας διοίκησης ως πηγής άντλησης δεδομένων κοινωνικών στατιστικών αποσκοπεί στο να αναδείξει τους προσανατολισμούς προς τους οποίους πρέπει να κατευθυνθεί ένα ολοκληρωμένο σύστημα καταγραφής της ανεργίας. Θα πρέπει ο σχεδιασμός του συστήματος να συντείνει στον περιορισμό των βασικών μειονεκτημάτων και στην ανάπτυξη των βασικών πλεονεκτημά-

⁶⁶ Eurostat (1996), The Future of European Social Statistics, σελ. 7-15 & στο ίδιο Despina Iogiado Didika "Potential Use of Administrative Registers to Alleviate the Burden on Census or Surney Respondents" σελ. 71-82.

των που προαναφέρθηκαν.

7.2 ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΣΤΟΧΟΙ ΕΝΟΣ ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Ο βασικός σκοπός της ανάπτυξης ενός ολοκληρωμένου συστήματος καταγραφής των ανέργων δεν είναι απλά ή κυρίως να περιγραφεί ορθά η ανεργία αλλά να υποβοηθηθούν οι δράσεις καταπολέμησής της. Καθώς λοιπόν η κύρια κατεύθυνση του συστήματος πρέπει να είναι η καταπολέμηση της ανεργίας, η δομή και η λειτουργία του πρέπει να εκπληρώνουν τους ακόλουθους στόχους:

1. συλλογή αξιόπιστων στοιχείων με το μικρότερο οικονομικό κόστος. Τα στοιχεία θα πρέπει να μπορούν να παράγουν υψηλής ποιότητας πληροφορία για τους ακόλουθους τομείς:
 - δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά των ανέργων,
 - κατανομή της ανεργίας κατά τη μικρότερη δυνατή χωρική μονάδα,
 - χαρακτηριστικά των κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων από την αγορά εργασίας,
 - εμπόδια - φραγμοί που δημιουργούν τον κοινωνικό αποκλεισμό από την αγορά εργασίας,
 - δημόσιες πολιτικές για την ανεργία,
2. ταχεία επεξεργασία των στοιχείων,
3. ενημέρωση των στοιχείων ανά τακτά μικρά χρονικά διαστήματα,
4. διάχυση των στοιχείων στους ενδιαφερόμενους κοινωνικούς φορείς,
5. μετασχηματισμό των στοιχείων σε πληροφορία μέσω της παραγωγής αξιόπιστων στατιστικών σειρών και αναλύσεων για την ανεργία,
6. αξιολόγηση των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία.

Ένα πρόγραμμα δράσεων για τη συγκρότηση ενός ολοκληρωμένου συστήματος για την καταγραφή της ανεργίας θα πρέπει να περιέχει τα ακόλουθα μέτρα:

- ♦ ανάπτυξη του μηχανογραφικού συστήματος του ΟΑΕΔ με στόχο κάθε στατιστικό στοιχείο του Οργανισμού να παράγεται από αυτό,
- ♦ μερική αναμόρφωση των φορμών που χρησιμοποιεί ο ΟΑΕΔ έτσι ώστε να μπορεί να καταγράψει δεδομένα που αδυνατεί η ΕΕΔ,
- ♦ προσαρμογή ορισμών και αλλαγή ταξινομήσεων έτσι ώστε τα στοιχεία να μπορούν να είναι συγκρίσιμα μεταξύ των δύο πηγών,

- ♦ ανάπτυξη "στατιστικής κουλτούρας" στους συλλέκτες των πρωτογενών δεδομένων με σκοπό τη μείωση των συστηματικών σφαλμάτων που έχουν παρατηρηθεί,
- ♦ εξασφάλιση επικαιρότητας των στοιχείων,
- ♦ διάχυση των στοιχείων προς τους ενδιαφερόμενους φορείς,
- ♦ τακτική σύγχρονη έκδοση των βασικών στατιστικών στοιχείων,
- ♦ απαρχή δημόσιας περιοδικής ανάλυσης των στοιχείων ,
- ♦ δημόσια τακτική παρακολούθηση - μελέτη - αξιολόγηση των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία.

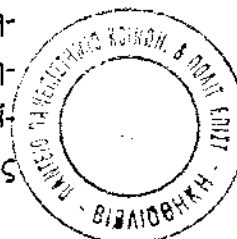
7.3 Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΟΥ ΜΗΧΑΝΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΟΥ ΟΑΕΔ

Η ανάπτυξη του ηλεκτρονικού μηχανογραφικού συστήματος του ΟΑΕΔ είναι η βασική προϋπόθεση στην οποία θα πρέπει να στηριχθεί η συμπληρωματικότητα των δύο πηγών (ΟΑΕΔ και ΕΕΔ) και η ολοκλήρωση του συστήματος καταγραφής της ανεργίας. Οι δομές και οι λειτουργίες του Οργανισμού είναι καθυστερημένες και αδρανείς, έτσι η νέα τεχνολογία μπορεί και πρέπει να παίξει το ρόλο του κινητήριου μοχλού εκσυγχρονισμού και βελτιστοποίησης των υπηρεσιών του ΟΑΕΔ.

Σε ότι αφορά τη συλλογή των στοιχείων το ηλεκτρονικό μηχανογραφικό σύστημα θα πρέπει να στηρίζεται σε δύο βασικά αρχεία: το αρχείο ανέργου και το αρχείο επιχείρησης. Το αρχείο ανέργου θα πρέπει να περιέχει τα δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά του ανέργου, την ιστορικά του διαδρομή στην αγορά εργασίας, τη συμμετοχή του σε δημόσια προγράμματα καταπολέμησης της ανεργίας κ.ά., θα πρέπει δηλαδή να αποτελεί μια σημαντικά βελτιωμένη μαγνητική έκδοση του χειρόγραφου δελτίου ανεργίας. Το αρχείο επιχείρησης θα πρέπει να περιέχει όλες τις επιχειρήσεις που υπάγονται στην αρμοδιότητα του τοπικού γραφείου του ΟΑΕΔ και τα βασικά χαρακτηριστικά τους που αφορούν την αγορά εργασίας (κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, αριθμό και ομάδα ατομικών επαγγελματιών απασχολούμενων, προσλήψεις, απολύσεις, κενές θέσεις εργασίας, συμμετοχή τους σε δημόσια προγράμματα καταπολέμησης της ανεργίας και ανάπτυξης ανθρώπινου δυναμικού, διαδικασία προσλήψεων κ.ά.).

Ένα ηλεκτρονικό μηχανογραφικό σύστημα οργανωμένο πάνω σε αυτά τα δύο εκτεταμένα αρχεία (ανέργων και επιχειρήσεων) θα βελτιστοποιήσει σε

πολύ μεγάλο βαθμό τη σύζευξη της προσφοράς και ζήτησης εργασίας⁶⁷, η οποία είναι βασικό προαπαιτούμενο για την αναβάθμιση του ρόλου του Οργανισμού στην αγορά εργασίας. Παράλληλα θα δώσει ένα εξαιρετικής ποιότητας όγκο πληροφοριών σε ότι αφορά την εγγεγραμμένη ανεργία, τις προσλήψεις και τις απολύσεις των επιχειρήσεων, πληροφορίες καθοριστικής σημασίας για την οργάνωση αξιόπιστων δημόσιων πολιτικών καταπολέμησης της ανεργίας.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ήδη ο Οργανισμός έχει ξεκινήσει μια σημαντική προσπάθεια ηλεκτρονικής μηχανογράφησης. Το σύστημα μηχανογράφησης είναι κατασκευασμένο από την Intasoft σε συνεργασία με την υπηρεσία πληροφορικής του ΟΑΕΔ. Αποτελεί μια ηλεκτρονική βάση δεδομένων που στηρίζεται σε δύο αρχεία: το αρχείο του ανέργου και το αρχείο ζήτησης θέσεων εργασίας από τον εργοδότη. Έχει στόχο την απευθείας σύνδεση (on line) όλων των τοπικών γραφείων του ΟΑΕΔ που το χρησιμοποιούν.

Μέχρι τον Ιανουάριο του 1999 στο 98% των τοπικών Γραφείων της Αττικής είχε εγκατασταθεί και δούλευε το νέο μηχανογραφικό πρόγραμμα, όμως η κατάσταση στην περιφέρεια ήταν τελείως διαφορετική. Εκτός κάποιων μεμονωμένων περιπτώσεων (Θεσσαλονίκη, Βόλος, Πάτρα κ.ά.) όπου το νέο μηχανογραφικό σύστημα λειτουργούσε, στην μεγαλύτερη πλειοψηφία των τοπικών γραφείων, παρόλο που τόσο το μηχανολογικό, όσο και το λογισμικό μέρος του συστήματος μηχανογράφησης είχε εγκατασταθεί, η εργασία εξακολουθούσε να γίνεται με τον παραδοσιακό χειρόγραφο τρόπο. Στα τοπικά γραφεία δεν υπήρχε ανθρώπινο δυναμικό ικανό να λειτουργήσει το σύστημα και έτσι το υλικό παρέμενε απλώς αποθηκευμένο στα γραφεία. Ωστόσο και εκεί που το πρόγραμμα λειτουργεί παρουσιάζει σημαντικά προβλήματα: το σύστημα είναι αργό στην επεξεργασία του εξ' αιτίας της απευθείας σύνδεσης και άλλων λόγων και παγώνει εύκολα με αποτέλεσμα να χάνονται δεδομένα που έχουν ήδη συλλέξει. Η υπηρεσία πληροφορικής του ΟΑΕΔ κάνει προσπάθειες περιορισμένης επιτυχίας για την επίλυση των παρουσιαζόμενων προβλημάτων.

Η σχεδίαση του προγράμματος παρουσιάζει αξιοσημείωτες ελλείψεις. Το αρχείο του ανέργου θα μπορούσε και θα έπρεπε να είναι εφοδιασμένο με επιπλέον πληροφορίες όπως η συμμετοχή του ανέργου στα δημόσια προγράμματα καταπολέμησης της ανεργίας. Επιπλέον από το αναγκαίο αρχείο της επιχείρησης, στο σημερινό σύστημα υπάρχει μόνο ένα μικρό του μέρους

⁶⁷ Το νέο μηχανογραφικό σύστημα βοήθησε σημαντικά τον Οργανισμό στη συλλογή των ζητούμενων θέσεων εργασίας από τους εργοδότες μέσω ΟΑΕΔ. Οι ζητούμενες θέσεις εργασίας δίνονται από τον Οργανισμό και σε εφημερίδες με ένθετα απασχόλησης (Έθνος, Ελεύθερος Τύπος κ.ά.), ενώ σχεδιάζεται η δημοσίευση της προσφοράς και της ζήτησης εργασίας στη σελίδα που θα ανοίξει ο Οργανισμός στο Internet.

που αφορά τη ζήτηση εργασίας από μέρους της μέσω του ΟΑΕΔ. Έτσι στατιστικά στοιχεία για τις προσλήψεις και τις απολύσεις των εργοδοτών δεν μπορούν να συλλέγονται μέσω του μηχανογραφικού συστήματος και συνεχίζουν να συλλέγονται με την παραδοσιακή χειρόγραφη διαδικασία.

Επίσης η διαδικασία ανάπτυξης και χρήσης του συστήματος παρουσιάζει μεγάλες έως τεράστιες ατέλειες στο σχεδιασμό της εφαρμογής του. Δεν μπορεί το σύστημα να υπάρχει και να είναι αποθηκευμένο στα περισσότερα τοπικά γραφεία της επαρχίας, ούτε να αναφέρεται ότι σημαντικός λόγος "παγώματος" του συστήματος είναι οι λάθος χειρισμοί των χειριστών υπαλλήλων. Αυτά μαρτυρούν ότι δεν έγινε κάποια σοβαρή μελέτη εφαρμογής του συστήματος και κυρίως δεν έγινε το αυτονόητο, δηλαδή η εκπαίδευση του ανθρώπινου δυναμικού του Οργανισμού στη χρήση του νέου συστήματος.

Επιπλέον η συνεργασία ανάμεσα στη μηχανογράφηση και τη στατιστική υπηρεσία του ΟΑΕΔ διαπιστώνουμε ότι είναι ελλιπής. Εξαιτίας του ότι το μηχανογραφικό σύστημα δεν καλύπτει το σύνολο των τοπικών γραφείων του ΟΑΕΔ και δεν περιέχει στοιχεία για τις προσλήψεις και τις απολύσεις των επιχειρήσεων, η στατιστική υπηρεσία συνεχίζει να συλλέγει αποτελέσματα χειρόγραφα.

Οι νέοι στόχοι δράσης για ανάπτυξη του μηχανογραφικού συστήματος του Οργανισμού είναι:

- ◆ η επιμόρφωση του αρμόδιου ανθρώπινου δυναμικού στη χρήση του νέου συστήματος,
- ◆ η επέκταση του νέου συστήματος σε όλα τα τοπικά γραφεία του Οργανισμού,
- ◆ η σύνδεση όλων των τοπικών γραφείων είτε απευθείας, είτε με μεταφορά μαγνητικού μέσου (αποθήκευση των στοιχείων της εβδομάδας και αποστολή τους στο εγγύτερο γραφείο με απευθείας σύνδεση),
- ◆ η δημιουργία εκτεταμένου αρχείου επιχειρήσεων το οποίο θα επιτρέπει τη εξαγωγή στατιστικών στοιχείων για τις προσλήψεις και τις απολύσεις που διενεργούν,
- ◆ η βελτίωση της συνεργασίας στατιστικής και μηχανογραφικής υπηρεσίας και το ξεκίνημα παραγωγής στατιστικών στοιχείων με βάση το μηχανογραφικό σύστημα.

Επιπλέον θα πρέπει να υπογραμμιστούν τρία θέματα ιδιαίτερης σημασίας για την ανάπτυξη της λειτουργίας του μηχανογραφικού συστήματος:

7.3.1 Η μαγνητική κάρτα απασχόλησης

Σύμφωνα με τον ν. 2434/1996 ο ΟΑΕΔ εκδίδει κάρτα απασχόλησης σε έντυπη ή μαγνητική μορφή με την οποία υποχρεούνται να εφοδιαστούν οι άνεργοι και οι εργαζόμενοι που συμμετέχουν σε προγράμματα επιδοτούμενης συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης. Με την ίδια κάρτα μπορούν να εφοδιαστούν και οι άνεργοι και οι μισθωτοί που το επιθυμούν. Αν και δεν περιγράφονται καθαρά οι πληροφορίες που θα περιέχει η κάρτα απασχόλησης ωστόσο συνάγεται ότι αυτή θα λειτουργήσει ως διαδικασία ελέγχου των καταρτισιακών δομών και του συμψηφισμού επιδομάτων ανεργίας με προγράμματα κατάρτισης - απασχόλησης.

Ένα σημαντικό βήμα για την ανάπτυξη του μηχανογραφικού συστήματος του ΟΑΕΔ και την παρακολούθηση των προγραμμάτων καταπολέμησης της ανεργίας θα ήταν η παροχή μαγνητικής κάρτας απασχόλησης σε κάθε άνεργο που συμμετέχει σε δημόσια προγράμματα προστασίας των ανέργων και καταπολέμησης της ανεργίας (επιδότηση ανεργίας, προγράμματα κατάρτισης απασχόλησης και αυτοαπασχόλησης, τοποθέτηση μέσω γραφείων ΟΑΕΔ κ.ά). Η μαγνητική κάρτα απασχόλησης θα περιέχει δεδομένα για το πρόγραμμα στο οποίο συμμετείχε ο άνεργος και τη χρονική διάρκειά του. Τα στοιχεία της μαγνητικής κάρτας απασχόλησης θα πρέπει να ενημερώνουν αυτόματα το αρχείο ανέργου έτσι ώστε να υπάρχει η δυνατότητα αξιόπιστης και γρήγορης καταγραφής του ιστορικού του ανέργου.

7.3.2 Η μαγνητική κάρτα επιχείρησης

Παράλληλη διαδικασία θα πρέπει να ακολουθηθεί σε ότι αφορά την επιδοτούμενη συμμετοχή μιας επιχείρησης σε δημόσια προγράμματα κατάρτισης - απασχόλησης. Η μαγνητική κάρτα επιχείρησης θα πρέπει να ενημερώνει αυτόματα το αρχείο επιχείρησης του μηχανογραφικού συστήματος έτσι ώστε να είναι δυνατός ο ουσιαστικός έλεγχος του τρόπου εφαρμογής των προγραμμάτων επιδοτούμενης κατάρτισης - απασχόλησης σε αυτές.

7.3.3 Η διαγραφή του ανέργου

Η διαγραφή ενός ατόμου από το αρχείο ανέργων δεν πρέπει να επιφέρει και το σβήσιμο των στοιχείων του από το σύστημα. Τα δεδομένα των διαγραμμένων ανέργων θα πρέπει να μεταφέρονται σε ξεχωριστό αρχείο και να φυλάσσονται εκεί. Το σύστημα θα πρέπει να διαθέτει ειδική διαδικασία αποθήκευσης και εύκολης ανάκλησης των διαγραμμένων ανέργων. Η επεξεργασία των στοιχείων των διαγραμμένων ανέργων έχει ξεχωριστή σημασία για την

παρακολούθηση των διαδικασιών στην αγορά εργασίας, τον ρόλο του Οργανισμού σε αυτήν και την αξιολόγηση των δράσεων που υλοποιεί.

7.4 Η ΑΝΑΜΟΡΦΩΣΗ ΦΟΡΜΩΝ ΜΗΧΑΝΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η αναμόρφωση των φορμών του μηχανογραφικού συστήματος του ΟΑΕΔ σχετίζεται με τις ελλείψεις στο σχεδιασμό του. Τα δύο βασικά θέματα στον τομέα αυτό είναι η προσθήκη πινάκων δεδομένων στο αρχείο ανέργου και η οργάνωση αξιόπιστου αρχείου επιχείρησης.

Οι βασικοί πίνακες δεδομένων που πρέπει να προστεθούν στο αρχείο ανέργου είναι:

- το συνολικό ιστορικό της επαγγελματικής διαδρομής του ανέργου το οποίο θα συμπληρώνει το πεδίο της τελευταίας απασχόλησης (επαγγέλματα ατόμου, κλάδοι δραστηριότητας, έτη προϋπηρεσίας, χρονικά διαστήματα απασχόλησης),
- το ιστορικό της συμμετοχής του σε προγράμματα επιδοτούμενης απασχόλησης ή αυτοαπασχόλησης (πότε συμμετείχε, για πόσο χρόνο, ποσό επιδότησης, αν συνέχισε την απασχόληση και μετά το πέρας της επιδότησης για τους απασχολούμενους, η πότε ξεκίνησε αν συνέχισε την αυτοαπασχόλησή του, αριθμό προσωπικού που χρησιμοποιεί και συμμετοχή κεφαλαίου για τους αυτοαπασχολούμενους),
- το αν συμμετείχε σε επιδοτούμενο πρόγραμμα καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού και ως μέλος ποιας ομάδας,
- Το ιστορικό της συμμετοχής του σε άλλα προγράμματα που μπορεί να αναπτύξει ο ΟΑΕΔ όπως συμβουλευτική, επαγγελματικός προσανατολισμός κ.ά.,
- το ιστορικό των τρόπων τοποθέτησης στην εργασία (μέσω ΟΑΕΔ ή άλλου τρόπου τοποθέτησης).

Θα πρέπει να επισημανθεί ότι για να έχει νόημα η καταγραφή όλων αυτών των στοιχείων και να μπορεί να γίνει η αξιοποίησή τους το αρχείο ανέργου θα πρέπει να μένει αποθηκευμένο και εύκολα ανακλητό και όταν ο άνεργος βρίσκει απασχόληση.

Οι βασικοί πίνακες με βάση τους οποίους θα πρέπει να οργανωθεί το αρχείο επιχείρησης είναι:

- οι θέσεις εργασίας της (αριθμός θέσεων απασχόλησης και κενές θέσεις εργασίας κατά επάγγελμα, προσλήψεις, απολύσεις, τρόπος τοποθέτησης κ.ά.),

- το ιστορικό της συμμετοχής της σε επιδοτούμενα προγράμματα κατάρτισης και απασχόλησης από τον ΟΑΕΔ (ποια άτομα, για πόσο καιρό, αν απασχόλησε άτομα μετά το τέλος του προγράμματος, ποσό επιδότησης).

7.5 Η ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΟΡΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΑΞΙΝΟΜΗΣΕΩΝ

Ένας ιδιαίτερα σημαντικός λόγος αδυναμίας συγκρισιμότητας των στοιχείων της εγγεγραμμένης ανεργίας είναι οι διαφορετικοί ορισμοί και ταξινομήσεις που χρησιμοποιεί κάθε πηγή.

Σε ότι αφορά τους ορισμούς ο στόχος θα πρέπει να είναι ο υπολογισμός των στοιχείων της μίας πηγής με βάση τους ορισμούς της άλλης και όχι η ταυτότητα των ορισμών των δύο πηγών. Τους ορισμούς της ΕΕΔ έχουν θέσει στατιστικοί και ειδικοί της αγοράς εργασία, ενώ αντίθετα τους ορισμούς της εγγεγραμμένης ανεργίας τους θέτουν οι δημόσιοι φορείς απασχόλησης. Το γεγονός ότι ο Γερμανικός δημόσιος φορέας απασχόλησης ορίζει ως άνεργο το άτομο που απασχολείται λιγότερο από 20 ώρες εβδομαδιαίως δεν σημαίνει ότι ο γερμανικός φορέας έχει άγνοια των ορισμών του ΔΟΕ για την ανεργία, αλλά ότι επιδιώκει να προστατέψει από τις αρνητικές συνέπειες της ανεργίας ευρύτερες ομάδες εργατικού δυναμικού και όχι μόνο το ελάχιστο (με βάση τους ορισμούς του ΔΟΕ) μέρος τους. Στόχος ενός δημόσιου Οργανισμού που επιδιώκει την ανάπτυξη των πολιτικών του για την ανεργία δεν είναι να υιοθετήσει τους ορισμούς του ΔΟΕ αλλά του Γερμανικού φορέα απασχόλησης. Το πρόβλημα έγκειται στο να μπορούν να υπολογιστούν τα δεδομένα της μίας πηγής με βάση τους ορισμούς της άλλης π.χ. πόσοι είναι οι άνεργοι της ΕΕΔ που αναζητούν μισθωτή απασχόληση (αυτός είναι ο πληθυσμός των ανέργων που ικανοποιεί τον ορισμό του ΟΑΕΔ).

Σε ότι αφορά τις ταξινομήσεις κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, ομάδα ατομικών επαγγελματιών, εκπαιδευτικό επίπεδο, επίπεδο κατάρτισης γεωγραφική ενότητα και περιοχή είναι σαφές ότι πρέπει να είναι κοινές. Προς το σκοπό αυτό θα πρέπει να συνεργαστούν οι αρμόδιοι των δύο πηγών έτσι ώστε οι αναγκαίες αλλαγές των παλαιών ταξινομήσεων που πρέπει να κάνει ο ΟΑΕΔ να σηματοδοτήσουν την εναρμόνιση τους με αυτές που χρησιμοποιεί η ΕΣΥΕ. Επίσης η συνεργασία θα πρέπει να πάρει το χαρακτήρα της σύγχρονης και εναρμονισμένης αλλαγής των ταξινομήσεων του ΟΑΕΔ σε κάθε αλλαγή ταξινόμησης που επιφέρει η ΕΣΥΕ στην ίδια μεταβλητή. Στη συζήτηση και τη λήψη αποφάσεων για την αλλαγή των ταξινομήσεων σε μεταβλητές της ΕΕΔ θα πρέπει να συμμετέχουν και οι αρμόδιοι παράγοντες του ΟΑΕΔ, καθώς

διαθέτουν μεγάλη εμπειρία σε θέματα ταξινόμησης ατομικών επαγγελματιών και επιπέδων κατάρτισης, ενώ επιπλέον οι τυχόν αλλαγές που θα επέλθουν στις ταξινομήσεις χωρίς τη συμμετοχή του ΟΑΕΔ θα υιοθετηθούν δύσκολα από τους αρμόδιους του Οργανισμού. Είναι βασική προϋπόθεση για την συγκρισιμότητα των στοιχείων η ταύτιση των ταξινομήσεων από ένα επίπεδο και πάνω (π.χ. διψήφιος κωδικός για τον κλάδο οικονομικής δραστηριότητας και την ομάδα ατομικών επαγγελματιών, περιφέρεια και περιοχή αστικότητας για τις γεωγραφικές ενότητες κ.λ.π.). Όσο πιο χαμηλότερο είναι το επίπεδο που γίνεται δυνατή η ταύτιση των ταξινομήσεων των 2 πηγών, τόσο πιο αναλυτικά συγκρίσιμη πληροφορία θα διαθέτουμε.

7.6 Η ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗΣ “ΚΟΥΛΤΟΥΡΑΣ” ΣΥΛΛΕΚΤΩΝ

Ένα ιδιαίτερα σημαντικό πρόβλημα που αφορά τη συλλογή δεδομένων είναι ο ορθός τρόπος καταγραφής των στοιχείων του πληθυσμού. Το πρόβλημα είναι εντονότερο για τις διοικητικές πηγές, καθώς στα στοιχεία τους παρατηρούνται συστηματικά σφάλματα.

Οι καταγραφείς υπάλληλοι του ΟΑΕΔ σε μεγάλο βαθμό δεν καταλαβαίνουν τη σημασία και την αξία των δεδομένων που συλλέγουν. Η καταγραφή των στοιχείων των ανέργων ή των εργοδοτών έχει για αυτούς σημασία μόνο σε σχέση με τις τρέχουσες αρμοδιότητές τους (δικαιολογητικά και έγγραφα, πληρωμή επιδομάτων κ.τ.λ.), ενώ δεν είναι γνωστή ή και κατανοητή η στατιστική αξία (με ότι αυτή συνεπάγεται δηλαδή μελέτη, παρακολούθηση και αξιολόγηση) των δεδομένων αυτών. Έτσι οι υπάλληλοι καταγραφείς αδιαφορούν σε σημαντικό βαθμό για τη συνεπή και ολοκληρωμένη συμπλήρωση των πεδίων των χειρόγραφων ή μηχανογραφικών φορμών που χρησιμοποιεί ο Οργανισμός.

Προβλήματα σφαλμάτων και ελλείψεων στη συλλογή στοιχείων, κυρίως κατά τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου, αρκετά μικρότερου μεγέθους ωστόσο, αναφέρονται και στην ΕΕΔ. Επειδή όμως η σημασία των συλλεγόμενων στοιχείων είναι η στατιστική τους επεξεργασία η έκταση των προβλημάτων αυτών είναι πιο περιορισμένη, καθώς οι ερευνητές της ΕΕΔ είναι ειδικευμένοι στη συλλογή και καταγραφή στοιχείων.

Πρέπει να γίνουν συγκεκριμένες ενέργειες προς την κατεύθυνση του περιορισμού των σφαλμάτων και των ελλείψεων στη συλλογή των στοιχείων. Ο ΟΑΕΔ θα πρέπει να επιμορφώσει τους καταχωρητές του, να τους καταρτίσει στην μηχανογραφική καταχώρηση, να τους γνωρίσει τις δυνατότητες του μηχανογραφικού συστήματος πέρα από τη διεκπεραίωση της τρέχουσας εργασίας του τοπικού γραφείου, έτσι ώστε να γίνει συνειδητή η σημασία της ορ-

θής καταχώρισης. Παράλληλα θα πρέπει να διαμορφώσει κάποιες στοιχειώδεις διαδικασίες ελέγχου (π.χ. έντυπη φόρμα με όλα τα δεδομένα που τον αφορούν να δίνονται στον ενδιαφερόμενο για διορθώσεις ή παρατηρήσεις, να υπάρξει μητρώο απασχολούμενων και εργοδοτών κ.λ.π.). Σε ότι αφορά τους ερευνητές της ΕΕΔ θα πρέπει να αναπτυχθεί η επιμόρφωσή τους στις τεχνικές συμπλήρωσης ερωτηματολογίου αλλά κυρίως θα πρέπει να οργανωθεί ένα σύστημα ουσιαστικών ελέγχων ορθής συλλογής των στοιχείων του πληθυσμού.

7.7 Η ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΚΑΙΡΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Τα στοιχεία για να έχουν αξία δεικτών, με βάση τους οποίους καθορίζεται η δημόσια πολιτική για την ανεργία και την αγορά εργασίας, πρέπει να είναι επίκαιρα. Δεν μπορεί τα πρώτα στοιχεία της ΕΕΔ να είναι διαθέσιμα δύο χρόνια μετά την έρευνα και τα βασικά συγκεντρωτικά στοιχεία του ΟΑΕΔ να καθυστερούν αρκετούς μήνες για να δημοσιευθούν. Τα στοιχεία δεν συλλέγονται για την Ιστορία ή για την EUROSTAT αλλά για να συμβάλλουν στην ανάλυση της αγοράς εργασίας και στην ανάπτυξη των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία και την αγορά εργασίας.

Οι μεγάλες καθυστερήσεις στην διάθεση στο κοινό των στοιχείων ουσιαστικά ακυρώνουν τη λειτουργία των δεδομένων ως δεικτών ανάλυσης και ανάληψης δράσης για την αγορά εργασίας.

Το πρόβλημα είναι ιδιαίτερα έντονο στην ΕΕΔ, αλλά επίσης σημαντικό και στα στοιχεία του ΟΑΕΔ.

Το σύστημα επεξεργασίας των στοιχείων της ΕΕΔ θα πρέπει να οργανωθεί με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε τουλάχιστον στην ενωρίτερη αρχή μίας διαδικασίας της ΕΕΔ να έχει οριστικά τελειώσει η ίδια διαδικασία της ΕΕΔ του προηγούμενου έτους και ο ίδιος χρονοπρογραμματικός περιορισμός θα πρέπει να ισχύσει και στη διαδοχή των τριμηνιαίων ΕΕΔ. Με αυτόν τον τρόπο θα επιτευχθεί η δημοσίευση των ετήσιων στοιχείων της ΕΕΔ με καθυστέρηση ενός έτους και των τριμηνιαίων με καθυστέρηση ενός τριμήνου, χρονικά διαστήματα που είναι σχετικά ικανοποιητικά και διασφαλίζουν την επικαιρότητα των στοιχείων.

Τα στατιστικά στοιχεία του ΟΑΕΔ σε μεγάλο βαθμό αποκτούν βάρος εξαιτίας της εξαιρετικής επικαιρότητας την οποία μπορούν να έχουν και άρα της δυνατότητας να ανιχνεύουν γρήγορα τις δυναμικές στην αγορά εργασίας. Δεν μπορεί τα στατιστικά στοιχεία του ΟΑΕΔ να δημοσιεύονται μετά από αρκετούς μήνες και να αφορούν μόνο δύο έως τρία βασικά μεγέθη (αριθμό εγγεγραμμένων ανέργων, επιδοτούμενων ανέργων και ίσως προσλήψεις, απολύσεις και

τοποθετήσεις μέσω ΟΑΕΔ). Έτσι χάνουν το μεγαλύτερο μέρος της αξίας τους. Η επέκταση του νέου μηχανογραφικού συστήματος σε όλα τα τοπικά γραφεία του ΟΑΕΔ και η συγκέντρωση των στατιστικών στοιχείων μέσα από το μηχανογραφικό σύστημα (συνεργασία μηχανογράφησης και στατιστικής) μπορούν να λύσουν σχετικά εύκολα το πρόβλημα αυτό. Στο τέλος κάθε μήνα με στοιχειώδη επεξεργασία της βάσης δεδομένων θα είναι διαθέσιμες οι απαντήσεις για τα στοιχεία του μήνα και για το σύνολο των πεδίων - μεταβλητών που χρησιμοποιούν οι φόρμες του μηχανογραφικού συστήματος.

Συμπερασματικά η ύπαρξη μιας επίκαιρης βάσης δεδομένων είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την ανάπτυξη ενός αξιόπιστου ολοκληρωμένου συστήματος καταγραφής της ανεργίας, στα πλαίσια του οποίου, ο ΟΑΕΔ στο τέλος κάθε μήνα και η ΕΣΥΕ μετά την παρέλευση ενός τριμήνου από το τέλος της τριμηνιαίας ΕΕΔ και ενός έτους από το τέλος της ετήσιας, θα δημοσιοποιούν το σύνολο των στοιχείων που έχουν συλλέξει.

7.8 Η ΔΙΑΧΥΣΗ ΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Ένας σημαντικός ανασταλτικός παράγοντας στη διαδεδομένη χρήση των στοιχείων είναι ο τρόπος διάθεσής τους. Τα επίκαιρα στοιχεία διατίθενται μόνο στις πηγές τους (ΕΣΥΕ ή ΟΑΕΔ) ενώ σπάνια γίνεται γνωστό ένα μέρος τους μέσα από τον Τύπο. Οι εκδόσεις με τα στοιχεία των δύο πηγών καθυστερούν υπερβολικά και άρα η διάχυση στοιχείων μέσω αυτού του τρόπου είναι αναποτελεσματική.

Η ΕΣΥΕ διαθέτει τους βασικούς πίνακες των σύγχρονων ΕΕΔ σε μαγνητική μορφή. Όμως η σε βάθος συσχέτιση των μεταβλητών της έρευνας δεν μπορεί να γίνει μόνο με αυτό το υλικό. Η ΕΣΥΕ μπορεί να κάνει κατά παραγγελία πίνακες συνάφειας, ωστόσο η διαδικασία είναι αρκετά γραφειοκρατικοποιημένη, χρονοβόρα, ενώ επιπλέον δεν υπάρχει ουσιαστική δυνατότητα για συνεχή και ανατροφοδοτούμενη αναζήτηση.

Ο ΟΑΕΔ διαθέτει τα επίκαιρα στατιστικά του στοιχεία από τη Στατιστική του Υπηρεσία με τη μορφή των χειρόγραφων φωτοτυπιών. Τα επίκαιρα στοιχεία, όπως έχει προαναφερθεί, δεν περιέχουν παρά μόνο το μέγεθος μερικών βασικών μεταβλητών της αγοράς εργασίας. Οποιαδήποτε συσχέτιση πέρα από αυτό το επίπεδο είναι αδύνατη καθώς τα πρωτογενή στοιχεία δεν είναι εισαγμένα σε ηλεκτρονική βάση δεδομένων.

Συμπερασματικά η διάχυση υψηλής ποιότητας πληροφορίας σχετικά με την ανεργία και την αγορά εργασίας είναι σημαντικά περιορισμένη και αντιμετωπίζει μεγάλες δυσκολίες.

Στόχος ενός ολοκληρωμένου συστήματος καταγραφής της ανεργίας είναι η μέγιστη διάχυση και επεξεργασία των δεδομένων για την ανεργία. Ένα μεγαλόπνοο μέτρο εκτεταμένης διάχυσης και επεξεργασίας των δεδομένων είναι η συγκρότηση δικτύου συνεργασίας για την εκπλήρωση του στόχου αυτού. Στο δίκτυο συνεργασίας αυτό θα πρέπει να συμμετέχουν οι δύο φορείς - πηγές των δεδομένων (ο ΟΑΕΔ μέσω των Π.Ε.ΠΑ.⁶⁸ και η ΕΣΥΕ), Α.Ε.Ι., Ερευνητικά Ιδρύματα, οι συνδικαλιστικές ενώσεις εργαζομένων και εργοδοτών και οι ερευνητικοί του φορείς, τα Γραφεία Ενημέρωσης Ανέργων και Επιχειρήσεων και άλλοι ενδιαφερόμενοι φορείς. Το δίκτυο συνεργασίας θα πρέπει να εξασφαλίσει την πρόσβαση των ενδιαφερόμενων φορέων στα πρωτογενή στοιχεία των 2 πηγών. Η πρόσβαση μπορεί να είναι άμεση (on line), να γίνεται μέσω του Internet ή να γίνεται με μαγνητικό τρόπο. Ένα δίκτυο συνεργασίας με απευθείας πρόσβαση στα πρωτογενή δεδομένα της αγοράς εργασίας θα αναβαθμίσει σε μέγιστο βαθμό τη διάχυση υψηλής ποιότητας πληροφορίας για την ανεργία.

7.9 Η ΤΑΚΤΙΚΗ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΤΗΣΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΤΩΝ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ

Στα πλαίσια της ευρύτερης διάχυσης των στοιχείων για την ανεργία και την αγορά εργασίας θα πρέπει να αναληφθεί από τους δύο φορείς η αυστηρή υποχρέωση για τακτική ετήσια έκδοση των βασικών πινάκων δεδομένων τους να είναι επίκαιρη. Θα πρέπει να οριστεί ένας μήνας του πρώτου εξαμήνου του έτους κατά τον οποίο θα εκδίδονται συγχρόνως τα ετήσια στοιχεία της προηγούμενης χρονιάς των δύο πηγών.

Μέχρι τον Ιανουάριο του 1999 έχουν εκδοθεί τα ετήσια στοιχεία της ΕΕΔ του 1992 και του ΟΑΕΔ του 1994. Η επόμενη ετήσια έκδοση των δύο φορέων θα πρέπει να περιέχει τα στοιχεία της προηγούμενης χρονιάς και σταδιακά να καλυφθούν τα ενδιάμεσα έτη. Η έκδοση το 1999 ή το 2000 στοιχείων της ΕΕΔ του 1993 πρέπει να γίνει μόνο για ιστορικούς λόγους.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι κύριοι πίνακες δεδομένων της ελληνικής ΕΕΔ δημοσιεύονται στην ετήσια έκδοση της Eurostat "Labour Force Survey". Η τελευταία έκδοση της είναι για το έτος 1997. Είναι εξαιρετικά αρνητικό για το ρόλο της ΕΣΥΕ ως Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας η σύγχρονη έντυπη πληροφόρηση για τα κύρια δεδομένα της ελληνικής ΕΕΔ να προέρχεται από την Eurostat, γιατί η ΕΣΥΕ καθυστερεί την έντυπη έκδοση των αποτελεσμάτων της ΕΕΔ για 5-6 χρόνια.

⁶⁸ Π.Ε.ΠΑ.: Περιφερειακά Παρατηρητήρια Απασχόλησης

Πέρα από τα ετήσια στοιχεία στις ετήσιες εκδόσεις θα πρέπει να περιέχονται και χρονολογικές σειρές των κύριων μεταβλητών για τα τελευταία χρόνια. Οι χρονολογικές σειρές διευκολύνουν σημαντικά τον μελετητή καθώς βοηθούν τη γρήγορη σύγκριση των ετήσιων στοιχείων (Ο ΟΑΕΔ στην έκδοσή του παρέχει για κάποιες από τις μεταβλητές χρονολογικές σειρές για τα τελευταία 3-4 χρόνια).

Η επίκαιρη τακτική ετήσια έκδοση των στοιχείων των δύο πηγών θα βοηθήσει σημαντικά στη διάχυση της πληροφορίας στο κοινό που ενδιαφέρεται για τα θέματα της αγοράς εργασίας και δεν έχει πρόσβαση ή δεν ξέρει να χειρίζεται τον ηλεκτρονικό υπολογιστή. Επίσης η επίκαιρη και σύγχρονη έκδοση των στοιχείων των δύο πηγών θα συμβάλει στη σύγκριση των στοιχείων και κυρίως των τάσεων και των δυναμικών που καταγράφουν οι δύο πηγές, αλλά και στην ανάπτυξη τεχνικών και μεθόδων σύγκρισης μεταξύ των δεδομένων των δύο πηγών.

7.10 Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ

Στην Ελλάδα απουσιάζει πλήρως η δημόσια ανάλυση των δεδομένων για την ανεργία και την αγορά εργασίας. Τα στοιχεία της ΕΕΔ και του ΟΑΕΔ δεν αναλύονται από τον αρμόδιο δημόσιο φορέα (ΟΑΕΔ) ούτε μελετούνται οι τάσεις που αυτά καταγράφουν σε ότι αφορά την απασχόληση και την ανεργία. Η μόνη σύγχρονη μελέτη που έχει γίνει από τον ΟΑΕΔ για την ανεργία στην Ελλάδα είναι η μελέτη σχετικά με το φαινόμενο της μακροχρόνιας ανεργίας στην Ελλάδα. Η μελέτη ανατέθηκε από τον ΟΑΕΔ στο Πάντειο Πανεπιστήμιο (Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης) χρηματοδοτήθηκε από το ΕΚΤ και αποτελεί την πλέον αξιολογη επιστημονική εργασία για την ανεργία στην Ελλάδα.

Αντίθετα επίσημη δημόσια ετήσια ανάλυση και μελέτη των τάσεων της αγοράς εργασίας στην Ευρώπη εκδίδεται από την Ε.Ε. με τίτλο "Employment in Europe", η οποία κυκλοφορεί και στα ελληνικά με τίτλο "Η απασχόληση στην Ευρώπη". Η ετήσια έκδοση συνοδεύεται από μία έκδοση ειδικών μελετών για επιλεγμένα ενδιαφέροντα θέματα της αγοράς εργασίας με τον ίδιο τίτλο και υπότιτλο "Analysis of Key Issues". Οι εκδόσεις αυτές αποτελούν σπουδαίο εργαλείο δημοσιότητας και ανάλυσης για τα θέματα της αγοράς εργασίας και της ανεργίας και σε κάποιες περιπτώσεις περιέχουν σημαντικές πληροφορίες σχετικά με τις τάσεις στην ελληνική αγορά εργασίας.

Επειδή τα στατιστικά στοιχεία δεν είναι αυτοσκοπός αλλά το μέσο που θα προαγάγει την δημόσια ανάλυση και την ανάπτυξη των δημόσιων πολιτικών για την αγορά εργασίας και την ανεργία, ο ΟΑΕΔ θα πρέπει να αναλάβει να υλοποιήσει μια ανάλογη προσπάθεια με αυτή του "Employment in Europe". Ο σκοπός θα πρέπει να είναι μια ετήσια έκδοση ανάλυσης και μελέτης των τάσεων της αγοράς εργασίας στην Ελλάδα. Τα βασικά του θέματα θα πρέπει να είναι: οι εξελίξεις και οι τάσεις στην αγορά εργασίας, στην απασχόληση και στην ανεργία, η διαμόρφωση της προσφοράς και της ζήτησης εργασίας, οι κοινωνικές ομάδες που πλήττονται ιδιαίτερα έντονα από την ανεργία και η φύση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν και η συζήτηση για τα μέτρα δημόσιας πολιτικής για την αγορά εργασίας και την ανεργία. Η έκδοση αυτή μπορεί να γίνει με τη συνεργασία του ΟΑΕΔ με την ΕΣΥΕ και με ένα τουλάχιστον δημόσιο ερευνητικό φορέα (με τμήματα ή προγράμματα μεταπτυχιακών σπουδών ή Ερευνητικά Ινστιτούτα Α.Ε.Ι.). Μία τέτοια συνεργασία επιπλέον θα βοηθούσε σημαντικά στη λύση διαφόρων ζητημάτων όπως εναρμόνιση ταξινομήσεων, ανάπτυξη μεθόδων και τεχνικών συγκρισιμότητας των στοιχείων κ.ά.

Επίσης στα πλαίσια του δικτύου συνεργασίας για τη διάχυση των στοιχείων για την αγορά εργασίας και την ανεργία θα μπορούσε να αναληφθεί η έκδοση επετηρίδας για θέματα αγοράς εργασίας, απασχόλησης και ανεργίας με δημόσια (εθνική και κοινοτική) χρηματοδότηση. Μία επετηρίδα αφενός θα δημιουργούσε ένα αξιόπιστο σώμα θεωρίας, μεθοδολογίας και τεχνικής στα θέματα της αγοράς εργασίας, αφ' ετέρου θα αύξανε σημαντικά το ερευνητικό ενδιαφέρον για την σοβαρότερη ενασχόληση με τα θέματα αυτά. Στο δίκτυο συνεργασίας για τη διάχυση των πρωτογενών στοιχείων και την έκδοση επετηρίδας για την αγορά εργασίας την απασχόληση και την ανεργία θα μπορούσαν να συμμετέχουν ο ΟΑΕΔ (μέσω των Π.Ε.ΠΑ.), η ΕΣΥΕ, ενδιαφερόμενα ΑΕΙ, τα Γραφεία Ενημέρωσης Ανέργων και Επιχειρήσεων, οι ερευνητικοί φορείς των συνδικαλιστικών οργανώσεων εργαζομένων και εργοδοτών καθώς και ενδιαφερόμενοι ιδιωτικοί ερευνητικοί φορείς.

Η ετήσια έκδοση μιας δημόσιας ανάλυσης και μιας δημόσιας επιχορηγούμενης επετηρίδας για τα θέματα της αγοράς εργασίας, της απασχόλησης και της ανεργίας είναι σημαντικά βήματα για την οργάνωση και ανάπτυξη του δημόσιου τομέα ανάλυσης της αγοράς εργασίας δίχως τον οποίο το οσοδήποτε ανεπτυγμένο στατιστικό σύστημα είναι λειτουργικά ατελέσφορο.

7.11 Η ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ

Τελικός σκοπός των στατιστικών στοιχείων για την ανεργία είναι η συμβολή στη διαμόρφωση κατάλληλων πολιτικών καταπολέμησης της. Στην Ελλάδα η διαδικασία παρακολούθησης - αξιολόγησης των δημόσιων προγραμμάτων προστασίας των ανέργων και καταπολέμησης της ανεργίας βρίσκεται σε πολύ χαμηλό επίπεδο. Κάποιες εκθέσεις παρακολούθησης - αξιολόγησης για μερικές πολιτικές του ΟΑΕΔ έγιναν στις αρχές της δεκαετίας του 1990, όμως αυτές δεν συνεχίστηκαν και έτσι είχαν περιστασιακό και μοναδικό χαρακτήρα.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο έχει αναπτυχθεί σε σημαντικό βαθμό η συζήτηση για τα θέματα των δημόσιων πολιτικών για την αγορά εργασίας και την ανεργία και της αποτελεσματικότητάς τους, δια μέσω των σελίδων του "Employment in Europe". Επίσης από την δεκαετία του 1980 λειτουργούν συγκεκριμένα ευρωπαϊκά προγράμματα με σκοπό την πληροφόρηση - παρακολούθηση και αξιολόγηση των δημόσιων πολιτικών για την απασχόληση και την ανεργία. Τα κυριότερα από αυτά είναι τα ακόλουθα:

- το MISEP (Σύστημα Αμοιβαίας Πληροφόρησης για τις Πολιτικές Απασχόλησης) που λειτουργεί από το 1982 και αποσκοπεί στην ανά τρίμηνο συστηματική ανταλλαγή εμπειρίας σε κοινοτικό επίπεδο σχετικά με τις νέες πολιτικές απασχόλησης⁶⁹,
- τα Ευρωπαϊκά Παρατηρητήρια Απασχόλησης που αποσκοπούν στην παρακολούθηση των εξελίξεων, των πολιτικών, των δράσεων και των ερευνών για την απασχόληση και τα οποία στηρίζονται στο MISEP⁷⁰,
- το πρόγραμμα Ερευνητικής Δράσης και Αξιολόγησης ERGO, που αποσκοπεί στην αξιολόγηση και στον προσδιορισμό του προσανατολισμού των δράσεων καταπολέμησης της ανεργίας⁷¹,
- οι δράσεις παρακολούθησης και αξιολόγησης των μέτρων που αναπτύσσονται στα πλαίσια των κοινοτικών πρωτοβουλιών ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ, ADAPT και URBAN και του κοινοτικού προγράμματος LEONARDO DA VINCI⁷².

⁶⁹ Επιτροπή Ε.Κ. (1989), Η απασχόληση στην Ευρώπη 1989, σελ. 161-173, Επιτροπή Ε.Κ. (1992), Η απασχόληση στην Ευρώπη 1992, σελ. 173-190.

⁷⁰ Επιτροπή Ε.Κ. (1992), Η απασχόληση στην Ευρώπη 1992, σελ. 173-190.

⁷¹ Επιτροπή Ε.Κ. (1989), Η απασχόληση στην Ευρώπη 1989, σελ. 113-125, Επιτροπή Ε.Κ. (1990), Η απασχόληση στην Ευρώπη 1990, σελ. 147-162, Επιτροπή Ε.Κ. (1992), Η απασχόληση στην Ευρώπη 1992, σελ. 173-190.

⁷² ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ: Κοινοτική Πρωτοβουλία με 3 υποπρογράμματα (NOW, HORIZON, YOUTH START) που αποσκοπεί στην προώθηση της αύξησης της απασχόλησης κυρίως με ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού για τις γυναίκες, τα άτομα με ειδικές ανάγκες και τους νέους, ADAPT: κοινοτική πρωτοβουλία που αποσκοπεί στην προώθηση της απασχόλησης και την προσαρμογή του εργατικού δυναμικού στη βιομηχανική αλλαγή, URBAN: κοινοτική

Στην Ελλάδα συγκεντρώνονται τα βασικά περιγραφικά στοιχεία σε ότι αφορά τα μέτρα και προγράμματα που υλοποιεί ο ΟΑΕΔ, όμως λείπουν τελείως στοιχεία που να μπορούν να βοηθήσουν στις μετρήσεις της αποτελεσματικότητας των προγραμμάτων αυτών, μετρήσεις οι οποίες είναι καθοριστικές για τη βελτίωσή τους (π.χ. πόσα από τα άτομα των προγραμμάτων επιδοτούμενης απασχόλησης συνεχίζουν να απασχολούνται στην επιχείρηση και μετά το τέλος της επιδότησης, πόσα από τα άτομα που συμμετείχαν σε σεμινάρια κατάρτισης βρήκαν απασχόληση και τι είδους κ.λ.π.).

Στη μέτρηση της αποτελεσματικότητας των προγραμμάτων και στην αξιολόγησή τους θα συμβάλλουν αποφασιστικά τα προτεινόμενα συμπληρωματικά πεδία στα αρχεία ανέργων και επιχειρήσεων του μηχανογραφικού συστήματος του ΟΑΕΔ και οι μαγνητικές κάρτες απασχόλησης και επιχείρησης, καθώς θα περιέχουν το ιστορικό της συμμετοχής των ανέργων (ή και των απασχολούμενων) και των επιχειρήσεων σε επιδοτούμενα προγράμματα του ΟΑΕΔ, όπως επίσης και τη σημερινή κατάστασή τους (π.χ. ο άνεργος που συμμετείχε σε πρόγραμμα απασχολείται και σε τι τύπου απασχόληση, ο εργοδότης απασχολεί ακόμη άτομα που συμμετείχαν στα προγράμματα κ.ο.κ.). Επίσης θα πρέπει να μελετηθεί κατά ποίο τρόπο η προσθήκη νέων ερωτήσεων στο ερωτηματολόγιο της Ε.Ε.Δ. μπορεί να βοηθήσει την αξιολόγηση των δημόσιων πολιτικών για την αγορά εργασίας και την ανεργία. Ωστόσο η κύρια και αξιόπιστη πηγή δεδομένων για την αποτελεσματικότητα των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία πρέπει να είναι ο ΟΑΕΔ και προς την εκπλήρωση της λειτουργίας αυτής πρέπει να στοχεύσει στο άμεσο μέλλον.

Η παρακολούθηση και αξιολόγηση των δημόσιων πολιτικών για την αγορά εργασίας και την ανεργία θα πρέπει να είναι τακτική, ετήσια (τουλάχιστον) διαδικασία, η οποία θα παίρνει τη μορφή δημοσιεύματος που μπορεί να γίνεται είτε στο πλαίσιο της ανάλυσης της αγοράς εργασίας και της ανεργίας, είτε στο πλαίσιο της επετηρίδας για την αγορά εργασίας και την ανεργία είτε ακόμη και αυτόνομα ως ειδικά τεύχη παρακολούθησης - αξιολόγησης των προγραμμάτων που υλοποιεί ο ΟΑΕΔ.

Η παρακολούθηση και αξιολόγηση των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία είναι ο κυριότερος στόχος στον οποίο πρέπει να αποβλέπει ένα ολοκληρωμένο σύστημα καταγραφής της ανεργίας, καθώς ο βασικός σκοπός του είναι η καταπολέμησή της. Για την εκπλήρωση του στόχου της παρακολούθησης - αξιολόγησης πρέπει να αναληφθούν συγκεκριμένες άμεσες πρωτοβουλίες

πρωτοβουλία που αποσκοπεί στην διεύρυνση και τον καλύτερο συντονισμό των καινοτόμων ενεργειών των Διαρθρωτικών Ταμείων που αφορούν τις πολιτικές για το αστικό περιβάλλον, LEONARDO DA VINCI: κοινοτικό πρόγραμμα που αποσκοπεί στην εφαρμογή μιας κοινοτικής πολιτικής επαγγελματικής κατάρτισης.

ες γιατί η λειτουργία αυτή, αφενός είναι θεμελιακά απαραίτητη για την ανάπτυξη των δημόσιων πολιτικών του ΟΑΕΔ για την ανεργία, αφετέρου αποτελεί στην υφιστάμενη κατάσταση του Οργανισμού ιδιαίτερα καθυστερημένη λειτουργία του.

7.12 ΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΑ ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΑ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΤΟΥ ΟΑΕΔ

Σύμφωνα με το Ν. 2434/1996 συστήθηκαν Περιφερειακά Παρατηρητήρια Απασχόλησης (Π.Ε.ΠΑ.), ΝΠΙΔ εποπτευόμενα από τον ΟΑΕΔ με στόχους: α) την έρευνα και ανάπτυξη ολοκληρωμένων πληροφοριακών συστημάτων για την ποσοτική και ποιοτική ανάλυση και καταγραφή της αγοράς εργασίας, β) τη δημιουργία του εθνικού και των περιφερειακών παρατηρητηρίων απασχόλησης και γ) το σχεδιασμό, την υλοποίηση και τη διαχείριση κοινοτικών προγραμμάτων, πρωτοβουλιών, πιλοτικών δράσεων και καινοτομικών ενεργειών που συγχρηματοδοτούνται από την Ε.Ε. Ως Εθνικό Παρατηρητήριο Απασχόλησης χαρακτηρίστηκε το Π.Ε.ΠΑ. Αττικής. Στη λειτουργία των Π.Ε.ΠΑ. ενσωματώθηκαν τα Π.Ι.Ε.Κ.Α. (Πειραματικά Ινστιτούτα Επαγγελματικής Κατάρτισης Απασχόλησης) που είχαν ιδρυθεί με το Ν. 1836/1989 και είχαν παρόμοιους σκοπούς με αυτούς των Π.Ε.ΠΑ. Στο Δ.Σ. των ΠΕΠΑ συμμετέχουν εκπρόσωποι του Υπουργείου Εργασίας, του ΟΑΕΔ, της ΕΣΥΕ, των εργαζομένων και των εργοδοτών.

Μέχρι σήμερα η λειτουργία των Π.Ε.ΠΑ. δεν έχει εκπληρώσει τους στόχους τους. Ωστόσο η δομή υπάρχει και αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό. Η ανάπτυξη του συμπληρωματικού - ολοκληρωμένου συστήματος παρακολούθησης της ανεργίας θα πρέπει να σχεδιαστεί και να υλοποιηθεί μέσω των δόμων του Εθνικού και των Περιφερειακών Παρατηρητηρίων Απασχόλησης.

Οι δομές του Εθνικού Παρατηρητηρίου Απασχόλησης και των Π.Ε.ΠΑ. θα πρέπει να αναλάβουν την βελτίωση και ανάπτυξη του μηχανογραφικού συστήματος του ΟΑΕΔ, τη σύγκριση των στοιχείων των πηγών δεδομένων για την αγορά εργασίας, την ανάπτυξη τεχνικών και μεθόδων σύγκρισης των δεδομένων των διαφορετικών πηγών, την έκδοση των ετήσιων στατιστικών στοιχείων του Οργανισμού, τη διάχυση των πρωτογενών στοιχείων, την ανάλυση και την καταγραφή των τάσεων της αγοράς εργασίας, την παρακολούθηση - αξιολόγηση των προγραμμάτων του ΟΑΕΔ. Επιπρόσθετα οι δομές των Π.Ε.ΠΑ. θα πρέπει να προχωρούν σε συνεργασίες με ΑΕΙ με σκοπό την έρευνα για την αγορά εργασίας και τις δημόσιες πολιτικές γι' αυτή και να πρωτο-

στατούν στη δημιουργία δικτύων συνεργασίας για τη διάχυση, επεξεργασία και ανάλυση των πληροφοριών για την αγορά εργασίας.

Επιπλέον Το Εθνικό Παρατηρητήριο Απασχόλησης θα πρέπει να συμμετέχει ως εθνικός φορέας στις ενέργειες (συζητήσεις, συναντήσεις, σεμινάρια κ.ά.) που γίνονται με αντίστοιχα θέματα στα πλαίσια της Ε.Ε. και της Eurostat.

Τέλος και ιδιαίτερα σημαντικό, ο θεσμός των Π.Ε.ΠΑ. μπορεί να συμβάλει καθοριστικά στη χρηματοδότηση από κοινοτικούς πόρους των μέτρων που περιγράφηκαν παραπάνω και αποσκοπούν στην ανάπτυξη ενός συμπληρωματικού - ολοκληρωμένου συστήματος παρακολούθησης της ανεργίας (δίκτυα συνεργασίας, δημόσια ανάλυση των τάσεων της αγοράς εργασίας και της ανεργίας, επετηρίδα, αξιολόγηση προγραμμάτων για την ανεργία κ.ο.κ.).

Συμπερασματικά το Εθνικό και τα Περιφερειακά Παρατηρητήρια Απασχόλησης του ΟΑΕΔ είναι η κεντρική δομή γύρω από την οποία πρέπει να οργανωθεί η ανάπτυξη ενός ολοκληρωμένου και συμπληρωματικού συστήματος παρακολούθησης - καταγραφής της ανεργίας στην Ελλάδα.

8. Ο ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΤΩΝ ΔΗΜΟΣΙΩΝ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ

Όπως ήδη έχουμε τονίσει επανειλημμένα ο κύριος σκοπός ανάπτυξης ενός ολοκληρωμένου συστήματος καταγραφής της ανεργίας είναι η μεγάλη συνεισφορά που μπορεί να έχει στην βελτιστοποίηση της πολιτικής καταπολέμησης της ανεργίας. Η ανάπτυξη του μηχανογραφικού συστήματος του ΟΑΕΔ, η βελτίωση της συλλογής και επεξεργασίας των στοιχείων των δύο πηγών (ΕΕΔ και ΟΑΕΔ), η σύγκριση και η διάχυση των δεδομένων, η ανάλυση και η καταγραφή των τάσεων στην αγορά εργασίας και στην ανεργία, η παρακολούθηση - αξιολόγηση των δημόσιων πολιτικών και οι τακτικές ετήσιες εκδόσεις απασκοπούν στην ανατροφοδότηση των δημόσιων φορέων για την απασχόληση με την αναγκαία πληροφορία που θα επιτρέψει τον καλύτερο σχεδιασμό των δημόσιων πολιτικών καταπολέμησης της ανεργίας. Έτσι τελικά το ολοκληρωμένο σύστημα καταγραφής της ανεργίας θα πρέπει να συντείνει στη διαρκή βελτίωση του σχεδιασμού των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία.

Δύο ειδών σχεδιασμοί - προγραμματισμοί σε ότι αφορά το χρονικό τους ορίζοντα θα πρέπει να αναπτυχθούν για τις δημόσιες πολιτικές για την ανεργία: ο βραχυπρόθεσμος και ο μεσοπρόθεσμος. Ο βραχυπρόθεσμος θα πρέπει να είναι ετήσιος, ενώ ο μεσοπρόθεσμος θα πρέπει να ακολουθεί τον μεσοπρόθεσμο σχεδιασμό των κοινοτικών προγραμμάτων (1994-99, 2000-2006, κ.ο.κ.). Ο κεντρικός φορέας του σχεδιασμού θα πρέπει να είναι ο ΟΑΕΔ και την εκπόνηση του σχεδίου-προγράμματος θα πρέπει να αναλάβει το Εθνικό Παρατηρητήριο Απασχόλησης σε συνεργασία με την αρμόδια υπηρεσία σχεδιασμού του ΟΑΕΔ (θα πρέπει να σημειωθεί ότι στον ΟΑΕΔ δεν υπάρχει Δ/ση Σχεδιασμού ή Ανάπτυξης).

Ο ετήσιος σχεδιασμός θα υποβάλλεται μαζί με την εισηγητική έκθεση του προϋπολογισμού του ΟΑΕΔ κάθε έτους. Θα περιέχει μία επισκόπηση της ανάλυσης και της καταγραφής των τάσεων της αγοράς εργασίας και της ανεργίας και επίσης μία συνοπτική έκθεση παρακολούθησης - αξιολόγησης των προγραμμάτων που υλοποίησε ο Οργανισμός το τελευταίο έτος. Επιπλέον θα πρέπει να περιέχει μια δικαιολογητική έκθεση των γενικών αρχών οι οποίες διέπουν τη λογική των μέτρων (π.χ. στη βάση ποιας αρχής γίνεται η χωρική κατανομή των προγραμμάτων ή η κλιμάκωση επιδοτήσεων κατά φύλο, ηλικία, εκπαίδευση στα επιδοτούμενα προγράμματα απασχόλησης κ.τ.λ.). Τέλος το ετήσιο σχέδιο θα περιέχει τις προτεινόμενες δράσεις για το επόμενο έτος, τους στόχους που αυτές εξυπηρετούν, τα αναμενόμενα αποτελέσματα που αυτές

θα επιφέρουν και τους δείκτες που θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν για να γίνει η ορθή παρακολούθηση και αξιολόγησή τους. Το σχήμα της κατάθεσης ετήσιου σχεδίου, που περιέχει ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, απολογισμό προηγούμενων δράσεων και τις αρχές, τους σκοπούς, τους στόχους και τους δείκτες προτεινόμενων δράσεων, συγχρόνως με την διαδικασία κατάρτισης του προϋπολογισμού του Οργανισμού, προσβλέπει στον εξορθολογισμό και στην ανάπτυξη των λειτουργικών ελέγχων κατά τη διαδικασία διαμόρφωσης - παραγωγής των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία.

Σε ότι αφορά το μεσοπρόθεσμο χρονικό επίπεδο στο Εθνικό Παρατηρητήριο Απασχόλησης σε συνεργασία με το ΚΕΠΕ θα πρέπει να εκπονούν ένα μεσοπρόθεσμο εθνικό πρόγραμμα για το ανθρώπινο δυναμικό, την απασχόληση και την ανεργία της χώρας, στο οποίο να διατυπώνονται οι βασικοί άξονες της κατάρτισης, της απασχόλησης, της προστασίας των ανέργων και της καταπολέμησης της ανεργίας για την επόμενη περίοδο. Το μεσοπρόθεσμο εθνικό σχέδιο θα αποσκοπεί στο να δώσει τους βασικούς προσανατολισμούς και κατευθύνσεις των δημόσιων πολιτικών για την κατάρτιση, την απασχόληση και την ανεργία, τόσο στον τομέα των συγχρηματοδοτούμενων από την Ε.Ε. προγραμμάτων (προγράμματα Κ.Π.Σ., κοινοτικές πρωτοβουλίες ή άλλα κοινοτικά προγράμματα), όσο και στον τομέα των αποκλειστικά εθνικά χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων. Τα συγχρηματοδοτούμενα από την Ε.Ε. προγράμματα για την κατάρτιση, την απασχόληση και την ανεργία αφορούν το σύνολο σχεδόν των ενεργητικών μέτρων για την αγορά εργασίας. Μέχρι σήμερα στην Ελλάδα σε ότι αφορά τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα για την κατάρτιση, την απασχόληση και την ανεργία ήταν κυρίαρχη η λογική που στόχευε στη μεγιστοποίηση της απορρόφησης των κοινοτικών κονδυλίων και όχι στη βελτιστοποίηση της αποτελεσματικότητας των προγραμμάτων. Τα επιμέρους προγράμματα κατασκευαζόταν τυχαία, περιστασιακά χωρίς συμπληρωματικότητες και κοινές συνισταμένες. Αντίθετα ένα μεσοπρόθεσμο σχέδιο με χρονικό ορίζοντα τη διάρκεια της μεγάλης κλίμακας προγραμμάτων των Διαρθρωτικών Ταμείων της Ε.Ε., μπορεί να θέσει ένα πεδίο σκοπών προς το οποίο πρέπει να συντείνουν οι επιμέρους δράσεις. Ένα πεδίο σκοπών που πρέπει να οργανώσει τις συμπληρωματικότητες και τις κοινές συνισταμένες των προγραμμάτων του Κ.Π.Σ., των κοινοτικών πρωτοβουλιών ή άλλων μικρότερης ισχύος κοινοτικών προγραμμάτων που αφορούν τα ζητήματα της αγοράς εργασίας. Επιπλέον το μεσοπρόθεσμο σχέδιο θα παίζει το ρόλο της πυξίδας και του ελέγχου στα ετήσια σχέδια δράσεων, τα κατατεθειμένα με τον προϋπολογισμό του ΟΑΕΔ.

Οι βασικές προϋποθέσεις ενός ορθού σχεδιασμού των δημόσιων πολιτικών προστασίας των ανέργων και καταπολέμησης της ανεργίας είναι οι ακόλουθες⁷³:

- Ο προσδιορισμός του πληθυσμού αναφοράς των δράσεων. Η ένταση των δράσεων καταπολέμησης της ανεργίας πρέπει να κλιμακώνεται ανάλογα με την οξύτητα του προβλήματος. Οι κοινωνικές ομάδες που πλήττονται σφοδρότερα από την ανεργία είναι αυτές στις οποίες πρέπει να επικεντρώσουν οι δράσεις.
- Η αποσαφήνιση των στόχων κάθε δράσης. Οι στόχοι πρέπει να είναι καθαροί όπως επίσης να υιοθετούνται συγκεκριμένοι δείκτες έτσι ώστε να είναι δυνατή η αξιολόγηση του προγράμματος.
- Η σφαιρικότητα των παρεμβάσεων. Το πρόβλημα της ανεργίας είναι ιδιαίτερα περίπλοκο και η καταπολέμησή του απαιτεί σφαιρικές και πολυλειτουργικές δημόσιες δράσεις.
- Η συνέχεια, ο συντονισμός, η συγκέντρωση και η συμπληρωματικότητα των παρεμβάσεων. Οι διαφόρων τύπων παρεμβάσεις (ενεργητικές και παθητικές) δεν πρέπει να είναι αποσπασματικές αλλά αντίθετα να συντονίζονται να παράγουν συμπληρωματικότητες και να συντείνουν προς ένα πεδίο σκοπών. Επίσης θα πρέπει να υπάρχει συντονισμός και συνεργασία με προγράμματα που δεν έχουν ως κύριο στόχο την απασχόληση / ανεργία αλλά που η υλοποίησή τους έχει αξιόλογες επιπτώσεις στη ζωή των ανέργων.
- Η σωστή κατανομή των δράσεων σε χωρικό επίπεδο. Η χωρική συγκέντρωση της ανεργίας επιβάλλει την ανάπτυξη των τοπικού χαρακτήρα παρεμβάσεων.
- Η ενσωμάτωση των εργασιακών και κοινωνικών αναγκών των ανέργων στη στοχοθεσία των δράσεων. Ο σεβασμός των κοινωνικών και εργασιακών αναγκών του πληθυσμού αναφοράς και το χτίσιμο των στόχων των δράσεων πάνω στις ανάγκες αυτές, εγγυούνται μεγαλύτερη αποτελεσματικότητα των δράσεων και αυτοαξιοποίηση των ανθρώπων. Μέτρα όπως η συμβουλευτική, η ψυχολογική στήριξη και ο επαγγελματικός προσανατολισμός αποτελούν ιδιαίτερα αποτελεσματική βοήθεια προς τους ανέργους και συμβάλουν σημαντικά στην επιτυχία των δράσεων⁷⁴.
- Η ανάπτυξη εταιρικών σχέσεων και δικτύων συνεργασίας στο πλαίσιο κάθε δράσης. Η είσοδος ενδιαφερόμενων κοινωνικών ομάδων στη σχεδίαση και

⁷³ ΓΣΕΕ (1997), Κείμενο εργασίας στον πρώτο άξονα της ενότητας Απασχόληση - Ανταγωνιστικότητα, που περιέχει την προβληματική της ΓΣΕΕ στα πλαίσια του κοινωνικού διαλόγου, σελ. 15-19 & Επιτροπή Ε.Κ. (1992), Η απασχόληση στην Ευρώπη 1992, σελ. 173-190.

⁷⁴ Επιτροπή Ε.Κ. (1992), Η απασχόληση στην Ευρώπη 1992, σελ. 173-190.

εφαρμογή των δράσεων προσθέτει πόρους και περιορίζει την γραφειοκρατική οπτική που χαρακτηρίζει τη διαχείριση των προγραμμάτων από τη δημόσια διοίκηση. Επιπλέον εξασφαλίζει μέγιστη κοινωνική συναίνεση για τη δράση, βοηθάει την κοινωνική συνειδητοποίηση για την ένταση του προβλήματος, προάγει την κοινωνική υπευθυνότητα και αναπτύσσει την κοινωνική συμμετοχή στην προσπάθεια επίλυσης του προβλήματος⁷⁵.

- Η εφαρμογή πειραματικών δράσεων, η υιοθέτηση καινοτόμων πρακτικών και περιοδικός ανασχεδιασμός των δράσεων. Η οργάνωση πιλοτικών προγραμμάτων και η αξιολόγηση τους, η διάχυση των πληροφοριών σχετικά με αυτά, η υιοθέτηση καινοτόμων δράσεων που έχουν δώσει δείγματα θετικών αποτελεσμάτων και ο περιοδικός ανασχεδιασμός των προγραμμάτων με βάση τις διαδικασίες παρακολούθησης και αξιολόγησής τους, εμπλουτίζουν και ενισχύουν το μείγμα των δράσεων και αναπτύσσουν το επίπεδο των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο ο σχεδιασμός των κοινοτικών προγραμμάτων που αποσκοπούν στην καταπολέμηση της ανεργίας παρουσιάζει μία διαρκή ανάπτυξη και ολοκλήρωση. Η μεταρρύθμιση των Διαρθρωτικών Ταμείων το 1988 και η αναθεώρηση του Κανονιστικού Πλαισίου τους το 1993 με τις βασικές αρχές που υιοθέτησαν συνέβαλαν ιδιαίτερα σημαντικά στην ανάπτυξη του σχεδιασμού - προγραμματισμού σε Ευρωπαϊκό Επίπεδο. Οι βασικές αρχές της αναθεώρησης του 1993 ήταν: α) η συγκέντρωση των παρεμβάσεων σε 6 στόχους προτεραιότητας, β) η διευρυμένη εταιρική σχέση, γ) η προσθετικότητα των εθνικών και κοινοτικών πόρων και δ) η βελτίωση των διαδικασιών προγραμματισμού, παρακολούθησης και αξιολόγησης των προγραμμάτων⁷⁶.

Ιδιαίτερα σε ότι αφορά τη βελτίωση των διαδικασιών προγραμματισμού, παρακολούθησης και αξιολόγησης θα πρέπει να σημειωθεί ότι⁷⁷:

- I. Η διαδικασία προγραμματισμού τυποποιήθηκε βελτιώθηκε και πήρε τη μορφή εκπόνησης αναπτυξιακών σχεδίων βάσει ενιαίων κοινοτικών εγγραφών προγραμματισμού που περιείχαν ειδικούς στόχους με ποσοτικό προσδιορισμό, αξιολόγηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων και συνολικό ενδεικτικό πίνακα χρηματοδότησης.
- II. Η διαδικασία παρακολούθησης βελτιώθηκε και καθορίστηκε να ασκείται μέσω εκθέσεων δειγματοληπτικών ελέγχων, φυσικών και οικονομικών δεικτών και ειδικών επιτροπών παρακολούθησης.

⁷⁵ Επιτροπή Ε.Κ. (1992), Η απασχόληση στην Ευρώπη 1992, σελ. 173-190.

⁷⁶ Καστάνη Κ. - Σκαρμαγκά Β. (1997), Η Περιφερειακή Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από την Ε.Ο.Κ. στην Ε.Ε., σελ. 135-166.

⁷⁷ Καστάνη Κ. - Σκαρμαγκά Β. (1997), σελ. 135-166.

III. Η διαδικασία αξιολόγησης αναπτύχθηκε και πήρε διπλή μορφή μίας εκ των προτέρων εκτίμησης της οποίας τα θετικά συμπεράσματα είναι αναγκαία συνθήκη για την κοινοτική χρηματοδότηση του έργου και μίας εκ των υστέρων αξιολόγησης η οποία σκοπεύει στον έλεγχο της αποτελεσματικότητας του έργου βάσει της σύγκρισης στόχων δράσης και επιτευχθέντων αποτελεσμάτων, της χρήσης μακροοικονομικών και τομεακών δεικτών, δεδομένων μελετών και ποσοτικών αναλύσεων, καθώς και της εκτίμησης των μακροοικονομικών ωφελειών της δράσης και της τήρησης των κοινοτικών διατάξεων σχετικά με τη συμβατότητα και το δημοσιονομικό έλεγχο.

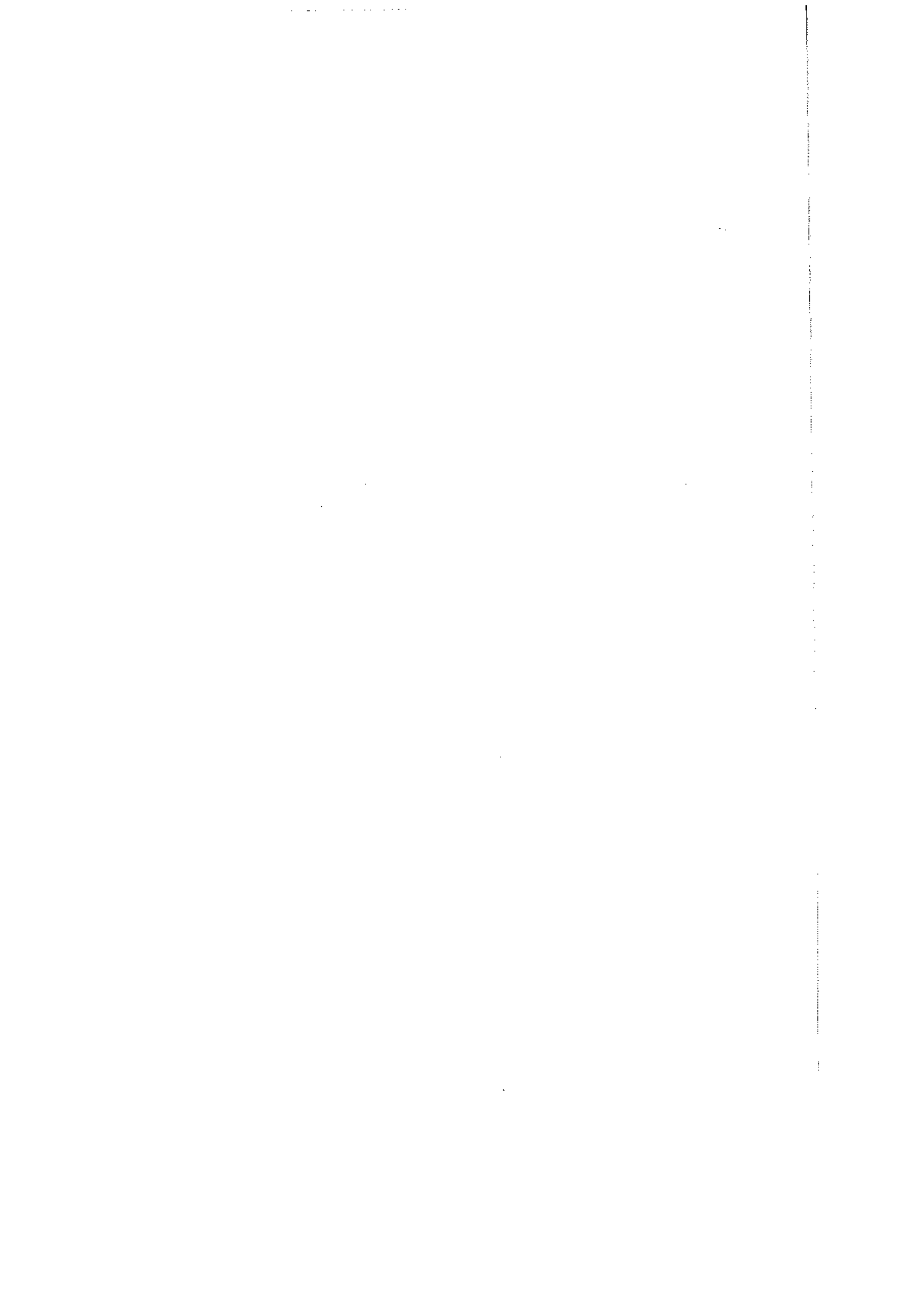
IV. Ξεκίνησε μια διαδικασία δημοσιότητας του απολογισμού των δράσεων των Ταμείων μέσω ετήσιων και τριετών εκθέσεων.

Έτσι οι αλλαγές στα Διαρθρωτικά Ταμεία σηματοδότησαν μία μεγάλη ποιοτική αναβάθμιση των διαδικασιών σχεδιασμού και ελέγχου των κοινοτικών προγραμμάτων. Συγχρόνως συνοδεύτηκαν από μία μεγάλη αύξηση των κοινοτικών πόρων χρηματοδότησης.

Από τους 6 στόχους προτεραιότητας των Διαρθρωτικών Ταμείων οι δύο στόχοι (στόχος 2: οικονομική ανασυγκρότηση των περιοχών που παρουσιάζουν βιομηχανική παρακμή και στόχος 3: καταπολέμηση της μακροχρόνιας ανεργίας, επαγγελματική ένταξη των νέων και των ατόμων που απειλούνται με αποκλεισμό από την αγορά εργασίας), συνδέονται άμεσα με τις πολιτικές για την απασχόληση και την ανεργία. Οι παρεμβάσεις των Διαρθρωτικών Ταμείων πήραν την περίοδο 1994-1999 την μορφή των Κοινοτικών Πλαισίων Στήριξης, του Ταμείου Συνοχής, των Κοινοτικών Πρωτοβουλιών και των Κοινοτικών Προγραμμάτων. Εκτός από το Ταμείο Συνοχής όλες οι άλλες δράσεις περιλάμβαναν προγράμματα των στόχων 2 και 3.

Οι παρεμβάσεις που χρηματοδότησε το ΕΚΤ στην Ελλάδα (είτε με τη μορφή του ΚΠΣ, είτε με τη μορφή των κοινοτικών πρωτοβουλιών και προγραμμάτων), καθώς έπρεπε να συμβαδίζουν με τις βασικές αρχές της νέας διαρθρωτικής κοινοτικής πολιτικής, υποχρέωσαν τους φορείς κοινωνικής διοίκησης που υλοποίησαν τις παρεμβάσεις αυτές να συμμορφωθούν έστω στοιχειωδώς με το κοινοτικό πλαίσιο διαμόρφωσης των διαδικασιών σχεδιασμού, παρακολούθησης και αξιολόγησης που περιγράφηκε παραπάνω. Έτσι για πρώτη φορά ένα μέρος των ελληνικών δημόσιων πολιτικών για την απασχόληση και την ανεργία οργανώθηκε στη βάση κάποιων στοιχειωδών διαδικασιών σχεδιασμού και ελέγχου. Οι κοινοτικές δράσεις έμαθαν και μαθαίνουν στους ελληνικούς φορείς για την απασχόληση και την ανεργία τη βασική διαδικασία εκπόνησης του σχεδιασμού, της παρακολούθησης και της αξιολόγησης ενός προγράμματος της αρμοδιότητάς τους.

Συμπερασματικά το ολοκληρωμένο σύστημα καταγραφής της ανεργίας πρέπει να αποσκοπεί στον ορθότερο σχεδιασμό των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία. Θα πρέπει να αναπτυχθούν 2 ειδών σχεδιασμοί: ένας ετήσιος που θα καταρτίζεται μαζί με τον προϋπολογισμό του ΟΑΕΔ και θα θεμελιώνει την κατανομή των κονδυλίων του Οργανισμού και ένας μεσοπρόθεσμος με χρονικό ορίζοντα τη διάρκεια των παρεμβάσεων των Διαρθρωτικών Ταμείων της Ε.Ε., ο οποίος θα κατευθύνει τόσο την ελληνική συμμετοχή στα κοινοτικά προγράμματα για την απασχόληση και την ανεργία, όσο και τα ετήσια σχέδια δράσης του ΟΑΕΔ. Η νέα διαρθρωτική πολιτική της Κοινότητας είχε ως αποτέλεσμα μια σημαντική ποιοτική αναβάθμιση των διαδικασιών σχεδιασμού παρακολούθησης και αξιολόγησης στα χρηματοδοτούμενα από την Κοινότητα προγράμματα. Οι ελληνικοί Φορείς με την υλοποίηση των κοινοτικά χρηματοδοτούμενων προγραμμάτων για την απασχόληση και την ανεργία αντλούν μια πολύ σημαντική εμπειρία στις διαδικασίες σχεδιασμού, παρακολούθησης και αξιολόγησης των δημόσιων πολιτικών, εμπειρία η οποία τους έλλειπε.

9. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι πηγές των δεδομένων

Οι βασικές πηγές άντλησης δεδομένων για την αγορά εργασίας και την ανεργία στην Ελλάδα είναι η Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (ΕΕΔ) της ΕΣΥΕ, τα Στατιστικά Στοιχεία που συλλέγει και εκδίδει ο ΟΑΕΔ και η Απογραφή Πληθυσμού της ΕΣΥΕ.

Η ΕΕΔ της ΕΣΥΕ αποτελεί το ελληνικό τμήμα της ευρωπαϊκής ΕΕΔ που διεξάγει ετήσια η EUROSTAT σε όλες τις χώρες της Ε.Ε. Για το λόγο αυτό η ΕΕΔ της ΕΣΥΕ έχει εναρμονίσει τις προδιαγραφές της (ορισμούς, ερωτήσεις, ταξινομήσεις) με τα πρότυπα της EUROSTAT. Η ΕΕΔ είναι δειγματοληπτική, στην Ελλάδα διενεργείται από το 1998 σε τριμηνιαία βάση και εκδίδει τους βασικούς πίνακες αποτελεσμάτων της σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή. Η ΕΕΔ αποτελεί την πλέον έγκυρη, ολοκληρωμένη και συνεπή επιστημονικά πηγή δεδομένων για το εργατικό δυναμικό της χώρας. Τα βασικά μειονεκτήματα της ΕΕΔ είναι: το υψηλό οικονομικό της κόστος, τα προβλήματα που προκύπτουν από τη δειγματοληπτική της μέθοδο (λόγω του μικρού μεγέθους του δείγματος δεν μπορούν να γίνουν ασφαλείς αναγωγές σε επίπεδο νομού ή σε επίπεδο διψήφιου οικονομικού κλάδου και επαγγέλματος κατά περιφέρεια κ.ο.κ), το ότι δεν έχει τη δυνατότητα να καταγράψει την εποχική κίνηση των μεταβλητών της και κυρίως ότι η έκδοση των αποτελεσμάτων της καθυστερεί σημαντικότερα και σε βαθμό τέτοιο που να ακυρώνει το επίκαιρο του χαρακτήρα της.

Τα στατιστικά στοιχεία του ΟΑΕΔ είναι στοιχεία που προκύπτουν από τις τοπικές υπηρεσίες του Οργανισμού κατά την εκτέλεση των αρμοδιοτήτων τους. Τα στοιχεία αυτά αφορούν την εγγεγραμμένη ανεργία, τις παροχές του ΟΑΕΔ, τη ζήτηση εργασίας από τους εργοδότες, τις τοποθετήσεις σε εργασία του εργατικού δυναμικού, καθώς και τα προγράμματα απασχόλησης και κατάρτισης που υλοποιεί ο Οργανισμός. Τα στοιχεία συλλέγονται και δημοσιοποιούνται από τη Στατιστική Υπηρεσία του Οργανισμού σε μηνιαία βάση και κάθε χρονιά εκδίδεται τόμος με τα συγκεντρωτικά ετήσια στοιχεία. Τα βασικά πλεονεκτήματα των στατιστικών στοιχείων του ΟΑΕΔ είναι: η επίκαιρη και μηνιαία βάση τους, το μικρό οριακό κόστος συγκέντρωσής τους, η μοναδικότητα της πληροφορίας που διαθέτουν στους τομείς της σύζευξης ζήτησης και προσφοράς εργασίας και των πολιτικών για την απασχόληση και την ανεργία που υλοποιεί ο ΟΑΕΔ, το γεγονός ότι τα στοιχεία αφορούν το σύνολο του πληθυσμού που έρχεται σε επαφή με τον Οργανισμό και όχι ένα δείγμα του και τέλος

(και πολύ σημαντικό) ότι η χρήση ενός κατάλληλου μηχανογραφικού συστήματος μπορεί να δώσει τεράστιο πλούτο πληροφορίας σε ελάχιστο χρόνο και με ελάχιστο οριακό κόστος. Τα βασικά μειονεκτήματα των στατιστικών στοιχείων του ΟΑΕΔ είναι: η αναξιοπιστία τους (π.χ. η εκτίμηση του μεγέθους των απασχολουμένων γίνεται κατά προσέγγιση), οι αναχρονιστικές ταξινομήσεις που χρησιμοποιούν, η πολύ ελλιπής και ασυστηματοποίητη μορφή παρουσίασης τους και οι μεγάλες καθυστερήσεις στην έκδοση του ετήσιου συγκεντρωτικού τόμου. Εν τέλει τα στατιστικά στοιχεία του ΟΑΕΔ αδυνατούν να λειτουργήσουν ως ένα σύνολο βασικών δεικτών στους τομείς αρμοδιότητας του Οργανισμού και αυτό σε μεγάλο βαθμό οφείλεται στην καθυστέρηση ανάπτυξης επαρκούς μηχανογραφικού συστήματος.

Η απογραφή του πληθυσμού διεξάγεται σε δεκαετή βάση και περιέχει ένα τμήμα ερωτήσεων που αφορά το εργατικό δυναμικό της χώρας. Τα βασικά της πλεονεκτήματα είναι ο απογραφικός χαρακτήρας των στοιχείων της και η δυνατότητα συσχέτισης της κατάστασης απασχόλησης του πληθυσμού με μια σειρά κοινωνικές μεταβλητές που δεν εμπεριέχονται σε άλλες στατιστικές. Τα βασικά της μειονεκτήματα είναι το υψηλό οικονομικό κόστος της, η ανά δεκαετία διεξαγωγή της, η πολύ μεγάλη καθυστέρηση έκδοσης των αποτελεσμάτων της, το αναγκαστικά περιορισμένο εύρος των ερωτήσεων για θέματα εργατικού δυναμικού που περιέχει το δελτίο απογραφής και η σημαντική δυσκολία που παρουσιάζει η μελέτη της συνάφειας μεταξύ των μεταβλητών που δεν περιλαμβάνονται στους πίνακες των εκδόσεων της απογραφής. Τα στοιχεία της απογραφής μόνο επικουρικά και ελεγκτικά μπορούν να χρησιμοποιηθούν στη σύγχρονη παρακολούθηση του μεγέθους του εργατικού δυναμικού και της ανεργίας.

Μεταξύ των 3 βασικών πηγών παρουσιάζονται σημαντικές αποκλίσεις σε ότι αφορά το μέγεθος της ανεργίας και τα χαρακτηριστικά της. Οι αποκλίσεις αυτές οφείλονται σε διαφορές στους ορισμούς, στα χαρακτηριστικά της ελληνικής αγοράς εργασίας και του ρόλου του ΟΑΕΔ σε αυτή, στο επίπεδο ανάπτυξης των ελληνικών δημόσιων πολιτικών για την ανεργία και στα στατιστικά λάθη.

Το πραγματικό μέγεθος τη ανεργίας

Οι αποκλίσεις που σημειώνονται στις εκτιμήσεις των πηγών σχετικά με το μέγεθος της ανεργίας εισάγουν το ερώτημα για ποια είναι η πραγματική έκταση του προβλήματος της ανεργίας, καθώς και για το εάν και κατά πόσο οι επίκαιρες πηγές (ΕΕΔ και στατιστικά στοιχεία ΟΑΕΔ) μπορούν να την καταγράψουν και να την παρακολουθήσουν.

Στη σημαντική υποεκτίμηση της έκτασης του προβλήματος συμβάλει καταρχήν ο ορισμός που χρησιμοποιεί η ΕΕΔ για την ανεργία. Σύμφωνα με τον ορισμό, άνεργο είναι το άτομο το οποίο: α) δεν έχει εργασία, β) αναζητά εργασία την τελευταία εβδομάδα πριν την ΕΕΔ, γ) κάνει συγκεκριμένες ενέργειες αναζήτησης εργασίας τις 4 τελευταίες εβδομάδες πριν την ΕΕΔ και δ) μπορεί να αναλάβει αμέσως εργασία. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι σύμφωνα με την ΕΕΔ ένα άτομο θεωρείται απασχολούμενο εάν εργάζεται τουλάχιστον 1 ώρα ή λείπει προσωρινά από την εργασία του το διάστημα της τελευταίας εβδομάδας πριν την ΕΕΔ.

Ο ορισμός αυτός, αν και μεθοδολογικά συνεπής και ακριβής, είναι υπερβολικά περιοριστικός για τον προσδιορισμό των ορίων του προβλήματος της ανεργίας. Αφ' ενός η ωριαία εβδομαδιαία απασχόληση δεν μπορεί να αποτελέσει το κοινωνικό και οικονομικό κατώφλι μεταξύ της απασχόλησης και της ανεργίας. Αφ' εταίρου η προϋπόθεση της δραστήριας αναζήτησης απασχόλησης το πρόσφατο χρονικό διάστημα πριν την ΕΕΔ αποκλείει από το πληθυσμό των ανέργων, τόσο τους απογοητευμένους ανέργους που έχουν σταματήσει να ψάχνουν δουλειά, όσο και τα άτομα που είναι διαθέσιμα για απασχόληση αλλά δεν έχουν κάνει ενέργειες προς αναζήτησή της. Οι 2 αυτές κατηγορίες κατατάσσονται από την ΕΕΔ στο μη ενεργό πληθυσμό, αν και ιδίως η κατηγορία των αποθαρρυσμένων ανέργων υφίσταται, στην οξύτερη ίσως μορφή τους, τις αρνητικές συνέπειες της ανεργίας.

Το ερωτηματολόγιο της ΕΕΔ μας δίνει τη δυνατότητα να μετρήσουμε τις 2 κατηγορίες. Το 1997 η ΕΕΔ καταμέτρησε 15.000 αποθαρρυσμένους και 68.500 διαθέσιμους μη ενεργούς, οι οποίοι στη συντριπτική τους πλειοψηφία ήταν γυναίκες (75%-80%). Εάν προσθέσουμε τις 2 κατηγορίες στους ανέργους τότε το ποσοστό ανεργίας του εργατικού δυναμικού αυξάνεται κατά 1,7%-2% (το 1997 με την πρόσθεση των 2 κατηγοριών το ποσοστό ανεργίας από 10,3% φτάνει το 12%). Όμως η μέτρηση μέσω της σχετικής ερώτησης της ΕΕΔ φαίνεται να υποεκτιμά την απομάκρυνση των ανέργων από την αγορά εργασίας λόγω απογοήτευσης. Η ανάλυση των στοιχείων της ευρωπαϊκής ΕΕΔ δείχνει ότι ενώ σύμφωνα με τις απαντήσεις στη σχετική ερώτηση λιγότερο από το 1% του μη εργατικού δυναμικού είναι εκτός αγοράς εργασίας εξ' αιτίας της απογοήτευσής που τους προκάλεσε η μη εύρεση εργασίας (η Ελλάδα έχει από τα χαμηλότερα ποσοστά αποθαρρυσμένων), συγχρόνως από τους ανέργους του 1995 το 17% των ανδρών και το 23% των γυναικών είχε εγκαταλείψει το εργατικό δυναμικό και είχε ενταχθεί στο μη ενεργό πληθυσμό. Πιθανά η διαφορετική διατύπωση της ερώτησης της ΕΕΔ να έλυne το πρόβλημα της υποεκτίμησης του μεγέθους των αποθαρρυσμένων ανέργων.

Οι κατηγορίες των αποθαρρυσμένων και των διαθέσιμων μη ενεργών θέτουν το ζήτημα της διερεύνησης των διαχωριστικών γραμμών μεταξύ άνεργου και μη ενεργού πληθυσμού. Μια σειρά από παράγοντες όπως: α) οι δημογραφικοί (ηλικία, φύλο, οικογενειακή κατάσταση), β) οι κοινωνικοί (θέση της γυναίκας, αντιλήψεις για το γάμο, την οικογένεια και τη μητρότητα, κοινωνικός αποκλεισμός, ανάπτυξη συστήματος εκπαίδευσης - κατάρτισης, συνταξιοδότησης και κοινωνικών προστασίας), γ) ο οικονομικός κύκλος, δ) οι δομές της οικονομίας και το επίπεδο ανάπτυξής της, ε) η διάρθρωση της αγοράς εργασίας και στ) οι δημόσιες πολιτικές για την αγορά εργασίας, επιδρούν στις ροές ένταξης και απομάκρυνσης από την αγορά εργασίας, μετακινώντας τμήματα του πληθυσμού από το μη ενεργό προς τους άνεργους και τους απασχολούμενους ή και αντίστροφα.

Αν η ΕΕΔ υποεκτιμά το μέγεθος της ανεργίας εξαιτίας των ορισμών που χρησιμοποιεί, η εγγεγραμμένη ανεργία του ΟΑΕΔ υποεκτιμά συστηματικά και σε μεγάλο βαθμό το μέγεθος της ανεργίας εξαιτίας α) της φύσης της ελληνικής αγοράς εργασίας -η οποία προκρίνει την άτυπη και όχι τη θεσμικά διαμεσολαβημένη επαφή μεταξύ του εργατικού δυναμικού και του εργοδότη-, β) του περιθωριακού ρόλου του ΟΑΕΔ στις διαδικασίες αναπαραγωγής της αγοράς εργασίας και γ) του καθυστερημένου επιπέδου ανάπτυξης των δημόσιων πολιτικών του Οργανισμού για την καταπολέμηση της ανεργίας και την προστασία των ανέργων. Ο ΟΑΕΔ αδυνατεί να προσελκύσει τους άνεργους καθώς το επίπεδο ανάπτυξης των υπηρεσιών του είναι ιδιαίτερα χαμηλό. Η αδυναμία αυτή αποτυπώνεται στην μεγάλη υποεκτίμηση της ανεργίας που σημειώνεται στα στοιχεία της εγγεγραμμένης ανεργίας.

Ο δείκτης του ποσοστού ανεργίας επιχειρεί μετρήσει το πρόβλημα της έλλειψης των αναγκαίων θέσεων απασχόλησης της οικονομίας. Ωστόσο για την οικονομία εξίσου μεγάλη σημασία έχει αφ' ενός η ικανότητα του παραγωγικού συστήματος να δημιουργεί θέσεις απασχόλησης, ικανότητα η οποία μετράται με το δείκτη του ποσοστού απασχόλησης, αφ' εταίρου η ένταξη του πληθυσμού στην παραγωγική δραστηριότητα της οικονομίας, ένταξη η οποία μετράται με το δείκτη του ποσοστού συμμετοχής του πληθυσμού (ή ποσοστό ενεργού πληθυσμού).

Η σχέση μεταξύ του ποσοστού απασχόλησης και του ποσοστού ανεργίας της οικονομίας δεν είναι κατ' ανάγκη αντίθετης φοράς, δε συνεπάγεται δηλαδή ότι η αύξηση του ποσοστού απασχόλησης επιφέρει τη μείωση του ποσοστού ανεργίας και αντίστροφα. Η αύξηση των προσφερόμενων θέσεων εργασίας (που σημαίνει αύξηση της ζήτησης εργασίας και του ποσοστού απασχόλησης) μπορεί να επιφέρει σημαντικές ροές ένταξης μη ενεργού πλη-

θυσμού στο εργατικό δυναμικό της οικονομίας, οι οποίες είναι δυνατό να οδηγήσουν στην αύξηση του ποσοστού ανεργίας. Σε όλες σχεδόν τις Δυτικές κοινωνίες, μετά τη δεκαετία του 1960, το φαινόμενο αυτό παρατηρήθηκε στα ποσοστά απασχόλησης και ανεργίας των γυναικών. Η αύξηση των προσφερόμενων θέσεων γυναικείας απασχόλησης και η σημαντικά μεγαλύτερη αύξηση της ένταξης των γυναικών στο εργατικό δυναμικό είχαν ως αποτέλεσμα την αύξηση τόσο του ποσοστού απασχόλησης, όσο και του ποσοστού ανεργίας των γυναικών. Αντίστροφα η μείωση των προσφερόμενων θέσεων απασχόλησης (που σημαίνει μείωση της ζήτησης εργασίας και του ποσοστού απασχόλησης) μπορεί να επιφέρει, εξαιτίας του φαινομένου της απογοήτευσης των ανέργων, σημαντικές ροές απομάκρυνσης από τον άνεργο στο μη ενεργό πληθυσμό, οι οποίες είναι δυνατό να οδηγήσουν στη μείωση του ποσοστού ανεργίας. Το φαινόμενο αυτό παρατηρήθηκε στην Ελλάδα το δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1980 όταν τόσο το ποσοστό απασχόλησης όσο και το ποσοστό ανεργίας υποχώρησαν οριακά, εξαιτίας της μείωσης του ποσοστού συμμετοχής του πληθυσμού.

Ολοκληρωμένη εικόνα για την ικανότητα της οικονομίας να δημιουργεί τις αναγκαίες θέσεις απασχόλησης δίνει η συνεξέταση των 3 δεικτών, δηλαδή του ποσοστού συμμετοχής, του ποσοστού απασχόλησης και του ποσοστού ανεργίας. Η Ελλάδα σε σχέση με το μέσο όρο της Ε.Ε., ενώ έχει σημαντικά χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας, έχει συγχρόνως πολύ χαμηλότερα ποσοστά συμμετοχής και απασχόλησης (βρίσκεται στις 3 τελευταίες θέσεις). Το γεγονός αυτό υποδηλώνει ότι η σχετικά χαμηλή ανεργία της χώρας οφείλεται στη μικρή σχετικά συμμετοχή του πληθυσμού (ιδίως του γυναικείου) στις παραγωγική δραστηριότητα, η οποία σε σημαντικό βαθμό προκαλείται από τη χαμηλή ζήτηση εργασίας της οικονομίας.

Επίσης συνολική εικόνα της έλλειψης των αναγκαίων θέσεων εργασίας δε μπορεί να δώσει το ποσοστό ανεργίας της ΕΕΔ, καθώς δεν περιέχει μια σειρά ομάδων του πληθυσμού, τις οποίες η ΕΕΔ καταγράφει ως απασχολούμενο ή μη ενεργό παρόλο που κοινωνικά και οικονομικά ανήκουν στον άνεργο πληθυσμό. Από το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο Απασχόλησης έχει προταθεί ο συνθετικός δείκτης ανεργίας, ο οποίος συνυπολογίζει τους άνεργους της ΕΕΔ, τους συμμετέχοντες σε επιδοτούμενα προγράμματα κατάρτισης - απασχόλησης, τους ακούσια μερικώς απασχολούμενους, τους απασχολούμενους λιγότερο από το συνηθισμένο και τους αποθαρρυσμένους μη ενεργούς. Ο συνθετικός δείκτης ανεργίας υπολογίζεται για το 1996 στο 13,3% του εργατικού δυναμικού (ποσοστό ανεργίας έτους: 10,3%). Αν στο συνθετικό δείκτη προσθέσουμε και τους διαθέσιμους για εργασία που δεν αναζητούν δραστήρια απα-

σχόληση τότε το ποσοστό φτάνει στο 15% του εργατικού δυναμικού. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι το ερωτηματολόγιο της ΕΕΔ του 1998 δίνει τη δυνατότητα υπολογισμού των ανέργων όχι μόνο με βάση τον ορισμό της ΕΣΥΕ, αλλά και με βάση την αντίληψη των ίδιων των ερωτώμενων για την κατάσταση απασχόλησής τους. Η σύγκριση των 2 πληθυσμών ανέργων μπορεί να βοηθήσει σημαντικά στην ανίχνευση του πραγματικού μεγέθους της ανεργίας.

Η σύγκριση των δεδομένων των πηγών

Από τη σύγκριση των στοιχείων της απογραφής πληθυσμού της ΕΣΥΕ και της ΕΕΔ προκύπτει ότι:

- η ΕΕΔ υποεκτιμά τον αριθμό των ανέργων και το ποσοστό ανεργίας,
- σημαντικές διαφορές παρουσιάζονται στην κατανομή της ανεργίας κατά φύλο. Η ΕΕΔ φαίνεται να υποεκτιμά σημαντικά την ανδρική ανεργία και να υπερεκτιμά επίσης σημαντικά τη γυναικεία ανεργία,
- δεν σημειώνονται σημαντικές διαφορές στην κατανομή της ανεργίας κατά ηλικία, παρελθούσα κατάσταση απασχόλησης («νεοεισερχόμενοι άνεργοι και άνεργοι που είχαν απασχοληθεί στο παρελθόν»), επίπεδο εκπαίδευσης και θέση στο επάγγελμα,
- μικρής σημασίας διαφορές εμφανίζονται στην κατανομή της ανεργίας κατά ομάδα ατομικών επαγγελματιών και κλάδο οικονομικής δραστηριότητας. Συγκεκριμένα η ΕΕΔ υποεκτιμά την συμμετοχή των επιστημόνων & ελευθέρων επαγγελματιών και υπερεκτιμά τη συμμετοχή των υπαλλήλων γραφείου στο σύνολο των ανέργων, καθώς και υπερεκτιμά τη συμμετοχή των ανέργων που προέρχονται από τη βιομηχανία & βιοτεχνία και υποεκτιμά τη συμμετοχή των ανέργων που προέρχονται από τις λοιπές υπηρεσίες στο σύνολο των ανέργων,
- σημαντικές διαφορές φανερώνονται στην χωρική κατανομή της ανεργίας κατά περιφέρειες και περιοχές της χώρας. Συγκεκριμένα η ΕΕΔ υπερεκτιμά τη συμμετοχή της Περιφέρειας Αττικής και του Π.Σ. Πρωτεύουσας ενώ υποεκτιμά τη συμμετοχή των αγροτικών και ημιαστικών περιοχών στην ανεργία της χώρας. Στο φαινόμενο αυτό θα πρέπει να συμβάλει μερικά η παρεπιδημία κατοίκων της Αθήνας προς τις περιοχές καταγωγής τους κατά την ημέρα της απογραφής, αν και οι διαφορές λόγω της έκτασης που παρουσιάζουν δεν μπορούν να οφείλονται μόνο στο συγκεκριμένο παράγοντα.

Από τη σύγκριση των στοιχείων της ΕΕΔ και των στατιστικών στοιχείων της εγγεγραμμένης ανεργίας του ΟΑΕΔ προκύπτει ότι:

- υπάρχουν πολύ μεγάλες διαφορές στον αριθμό των ανέργων. Ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων είναι κατά πολύ μικρότερος του αριθμού των ανέργων της ΕΕΔ (κατά προσέγγιση ο μισός),
- μεταξύ των 2 πηγών δεν παρουσιάζονται παρόμοιες τάσεις στις μεταβολές του απόλυτου μεγέθους της ανεργίας (αριθμός ανέργων) την περίοδο 1981-1997,
- δεν μπορεί να γίνει σύγκριση των ποσοστών ανεργίας των 2 πηγών εξαιτίας των διαφορετικών ορισμών που χρησιμοποιούν για το εργατικό δυναμικό και της αδυναμίας να υπολογιστεί το εργατικό δυναμικό της μίας πηγής με βάση τον ορισμό της άλλης,
- αντίθετα είναι δυνατή η σύγκριση του απόλυτου μεγέθους της ανεργίας (αριθμός ανέργων) α) γιατί στο σύνολο των ανέργων της ΕΕΔ μπορούμε να υπολογίσουμε το υποσύνολο των ανέργων που ψάχνουν μισθωτή απασχόληση, υποσύνολο το οποίο είναι συγκρίσιμο με το σύνολο των εγγεγραμμένων ανέργων του ΟΑΕΔ και β) γιατί μπορούμε, χωρίς να διαπράττουμε σοβαρό μεθοδολογικό σφάλμα, να συγκρίνουμε το σύνολο των ανέργων της ΕΕΔ και τις κατανομές των χαρακτηριστικών του με το σύνολο των εγγεγραμμένων ανέργων και τις κατανομές των χαρακτηριστικών του, καθώς μόνο ένα ελάχιστο και σχετικά σταθερό κομμάτι των ανέργων της ΕΕΔ (3%-6%) δεν ψάχνουν για μισθωτή απασχόληση αλλά για δική τους δουλειά,
- ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων σε δημόσια γραφεία απασχόλησης, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΕΔ, είναι κατά προσέγγιση μόλις το $\frac{1}{4}$ των εγγεγραμμένων ανέργων του ΟΑΕΔ. Ακόμη και αν συμπεριληφθούν στα στοιχεία της ΕΕΔ, οι εγγεγραμμένοι σε δημόσια γραφεία απασχόλησης, που κατά την ΕΕΔ χαρακτηρίζονται ως απασχολούμενοι και μη ενεργός πληθυσμός, ο αριθμός των εγγεγραμμένων σε δημόσια γραφεία απασχόλησης της ΕΕΔ δεν φθάνει το $\frac{1}{2}$ του αριθμού των εγγεγραμμένων ανέργων του ΟΑΕΔ. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι: α) η κατάταξη από την ΕΕΔ ατόμων που έχουν εγγραφεί σε δημόσια γραφεία απασχόλησης στον πληθυσμό των απασχολούμενων και των μη ενεργών φανερώνει τον περιοριστικό χαρακτήρα του ορισμού της ανεργίας της ΕΕΔ και β) ότι η απόσταση μεταξύ των 2 πηγών στον αριθμό των εγγεγραμμένων στον ΟΑΕΔ είναι πολύ μεγάλη και συστηματική και πρέπει να αποδοθεί: i) σε στατιστικά σφάλματα της ΕΕΔ και ii) σε (εκούσια ή ακούσια) εσφαλμένες απαντήσεις των ερωτώμενων της ΕΕΔ,
- σημαντικές διαφορές παρουσιάζονται στην κατανομή των ανέργων της ΕΕΔ και των εγγεγραμμένων ανέργων του ΟΑΕΔ κατά φύλο, ηλικία, παρελθούσα κατάσταση απασχόλησης («νεοεισερχόμενοι» άνεργοι και άνεργοι που έ-

χουν εργαστεί στο παρελθόν) και επίπεδο εκπαίδευσης. Συγκεκριμένα τα στοιχεία της εγγεγραμμένης ανεργίας του ΟΑΕΔ σε σχέση με τα στοιχεία της ΕΕΔ: i) υποεκτιμούν τη συμμετοχή των γυναικών και υπερεκτιμούν τη συμμετοχή των ανδρών, ii) σε μεγάλο βαθμό υποεκτιμούν τη συμμετοχή των νεώτερων ηλικιών και υπερεκτιμούν τη συμμετοχή των μεγαλύτερων ηλικιών, iii) υποεκτιμούν κατά πολύ τη συμμετοχή των «νεοεισερχόμενων» ανέργων και υπερεκτιμούν τη συμμετοχή των ανέργων που είχαν απασχοληθεί στο παρελθόν και iv) υπερεκτιμούν σε μεγάλο βαθμό τη συμμετοχή των ανέργων με χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης και υποεκτιμούν σε πολύ μεγάλο βαθμό τη συμμετοχή των ανέργων με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης στο σύνολο των ανέργων,

- δεν παρατηρούνται ιδιαίτερα σημαντικές διαφορές στην κατανομή των ανέργων κατά μονοψήφια ομάδα ατομικού επαγγέλματος. Ωστόσο η εγγεγραμμένη ανεργία του ΟΑΕΔ, σε σχέση με τα στοιχεία της ΕΕΔ, υπερεκτιμά τη συμμετοχή της κατηγορίας «απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών» και υποεκτιμά τη συμμετοχή της κατηγορίας «έμποροι, πωλητές» στο σύνολο των ανέργων,
- μεγάλες διαφορές σημειώνονται μεταξύ των στοιχείων των 2 πηγών στη χωρική κατανομή των ανέργων κατά περιφέρεια της χώρας. Η εγγεγραμμένη ανεργία του ΟΑΕΔ, σε σχέση με τα στοιχεία της ΕΕΔ, υποεκτιμά σε μεγάλο βαθμό τη συμμετοχή των ανέργων της περιφέρειας του Νομού Αττικής και υπερεκτιμά σε πολύ μεγάλο βαθμό τη συμμετοχή των ανέργων των περιφερειών Κρήτης, Νοτίου Αιγαίου και Ιονίων Νήσων στο σύνολο των ανέργων. Η πολύ μεγάλη υπερεκτίμηση της συμμετοχής των ανέργων των 3 νησιωτικών περιφερειών πιθανά οφείλεται στη σημασία που έχει ο τουρισμός στη διαμόρφωση των δομών απασχόλησής τους. Διαφαίνεται ότι, οι απασχολούμενοι στις τουριστικές δραστηριότητες εξαιτίας της εποχικής φύσης της απασχόλησής τους και των ειδικών πολιτικών που εκπονεί ο ΟΑΕΔ για αυτούς, εγγράφονται ως άνεργοι σε μεγάλο ποσοστό στον Οργανισμό. Στη μαζική εγγραφή στα μητρώα ανέργων του ΟΑΕΔ των απασχολούμενων στις τουριστικές δραστηριότητες ίσως οφείλεται η υπερεκτίμηση των στοιχείων του ΟΑΕΔ για τη συμμετοχή της κατηγορίας μονοψήφιου ατομικού επαγγέλματος «απασχολούμενοι στην παροχή υπηρεσιών» στο σύνολο των ανέργων,
- η σύγκριση των κατανομών των βασικών χαρακτηριστικών των ανέργων μεταξύ των 2 πηγών φανερώνει μια συστηματικά μικρότερης συχνότητας επαφή του Οργανισμού με συγκεκριμένες κατηγορίες ανέργων όπως οι γυναίκες, οι νέοι, οι «νεοεισερχόμενοι» άνεργοι, οι άνεργοι με ψηλότερο επί-

πεδο εκπαίδευσης και οι άνεργοι που προέρχονται από την περιφέρεια του νομού Αττικής. Η απομάκρυνση των συγκεκριμένων κατηγοριών ανέργων από την παροχή υπηρεσιών του ΟΑΕΔ μπορεί να οφείλεται σε φαινόμενα κοινωνικού αποκλεισμού (γυναίκες, νέοι, «νεοεισερχόμενοι»), αλλά επίσης στην ανυπαρξία αναγκαίων εξειδικευμένων δράσεων για ειδικές κατηγορίες ανέργων (άνεργοι υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου, άνεργοι νομού Αττικής). Πάντως από τη σύγκριση των 2 πηγών προκύπτουν μεγάλης έκτασης διαφορές στην κατανομή των χαρακτηριστικών των ανέργων, οι οποίες οδηγούν στην υπόθεση ότι τα στοιχεία του ΟΑΕΔ και της ΕΕΔ αναφέρονται σε 2 διαφορετικούς πληθυσμούς ανέργων.

Η σχέση των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία με την εγγεγραμμένη ανεργία

Εξετάζοντας τη σχέση ανάμεσα στο επίπεδο ανάπτυξης των δημόσιων πολιτικών («παθητικών» και «ενεργητικών») για την ανεργία και το μέγεθος της εγγεγραμμένης ανεργίας του ΟΑΕΔ διαπιστώνουμε ότι:

- η ανάπτυξη της δημόσιας πολιτικής προστασίας των ανέργων όπως εκδηλώνεται μέσα από την τακτική επιδότηση ανεργίας του ΟΑΕΔ επιδρά θετικά στην προσέγγιση των ανέργων στον Οργανισμό και στην αύξηση της εγγεγραμμένης ανεργίας. Η τακτική επιδότηση ανεργίας, μέσω των προϋποθέσεων της, αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα προσέλκυσης ή απομάκρυνσης από τον ΟΑΕΔ συγκεκριμένων κοινωνικών κατηγοριών ανέργων. Οι προϋποθέσεις επιδότησης λειτουργούν ως φραγμός για την εγγραφή στα μητρώα ανέργων του ΟΑΕΔ μελών των κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων ανέργων («νεοεισερχόμενοι», νέοι, γυναίκες κ.ά.). Έτσι οι προϋποθέσεις επιδότησης φαίνεται να αποτελούν μια από τις κύριες αιτίες της σημαντικής διαφοροποίησης των χαρακτηριστικών των ανέργων της εγγεγραμμένης ανεργίας από τα χαρακτηριστικά των ανέργων της ΕΕΔ,
- η έκτακτη επιδότηση ανεργίας μέσω των εποχιακών βοηθημάτων λειτουργεί κυρίως ως νεοπελατειακή παρά ως τυπική μορφή προστασίας από την ανεργία. Εξεταστέο είναι το κατά πόσο το βοήθημα αποτελεί κίνητρο συχνότερης επαφής με τον ΟΑΕΔ και εγγραφής στα μητρώα ανεργίας του για τις επιδοτούμενες ομάδες,
- η τοποθέτηση του εργατικού δυναμικού σε εργασία μέσω των υπηρεσιών του ΟΑΕΔ είναι μια λειτουργία του Οργανισμού ιδιαίτερα καθυστερημένη (σχεδόν ανύπαρκτη). Η εμφανής βελτίωση των υπηρεσιών τοποθέτησης του ΟΑΕΔ την περίοδο 1982-86 συνέβαλε αξιοσημείωτα στην αύξηση της συχνότητας εγγραφής των ανέργων στον Οργανισμό με στόχο την αναζήτηση εργασίας μέσω αυτού. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει ότι το επίπεδο

- ανάπτυξης των δημόσιων υπηρεσιών τοποθέτησης σε εργασία είναι ένας από τους καθοριστικούς παράγοντες προσέλκυσης και εγγραφής των ανέργων στον ΟΑΕΔ,
- το επίπεδο ανάπτυξης των προγραμμάτων επιδοτούμενης απασχόλησης και οι προϋποθέσεις συμμετοχής των ανέργων σε αυτά αποτελούν σημαντικούς παράγοντες έλξης και εγγραφής των ανέργων στο ΟΑΕΔ. Το 1998 η υποχρέωση να ανανεώνουν οι άνεργοι την εγγραφή τους στον ΟΑΕΔ για να δικαιούνται συμμετοχή στα επιδοτούμενα προγράμματα κατάρτισης - απασχόλησης, θεωρείται ότι οδήγησε σε μία μεγάλη αύξηση της εγγεγραμμένης ανεργίας. Μια αναπτυγμένη δέσμη προγραμμάτων επιδοτούμενης απασχόλησης μπορεί να προκαλέσει αύξηση της εγγεγραμμένης ανεργίας i) έλκοντας ανέργους να εγγραφούν στο δημόσιο φορέα απασχόλησης για να συμμετέχουν στο πρόγραμμα, αλλά και ii) λειτουργώντας ως πολιτική ένταξης μη ενεργού πληθυσμού στην αγορά εργασίας,
 - το πρόγραμμα επιδοτούμενης αυτοαπασχόλησης «νέοι ελεύθεροι επαγγελματίες» λειτούργησε σε σημαντικό βαθμό ως πρόγραμμα ένταξης μη ενεργού πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό της χώρας. Το 27,5% των συμμετεχόντων στο πρόγραμμα προερχόταν από το μη ενεργό πληθυσμό (τη μεγάλη του πλειοψηφία του κομματιού αυτού αποτελούσαν οι γυναίκες με προηγούμενη απασχόληση τα οικιακά). Θα πρέπει να σημειωθεί ότι μια επιτυχημένη πολιτική ένταξης του μη ενεργού πληθυσμού στην αγορά εργασίας μπορεί να προκαλέσει την αύξηση του ποσοστού ανεργίας (εξαιτίας της μεγαλύτερης ποσοστιαία αύξησης της προσφοράς από τη ζήτηση εργασίας) γι' αυτό δείκτη αξιολόγησης της πολιτικής δεν αποτελούν κυρίως οι μεταβολές στο ποσοστό ανεργίας αλλά στα ποσοστά συμμετοχής και απασχόλησης του πληθυσμού,
 - η ανάπτυξη του επιπέδου των ενεργητικών δράσεων καταπολέμησης της ανεργίας όπως η συνεχής εκπαίδευση - κατάρτιση, ο επαγγελματικός προσανατολισμός, η συμβουλευτική ανέργων κ.ά. στο βαθμό που συνδέονται άμεσα ή έμμεσα με τον ΟΑΕΔ (είτε υλοποιούνται από αυτόν, είτε για τη συμμετοχή ενός ατόμου σε μια δράση απαιτείται εγγραφή στο μητρώο ανέργων του ΟΑΕΔ) θα επιδράσουν αυξητικά στο μέγεθος της εγγεγραμμένης ανεργίας και συγχρόνως θα διαφοροποιήσουν τα χαρακτηριστικά της. Ως παραδείγματα αναφέρονται: i) η μεγάλη ανάπτυξη των προγραμμάτων κατάρτισης στις αρχές της δεκαετίας του 1990 λόγω 1^{ου} ΚΠΣ, η οποία οδήγησε σε μια σημαντική αύξηση της εγγεγραμμένης ανεργίας και ii) η υποχρέωση των συμμετεχόντων στα επιδοτούμενα προγράμματα κατάρτισης - απασχόλησης να έχουν ανανεώσει την εγγραφή τους στα μητρώα ανέργων

του ΟΑΕΔ, υποχρέωση η οποία ίσχυσε το 1998 και προκάλεσε σημαντική αύξηση της εγγεγραμμένης ανεργίας. Την ίδια λειτουργία με αυτή των ενεργητικών δράσεων έχουν και άλλα μέτρα τα οποία διαπερνούν σε κεντρικό ή σε περιφερειακό επίπεδο οι σκοποί της προστασίας των ανέργων και της καταπολέμησης της ανεργίας (π.χ. υγειονομική περίθαλψη ανέργων, πρόσληψη ανέργων επιστημόνων στους ΟΤΑ μέσω προγράμματος «Καποδίστρια» κ.ο.κ.), στο βαθμό που η βασική προϋπόθεση για να καταστεί ένα άτομο δικαιούχος των μέτρων αυτών είναι η εγγραφή του στα μητρώα ανέργων του ΟΑΕΔ.

Ως συμπέρασμα προκύπτει ότι η ανάπτυξη των δημόσιων πολιτικών προστασίας των ανέργων και καταπολέμησης της ανεργίας και η σύνδεση της εγγραφής ενός ανέργου στον ΟΑΕΔ (και της ανανέωσής της) με το δικαίωμα της συμμετοχής σε ένα δημόσιο πρόγραμμα για την ανεργία, α) δημιουργεί σημαντικά κίνητρα ενίσχυσης των επαφών των ανέργων με τον Οργανισμό, β) αυξάνει την εγγεγραμμένη ανεργία και διαφοροποιεί τα χαρακτηριστικά της και τέλος γ) ενδυναμώνει το ρόλο του Οργανισμού στις διαδικασίες της αγοράς εργασίας.

Η ΕΕΔ και η εγγεγραμμένη ανεργία στην Ε.Ε.

Οι κύριες πηγές για την ανεργία στις χώρες της Ε.Ε. (όπως και στην Ελλάδα) είναι η Έρευνα Εργατικού Δυναμικού (ΕΕΔ) και η εγγεγραμμένη ανεργία των εθνικών δημόσιων φορέων απασχόλησης.

Από τη σύγκριση του μεγέθους της εγγεγραμμένης ανεργίας με την ανεργία της ΕΕΔ προκύπτει ότι: α) στο σύνολο της Ε.Ε.-12 ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων ήταν αρκετά μεγαλύτερος από τον αριθμό των ανέργων της ΕΕΔ, β) στις περισσότερες χώρες της Ε.Ε.-12 (7 από τις 12) ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων υπερτερούσε του αριθμού των ανέργων της ΕΕΔ και γ) στην Ελλάδα, αντίθετα με τις γενικές τάσεις του συνόλου της Ε.Ε. και των περισσότερων χωρών της, παρατηρείται η μεγαλύτερη αναλογικά υπεροχή του αριθμού των ανέργων της ΕΕΔ στον αριθμό των εγγεγραμμένων ανέργων.

Η σχέση των μεγεθών (και των χαρακτηριστικών) της εγγεγραμμένης ανεργίας και της ανεργίας ΕΕΔ διαμορφώνεται από τρεις κατηγορίες παραγόντων: i) τις προϋποθέσεις που θέτουν οι εθνικοί δημόσιοι φορείς απασχόλησης για την εγγραφή ενός ατόμου ως ανέργου, ii) τις δομές και τις λειτουργίες των εθνικών αγορών εργασίας και του ρόλου που κάθε εθνικός δημόσιος φορέας απασχόλησης παίζει σε αυτές και iii) το επίπεδο ανάπτυξης των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία κάθε χώρας.

Οι κατά χώρα διαφορές που παρατηρούνται στις προϋποθέσεις εγγραφής ενός ατόμου ως ανέργου είναι κυρίως τριών ειδών και προκύπτουν: i) από το εάν έχει ο εγγεγραμμένος άνεργος τη δυνατότητα να απασχολείται σε μιας περιορισμένης κλίμακας εργασία, ii) από το εάν ο δημόσιος φορέας απασχόλησης καθορίζει ότι ο εγγεγραμμένος άνεργος πρέπει να αναζητά συγκεκριμένου τύπου σύμβαση εργασίας (π.χ. μόνιμη ή πλήρη απασχόληση ή απασχόληση μεγαλύτερης διάρκειας από ένα ελάχιστο εβδομαδιαίο όριο) και iii) από το εάν η εγγραφή ενός ατόμου στα μητρώα ανέργων συνδέεται αποκλειστικά και μόνο με το δικαίωμα του στις κοινωνικές παροχές ανεργίας. Η δυνατότητα της μικρής κλίμακας απασχόλησης του εγγεγραμμένου ανέργου διαστέλλει το πεδίο ορισμού της εγγεγραμμένης ανεργίας σε σχέση με το πεδίο ορισμού της ανεργίας ΕΕΔ, ενώ αντίθετα η απαίτηση αναζήτησης από τον εγγεγραμμένο άνεργο συγκεκριμένου τύπου σύμβασης εργασίας και η αποκλειστική σύνδεση της εγγεγραμμένης ανεργίας με τις παροχές ανεργίας συστέλλουν το πεδίο ορισμού της εγγεγραμμένης ανεργίας σε σχέση με το πεδίο ορισμού της ανεργίας ΕΕΔ.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα του 1^{ου} τύπου διαφορών είναι η Ιταλία, στην οποία κάθε άτομο που δεν έχει εργασία ή έχει εργασία εβδομαδιαίας διάρκειας μικρότερης των 20 ωρών ή απασχολείται με σύμβαση ορισμένου χρόνου διάρκειας μικρότερης των 4 μηνών μπορεί να εγγραφεί στα μητρώα ανέργων του δημόσιου φορέα απασχόλησης. Το αποτέλεσμα του διασταλτικού χαρακτήρα των προϋποθέσεων της εγγεγραμμένης ανεργίας στην Ιταλία είναι ότι ο αριθμός των εγγεγραμμένων ανέργων είναι διπλάσιος του αριθμού των ανέργων της ΕΕΔ. Μοναδικό παράδειγμα του 3^{ου} τύπου διαφορών είναι το Η.Β. στο οποίο η εγγεγραμμένη ανεργία συνδέεται αποκλειστικά με το δικαίωμα του ανέργου στις κοινωνικές παροχές ανεργίας. Στην περίπτωση αυτή ο περιορισμός των κοινωνικών παροχών ανεργίας προκαλεί την μείωση της εγγεγραμμένης ανεργίας.

Οι διαφορές στις προϋποθέσεις της εγγεγραμμένης ανεργίας αντανakλούν τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. στο επίπεδο ανάπτυξης του κοινωνικού κράτους και τους προσανατολισμούς της δημόσιας πολιτικής για την αγορά εργασίας, στις κοινωνικές αντιλήψεις για τον ορισμό της ανεργίας, καθώς και στους κοινωνικούς αγώνες των εργαζομένων και των ανέργων.

Οι δομές και οι λειτουργίες της αγοράς εργασίας και ιδίως το επίπεδο δημόσιας ρύθμισης των διαδικασιών αναπαραγωγής της καθορίζουν το ρόλο του δημόσιου φορέα απασχόλησης. Με βάση τα χαρακτηριστικά των εθνικών αγορών εργασίας, καθώς και το επίπεδο της δημόσιας ρύθμισης και το ρόλο

των δημόσιων φορέων απασχόλησης στις διαδικασίες των εθνικών αγορών εργασίας, μπορούμε να διακρίνουμε μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. το γνωστό δίπολο βορά - νότου. Από τη μια πλευρά οι χώρες του βορά στις οποίες κυριαρχούν οι αναπτυγμένες και τυπικές δομές και λειτουργίες στην αγορά εργασίας με αποτέλεσμα ο δημόσιος φορέας απασχόλησης να παίζει κεντρικό ρόλο στις διαδικασίες αναπαραγωγής της, από την άλλη οι χώρες του νότου (με χαρακτηριστικότερη την Ελλάδα) στις οποίες επικρατούν άτυπες και σχετικά καθυστερημένες δομές και λειτουργίες στην αγορά εργασίας με αποτέλεσμα ο δημόσιος φορέας απασχόλησης να παίζει περιθωριακό ρόλο στις διαδικασίες αναπαραγωγής της.

Η αναζήτηση εργασίας μέσω της εγγραφής των ανέργων στο δημόσιο φορέα απασχόλησης είναι ένας χαρακτηριστικός δείκτης του ρόλου του δημόσιου φορέα απασχόλησης στις διαδικασίες της αγοράς εργασίας. Στις βόρειες χώρες η αναζήτηση εργασίας μέσω του δημόσιου φορέα απασχόλησης είναι ο κυρίαρχος τρόπος αναζήτησης εργασίας. Αντίθετα στις νότιες χώρες (με εξαίρεση την Ισπανία) κυρίαρχοι είναι οι άτυποι τρόποι αναζήτησης εργασίας (αναζήτηση μέσω απευθείας επαφής με εργοδότη και αναζήτηση μέσω συγγενών, φίλων κ.ο.κ.), ενώ η αναζήτηση μέσω του δημόσιου φορέα απασχόλησης είναι σαφώς υποβαθμισμένη. Θα πρέπει να υπογραμμιστεί ότι η Ελλάδα αποτελεί τον ουραγό της Ε.Ε. στη συχνότητα με την οποία οι άνεργοι αναζητούν εργασία μέσω του δημόσιου φορέα απασχόλησης, γεγονός που φανερώνει τον τελείως περιθωριακό ρόλο που ο ΟΑΕΔ παίζει στις διαδικασίες της ελληνικής αγοράς εργασίας.

Το επίπεδο ανάπτυξης των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία παρουσιάζει πολύ μεγάλες διαφορές μεταξύ των χωρών της Ε.Ε. Η διάκριση ανάμεσα στο επίπεδο των βόρειων και των νότιων χωρών (με μικρές εξαιρέσεις) είναι φανερή. Από τη μια πλευρά τα ισχυρά κοινωνικά κράτη των βόρειων χωρών (ιδίως των Σκανδιναβικών και της Ολλανδίας), προϊόντα της κυριαρχίας της κεϋνσιανής διαχείρισης των οικονομιών τους, έχουν διαμορφώσει τα πλέον αναπτυγμένα επίπεδα δημόσιων πολιτικών για την ανεργία παγκοσμίως. Από την άλλη πλευρά τα ασθενέστερα κοινωνικά κράτη των νοτίων χωρών, προϊόντα ανυπαρξίας ισχυρής κεϋνσιανής παράδοσης στις οικονομίες τους, παρουσιάζουν ένα σαφώς καθυστερημένο επίπεδο δημόσιων πολιτικών για την ανεργία.

Συχνά από κάποιους ειδικούς των θεμάτων της αγοράς εργασίας αντιπαρατίθενται τα «ενεργητικά» με τα «παθητικά» μέτρα για την ανεργία με στόχο την ενίσχυση των «ενεργητικών» μέτρων με πόρους που θα προκύψουν από την περικοπή των «παθητικών». Όμως εξετάζοντας το μέγεθος των δα-

πανών (ως ποσοστό του ΑΕΠ) των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία και την κατανομή τους μεταξύ «ενεργητικών» και «παθητικών» μέτρων στις χώρες της Ε.Ε. (αλλά και του ΟΟΣΑ) διαπιστώνουμε ότι οι χώρες που έχουν το πλέον αναπτυγμένο σύστημα «ενεργητικών» πολιτικών είναι αυτές που έχουν και το πλέον αναπτυγμένο σύστημα «παθητικών» πολιτικών. Διαφαίνεται ότι τελικά στην πράξη δεν αντιπαρατάσσονται οι «ενεργητικές» με τις «παθητικές» πολιτικές, αλλά το αναπτυγμένο ή καθυστερημένο επίπεδο δημόσιων πολιτικών για την ανεργία.

Συνοψίζοντας η σχέση εγγεγραμμένης ανεργίας και ανεργίας ΕΕΔ στις χώρες της ΕΕ καθορίζεται από τις προϋποθέσεις εγγραφής του ανέργου στα δημόσια μητρώα ανέργων, από το ρόλο του δημόσιου φορέα απασχόλησης στις διαδικασίες της αγοράς εργασίας και το επίπεδο ανάπτυξης των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία κάθε χώρας. Όσο πιο διασταλτικές είναι οι προϋποθέσεις της εγγεγραμμένης ανεργίας τόσο πολυπληθέστερο θα είναι το πεδίο ορισμού της. Όσο πιο κεντρικός είναι ο ρόλος του δημόσιου φορέα απασχόλησης και πιο αναπτυγμένο το επίπεδο δημόσιων πολιτικών για την ανεργία, τόσο ισχυρότερα θα είναι τα κίνητρα για τον άνεργο να έρθει σε επαφή με το δημόσιο φορέα απασχόλησης και να εγγραφεί στα δημόσια μητρώα ανέργων. Η Ελλάδα, σε σχέση με τις χώρες της Ε.Ε., διακρίνεται από τις περιοριστικές προϋποθέσεις εγγεγραμμένης ανεργίας, τον περιθωριακό ρόλο του ΟΑΕΔ στις διαδικασίες της αγοράς εργασίας και το καθυστερημένο επίπεδο των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία. Το αποτέλεσμα αυτών είναι ότι το μέγεθος της εγγεγραμμένης ανεργίας ως ποσοστό του μεγέθους της ανεργίας ΕΕΔ παρουσιάζει στην Ελλάδα τη χαμηλότερη τιμή του από όλες τις χώρες της Ε.Ε.

Προτάσεις για ένα συμπληρωματικό σύστημα παρακολούθησης της ανεργίας

Στο χώρο της EUROSTAT έχει αρχίσει μια συζήτηση για την ανάπτυξη των ευρωπαϊκών κοινωνικών στατιστικών και τη χρήση των στοιχείων της κοινωνικής διοίκησης για το σκοπό αυτό. Η αναγνώριση ότι τα διοικητικά στοιχεία αποτελούν ιδιαίτερα σημαντική πηγή δεδομένων, η διαρκώς αυξανόμενη ζήτηση για τα στοιχεία αυτά από ερευνητές και σχεδιαστές πολιτικών και η είσοδος ηλεκτρονικών μηχανογραφικών συστημάτων που καθιστούν δυνατή την ολοκληρωμένη επεξεργασία των στοιχείων με ελάχιστο οριακό οικονομικό κόστος είναι οι ισχυροί παράγοντες που προωθούν τη χρήση των διοικητικών στοιχείων στο πεδίο των κοινωνικών στατιστικών. Από την άλλη πλευρά υπάρχει έντονος προβληματισμός για την προστασία του πολίτη από την αυθαίρετη χρήση των προσωπικών του στοιχείων. Η αυθαίρετη χρήση μπορεί να

προκληθεί από την χωρίς περιορισμούς επεξεργασία των διοικητικών δεδομένων από τα ηλεκτρονικά μηχανογραφικά συστήματα.

Τα βασικά πλεονεκτήματα της χρήσης των διοικητικών στοιχείων ως πηγής κοινωνικών στατιστικών είναι το μικρό οριακό οικονομικό κόστος συγκέντρωσης και επεξεργασίας τους (στο βαθμό που υπάρχει ηλεκτρονικό μηχανογραφικό σύστημα), η πλήρης καταγραφή του πληθυσμού χρήστη των υπηρεσιών της κοινωνικής διοίκησης, η αξιόπιστη κάλυψη όλων των γεωγραφικών επιπέδων της χώρας, η παροχή ειδικών δεδομένων που οι δημόσιες στατιστικές έρευνες δεν περιέχουν, η παρακολούθηση των εξελίξεων ανά μικρά τακτά χρονικά διαστήματα, η μεγάλη επικαιρότητά τους και η αποφυγή σφαλμάτων δειγματοληψίας.

Τα βασικά μειονεκτήματα της χρήσης των διοικητικών στοιχείων ως πηγής κοινωνικών στατιστικών είναι η μη συγκρισιμότητα των στοιχείων με τα αντίστοιχα στοιχεία άλλων χωρών, η εξάρτηση των ορισμών που χρησιμοποιούν από το εθνικό συμβατικό πλαίσιο, το ψηλό πάγιο οικονομικό κόστος ανάπτυξης και λειτουργίας κατάλληλου μηχανογραφικού συστήματος, η μερική κάλυψη του πληθυσμού - στόχου, η συχνή εμφάνιση σφαλμάτων στην καταγραφή των πρωτογενών δεδομένων, η εμφάνιση -μέσω των στοιχείων- μιας στρεβλούς «διοικητικής» οπτικής της πραγματικότητας εξαιτίας του αποκλεισμού που υφίστανται από τη διοίκηση συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες και η έλλειψη ευελιξίας που χαρακτηρίζει τις πρακτικές συλλογής στοιχείων από τη δημόσια διοίκηση.

Στον τομέα των στατιστικών για την αγορά εργασίας και την ανεργία στην Ελλάδα παρατηρούμε ότι τα στοιχεία των 2 πηγών (ΕΕΔ και ΟΑΕΔ) χαρακτηρίζονται από τη μεταξύ τους συχνή αντιφατικότητα και την έλλειψη συνέχειας και συμπληρωματικότητας. Τα στοιχεία των 2 πηγών δεν μπορούν να προμηθεύσουν με έγκυρους δείκτες τόσο την ανάλυση των καταστάσεων και των τάσεων στην αγορά εργασίας, όσο και την αξιολόγηση και τον επανασχεδιασμό των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία. Για το λόγο αυτό έχει μεγάλη σημασία η διαμόρφωση ενός συμπληρωματικού συστήματος παρακολούθησης της ανεργίας που θα παρέχει στους αρμόδιους φορείς για την αγορά εργασίας και την ανεργία το σύνολο της πληροφορίας που τους είναι αναγκαία.

Οι στόχοι που θα πρέπει να εκπληρώνει ένα συμπληρωματικό σύστημα παρακολούθησης της ανεργίας είναι: i) η συλλογή αξιόπιστων στοιχείων με το μικρότερο δυνατό κόστος για: τα δημογραφικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά των ανέργων, την κατανομή της ανεργίας κατά τη μικρότερη δυνατή χωρική μονάδα, τα χαρακτηριστικά των κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων από την αγορά εργασίας και τα εμπόδια - φραγμούς που δημιουργούν τον αποκλεισμό,

καθώς και τις δημόσιες πολιτικές για την ανεργία, ii) η ταχεία επεξεργασία των στοιχείων, iii) η ενημέρωση των στοιχείων ανά μικρά και τακτά χρονικά διαστήματα, iv) η διάχυση των στοιχείων στους ενδιαφερόμενους κοινωνικούς φορείς, v) η παραγωγή αξιόπιστων στατιστικών σειρών και αναλύσεων για την ανεργία και vi) η αξιολόγηση των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία.

Οι βασικές δράσεις που θα πρέπει να αναληφθούν για την εκπλήρωση των παραπάνω στόχων είναι: i) η ανάπτυξη και η βελτίωση του μηχανογραφικού συστήματος του ΟΑΕΔ, ii) η προσαρμογή των ορισμών και των ταξινομήσεων έτσι ώστε τα στοιχεία των 2 πηγών να είναι μεταξύ τους συγκρίσιμα, iii) η αναμόρφωση των φορμών που χρησιμοποιεί ο ΟΑΕΔ για την ενημέρωση των αρχείων του, iv) η ανάπτυξη «στατιστικής κουλτούρας» στους συλλέκτες των πρωτογενών στοιχείων, v) η εξασφάλιση της επικαιρότητας των στοιχείων τόσο σε ηλεκτρονική μορφή όσο και σε μορφή τακτικών εντύπων εκδόσεων με τους βασικούς τους πίνακες, vi) η διάχυσή των στοιχείων στους ενδιαφερόμενους φορείς, vii) η περιοδική δημόσια ανάλυση των στοιχείων και viii) η τακτική παρακολούθηση - μελέτη - αξιολόγηση των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία.

Η ανάπτυξη του μηχανογραφικού συστήματος του ΟΑΕΔ προϋποθέτει την επέκταση του νέου συστήματος σε όλες τις τοπικές υπηρεσίες του Οργανισμού, τη σύνδεση όλων των τοπικών υπηρεσιών σε μία ενιαία ηλεκτρονική βάση δεδομένων, την επιμόρφωση του αρμόδιου ανθρώπινου δυναμικού στη χρήση του νέου συστήματος, τη στενή συνεργασία στατιστικής και μηχανογραφικής υπηρεσίας του Οργανισμού και τη βελτίωση της οργάνωσης των βασικών αρχείων που χρησιμοποιεί το σύστημα.

Δύο θα πρέπει να είναι τα βασικά αρχεία του συστήματος: το αρχείο ανέργου και το αρχείο επιχείρησης. Το αρχείο ανέργου θα πρέπει να περιέχει πεδία που να καταγράφουν ολοκληρωμένα τα χαρακτηριστικά του ανέργου, τα πιστοποιημένα προσόντα του, την προϋπηρεσία του, τη συμμετοχή του σε δημόσια προγράμματα για την ανεργία και τη φύση της εργασίας που αναζητά. Το αρχείο επιχείρησης θα πρέπει να περιέχει πεδία που να καταγράφουν ολοκληρωμένα το μέγεθος και τα χαρακτηριστικά των απασχολούμενων σε αυτήν, τις κενές θέσεις εργασίας της, τις προσλήψεις και τις απολύσεις που πραγματοποιεί, τον τρόπο με τον οποίο έχει προσλάβει το προσωπικό της (π.χ. μέσω ΟΑΕΔ, μέσω επιδοτούμενου δημόσιου προγράμματος κ.ά.) και τη συμμετοχή της σε δημόσια προγράμματα κατάρτισης - απασχόλησης. Η θεσμοθετημένη με το ν. 2434/96 κάρτα απασχόλησης εάν πάρει μαγνητική μορφή και ενημερώνει αυτόματα το αρχείο ανέργου μπορεί να προσφέρει σημαντικά στην πληροφόρηση - παρακολούθηση της διαδρομής του ανέργου, ιδίως

ζε ότι αφορά τη συμμετοχή του στα δημόσια προγράμματα για την ανεργία. Ιδια λειτουργία μπορεί να έχει μια μαγνητική κάρτα επιχείρησης για τις επιχειρήσεις που συμμετέχουν σε επιδοτούμενα πρόγραμμα κατάρτισης - απασχόλησης, μαγνητική κάρτα η οποία θα ενημερώνει αυτόματα το αρχείο επιχείρησης. Τέλος θα πρέπει να σημειωθεί ότι δεν πρέπει να διαγράφονται από τη μνήμη του συστήματος τα στοιχεία των ατόμων που διαγράφονται από τα μητρώα ανέργων, αλλά να παραμένουν σε ειδικό χώρο αποθηκευμένα, έτσι ώστε να μπορεί το μηχανογραφικό σύστημα να παράγει τις αναγκαίες στατιστικές και πληροφορίες.

Η βελτίωση της πληροφορίας που παρέχει το μηχανογραφικό σύστημα του ΟΑΕΔ προαπαιτεί την αναμόρφωση και τον εμπλουτισμό των φορμών που χρησιμοποιούν τα 2 βασικά αρχεία για να αντλήσουν τα στοιχεία τους. Στις φόρμες του αρχείου ανέργου πρέπει να προστεθούν πεδία που να αφορούν το συνολικό ιστορικό της επαγγελματικής διαδρομής του ανέργου, το ιστορικό της συμμετοχής του σε προγράμματα επιδοτούμενης κατάρτισης και απασχόλησης, καταπολέμησης του κοινωνικού αποκλεισμού, συμβουλευτικής και επαγγελματικού προσανατολισμού, καθώς και το ιστορικό των τρόπων τοποθέτησης του στην εργασία. Στις φόρμες του αρχείου επιχείρησης πρέπει να προστεθούν πεδία που αφορούν τις θέσεις εργασίας της (αριθμός θέσεων απασχόλησης και κενές θέσεις κατά επάγγελμα, προσλήψεις, απολύσεις και τρόπος προσλήψεων κ.ά.) και το ιστορικό της συμμετοχής της σε επιδοτούμενα προγράμματα κατάρτισης και απασχόλησης.

Ιδιαίτερης σημασίας παράγοντας για τη συγκρισιμότητα των στοιχείων των 2 πηγών είναι η προσαρμογή των ορισμών και των ταξινομήσεων τους, έτσι ώστε να είναι μεθοδολογικά επιτρεπτή η σύγκριση. Στόχος στο πεδίο των βασικών ορισμών δεν θα πρέπει να είναι η εναρμόνιση, καθώς κάθε πηγή αποσκοπεί σε διαφορετικές λειτουργίες, αλλά η δυνατότητα υπολογισμού των μεγεθών των μεταβλητών της μιας πηγής με βάση τους ορισμούς της άλλης. Αντίθετα οι ταξινομήσεις κατά κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, ομάδα ατομικού επαγγέλματος, εκπαιδευτικό επίπεδο, επίπεδο κατάρτισης, γεωγραφική ενότητα και περιοχή θα πρέπει να είναι κοινές μεταξύ των 2 πηγών, ιδίως από ένα επίπεδο και πάνω (π.χ. διψήφιος κωδικός κλάδου δραστηριότητας ή ατομικού επαγγέλματος).

Ένα σημαντικό πρόβλημα της διαδικασίας συλλογής των δεδομένων των 2 πηγών είναι ο ορθός τρόπος καταχώρησης των στοιχείων που συλλέγονται, καθώς ιδίως στα στοιχεία του ΟΑΕΔ, παρατηρούνται συστηματικά σφάλματα. Οι υπάλληλοι που εισαγάγουν τα στοιχεία του ΟΑΕΔ δεν ενδιαφέρονται ιδιαίτερα για τη συνεπή συμπλήρωση των φορμών που χρησιμοποιού-

νται, μη κατανοώντας τη σημαντική στατιστική αξία που αυτές περιέχουν. Προβλήματα σφαλμάτων και ελλείψεων, μικρότερης έκτασης, παρατηρούνται και στην ΕΕΔ, κυρίως κατά τη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων. Με σκοπό τον περιορισμό του προβλήματος θα πρέπει αφ' ενός να αναπτυχθεί η επιμόρφωση των καταχωρητών του ΟΑΕΔ και των ερευνητών της ΕΕΔ, αφ' εταίρου να ενταθούν οι έλεγχοι, ιδίως στην ΕΕΔ, ορθής συλλογής των στοιχείων του πληθυσμού.

Τα στοιχεία για να έχουν αξία δεικτών για την ανάλυση της αγοράς εργασίας και το σχεδιασμό των πολιτικών για την ανεργία θα πρέπει να είναι επίκαιρα. Ωστόσο στη διάθεση των στοιχείων στο κοινό σημειώνονται μεγάλες καθυστερήσεις, ιδίως στα στοιχεία της ΕΕΔ, καθυστερήσεις οι οποίες ουσιαστικά ακυρώνουν την επικαιρότητα τους. Οι 2 υπηρεσίες θα πρέπει να σχεδιάσουν με τέτοιο τρόπο το χρονικό τους προγραμματισμό ούτως ώστε ο ΟΑΕΔ στο τέλος κάθε μήνα και η ΕΣΥΕ μετά ένα τρίμηνο από το πέρας της τριμηνιαίας ΕΕΔ και ενός έτους από το πέρας της ετήσιας να δημοσιοποιούν τα στοιχεία που έχουν συλλέξει.

Βασικός παράγοντας για την καλύτερη και ευρύτερη χρήση των στοιχείων των 2 πηγών είναι η ορθή πολιτική διάχυσης των στοιχείων. Με στόχο την αποτελεσματικότερη διάχυση των δεδομένων των 2 πηγών θα μπορούσε να οργανωθεί ένα δίκτυο συνεργασίας το οποίο μέσω ενός τρόπου σύνδεσης (μαγνητικής μορφής, internet ή on line σύνδεσης) με την πηγή (ΟΑΕΔ και ΕΣΥΕ) θα παρείχε τη δυνατότητα απευθείας πρόσβασης στα πρωτογενή δεδομένα τους. Στο δίκτυο συνεργασίας θα μπορούσαν να συμμετέχουν ο ΟΑΕΔ - κυρίως μέσω των Περιφερειακών Παρατηρητηρίων Απασχόλησης (ΠΕ.Π.Α.)- και η ΕΣΥΕ, ΑΕΙ και ερευνητικά ιδρύματα, οι συνδικαλιστικές ενώσεις εργοδοτών και εργαζομένων, τα γραφεία ενημέρωσης ανέργων και επιχειρήσεων και άλλοι φορείς με αρμοδιότητα σε θέματα αγοράς εργασίας.

Στα πλαίσια της διάχυσης των δεδομένων των 2 πηγών και της διασφάλισης της επικαιρότητας των παρεχόμενων στοιχείων θα πρέπει να ενταχθούν και οι σειρές των ετήσιων έντυπων δημοσιευμάτων της ΕΕΔ και των στατιστικών στοιχείων του ΟΑΕΔ, οι οποίες παρουσιάζουν πολύ μεγάλη καθυστέρηση στην έκδοσή τους. Τα ετήσια δημοσιεύματα πρέπει να περιέχουν τους κύριους πίνακες δεδομένων κάθε πηγής του έτους που προηγείται της χρονιάς έκδοσης τους. Σε κάθε άλλη περίπτωση το δημοσίευμα χάνει τον επίκαιρο χαρακτήρα του και υποβαθμίζει τη σημασία του. Ιδιαίτερα χρήσιμη θα ήταν η προσθήκη στις εκδόσεις χρονολογικών σειρών που καλύπτουν τα μεγέθη των βασικών μεταβλητών τα 5-7 προηγούμενα χρόνια. Επικουρικό ρόλο στην έγκαιρη έκδοση επίκαιρων δημοσιευμάτων θα μπορούσε να παίξει ο κα-

θορισμός συγκεκριμένης και κοινής ημερομηνίας κατά την οποία θα εκδιδόταν και τα 2 δημοσιεύματα. Επιπλέον η ταυτόχρονη έκδοση των 2 δημοσιευμάτων θα μπορούσε να βοηθήσει στην ανάπτυξη του διαλόγου για τα θέματα της αγοράς εργασίας, στη βελτίωση των τεχνικών και μεθόδων σύγκρισης των δεδομένων των 2 πηγών, καθώς και στη σύγκριση των τάσεων και των δυναμικών που καταγράφουν τα στοιχεία των 2 πηγών.

Ένα θεμελιακό πρόβλημα για τη διαδικασία παρακολούθησης της ανεργίας στην Ελλάδα είναι η παντελής έλλειψη τακτικής δημόσιας ανάλυσης της κατάστασης και των τάσεων και δυναμικών στην αγορά εργασίας. Η ανάπτυξη των διαδικασιών συλλογής και επεξεργασίας των στοιχείων είναι χωρίς σημασία αν δεν συνδέεται με την ανάπτυξη της διαδικασίας της δημόσιας ανάλυσης για τα θέματα της αγοράς εργασίας. Ο ΟΑΕΔ ως ο αρμόδιος φορέας για το εργατικό δυναμικό της χώρας θα πρέπει να αναλάβει (μέσω των ΠΕ.Π.Α.) το έργο της εκπόνησης ετήσιας δημόσιας ανάλυσης για τα ζητήματα της αγοράς εργασίας στην Ελλάδα, έργο ανάλογο με το δημοσίευμα "Employment in Europe" που εκδίδει η Ε.Ε. για τις ευρωπαϊκές αγορές εργασίας. Επίσης στα πλαίσια του δικτύου συνεργασίας για τη διάχυση των στοιχείων για την αγορά εργασίας θα μπορούσε να αναληφθεί το έργο της έκδοσης ετησίως με αντικείμενο τα θέματα της αγοράς εργασίας με δημόσια (και κοινοτική) χρηματοδότηση. Η ετησίως αφ' ενός θα δημιουργούσε ένα αξιόπιστο σώμα θεωρίας και μεθόδου, αφ' εταίρου θα αύξανε το ερευνητικό ενδιαφέρον για την ενασχόληση με τα θέματα της αγοράς εργασίας.

Σκοπός ενός ολοκληρωμένου συστήματος παρακολούθησης της ανεργίας είναι η παροχή της αναγκαίας πληροφορίας που χρειάζεται η λειτουργία της διαδικασίας ελέγχου της δημόσιας πολιτικής για την ανεργία. Στο χώρο της Ε.Ε. έχει αναπτυχθεί μια σειρά δράσεων που αποσκοπούν στη συζήτηση των δημόσιων πολιτικών για την αγορά εργασίας και στην εξέταση της αποτελεσματικότητάς τους. Η έκδοση "Employment in Europe", το MISEP (Σύστημα Αμοιβαίας Πληροφόρησης για τις Πολιτικές Απασχόλησης), τα Ευρωπαϊκά Παρατηρητήρια Απασχόλησης, το πρόγραμμα Ερευνητικής Δράσης και Αξιολόγησης Πολιτικών Καταπολέμησης της Ανεργίας ERGO, και μέτρα των κοινοτικών πρωτοβουλιών ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ, ADAPT και URBAN και του κοινοτικού προγράμματος LEONARDO DA VINCI προάγουν τη συζήτηση για την εφαρμογή σε ευρωπαϊκό επίπεδο των δημόσιων προγραμμάτων για την ανεργία, την παρακολούθηση και την αξιολόγησή τους και συμβάλουν στη ανταλλαγή και διάδοση καινοτόμων ενεργειών προστασίας των ανέργων και καταπολέμησης της ανεργίας. Αντίθετα στην Ελλάδα λείπουν ανάλογου τύπου εθνικές δράσεις. Προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης των διαδικασιών παρα-

κολούθησης και αξιολόγησης των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία θα πρέπει να οργανωθεί μια αξιόπιστη μέθοδος συλλογής στοιχείων για την πορεία και την αποτελεσματικότητά τους. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί: i) με την αναμόρφωση των αρχείων ανέργων και επιχειρήσεων του μηχανογραφικού συστήματος του ΟΑΕΔ, η οποία θα βασίζεται στην προσθήκη πεδίων σχετικά με τη συμμετοχή ανέργων και επιχειρήσεων σε δημόσια προγράμματα για την ανεργία και το αποτέλεσμα που αυτή η συμμετοχή είχε και ii) με την πρόσθεση ειδικών ερωτημάτων στην ΕΕΔ που θα αφορούν τη συμμετοχή του πληθυσμού σε δημόσια προγράμματα απασχόλησης και τα αποτελέσματα που αυτή είχε στην κατάσταση απασχόλησής του. Επιπλέον σε ετήσια βάση θα πρέπει να δημοσιεύεται έκθεση παρακολούθησης - αξιολόγησης των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία από τον ΟΑΕΔ, είτε με τη μορφή αυτόνομης έκδοσης, είτε συμπεριλαμβανόμενη στο δημοσίευμα της δημόσιας ανάλυσης της κατάστασης και των τάσεων της ελληνικής αγοράς εργασίας.

Τα Περιφερειακά Παρατηρητήρια Απασχόλησης και το Εθνικό Παρατηρητήριο Απασχόλησης (ως τέτοιο χαρακτηρίζεται το ΠΕ.Π.Α. Αττικής), ΝΠΙΔ εποπτευόμενα από τον ΟΑΕΔ, τα οποία συστήθηκαν με το ν. 2434/96, είναι οι δομές που μπορούν να αναλάβουν το έργο της οργάνωσης του συμπληρωματικού συστήματος παρακολούθησης της ανεργίας, καθώς οι ενέργειες που απαιτούνται για την οργάνωση αυτή βρίσκονται μέσα στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων τους. Επίσης τα ΠΕ.Π.Α. μπορούν να συγκεντρώσουν, μέσω της κοινοτικής συγχρηματοδότησης, τους αναγκαίους δημόσιους πόρους που η λειτουργία του συστήματος παρακολούθησης της ανεργίας προϋποθέτει.

Ο σχεδιασμός των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία

Η βελτιστοποίηση του σχεδιασμού - προγραμματισμού των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία είναι ένας βασικός λειτουργικός σκοπός της οργάνωσης του συμπληρωματικού - ολοκληρωμένου συστήματος παρακολούθησης της ανεργίας. Δύο επίπεδα σχεδιασμού - προγραμματισμού θα πρέπει να αναπτυχθούν στον τομέα των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία: ένα βραχυπρόθεσμο και ένα μεσοπρόθεσμο. Ο βραχυπρόθεσμος σχεδιασμός θα έχει ετήσια διάρκεια, ενώ ο μεσοπρόθεσμος θα έχει τη διάρκεια με βάση την οποία προγραμματίζονται οι διαρθρωτικές πολιτικές της Ε.Ε. (1994-1999, 2000-2006).

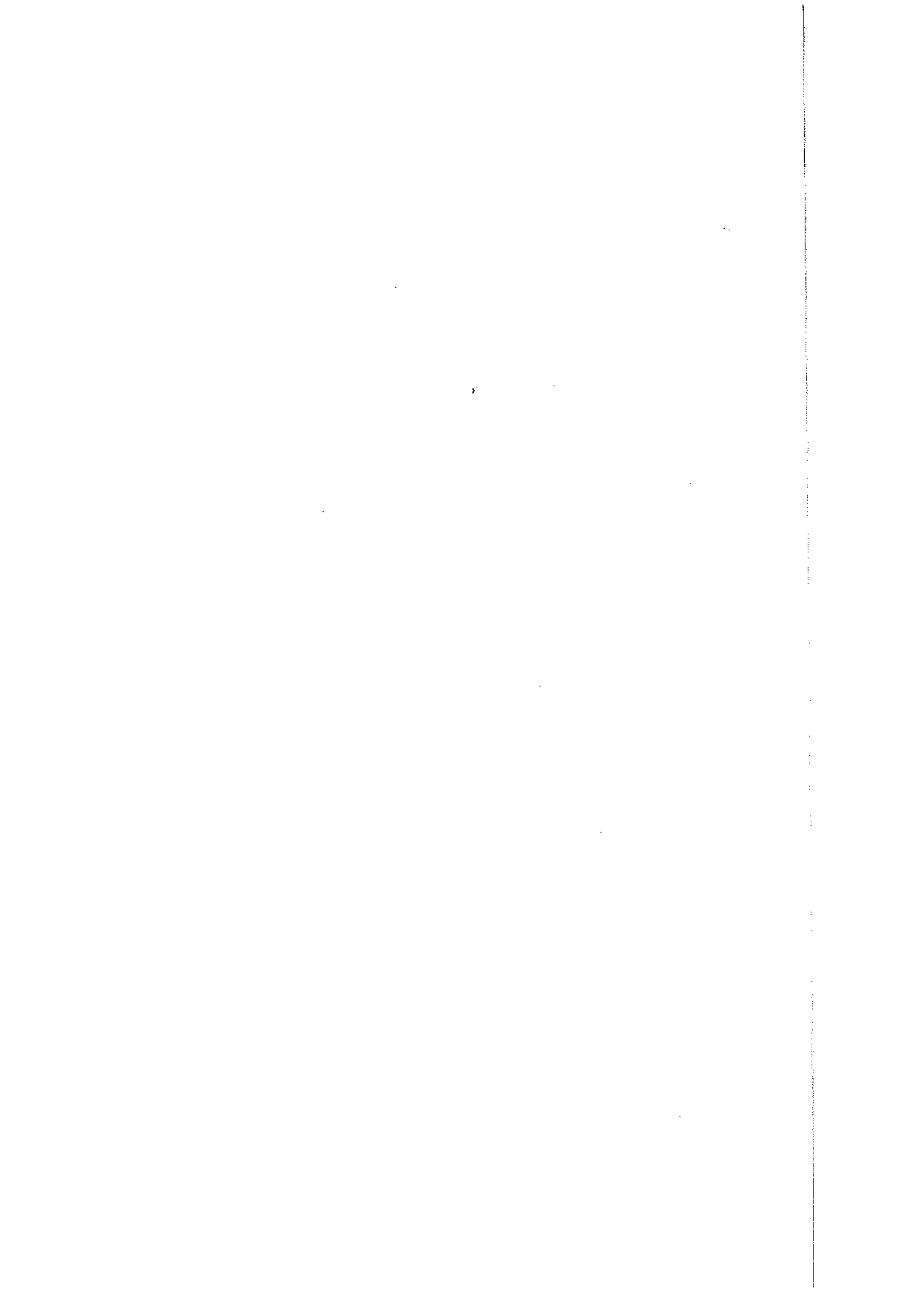
Ο βραχυπρόθεσμος σχεδιασμός θα πρέπει να αποτελεί τον κορμό της εισηγητικής έκθεσης του προϋπολογισμού του ΟΑΕΔ και να περιέχει μια συνοπτική ανάλυση της κατάστασης και των τάσεων στην αγορά εργασίας, μια συνοπτική έκθεση παρακολούθησης - αξιολόγησης των προγραμμάτων του

Οργανισμού του τελευταίου έτους και τις προτεινόμενες δράσεις για το επόμενο έτος αναφέροντας τους σκοπούς, τους δείκτες και την αναμενόμενη αποτελεσματικότητά τους.

Ο μεσοπρόθεσμος σχεδιασμός θα πρέπει να εκπονείται από το Εθνικό Παρατηρητήριο Απασχόλησης και το ΚΕΠΕ και να περιέχει τις βασικές αρχές για το εργατικό δυναμικό και την απασχόληση της χώρας καθώς και για τις πολιτικές καταπολέμησης της ανεργίας και προστασίας των ανέργων. Οι βασικοί στόχοι του μεσοπρόθεσμου σχεδιασμού είναι να κατευθύνει τους προσανατολισμούς τόσο των συγχρηματοδοτούμενων από την Ε.Ε., όσο και των αμιγώς εθνικά χρηματοδοτούμενων δημόσιων πολιτικών για το εργατικό δυναμικό, την αγορά εργασίας, την απασχόληση και την ανεργία, αλλά και να περιγράψει το πλαίσιο στο οποίο θα πρέπει να κινηθούν οι ετήσιοι σχεδιασμοί - προγραμματισμοί του ΟΑΕΔ. Ιδίως η διαμόρφωση των κατευθυντήριων γραμμών για τα συγχρηματοδοτούμενα από την Ε.Ε. προγράμματα θα αποτελέσει βασικό μοχλό ανάπτυξης του επιπέδου των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία, καθώς αφ' ενός τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα αποτελούν τον κύριο όγκο των "ενεργητικών" πολιτικών για την ανεργία, αφ' ετέρου μέχρι σήμερα, η υλοποίησή τους, κατά κύριο λόγο, αποσκοπούσε στην μεγιστοποίηση της απορρόφησης των κοινοτικών κονδυλίων και όχι της κοινωνικής ωφέλειας. Οι βασικές αρχές - προϋποθέσεις πάνω στις οποίες θα πρέπει να οικοδομηθεί ο σχεδιασμός των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία είναι: i) ο ευκρινής προσδιορισμός του πληθυσμού αναφοράς τους, ii) η αποσαφήνιση των στόχων τους, iii) η σφαιρικότητα των παρεμβάσεων τους, iv) η συνέχεια, ο συντονισμός, η συγκέντρωση και η συμπληρωματικότητά τους, v) η ορθή κατανομή τους σε χωρικό επίπεδο, vi) η ενσωμάτωση των εργασιακών και κοινωνικών αναγκών των ανέργων στη στοχοθεσία τους, vii) η ανάπτυξη εταιρικών σχέσεων και δικτύων συνεργασίας στο πλαίσιο τους και viii) η εφαρμογή πειραματικών δράσεων, η υιοθέτηση καινοτόμων πρακτικών και ο περιοδικός ανασχεδιασμός τους.

Στον ευρωπαϊκό χώρο οι μεγάλες αλλαγές που προκλήθηκαν στις διαρθρωτικές πολιτικές της Κοινότητας (μεταρρύθμιση 1988, αναθεώρηση 1993) συνέβαλαν καθοριστικά στην ανάπτυξη του επιπέδου σχεδιασμού των κοινοτικά συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων καταπολέμησης της ανεργίας. Ο προγραμματισμός, η παρακολούθηση και η αξιολόγηση των κοινοτικά συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων βελτιώθηκαν σημαντικά και τυποποιήθηκαν, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα την αξιόλογη αναβάθμιση των διαδικασιών σχεδιασμού και ελέγχου τους.

Οι αρμόδιοι ελληνικοί φορείς για την απασχόληση και την ανεργία που υλοποίησαν και υλοποιούν κοινοτικά συχρηματοδοτούμενα προγράμματα αναγκάστηκαν να ακολουθήσουν τις προδιαγραφές των κοινοτικών προγραμμάτων, εκπονώντας, για πρώτη φορά, έστω σε βασικό και μάλλον τυπικό επίπεδο, τις διαδικασίες προγραμματισμού - σχεδιασμού, παρακολούθησης και αξιολόγησης των πολιτικών που εφαρμόζουν. Έτσι η εμπειρία της υλοποίησης των κοινοτικά συχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων ίσως προκαλέσει μια αξιοσημείωτη βελτίωση του επιπέδου του σχεδιασμού - προγραμματισμού των δημόσιων πολιτικών για την ανεργία στην Ελλάδα.

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Athens University of Economics and Business (1996) Labour Market Studies Greece, εκδόσεις European Commission, Luxembourg.
- Dornbusch R. - Fisher S. (1993), Μακροοικονομική, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα.
- European Commission (1996), Employment in Eurore 1996, Luxembourg.
- European Commission (1997), Employment in Eurore 1997, Luxembourg.
- Eurostat (1984), Ορισμός των Καταγραφέντων Ανέργων, Luxembourg.
- Eurostat (1994), Digest of Statistics on Social Protection in Europe, Volume 7: Unemployment, Luxembourg.
- Eurostat (1996) Employment and Unemployment. Aggregates 1980-1994, Luxembourg.
- Eurostat (1996), Social Protection Expenditures and Receipts 1980-94, Luxembourg.
- Eurostat (1996), The Future of European Social Statistics. Use of administrative registers and dissemination strategies. The third Mondorf Seminar 25 and 26 January 1996, Luxembourg.
- Eurostat (1998), Labour Force Survey Results 1997, Luxembourg.
- Foden D. - Ramos Yuste A. (1995), "Αγορά Εργασίας, Ανεργία και Πολιτική Απασχόλησης", στο περιοδικό Τετράδια του ΙΝΕ τεύχος 4, Αθήνα.
- Grossman J. B. (1986), A Study of the Greek Labor Force Statistics, Κ.Ε.Π.Ε., Αθήνα.
- Ο.Ε.Κ.Δ. (1998), OECD Employment Outlook 1997, Paris.
- Γενική Συνομοσπονδία Εργατών Ελλάδας (1997), Κείμενο εργασίας στον πρώτο άξονα της ενότητας Απασχόληση - Ανταγωνιστικότητα, που περιέχει την προβληματική της ΓΣΕΕ στα πλαίσια του κοινωνικού διαλόγου, Αθήνα.
- Γεωργακοπούλου Β. (1993), "Ευελιξίες της μισθωτής και της μη μισθωτής Εργασίας στην Ελλάδα: Εισαγόμενα Πρότυπα και η «Απροσάρμοστη» Ελληνική Πραγματικότητα", στο συνέδριο: Διαστάσεις της Κοινωνικής Πολιτικής Σήμερα, εκδόσεις Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, Αθήνα.
- Δεδουσόπουλος Α. (1993), "Οικονομική Θεωρία, Δημόδης Φιλολογία και Εκλογικεύσεις: Η Περίπτωση της Μισθωτής Απασχόλησης και της Ανεργίας", στο συνέδριο: Διαστάσεις της Κοινωνικής Πολιτικής Σήμερα, εκδόσεις Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, Αθήνα.
- Δεδουσόπουλος Α. (1994), Θεσμοί και Πολιτικές στην Ελληνική Αγορά Εργασίας κατά την Περίοδο 1974-1996, εκδόσεις Τμήμα Αστικής και

- Περιφερειακής Ανάπτυξης Παντείου Πανεπιστημίου - Ινστιτούτο Πολιτικής Επιστήμης Πανεπιστημίου Ανόβερου, Αθήνα.
- Δεδουσόπουλος Α. (1995), "Πολιτικές για την Αγορά Εργασίας στο τέλος του εικοστού αιώνα", περιοδικό Τετράδια του ΙΝΕ τεύχος 4, Αθήνα.
 - Δεδουσόπουλος Α. (1995), Οικονομική της Εργασίας τόμος Α: Η Προσφορά της Εργασίας, εκδόσεις Πολίτης, Αθήνα.
 - Δήμου Α. (1993), "Ευέλικτες Μορφές Απασχόλησης, Διαδισμός στην Αγορά Εργασίας και Κρίση του Κράτους Πρόνοιας", στο συνέδριο: Διαστάσεις της Κοινωνικής Πολιτικής Σήμερα, εκδόσεις Ίδρυμα Σάκη Καραγιωργα, Αθήνα.
 - Δρακάτος Κ. (1982), Πολιτική Στατιστική, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
 - ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ (29.01.1999), "Έκρηξη απολύσεων το '98".
 - Ενημέρωση. Μηνιαία Έκδοση του ΙΝΕ / ΓΣΕΕ (1995), "Το ΙΝΕ χαρτογράφησε την ... ανεργία" τεύχος 3, Αθήνα.
 - Ενημέρωση. Μηνιαία Έκδοση του ΙΝΕ / ΓΣΕΕ (1996), "Ανεργία. Σύγχρονη Απειλή σε Ελλάδα και Ευρώπη. Οι νέοι, τα κατ' εξοχήν θύματα" τεύχος 20, Αθήνα.
 - Επιλογή, (Ετήσια Έκδοση 1997), "Ελληνική Οικονομία 1997", τόμος Β', Αθήνα.
 - Επιτροπή Ε.Κ. (1989), Η απασχόληση στην Ευρώπη 1989, Λουξεμβούργο.
 - Επιτροπή Ε.Κ. (1990), Η απασχόληση στην Ευρώπη 1990, Λουξεμβούργο.
 - Επιτροπή Ε.Κ. (1991), Η απασχόληση στην Ευρώπη 1991, Λουξεμβούργο.
 - Επιτροπή Ε.Κ. (1992), Η απασχόληση στην Ευρώπη 1992, Λουξεμβούργο.
 - Επιτροπή Ε.Κ. (1993), Η απασχόληση στην Ευρώπη 1993, Λουξεμβούργο.
 - Επιτροπή Ε.Κ. (1993), Η Κοινωνική Προστασία στην Ευρώπη, Βρυξέλλες.
 - Επιτροπή Ε.Κ. (1994), Η απασχόληση στην Ευρώπη 1994, Λουξεμβούργο.
 - Επιτροπή Ε.Κ. (1995), Η απασχόληση στην Ευρώπη 1995, Λουξεμβούργο.
 - Εργασία. Διμηνιαίο Περιοδικό ΟΑΕΔ / ΠΙΕΚΑ (1995), "Μέτρα για την καταπολέμηση της ανεργίας" τεύχος 4, Αθήνα.
 - Εργασία. Διμηνιαίο Περιοδικό ΟΑΕΔ / ΠΙΕΚΑ (1995), "Συνέντευξη με τον διοικητή του ΟΑΕΔ Ρ. Σπυρόπουλο και των πρώην διοικητών Ν. Τσαβέλλα, Τ. Άμαλου, Θ. Κατσανέβα" τεύχος 7, Αθήνα.
 - ΕΣΥΕ (1994), Στατιστική Ταξινόμηση των Κλάδων Οικονομικής Δραστηριότητας ΣΤΑΚΟΔ-91, Αθήνα.
 - ΕΣΥΕ (1995), Στατιστική Ταξινόμηση των Επαγγελματιών ΣΤΕΠ-92, Αθήνα.
 - ΕΣΥΕ (1998), Στατιστική Επετηρίδα της Ελλάδος, Αθήνα.
 - ΕΣΥΕ, Απογραφή Πληθυσμού - Κατοικιών και Οικοτεχνίας της 17^{ης} Μαρτίου 1991, Τόμος ΙΙΙ, Οικονομικά Χαρακτηριστικά Πληθυσμού, Αθήνα.
 - ΕΣΥΕ, Έρευνες Εργατικού Δυναμικού (Απασχολήσεως) των ετών 1980-1997, Αθήνα.

- Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ (20.09.1998), "Η πραγματική διάσταση του προβλήματος ανεργία".
- Ινστιτούτο Περιφερειακής Ανάπτυξης Παντείου Πανεπιστημίου (1993) Το Φαινόμενο της Μακροχρόνιας Ανεργίας στην Ελλάδα, εκδόσεις ΟΑΕΔ, Αθήνα.
- Ιωακείμογλου Η. (1995), "Η μακροοικονομική πολιτική και η ανεργία", στο περιοδικό Τετράδια του ΙΝΕ τεύχος 4, Αθήνα.
- Ιωακείμογλου Η. (1997), "Βιομηχανική απασχόληση: ο μηχανισμός της κρίσης", στο περιοδικό Τετράδια του ΙΝΕ τεύχος 8-9, Αθήνα.
- Καρασάββογλου Α. - Τερζίδης Κ. (1993), "Απασχόληση Ανεργία και Κοινωνική Πολιτική", στο συνέδριο: Διαστάσεις της Κοινωνικής Πολιτικής Σήμερα, εκδόσεις Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, Αθήνα.
- Καστάνη Κ. - Σκαραμαγκά Β. (1997), Η Περιφερειακή Πολιτική της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από την Ε.Ο.Κ. στην Ε.Ε., εκδόσεις Κέντρο Έρευνας Περιφερειακής Αναπτύξεως «Ιερώνυμος Πίντος», Αθήνα.
- Κατσανέβας Θ. (1996), Η εξέλιξη της απασχόλησης και των εργασιακών σχέσεων στην Ελλάδα (από τη δεκαετία του 1970 έως σήμερα), εκδόσεις ΚΕΠΕ, Αθήνα.
- Κέντρο Έρευνας Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθήνας (1993), Η αυτοαπασχόληση Ανέργων στην Ελλάδα: Αξιολόγηση του Προγράμματος Νέων Ελεύθερων Επαγγελματιών του ΟΑΕΔ, εκδόσεις ΟΑΕΔ, Αθήνα.
- Κέντρο Έρευνας Οικονομικού Πανεπιστημίου Αθηνών (1994), Μελέτη για την βελτίωση της λειτουργίας των γραφείων εργασίας, τεύχος 1ο και 2ο, εκδόσεις ΟΑΕΔ, Αθήνα.
- Κέντρο Μελετών Οικονομικής Πολιτικής Παντείου Πανεπιστημίου (1994), Αξιολόγηση του Προγράμματος Επιχορήγησης Εργοδοτών για τη Δημιουργία Νέων Θέσεων Εργασίας, εκδόσεις ΟΑΕΔ, Αθήνα.
- Κωνσταντινόπουλος Χ. (1993), Θεσμοί και Φορείς Καταπολέμησης της Ανεργίας στην Ελλάδα (1920-92), Αθήνα.
- Λαμπρινίδης Μ. (1989), Οικονομικές κρίσεις και δημοσιονομική πολιτική, σημειώσεις στο μεταπτυχιακό π.σ. Τ.Α.Π.Α., Αθήνα.
- Λινάρδος-Ρυλμόν Π. (1995), "Ειδικότητες, Αγορά Εργασίας και Κατάρτιση", στο περιοδικό Τετράδια του ΙΝΕ τεύχος 4, Αθήνα.
- Λινάρδος-Ρυλμόν Π. (1997), "Οι πολιτικές για την αγορά εργασίας και το «Νέο Μοντέλο Εργασίας»", στο περιοδικό Τετράδια του ΙΝΕ τεύχος 8-9, Αθήνα.
- Μιχαήλ Δ. (1993), "Μια Εμπειρική Προσέγγιση του Κόστους Απώλειας Εργασίας στα Πλαίσια του Κράτους Κοινωνικής Πρόνοιας", στο συνέδριο: Διαστάσεις της Κοινωνικής Πολιτικής Σήμερα, εκδόσεις Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, Αθήνα.

- Νόμος 1545/1985, ΦΕΚ Α΄ 91/1985, με τίτλο “Εθνικό σύστημα προστασίας από την ανεργία και άλλες διατάξεις”.
- Νόμος 1836/1989, ΦΕΚ Α΄ 79/1989, με τίτλο “Προώθηση της απασχόλησης και της επαγγελματικής κατάρτισης και άλλες διατάξεις”
- Νόμος 2224/1994, ΦΕΚ Α΄ 112, με τίτλο: Ρύθμιση θεμάτων εργασίας, συνδικαλιστικών δικαιωμάτων υγιεινής και ασφάλειας των εργαζομένων και οργάνωσης Υπουργείου Εργασίας και των εποπτευόμενων από αυτό νομικών προσώπων και άλλες διατάξεις.
- Νόμος 2434/1996, ΦΕΚ Α΄ 188/1996, με τίτλο: Μέτρα πολιτικής για την απασχόληση και την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και άλλες διατάξεις.
- ΟΑΕΔ (χωρίς χρονολογία), Σήμερα & Αύριο, Αθήνα.
- ΟΑΕΔ, Ετήσια στατιστικά στοιχεία του ΟΑΕΔ ετών 1980-1990, Αθήνα.
- ΟΑΕΔ, Προϋπολογισμοί ΟΑΕΔ ετών 1988-1996, Αθήνα.
- Πετμεζίδου - Τσουλουβή Μ. (1992), Κοινωνικές ανισότητες και κοινωνική πολιτική, εκδόσεις Εξάντας, Αθήνα.
- Πετράκη Γ. (1997), “Κράτος και ταξικοί συσχετισμοί στην αγορά εργασίας”, στο περιοδικό Τετράδια του ΙΝΕ τεύχος 8-9, Αθήνα.
- Πετρινώτη Ξ. (1989), Αγορές Εργασίας, εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα.
- Σακέλλης Γ. (1993), Πληθυσμός και Εργατικό Δυναμικό στην Ελλάδα, εκδόσεις Γαβριηλίδης, Αθήνα.
- Σακέλλης Γ. - Χλέτσος Μ. (1997), “Πολιτικές απασχόλησης: κριτική ανάλυση”, περιοδικό Τετράδια του ΙΝΕ τεύχος 8-9, Αθήνα.
- Σιμόπουλος Χ. (1997), Η απασχόληση και η ανεργία στην Ελλάδα την περίοδο 1991-1996, Εθνική Σχολή Δημόσιας Διοίκησης, Αθήνα.
- Σπυρόπουλος Ρ. (1995), “Οι διαρθρωτικές πολιτικές για την αντιμετώπιση της ανεργίας και την αύξηση της απασχόλησης και ο νέος ρόλος του ΟΑΕΔ”, στο περιοδικό Εργασία, τεύχος 4, Αθήνα.
- Τετράδια του Ι.Ν.Ε. (1995), Ανεργία Οικονομική Πολιτική Και Πολιτικές Απασχόλησης, τεύχος 4, Αθήνα.
- Τσαμουργκέλης Γ. (1993), “Η Υψηλή Ανεργία σαν Δομικό Χαρακτηριστικό της Ελληνικής Οικονομίας και ο Ρόλος των Κρατικών Πολιτικών Μέριμνας για τους Ανέργους. Μια Μελέτη Βασισμένη σε Στοιχεία του ΟΑΕΔ”, στο συνέδριο: Διαστάσεις της Κοινωνικής Πολιτικής Σήμερα, εκδόσεις Ίδρυμα Σάκη Καράγιωργα, Αθήνα.
- Χλέτσος Μ. (1997), “Η πολιτική απασχόλησης ως συνδετικός κρίκος της αναπαραγωγικής με την παραγωγική διαδικασία”, στο περιοδικό Τετράδια του ΙΝΕ τεύχος 8-9, Αθήνα.

